

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА

ОТЧЕТ ЗА 2017 г.

**За изпълнение на Актуализираната Национална стратегия
за демографско развитие на населението
в Република България (2012-2030 г.)**

Съдържание

ЧАСТ I. ОСНОВНИ ТЕНДЕНЦИИ В ДЕМОГРАФСКОТО РАЗВИТИЕ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ И НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ	5
1.1. БРОЙ И СТРУКТУРИ НА НАСЕЛЕНИЕТО В БЪЛГАРИЯ	11
1.1.1. Абсолютен естествен прираст на населението	11
1.1.2. Относителен естествен прираст на населението	12
1.2. РАЖДАЕМОСТ	14
1.2.1. Аборти	17
1.2.2. Семейства и семейни отношения. Бракове и разводи	19
1.3. СМЪРТНОСТ	20
1.3.1. Обща смъртност	20
1.3.2. Преждевременна смъртност	22
1.3.3. Детска смъртност	22
1.3.4. Майчина смъртност	23
1.3.5. Средна продължителност на предстоящия живот	23
1.4. ВЪТРЕШНА И ВЪНШНА МИГРАЦИЯ НА НАСЕЛЕНИЕТО	24
1.4.1. Преселвания между населените места в страната (вътрешна за страната миграция)	24
1.4.2. Миграция от страната в чужбина (миграция извън страната/емиграция)	24
1.4.3. Миграция от чужбина в страната (имиграция)	25
1.4.4. Механичен прираст на населението	25
ЧАСТ II. СТРУКТУРИ НА НАСЕЛЕНИЕТО. СОЦИАЛНИ НЕРАВЕНСТВА. СОЦИАЛНИ ДИСБАЛАНСИ И СОЦИАЛНА СИГУРНОСТ. РАЗВИТИЕ НА КАЧЕСТВОТО НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ. СОЦИОЛОГИЧЕСКИ АСПЕКТИ НА ДЕМОГРАФСКИТЕ ПРОЦЕСИ	26
2.1. СТРУКТУРА НА НАСЕЛЕНИЕТО ПО ПОЛ	26
2.2. СТРУКТУРА НА НАСЕЛЕНИЕТО ПО ВЪЗРАСТ	27
2.3. ОБРАЗОВАТЕЛНА СТРУКТУРА НА НАСЕЛЕНИЕТО	32
2.4. ЗДРАВЕН СТАТУС НА НАСЕЛЕНИЕТО	35
2.5. ЕТНИЧЕСКА СТРУКТУРА НА НАСЕЛЕНИЕТО	38
2.6. РЕЛИГИОЗНА СТРУКТУРА НА НАСЕЛЕНИЕТО	38
2.7. ТЕРИТОРИАЛНА СТРУКТУРА И ТЕРИТОРИАЛНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО	39
2.8. КАЧЕСТВО И СТАНДАРТ НА ЖИВОТА	41
ЧАСТ III. УПРАВЛЕНИЕ НА ДЕМОГРАФСКИТЕ ПРОМЕНИ. ТРАНСФОРМИРАНЕ НА ДЕМОГРАФСКИТЕ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА В НОВИ ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ. РАЗПОЗНАВАНЕ И ИЗПОЛЗВАНЕ НА ВЪЗМОЖНОСТИТЕ НА „ДЕМОГРАФСКИТЕ ПРОЗОРЦИ“	46
3.1. МЕРКИ ЗА КОМПЕНСИРАНЕ НА ДЕМОГРАФСКИТЕ ДИСБАЛАНСИ	46
3.1.1. МЕРКИ С КОМПЕНСИРАЩ ХАРАКТЕР ПО ОТНОШЕНИЕ НА РАЖДАЕМОСТТА	46
3.1.2. МЕРКИ С КОМПЕНСИРАЩ ХАРАКТЕР НА ПАЗАРА НА ТРУДА	48
3.1.3. МЕРКИ С КОМПЕНСИРАЩ ХАРАКТЕР В ПЕНСИОННО-ОСИГУРИТЕЛНАТА СИСТЕМА	50

3.1.4. МЕРКИ С КОМПЕНСИРАЩ ХАРАКТЕР В СИСТЕМАТА НА ДЪЛГОСРОЧНИТЕ ГРИЖИ	52
3.1.5. МЕРКИ С КОМПЕНСИРАЩ ХАРАКТЕР В СИСТЕМАТА НА ОБРАЗОВАНИЕТО	54
3.1.6. МЕРКИ С КОМПЕНСИРАЩ ХАРАКТЕР В СИСТЕМАТА НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО	55
3.1.7. МЕРКИ С КОМПЕНСИРАЩ ХАРАКТЕР ПО ОТНОШЕНИЕ НА НЕРАВНОМЕРНОТО ТЕРИТОРИАЛНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО	57
ЧАСТ IV. ОТЧЕТ ЗА 2017 г. ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА АКТУАЛИЗИРАНАТА НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ ЗА ДЕМОГРАФСКО РАЗВИТИЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО В Р БЪЛГАРИЯ (2012-2030 г.)	59
A. ПРИОРИТЕТ I – ЗАБАВЯНЕ НА НЕГАТИВНИТЕ ДЕМОГРАФСКИ ПРОЦЕСИ И НАМАЛЯВАНЕТО НА БРОЯ НА НАСЕЛЕНИЕТО	59
НАПРАВЛЕНИЕ 1 – НАСЪРЧАВАНЕ НА РАЖДАЕМОСТТА ЧРЕЗ СЪЗДАВАНЕ НА СРЕДА, БЛАГОПРИЯТНА ЗА ОТГЛЕЖДАНЕТО И ВЪЗПИТАНИЕТО НА ДЕЦА	59
НАПРАВЛЕНИЕ 2 – ПОДОБРЯВАНЕ НА РЕПРОДУКТИВНОТО ЗДРАВЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО	83
НАПРАВЛЕНИЕ 3 – ПОДОБРЯВАНЕ НА ОБЩАТА ДЕМОГРАФСКА ИНФОРМИРАНост И СЕКСУАЛНО-РЕПРОДУКТИВНА КУЛТУРА НА НАСЕЛЕНИЕТО	89
НАПРАВЛЕНИЕ 4 – ПОДОБРЯВАНЕ НА ОБЩОТО ЗДРАВΟΣЛОВНО СЪСТОЯНИЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО И НАМАЛЯВАНЕ НА ОБЩАТА, ПРЕЖДЕВРЕМЕННАТА, ДЕТСКАТА И МАЙЧИНАТА СМЪРТНОСТ	89
НАПРАВЛЕНИЕ 5 – РАЗРАБОТВАНЕ НА АДЕКВАТНА МИГРАЦИОННА (ВЪНШНА И ВЪТРЕШНА) И ИМИГРАЦИОННА ПОЛИТИКА	124
НАПРАВЛЕНИЕ 6 – ЗНАЧИТЕЛНО НАМАЛЯВАНЕ НА БРОЯ НА ЕМИГРИРАЩИТЕ МЛАДИ ХОРА В РЕПРОДУКТИВНА ВЪЗРАСТ	135
Б.ПРИОРИТЕТ II – ПРЕОДОЛЯВАНЕ НА НЕГАТИВНИТЕ ПОСЛЕДИЦИ ОТ ОСТАРЯВАНЕТО НА НАСЕЛЕНИЕТО И ПОДОБРЯВАНЕ НА КАЧЕСТВЕНИТЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА ЧОВЕШКИЯ КАПИТАЛ	155
НАПРАВЛЕНИЕ 7 – ВЪЗПРИЕМАНЕ НА КОМПЛЕКСЕН МЕЖДУСЕКТОРЕН ПОДХОД ЗА АКТИВЕН И ПРОДУКТИВЕН ЖИВОТ НА ВЪЗРАСТНИТЕ ХОРА В ДОБРО ЗДРАВЕ. АДАПТИРАНЕ НА СОЦИАЛНИТЕ СИСТЕМИ КЪМ ДЕМОГРАФСКИТЕ ПРОМЕНИ И ОСТАРЯВАНЕТО НА НАСЕЛЕНИЕТО – ПАЗАР НА ТРУДА, ПЕНСИОННА СИСТЕМА, СОЦИАЛНО ПОДПОМАГАНЕ И ГРИЖИ, ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ, ОБРАЗОВАНИЕ, КУЛТУРА И ДР.	155
НАПРАВЛЕНИЕ 8 – РАЗВИТИЕ НА СОЛИДАРНОСТ МЕЖДУ ПОКОЛЕНИЯТА	174
НАПРАВЛЕНИЕ 9 – ПОВИШАВАНЕ НА ОБЩОТО ОБРАЗОВАТЕЛНО, ДУХОВНО И КУЛТУРНО РАВНИЩЕ, КВАЛИФИКАЦИЯ, СПОСОБНОСТИ И УМЕНИЯ НА НАСЕЛЕНИЕТО ОТ ВСИЧКИ ВЪЗРАСТОВИ ГРУПИ	177
В. ПРИОРИТЕТ III – ПОСТИГАНЕ НА СОЦИАЛНА КОХЕЗИЯ И СЪЗДАВАНЕ НА РАВНИ ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ПЪЛНОЦЕНЕН,	203

СОЦИАЛЕН И ПРОДУКТИВЕН ЖИВОТ ЗА ВСИЧКИ СОЦИАЛНИ ГРУПИ	
НАПРАВЛЕНИЕ 10 – СЪЗДАВАНЕ НА УСЛОВИЯ ЗА РАВНИ ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ПЪЛНОЦЕНЕН, СОЦИАЛЕН И ПРОДУКТИВЕН ЖИВОТ ЗА ВСИЧКИ СОЦИАЛНИ ГРУПИ	203
Г. ПРИОРИТЕТ IV – ОГРАНИЧАВАНЕ НА ДИСПРОПОРЦИИТЕ В ТЕРИТОРИАЛНОТО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО И ОБЕЗЛЮДЯВАНЕТО В НЯКОИ РЕГИОНИ И СЕЛАТА	230
НАПРАВЛЕНИЕ 11 – ОГРАНИЧАВАНЕ НА ДИСПРОПОРЦИИТЕ В ТЕРИТОРИАЛНОТО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО И ОБЕЗЛЮДЯВАНЕТО В НЯКОИ РЕГИОНИ И СЕЛАТА	230
Д. ПРИОРИТЕТ V – АДАПТИРАНЕ И СИНХРОНИЗИРАНЕ НА НОРМАТИВНАТА БАЗА С ОБЩЕСТВЕНИТЕ ПОТРЕБНОСТИ ЗА БАЛАНСИРАНО ДЕМОГРАФСКО РАЗВИТИЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО И РАЗВИТИЕТО НА КАЧЕСТВОТО НА ЧОВЕШКИЯ КАПИТАЛ	238
НАПРАВЛЕНИЕ 12 – ВЪВЕЖДАНЕ НА ЗАДЪЛЖИТЕЛНА ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО ВЪРХУ ДЕМОГРАФСКОТО РАЗВИТИЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО И КАЧЕСТВОТО НА ЧОВЕШКИЯ КАПИТАЛ НА ВСЕКИ НОВ, ИЗМЕНЯН ИЛИ ДОПЪЛВАН НОРМАТИВЕН АКТ НА ДЪРЖАВАТА	238

ЧАСТ I. ОСНОВНИ ТЕНДЕНЦИИ В ДЕМОГРАФСКОТО РАЗВИТИЕ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ И НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Демографската ситуация в Европейския съюз - 2017/2018 г.¹

Към 1 януари 2018 г. населението на Европейския съюз (ЕС) е 512 647 966 души

Увеличава се движението на населението поради миграция

На 1 януари 2018 г. населението на Европейския съюз (ЕС) се оценява на 512.6 милиона, при 511.5 млн. на 1 януари 2017 г.

През 2017 г. в ЕС са регистрирани 5.3 милиона смъртни случаи и 5.1 милиона раждания. Смъртните случаи са повече, което означава, че естественят прираст на населението е отрицателен. Увеличаването на броя на населението (с 1.1 милиона повече жители) се дължи на нетната миграция.

С 82.9 милиона жители (или с 16.2% от цялото население на ЕС към 1 януари 2018 г.), Германия е с най-многобройното население сред държавите-членки на ЕС, следвана от Франция (67.2 млн., или 13.1%), Обединено Кралство (66.2 млн., или 12.9%), Италия (60.5 млн., или 11.8%), Испания (46.7 млн., или 9.1%) и Полша (38.0 млн., или 7.4%). За останалите държави-членки, девет имат дял между 1.5% и 4% от населението на ЕС и тринадесет - дял под 1.5%.

Тези данни са публикувани от Евростат, статистическата служба на Европейския съюз, непосредствено преди Световния ден на населението (11 юли).

Увеличава се населението в деветнадесет държави-членки на ЕС

През 2017 г. населението се е увеличило в деветнадесет държави-членки на ЕС и е намаляло в девет. Най-голямо относително увеличение се наблюдава в Малта (+32.9 на 1 000 жители), пред Люксембург (+19.0‰), Швеция (+12.4‰), Ирландия (+11.2‰) и Кипър (+11.0‰). За разлика от тях, най-голямо намаление има в Литва (-13.8‰), следвана от Хърватия (-11.8‰), Латвия (-8.1‰), България (-7.3‰) и Румъния (-6.2‰). Като цяло, през 2017 г. населението на ЕС се е увеличило с 1.1 милиона души (+2.1‰).

¹Eurostat, Newsrelease, Population estimates, 110/2018 - 10 July 2018.
<https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/9063738/3-10072018-BP-EN.pdf/ccdfc838-d909-4fd8-b3f9-db0d65ea457f>

Таблица 1: Население - общо

Страни/ Население	Население към 1.1.2017 г. (в хиляди)	Население към 1.1.2018 г. (в хиляди)	Промяна 2018/2017 (на 1 000)	Дял от населението на ЕС, 2018 г.
ЕС	511 521.7	512 596.4	+2.1	100%
Белгия	11 351.7	11 413.1	+5.4	2.2%
България	7 101.9	7 050.0	-7.3	1.4%
Чехия/ЧР	10 578.8	10 610.1	+2.9	2.1%
Дания	5 748.8	5 781.2	+5.6	1.1%
Германия	82 521.7	82 850.0	+4.0	16.2%
Естония	1 315.6	1 319.1	+2.7	0.3%
Ирландия	4 784.4	4 838.3	+11.2	0.9%
Гърция	10 768.2	10 738.9	-2.7	2.1%
Испания	46 527.0	46 659.3	+2.8	9.1%
Франция	66 989.1	67 221.9	+3.5	13.1%
Хърватия	4 154.2	4 105.5	-11.8	0.8%
Италия	60 589.4	60 484.0	-1.7	11.8%
Кипър	854.8	864.2	+11.0	0.2%
Латвия	1 950.1	1 934.4	-8.1	0.4%
Литва	2 847.9	2 808.9	-13.8	0.6%
Люксембург	590.7	602.0	+19.0	0.1%
Унгария	9 797.6	9 778.4	-2.0	1.9%
Малта	460.3	475.7	+32.9	0.1%
Холандия	17 081.5	17 118.1	+2.1	3.3%
Австрия	8 772.9	8 822.3	+5.6	1.7%
Полша	37 973.0	37 976.7	+0.1	7.4%
Португалия	10 309.6	10 291.0	-1.8	2.0%
Румъния	19 644.4	19 523.6	-6.2	3.8%
Словения	2 065.9	2 066.9	+0.5	0.4%
Словакия	5 435.3	5 443.1	+1.4	1.1%
Финландия	5 503.3	5 513.1	+1.8	1.1%
Швеция	9 995.2	10 120.2	+12.4	2.0%
Великобритания	65 808.6	65 186.4	+5.7	12.9%
Исландия	338.3	348.5	+29.4	-
Лихтенщайн	37.8	38.1	+8.0	-
Норвегия	5 258.3	5 295.6	+7.1	-
Швейцария	8 419.6	8 482.2	+7.4	-
Черна гора	622.4	622.4	+0.0	-
Македония	2 073.7	2 075.3	+0.8	-
Албания	2876.6	2870.3	-2.2	-
Сърбия	7 040.3	7 001.4	-5.5	-
Турция	79 814.9	80 810.5	+12.4	-

Данните са предварителни.

Най-висока е раждаемостта в Ирландия, а най-ниска в Италия

През 2017 г. в ЕС са родени 5.1 милиона бебета, 90 000 по-малко от предходната година. В държавите-членки най-високите нива на раждаемост през 2017 г. са регистрирани в Ирландия (12.9 на 1 000 жители), Швеция (11.5‰), Великобритания и Франция (11.4 ‰), докато най-ниските са регистрирани в южните държави-членки: Италия (7.6‰), Гърция (8.2‰), Португалия и Испания (8.4‰), Хърватия (8.9‰) и

България (9.0‰). На равнище ЕС коефициентът на раждаемост през 2017 г. е 9.9 на 1000 жители.

Междувременно в ЕС са регистрирани 5.3 милиона смъртни случаи през 2017 г., почти 134 200 по-малко от предходната година. Ирландия (6.3 на 1 000 жители), Кипър (7.0‰) и Люксембург (7.1‰) имат най-ниската смъртност през 2017 г., следвани от Малта (7.6‰), Холандия (8.8‰), Испания и Франция (9.0‰). В другия край на скалата, България (15.5‰), Латвия (14.8‰), Литва (14.2‰), Унгария (13.5‰), Румъния (13.3‰) и Хърватия (12.9‰) са с най-високи коефициенти на смъртност. На равнище ЕС смъртността е 10.3 на 1 000 жители.

В резултат на това Ирландия (с естествен прираст на населението си +6.6‰) остава през 2017 г. държавата-членка, в която родените са най-много в сравнение с починалите, пред Кипър (+3.8‰), Люксембург (+3.2‰), Франция (+2.5‰), Швеция (+2.3‰) и Великобритания (+2.2‰). От друга страна, сред четирнадесетте държави-членки на ЕС, регистрирали отрицателен естествен прираст през 2017 г., с най-висока смъртност е България (-6.5‰), следвана от Хърватия и Латвия (-4.1‰), Литва (-4.0‰), Унгария (-3.8‰), Румъния (-3.6‰), Гърция (-3.3‰) и Италия (-3.2‰).

Таблица 2: Раждания и умирения - естествен прираст на населението

Естествен прираст на населението по страни, 2017 г.	Естествен прираст на населението през 2017 г. - абсолютен брой (в хиляди)			Бруто коефициент (на 1 000 души от населението)		
	Раждания	Умирения	Естествен прираст	Раждания	Умирения	Естествен прираст
ЕС	5 058.6	5 262.7	-204.2	9.9	10.3	-0.4
Белгия	119.7	109.7	10.0	10.5	9.6	0.9
България	64.0	109.8	-45.8	9.0	15.5	-6.5
Чехия/ЧР	114.4	111.4	3.0	10.8	10.5	0.3
Дания	61.4	53.3	8.1	10.6	9.2	1.4
Германия	785.0	933.0	-148.0	9.5	11.3	-1.8
Естония	13.8	15.5	-1.8	10.5	11.8	-1.3
Ирландия	62.1	30.3	31.8	12.9	6.3	6.6
Гърция	88.5	124.5	-36.0	8.2	11.6	-3.3
Испания	390.0	421.3	-31.2	8.4	9.0	-0.7
Франция	767.7	603.1	164.6	11.4	9.0	2.5
Хърватия	36.6	53.5	-16.9	8.9	12.9	-4.1
Италия	458.2	649.1	-190.9	7.6	10.7	-3.2
Кипър	9.2	6.0	3.2	10.7	7.0	3.8
Латвия	20.8	28.8	-7.9	10.7	14.8	-4.1
Литва	28.7	40.1	-11.4	10.1	14.2	-4.0
Люксембург	6.2	4.3	1.9	10.4	7.1	3.2
Унгария	94.6	131.9	-37.2	9.7	13.5	-3.8
Малта	4.3	3.6	0.7	9.2	7.6	1.6
Холандия	169.2	150.0	19.2	9.9	8.8	1.1
Австрия	87.6	83.3	4.4	10.0	9.5	0.5
Полша	402.0	402.9	-0.9	10.6	10.6	0.0
Португалия	86.2	109.6	-23.4	8.4	10.6	-2.3
Румъния	189.5	260.6	-71.1	9.7	13.3	-3.6
Словения	20.2	20.5	-0.3	9.8	9.9	-0.1
Словакия	58.0	53.9	4.1	10.7	9.9	0.7
Финландия	50.3	53.7	-3.4	9.1	9.8	-0.6

Швеция	115.4	92.0	23.4	11.5	9.1	2.3
Великобритания	755.0	607.2	147.9	11.4	9.2	2.2
Исландия	4.1	2.2	1.8	11.9	6.5	5.3
Лихтенщайн	0.3	0.2	0.1	8.9	6.6	2.3
Норвегия	56.6	40.8	15.9	10.7	7.7	3.0
Швейцария	87.4	67.0	20.4	10.3	7.9	2.4
Черна гора	7.4	6.5	0.9	11.9	10.5	1.5
Македония	21.8	20.3	1.4	10.5	9.8	0.7
Албания	30.9	22.2	8.6	10.7	7.7	3.0
Сърбия	64.9	103.7	-38.8	9.2	14.8	-5.5
Турция	1 291.1	425.8	865.3	16.1	5.3	10.8

Данните са предварителни

Демографската ситуация в България - 2017 г.

През 2017 г. текущата демографска ситуация в България се характеризира с продължаващо намаляване и застаряване на населението, ниска раждаемост и високо равнище на обща смъртност. Задълбочава се дисбалансът в териториалното разпределение на населението.

Като отрицателна тенденция през 2017 г. може да се отчете твърде високата обща смъртност, а като положителна тенденция - намаляващата детска смъртност, която е най-ниската отчетена през последните години. Увеличава се очакваната средна продължителност на живота.

През 2017 г. в страната са регистрирани 64 359 родени деца, като от тях 63 955 (99.4%) са живородени. В сравнение с предходната година броят на живородените намалява с 1 029 деца или с 1.6%. Коефициентът на обща раждаемост през 2017 г. е 9.0‰. **Коефициентът на раждаемост общо за ЕС-28 през 2016 г. е 10.1‰ по данни на Евростат.** Броят на жените във фертилна възраст (15-49 навършени години) към 31.12.2017 г. е 1 517 хил., като спрямо предходната година намалява с близо 22 хил., а спрямо 2011 г. - с почти 133 хиляди.

Броят на умрелите лица през 2017 г. е 109 791 души, а коефициентът на обща смъртност – 15.5‰. Спрямо предходната година броят на умрелите се увеличава с 2 211 или с 2.1%. Нивото на общата смъртност продължава да е твърде високо. **Общо за ЕС-28 коефициентът на смъртност през 2016 г. е 10.0‰.** Равнището на общата смъртност на населението в България е най-високо сред европейските страни.

Продължава процесът на застаряване на населението.

В сравнение с 2016 г. населението на страната намалява с 51 825 души, или с 0.7%. Намалението на населението, измерено чрез **коефициента на естествения прираст, е минус 6.5‰.** През 2017 г. всички области в страната имат отрицателен естествен прираст.

Средната продължителност на предстоящия живот общо за населението на страната, изчислена за периода 2015 - 2017 г., е 74.8 години и спрямо предходния период (2014 - 2016 г.) се увеличава с 0.1 години. Средната продължителност на живота при мъжете е 71.3 години, докато при жените е със 7.1 години по-висока – 78.4 години. Средната продължителност на предстоящия живот е с 2.8 години по-висока за населението в градовете (75.6 години) отколкото за населението в селата (72.8 години).

Населението в трудоспособна възраст към 31.12.2017 г. е 4 248 хил. души или 60.3% от населението на страната, като мъжете са 2 233 хил., а жените - 2 015 хиляди. През 2017 г. броят на трудоспособното население намалява с почти 56 хил. души или с 1.3%, спрямо предходната година.

Към края на 2017 г. над трудоспособна възраст са 1 736 хил. души или 24.6%, а под трудоспособна възраст - 1 066 хил. души или 15.1% от населението на страната.

Възпроизводството на трудоспособното население се характеризира чрез коефициента на демографско заместване, който показва съотношението между броя на влизашите в трудоспособна възраст (15 - 19 години) и броя на излизашите от трудоспособна възраст (60 - 64 години). Към 31.12.2017 г. това съотношение е 64. За сравнение, през 2001 г. 100 лица, излизачи от трудоспособна възраст, са били замествани от 124 млади хора.

Като положителна тенденция през 2017 г. може да бъде отбелязано намаляването на детската смъртност. Починали са 408 деца на възраст до една година, а **коефициентът на детска смъртност е 6.4%**. За сравнение, през 2001 г. коефициентът на детска смъртност е бил 14.4%, през 2005 г. - 10.4%, а през 2016 г. - 6.5%.

Въпреки бавното увеличаване на средната продължителност на предстоящия живот, с голям дългосрочен негативен ефект остават отрицателният естествен прираст на населението, ниската раждаемост, високото равнище на общата смъртност, остаряването на населението, обезлюдяването на населени места и райони.

В Министерството на труда и социалната политика е изграден Национален механизъм за координация и мониторинг на изпълнението на държавната демографска политика. Функционира Междуведомствена работна група по демографските въпроси към министъра на труда и социалната политика, в която участват представители от ключови държавни ведомства, НСИ, НОИ, БЧК, НСОРБ, неправителствени и други организации. Изготвят се ежегодни планове и национални мониторингови доклади, в които се интегрира информация от националната статистика, административна информация и данни от социологически проучвания. През 2014 г. с ПМС №138 е създаден Национален съвет по демографска политика като консултативен орган към Министерския съвет, чиято дейност се администрира в МТСП.

Основната цел на политиката за демографско развитие е заложена в Актуализираната Национална стратегия за демографско развитие на населението в Р България (2012 – 2030 г.) и е насочена към забавяне темповете на намаляване на броя на населението, с тенденция за стабилизирането му в дългосрочен план и осигуряване на високо качество на човешкия капитал, включващ хората с тяхното здравословно състояние, образование, квалификация, способности и умения. Специален акцент върху посрещането на демографските предизвикателства, свързани със застаряване на населението е поставен и чрез приетата от Министерския съвет Национална концепция за насърчаване на активния живот на възрастните хора в България (2012 – 2030 г.).

Пълното осъществяване на приоритетите на демографското развитие на страната до 2030 г. е възможно в условията на макроикономическа стабилност, устойчив икономически растеж, повишаване на икономическата активност, заетостта и доходите на населението. В условията на тежка демографска криза перспективите за устойчиво икономическо и социално развитие на България са свързани с умението да се инвестира в развитието и повишаването на качеството на човешките ресурси. Крайно необходимо е продължаването на реформите и адаптирането на публичните финанси и на социалните системи, вкл. пазар на труда, пенсионна, образователна и здравна системи, системата на социалното подпомагане и дългосрочните грижи и всички секторни политики към демографските промени.

Съществуват резерви за подобряване профила на населението и на работната сила, които са свързани с: повишаване на общото образователно равнище и пригодност за заетост; намаляване броя на отпадащите деца от всички степени на образователната система; повишаване на заетостта на младите и включването в заетост на младежите на възраст от 24-29 години; подобряване на здравния статус и насочване на усилията към

превенция на социално-значими заболявания; подпомагане на съвместяването на семеен с професионален живот чрез предоставяне на широк спектър от услуги за зависими членове в семейството, вкл. деца, хора с увреждания, възрастни хора; подпомагане на по-бързото кариерно развитие на младите; развитие на дългосрочните грижи за възрастните и на солидарност между поколенията; предприемане на мерки за финансово стабилизиране на социалните системи; регионализиране на демографската политика, поради различните форми и профили на демографски дисбаланси в отделните региони на страната; въвеждане на иновативни подходи за взаимодействие между държава, бизнес и общини, например чрез по-активно използване на механизмите на публично-частните партньорства и механизмите на корпоративната социална отговорност; изграждане и укрепване на национален административен механизъм за посрещане на демографските предизвикателства в следващите десетилетия; въвеждане на оценка на въздействието на всички нормативни актове върху демографските процеси и др.

1.1. БРОЙ И СТРУКТУРИ НА НАСЕЛЕНИЕТО

Основните фактори, които влияят върху измененията в броя и структурите на населението са демографските процеси - раждаемост, смъртност и миграция.

Броят и структурите на населението се определят от размерите и интензивността на неговото естествено и механично (миграционно) движение.

През 2017 г. населението в България продължава да намалява.

По данни на НСИ към 31 декември 2017 г. населението на България е 7 050 034 души, което представлява 1.4% от населението на Европейския съюз. В сравнение с 2016 г. населението на страната намалява с 51 825 души, или с 0.7%.

През 2017 г. в резултат на отрицателния естествен прираст населението на страната е намаляло с 45 836 души.

Съществено влияние върху броя и структурите на населението в страната оказва и механичният прираст (нетното салдо от външната миграция), който подобно на естествения прираст, също е отрицателен - минус 5 989 души. Той се формира като разлика между броя на заселилите се и изселилите се от страната.

Намалението на населението в резултат на външната миграция, измерено чрез коефициента на нетна миграция, е **-0.8%**².

Подобно на предходните години, намалението на населението през 2017 г. в България се дължи главно на отрицателен естествен прираст, а не на външна миграция - в резултат на отрицателния естествен прираст населението намалява с 45 836 души, а в резултат на механичния прираст (нетното салдо от външната миграция) – с още 5 989 души.

1.1.1. Абсолютен естествен прираст на населението

Разликата между живородените и умрелите представлява естественият прираст на населението. **След 1990 г. демографското развитие на страната се характеризира с отрицателен естествен прираст на населението.**

² Отношение на нетната миграция към средногодишното население през годината (на 1 000 души).

През 2017 г. в резултат на отрицателния естествен прираст населението на страната е намаляло с 45 836 души.

Таблица 3: Живородени, умрели, естествен прираст в периода 2004 - 2017 г.

Година	Живородени	Умрели	Естествен прираст
2004	69886	110110	- 40224
2005	71075	113374	- 42299
2006	73978	113438	- 39460
2007	75349	113004	- 37655
2008	77712	110523	- 32811
2009	80956	108068	- 27112
2010	75513	110165	- 34652
2011	70846	108258	- 37412
2012	69121	109281	- 40160
2013	66578	104345	- 37767
2014	67585	108952	- 41367
2015	65950	110117	- 44167
2016	64984	107580	- 42596
2017	63 955	109 791	- 45836

Източник: НСИ, таблица МТСП

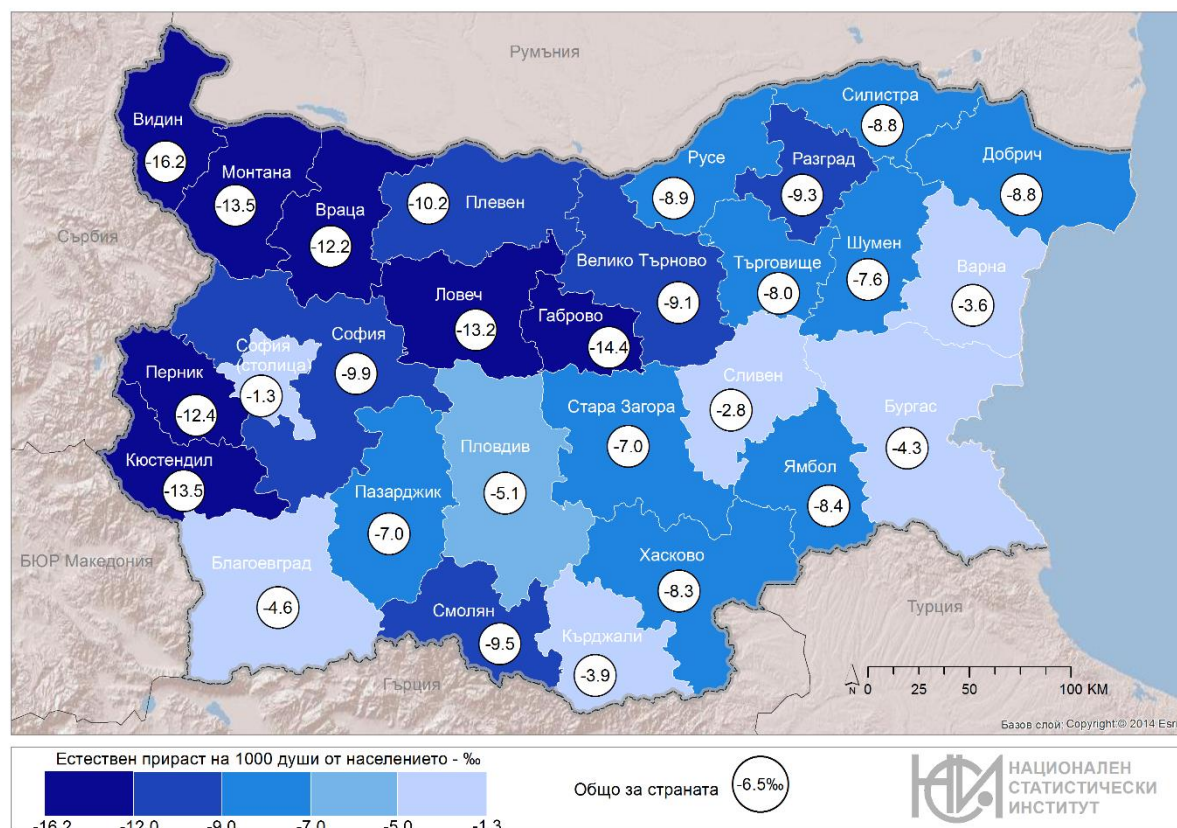
Намалението на населението в страната в резултат на отрицателния естествен прираст (задържане или нарастване на отрицателния естествен прираст) се дължи главно на високите нива на общата смъртност и на продължителния акумулиращ ефект на ниската раждаемост. Ниската раждаемост не може да компенсира значително по-високите нива на смъртност.

1.1.2. Относителен естествен прираст на населението

Намалението на населението, измерено чрез **коэффициента на естествения прираст, е минус 6.5%**³. Коэффициентът на естествения прираст в градовете е минус 4.0%, а в селата – минус 13.5%.

³ Разлика между броя на живородените и броя на умрелите на 1 000 души от средногодишния брой на населението.

Фигура 1: Естествен прираст на населението през 2017 г. по области (на 1 000 души)

Източник: НСИ

През 2017 г. всички области в страната имат отрицателен естествен прираст.

С най-малки по стойности коефициенти на отрицателен естествен прираст са областите София (столица) (-1.3%) и Сливен (-2.8%).

С най-голямо намаление на населението вследствие на високия отрицателен естествен прираст е област Видин - минус 16.2%, следвана от областите Габрово - минус 14.4%, Кюстендил и Монтана - по минус 13.5%. В осем области населението намалява с над 10 на 1 000 души през 2017 година.

Коефициентът на естествения прираст общо за ЕС-28 през 2016 г. е 0.0%.

Четиринадесет страни имат положителен естествен прираст, като най-висок е този показател в Ирландия (7.0%), Кипър (4.7%) и Люксембург (3.6%). Освен нашата страна с високи стойности на отрицателен естествен прираст на населението са Литва - минус 3.7%, Латвия и Хърватия - по минус 3.4%.

Таблица 4: Коефициент на естествен прираст на населението през периода 2012 – 2017 г. по статистически райони и местоживеење (в %)

	Общо за страната	Северозападен	Северен централен	Североизточен	Югоизточен	Югозападен	Южен централен
2012 г.							
Общо	-5.5	-11.5	-8.2	-4.2	-4.4	-3.7	-4.7
Град	-2.8	-5.8	-5.2	-2.0	-2.1	-2.0	-2.2
Село	-12.8	-21.4	-14.2	-9.9	-10.3	-12.5	-9.9
2013 г.							

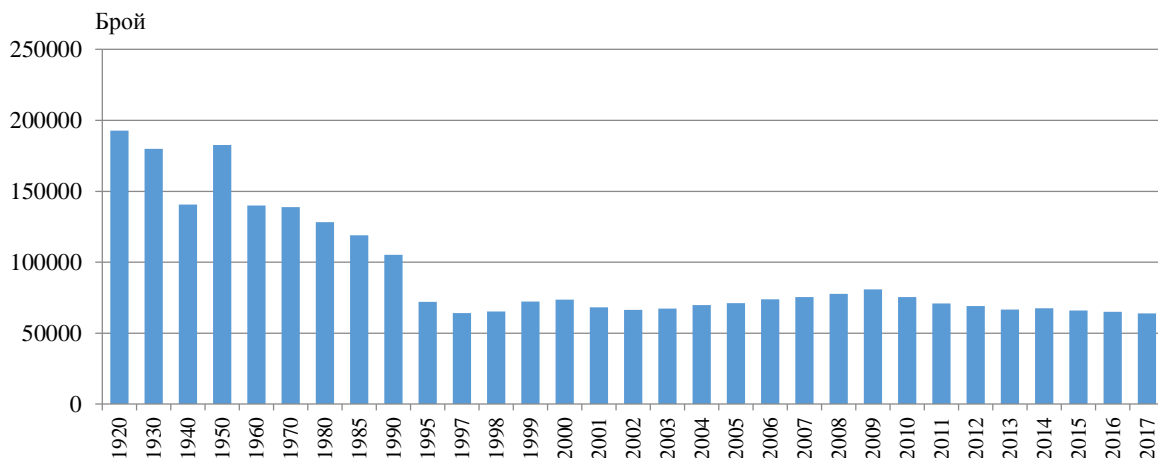
Общо	-5.2	-10.5	-7.7	-4.1	-4.1	-3.7	-4.5
Град	-2.8	-5.4	-5.1	-2.1	-2.1	-2.0	-2.2
Село	-11.8	-19.7	-13.2	-9.3	-9.1	-11.7	-9.3
2014 г.							
Общо	-5.7	-11.5	-8.7	-4.7	-4.8	-3.6	-5.2
Град	-3.1	-6.2	-5.7	-2.9	-2.4	-1.9	-2.8
Село	-12.9	-20.8	-14.9	-9.9	-10.6	-12.5	-10.2
2015 г.							
Общо	- 6.2	-11.8	-9.0	-5.5	-5.1	-4.1	-5.7
Град	-3.5	-6.8	-6.0	-3.1	-2.8	-2.4	-3.0
Село	-13.4	-20.4	-15.2	-11.8	-10.7	-12.8	-11.2
2016 г.							
Общо	-6.0	-11.6	-8.7	-5.0	-4.8	-4.0	-5.7
Град	-3.6	-6.9	-5.9	-3.1	-2.7	-2.5	-3.6
Село	-12.6	-19.9	-14.6	-10.3	-10.3	-12.2	-10.1
2017 г.							
Общо	-6.5	-12.4	-9.8	-5.8	-5.3	-4.1	-6.2
Град	-4.0	-7.5	-6.9	-3.7	-3.3	-2.5	-3.8
Село	-13.5	-20.8	-15.6	-11.6	-10.7	-12.9	-11.1

Източник: НСИ; Таблица: МТСП

1.2. РАЖДАЕМОСТ

През 2017 г. в страната са регистрирани 64 359 родени деца, като от тях **63 955 (99.4%) са живородени**. В сравнение с предходната година броят на живородените намалява с 1 029 деца, или с 1.6%.

Фиг. 5. Живородени деца през периода 1920 – 2017 година

Източник: НСИ

Коефициентът на обща раждаемост⁴ през 2017 г. е 9.0‰.

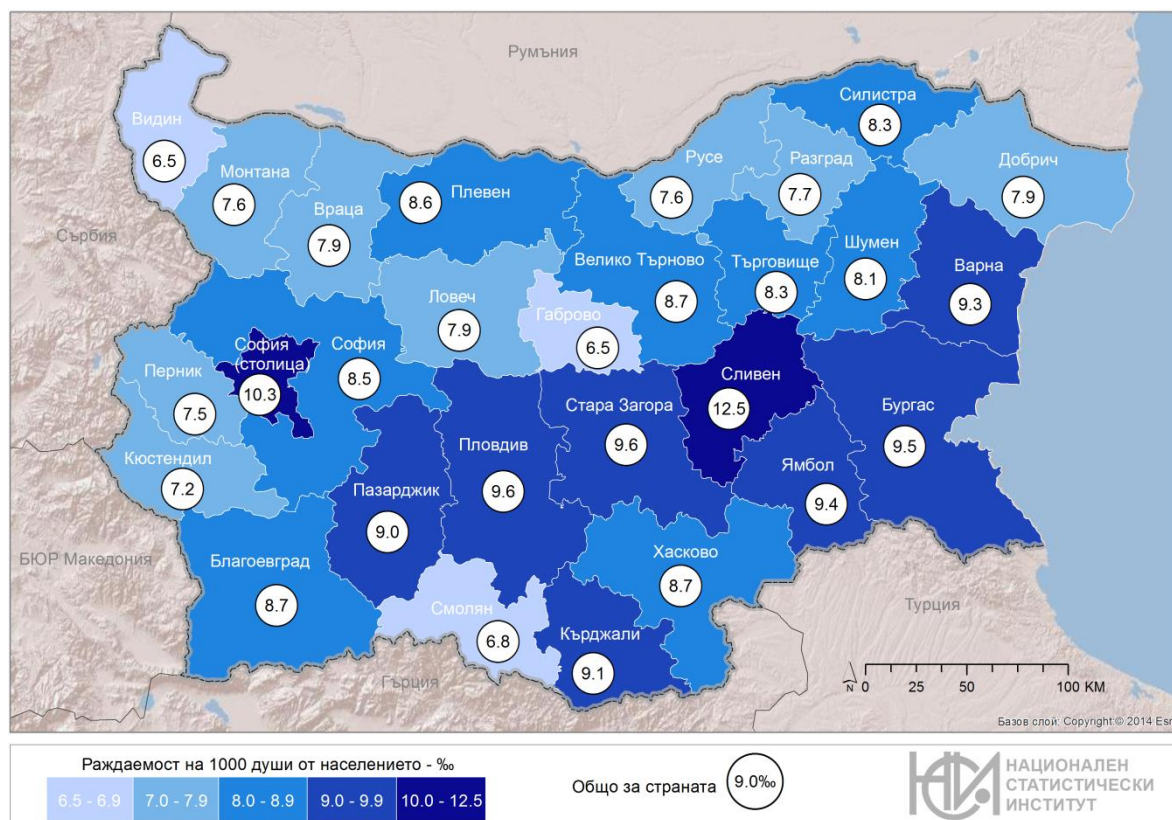
Броят на живородените момчета (32 787) е с 1 619 по-голям от този на живородените момичета (31 168), или на 1 000 живородени момчета се падат 951 момичета.

⁴ Брой живородени деца на 1 000 души от средногодишния брой на населението през годината.

В градовете и селата живородени са съответно 48 005 и 15 950 деца, а коефициентът на раждаемост е 9.2‰ в градовете и 8.5‰ в селата.

В регионален аспект най-висока е раждаемостта в областите Сливен - 12.5‰, София (столица) - 10.3‰, Стара Загора и Пловдив - по 9.6‰. В деветнадесет области раждаемостта е по-ниска от средната за страната, като най-ниски стойности се наблюдават в областите Габрово и Видин - по 6.5‰.

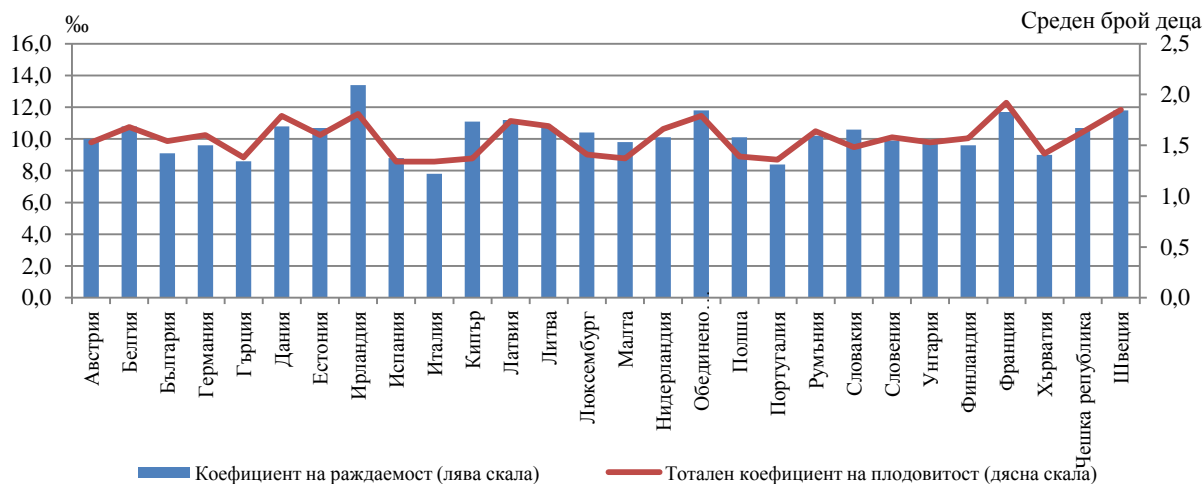
Фиг. 3. Коефициент на раждаемост по области през 2017 година

Източник: НСИ

Коефициентът на раждаемост общо за ЕС-28 през 2016 г. е 10.1‰ по данни на Евростат. Най-високо равнище на раждаемост сред европейските страни има Ирландия - 13.4‰, следват Обединеното кралство и Швеция - по 11.8‰. С най-нисък коефициент на раждаемост в Европейския съюз е Италия - 7.8‰.

Фигура 4: Коефициент на раждаемост и коефициент на плодовитост в държавите - членки на ЕС, през 2016 година

Източник: НСИ

Броят на жените във фертилна възраст (15 - 49 навършени години) в страната, или размерът на родилните контингенти и тяхната плодовитост, оказва съществено влияние върху равнището на раждаемостта и определя характера на възпроизводството на населението.

Към 31.12.2017 г. броят на жените във фертилна възраст е 1 517 хил., като спрямо предходната година намалява с близо 22 хил., а спрямо 2011 г. - с почти 133 хиляди.

През 2017 г. броят на децата, родени от майки под 18 години, е 3 251. Запазва се тенденцията на увеличаване броя на децата, родени от жени на възраст 40 и повече навършени години - от 1 947 през 2016 г. на 2 108 през 2017 година.

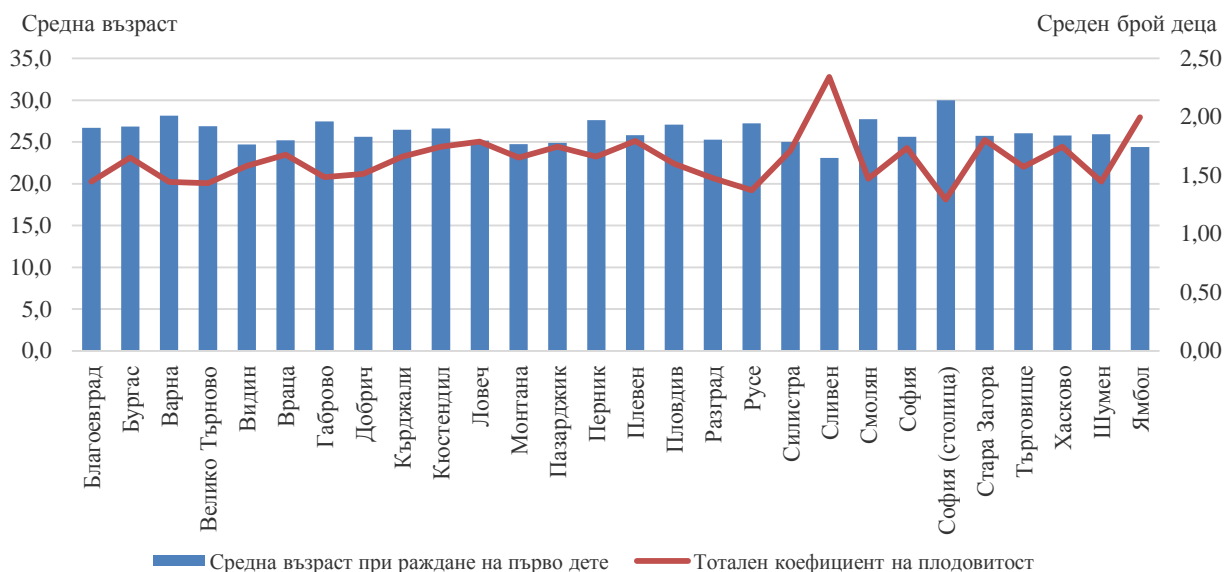
Половината (50.7%) от ражданията през 2017 г. са първи за майката, 36.5% - втори, а 12.5% - трети и от по-висока поредност.

Тоталният коефициент на плодовитост⁵ е един от основните показатели, характеризиращи плодовитостта на жените. През 2017 г. **средният брой живородени деца от една жена е 1.56**. За сравнение, през 2001 г. той е бил 1.24, а през 2016 г. - 1.54.

Средната възраст на жените при раждане на първо дете се увеличава от 27.0 години през 2016 г. на **27.1 години през 2017 година**. В регионален аспект средната възраст при раждане на първо дете варира от 30.0 години за област София (столица) до 23.1 години за област Сливен.

⁵ Среден брой живородени деца, които би родила една жена през целия си фертилен период съобразно повъзrastовата плодовитост през отчетната година.

Фигура 5: Средна възраст на жената при раждане на първо дете и тотален коефициент на плодовитост по области през 2017 година

Източник: НСИ

През 2017 г. са регистрирани 1 134 случая на многоплодни раждания, което е с 5 случая повече отколкото през 2016 година. При 1 127 от случаите са родени по две деца, а при 7 - по три.

От 1991 г. се наблюдава трайна тенденция на увеличаване на абсолютния брой на извънбрачните раждания. Техният относителен дял нараства от 18.5% през 1992 г. на 42.0% през 2001 г. и на 59.2% през 2013 година.

През 2017 г. броят на извънбрачните раждания е 37 935 или 58.9% от всички раждания. Относителният дял на извънбрачните раждания в селата (65.7%) е по-висок отколкото в градовете (56.7%). За 77.9% от извънбрачните раждания има данни за бащата, което означава, че тези деца най-вероятно се отглеждат в семейна среда от родители, живеещи в съжителство без брак.

В регионален аспект най-висок е относителният дял на извънбрачните раждания в областите Видин (78.3%) и Враца (73.3%). Този дял е над 50.0% във всички области на страната с изключение на Разград (48.6%), Благоевград (44.2%) и Кърджали (35.7%).

1.2.1. Аборти

През 2017 г. общият брой на абортите е 24 287 при 64 359 раждания. В сравнение с 2016 г. (26 412) броят на абортите намалява с 2 125.

Таблица 5: Раждания и аборти

Година	Раждания	Аборти	Раждания	Аборти
	Брой		на 1000 жени от 15-49 г.	
2012	69678	29992	42.5	18.3
2013	67061	29505	41.6	18.3
2014	68083	28145	42.8	17.7
2015	66370	27782	42.3	17.7
2016	65446	26412	42.2	17.0
2017	64359	24287	42.1	15.9

Източник: Национален център по общественото здраве и анализи (НЦОЗА)

Таблица 6: Раждания и аборти на 1000 жени във фертилна възраст (15 – 49 г.)

Години	Раждания на 1000 жени във фертилна възраст	Аборти на 1000 жени във фертилна възраст
1980	60,4	72,9
1990	49,2	67,2
1995	35,2	47,2
2000	37,0	30,6
2005	38,2	22,3
2013	41,6	18,3
2014	42,8	17,7
2015	42,3	17,7
2016	42,2	17,0
2017	42.1	15.9

Източник: МЗ, НЦОЗА - Кратък справочник „Здравеопазване 2017 г.“

От 2016 г. абортите се отчитат, разпределени по вид като: спонтанни; терапевтични – от тях по желание (законно) и по медицински показания; други видове и аборт, неуточнен. От всички извършени аборти 1888 са по медицински показания; 7491 са спонтанни; 14 900 са по желание, а 8 са класифицирани като „други видове и аборт, неуточнен“.

Общият брой на спонтанните аборти и на абортите по медицински показания е 9 379. При адекватна медицинска профилактика и грижа, този брой би могъл да бъде значително редуциран и това доведе до повишаване на раждаемостта.

Таблица 7: Извършени аборти в лечебните заведения през 2017 г. по възрастови групи и видове аборти (брой)

Възраст (в навършени години)	Аборти	По вид				
		Спонтанни	Терапевтични	от тях:		Други видове и аборт, неуточнен
				по желание (законно)	по медицински показания	
Общо	24287	7491	16788	14900	1888	8
< 15	115	65	50	32	18	-
15–19	2057	792	1264	1145	119	1
20–24	4589	1117	3471	3295	176	1
25–29	6119	1836	4283	3897	386	-
30–34	5640	1739	3898	3411	487	3
35–39	4229	1339	2887	2414	473	3
40–44	1431	551	880	662	218	-
45–49	99	47	52	41	11	-
> 50	8	5	3	3	-	-

Източник: Национален център по общественото здраве и анализи (НЦОЗА)

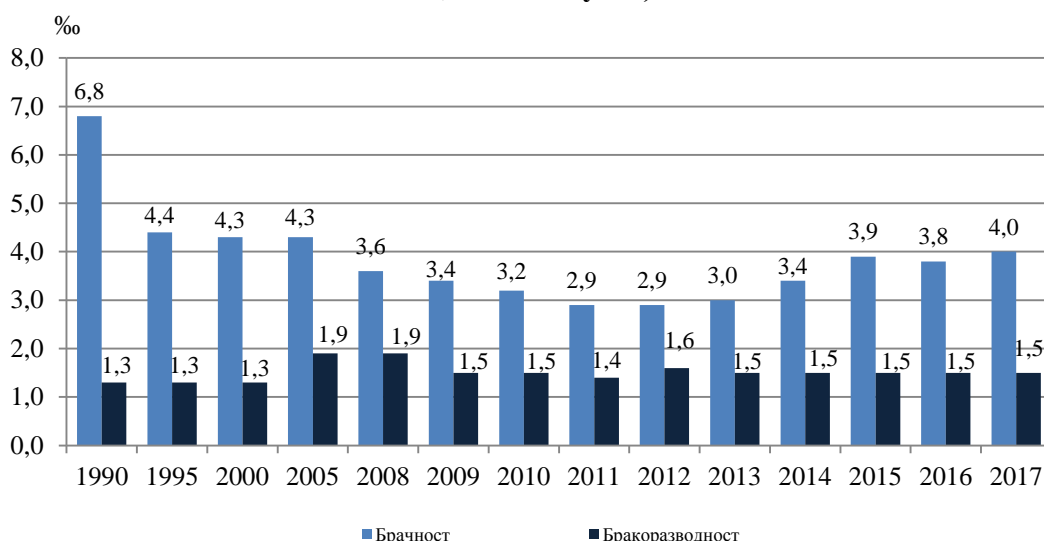
Приема се, че абортът може да бъде рисков за бъдещите репродуктивни способности на жената, поради което следва да бъде оценяван като един от значимите фактори, оказващи въздействие върху демографския баланс на населението.

Легалният аборт продължава да се приема и да се използва често като предпочитан и достъпен изход за освобождаване от нежелана бременност, макар да са известни опасностите и вредите за здравето и детеродната способност на жената от подобна интервенция.

1.2.2. Семейства и семейни отношения. Бракове и разводи

През 2017 г. са регистрирани 28 593 юридически брака – с 1 790 повече спрямо предходната година, а коефициентът на брачност⁶ е 4.0‰. Три четвърти от всички регистрирани бракове (21 536) са сред населението в градовете.

Фигура 7: Коефициенти на брачност и бракоразводност (на 1 000 души)

Източник: НСИ

През 2017 г. средната възраст при сключване на първи брак за мъжете и жените е съответно 31.4 и 28.4 години. Спрямо предходната година средната възраст се увеличава с 0.3 години както за мъжете, така и за жените.

За 87.1% от жените и 86.2% от мъжете, сключили граждански брак през 2017 г., той е бил първи.

Областите с най-много бракове на 1 000 души от населението са Разград и Добрич - съответно 5.2 и 5.0‰, а най-нисък е коефициентът на брачност в област Враца - 2.4‰.

Броят на разводите през 2017 г. е 10 411, или със 192 по-малко от регистрираните през 2016 година. От всички прекратени бракове 81.0% се отнасят за населението в градовете.

⁶ Брой сключени бракове на 1 000 души от населението.

Най-голям е дялът на браковете, прекратени по „взаимно съгласие“ (63.4%), следват причините „несходство в характерите“ (26.6%) и „фактическа раздяла“ (8.3%).

Разводът не е бил първи за 9.8% от жените и 10.7% от мъжете, разтрогнали своите бракове през 2017 година.

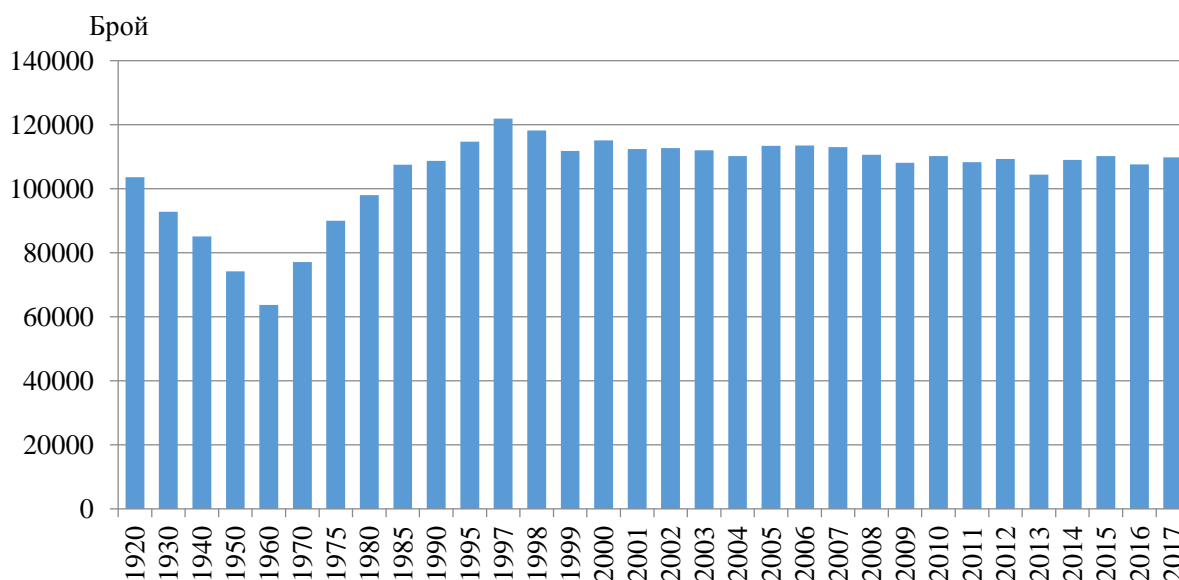
Средната продължителност на брака до неговото прекратяване е 15.8 години.

1.3. СМЪРТНОСТ

1.3.1. Обща смъртност

Броят на умрелите лица през 2017 г. е 109 791, а коефициентът на обща смъртност⁷ - 15.5‰. Спрямо предходната година броят на умрелите се увеличава с 2 211, или с 2.1%. Нивото на общата смъртност продължава да е твърде високо.

Фигура 8: Умрели през периода 1920 – 2017 година

Източник: НСИ

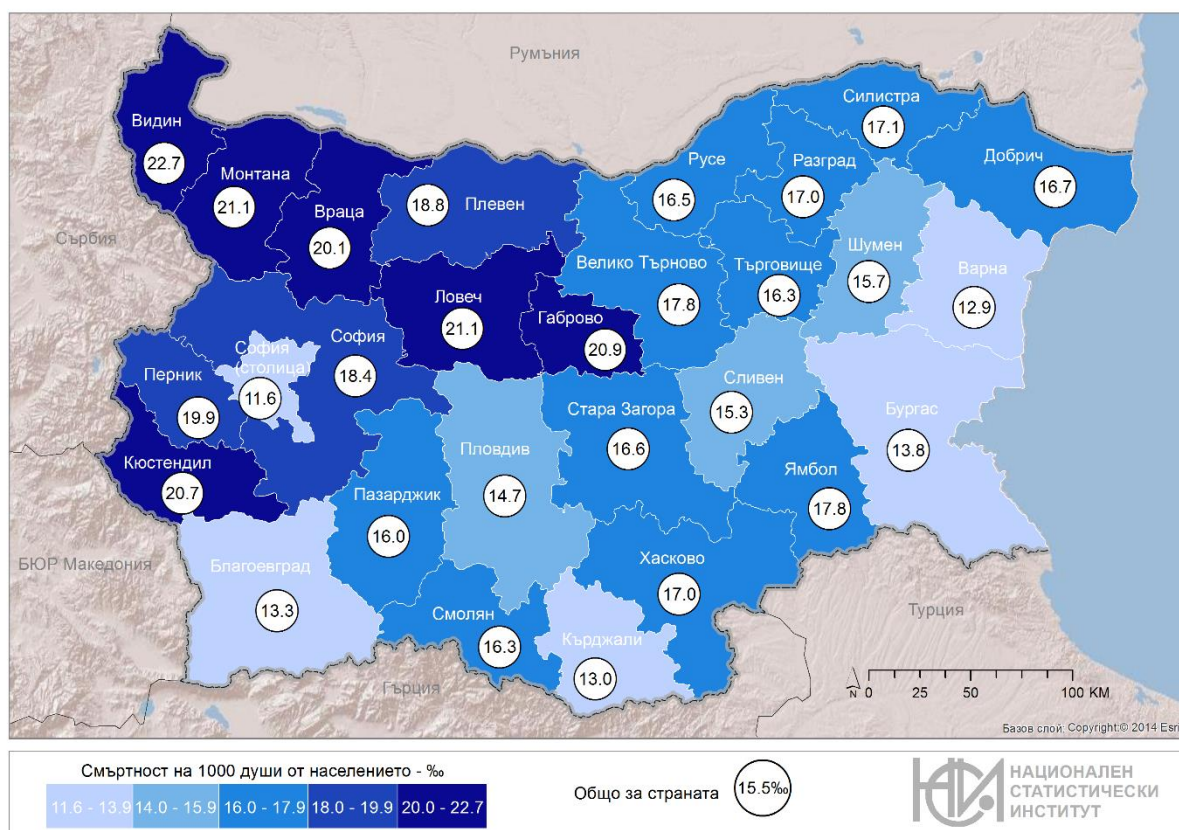
Смъртността сред мъжете (16.5‰) продължава да бъде по-висока в сравнение със смъртността сред жените (14.6‰). През 2017 г. на 1 000 жени умират 1 071 мъже. Продължават и силно изразените различия в смъртността сред градското и селското население. Коефициентът на смъртност е по-висок в селата (22.0‰) отколкото в градовете (13.2‰).

Общо за ЕС-28 коефициентът на смъртност през 2016 г. е 10.0‰. Равнището на общата смъртност на населението в България е най-високо сред европейските страни. С най-ниска смъртност са Ирландия и Кипър - по 6.4‰, и Люксембург - 6.8‰. Освен в България значително по-висока от средната за ЕС-28 е стойността на този показател само в Латвия - 14.6‰, и Литва - 14.3‰.

С най-висока смъртност в страната са областите Видин - 22.7‰, и Монтана и Ловеч - по 21.1‰. В седем области смъртността е по-ниска от общата за страната, като най-ниска е в София (столица) - 11.6‰.

⁷ Брой умрели лица на 1 000 души от средногодишния брой на населението.

Фигура 9: Коефициент на смъртност по области през 2017 година

Източник: НСИ

Таблица 8: Умиряния по причини за смъртта, 2017 г.

Причини за смъртта, МКБ – 10-та ревизия	Брой	На 100 000 души от населението
България	109791	1551.6
Клас I. Някои инфекциозни и паразитни болести (A00-B99)	701	9.9
Клас II. Новообразувания (C00-D48)	17429	246.3
Клас III. Болести на кръвта, кръвотворните органи и отделни нарушения, включващи имунния механизъм (D50-D89)	140	2.0
Клас IV. Болести на ендокринната система, разстройства на храненето и на обмяната на веществата (E00-E90)	1585	22.4
Клас V. Психични и поведенчески разстройства (F00-F99)	78	1.1
Клас VI. Болести на нервната система (G00-G99)	884	12.5
Клас VII. Болести на окото и придатъците му (H00-H59)	1	0.0
Клас VIII. Болести на ухото и мастоидния израстък (H60-H95)	-	-
Клас IX. Болести на органите на кръвообращението (I00-I99)	71997	1017.5
Клас X. Болести на дихателната система (J00-J99)	4561	64.5
Клас XI. Болести на храносмилателната система (K00-K93)	3877	54.8
Клас XII. Болести на кожата и подкожната тъкан (L00-L99)	55	0.8
Клас XIII. Болести на костно-мускулната система и на съединителната тъкан (M00-M99)	34	0.5
Клас XIV. Болести на пикочо-половата система (N00-N99)	1552	21.9
Клас XV. Бременност, раждане и послеродов период (O00-O99)	5	0.1

Клас XVI. Някои състояния, възникващи през перинаталния период (P00-P96)	208	2.9
Клас XVII. Вродени аномалии (пороци на развитието), деформации и хромозомни аберации (Q00-Q99)	105	1.5
Клас XVIII. Симптоми, признаци и отклонения от нормата, открити при клинични и лабораторни изследвания, неклассифицирани другаде (R00-R99)	3883	54.9
Клас XX. Външни причини за заболяемост и смъртност (V01-Y98)	2696	38.1

Източник: НСИ

1.3.2. Преждевременна смъртност

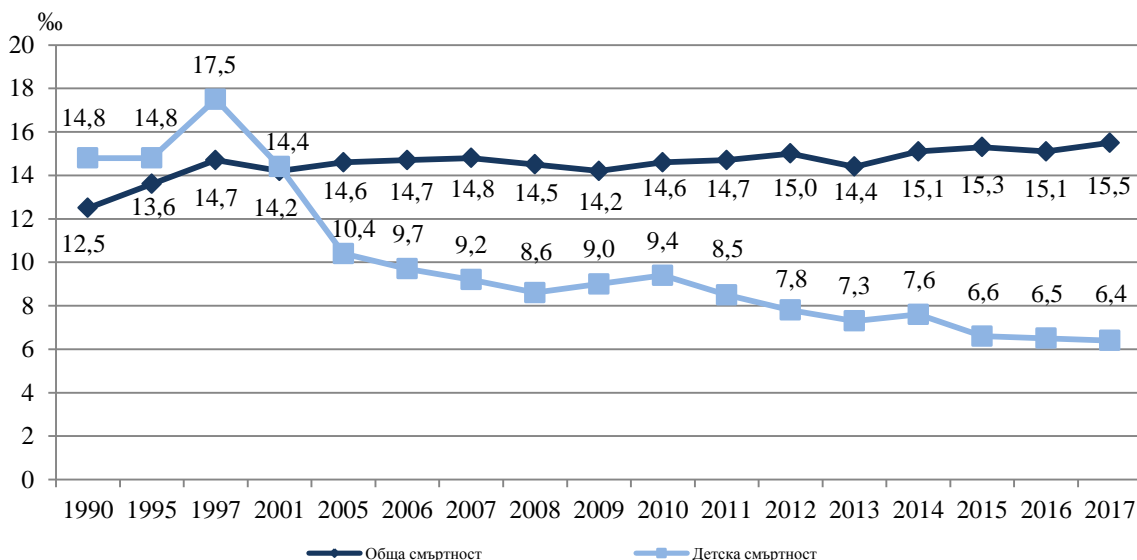
Показателят за преждевременна смъртност⁸ през 2017 г. (20.9%) намалява спрямо предходната 2016 г. (21.8%). В стойностите на показателя за преждевременна смъртност има съществени разлики при мъжете и жените. Умрелите жени на възраст под 65 години са 13.7% от всички умрели жени, а стойността на този показател при мъжете е 27.6%.

1.3.3. Детска смъртност

През 2017 г. в страната са починали 408 деца на възраст до една година, а коефициентът на детска смъртност⁹ е 6.4%. За сравнение, през 2001 г. коефициентът на детска смъртност е бил 14.4%, през 2005 г. - 10.4%, а през 2016 г. - 6.5%.

В регионален аспект през 2017 г. в общо единадесет области коефициентът на детска смъртност е по-нисък от средния за страната, като най-нисък е в областите Видин - 1.7%, и София (столица) - 2.6%. Най-висока стойност на коефициента на детска смъртност е регистрирана в областите Добрич (12.9%) и Сливен (12.6%).

Фигура 10: Коефициент на обща и детска смъртност

Източник: НСИ

⁸ Относителен дял на умрелите лица под 65-годишна възраст от общия брой на умиралията.

⁹ Брой умрели деца на възраст под 1 година на 1 000 живородени.

1.3.4. Майчина смъртност¹⁰

През 2017 г. броят на починалите жени от Клас XV – Бременност, раждане и послеродов период (O00-O99) е 5, а показателят за майчина смъртност на 100 000 живородени деца за страната възлиза на 7.8.

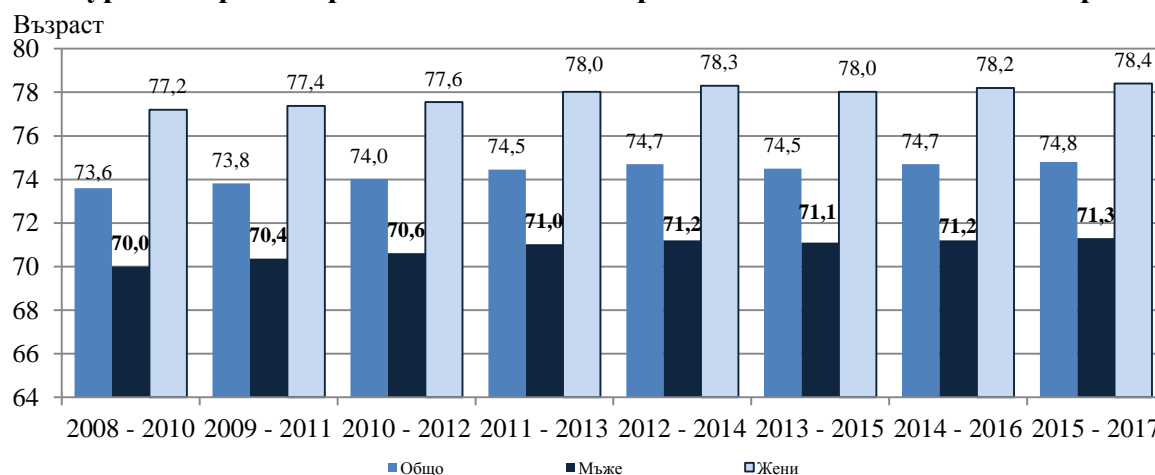
1.3.5. Средна продължителност на предстоящия живот

Различните равнища на смъртност сред мъжете и жените, както и сред населението в градовете и селата, определят и разликата в очакваната средна продължителност на предстоящия живот на различните групи население.

Средната продължителност на предстоящия живот¹¹ общо за населението на страната, изчислена за периода 2015 - 2017 г., е 74.8 години и спрямо предходния период (2014 - 2016 г.) се увеличава с 0.1 години.

Средната продължителност на живота при мъжете е 71.3 години, докато при жените е със 7.1 години по-висока - 78.4 години. Средната продължителност на предстоящия живот е с 2.8 години по-висока за населението в градовете (75.6 години) отколкото за населението в селата (72.8 години).

Фигура 11: Средна продължителност на предстоящия живот по пол и периоди

Източник: НСИ

¹⁰ Коефициентът за майчина смъртност е изразен като съотношение на броя на умрелите жени по причини от клас XV. Бременност, раждане и послеродов период, съгласно МКБ-10 на 100 000 живородени деца.

¹¹ Предварителни данни.

1.4. ВЪТРЕШНА И ВЪНШНА МИГРАЦИЯ НА НАСЕЛЕНИЕТО

1.4.1. Преселвания между населените места в страната (вътрешна за страната миграция)

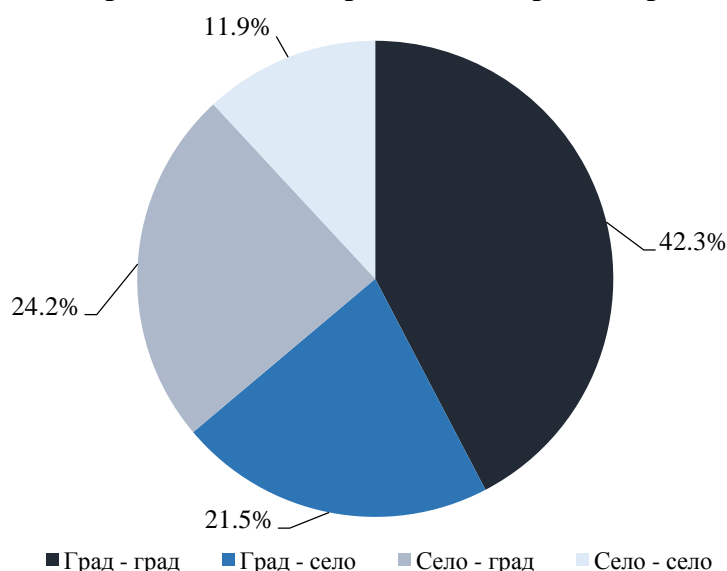
През 2017 г. в преселванията между населените места в страната са участвали 113 471 лица.

От всички, които са променили своето обичайно местоживеење вътре в страната, 43.0% са мъже и 57.0% - жени.

По отношение на възрастовата структура с най-голям относителен дял сред преселващите се са лицата във възрастовата група 20 - 39 години (34.9%), следвани от лицата на възраст под 20 години - 30.9% и 40 - 59 години - 16.1% от мигриралите лица.

Най-голямо териториално движение има по направлението „град - град“ (42.3%), следва направлението „село - град“ (24.2%) и „град - село“ (21.5%). Значително по-малък по брой и относителен дял е миграционният поток по направлението „село - село“ - 11.9% от мигриралите лица.

Фигура 12: Направления на вътрешната миграция през 2017 година

Източник: НСИ

Най-голям брой от преселващите се в страната са избрали за ново местоживеење област София (столица) (18 286). Областите с най-големи относителни дялове в миграционния поток към област София (столица) са София - 9.9%, Благоевград - 7.0%, и Пловдив - 6.0%.

Най-малко преселили се в столицата са от областите Търговище и Разград - по 0.9%.

1.4.2. Миграция от страната в чужбина (миграция извън страната/външна миграция/емиграция)

През 2017 г. 31 586 души са променили своя настоящ адрес от страната в чужбина, като 50.8% от тях са мъже. Всеки втори емигрант (55.1%) е на възраст 20 - 39 години. Най-младите емигранти (под 20 години) са 14.6%, а тези на 60 и повече навършени години - 6.9% от всички емигранти.

Най-предпочитани от емигрантите дестинации са Германия (22.0%), Обединеното кралство (16.3%) и Испания (12.2%).

1.4.3. Миграция от чужбина в страната (имиграция)

Лицата, които са сменили местоживеенето си от чужбина в България, или потокът на имигрантите, включва български граждани, завърнали се в страната, както и граждани на други държави, получили разрешение или статут за пребиваване в страната. **През 2017 г. 25 597 лица са променили своето обичайно местоживеене от чужбина в България.** Относителният дял на мъжете е 48.7%, а на жените - 51.3%.

Сред дошлите да живеят в страната 36.2% са във възрастовата група 20 - 39 години, а 27.0% са на възраст 40 - 59 години. Най-младите имигранти (под 20 години) са 20.5%, а най-възрастните (на 60 и повече години) - 16.3%.

Най-висок е дялът на имигрантите от Турция (23.7%), Руската федерация (11.7%) и Германия (6.9%).

1.4.4. Механичен прираст на населението

През 2017 г. шест области имат положителен механичен прираст: Кърджали (5.7‰), София (столица) (2.7‰), Пловдив (2.5‰), Варна (2.4‰), Бургас (1.6‰) и Перник (1.4‰). С най-голямо намаление на населението в резултат на отрицателния механичен прираст са областите Смолян (-10.3‰), Ямбол (-6.4‰) и Враца (-6.2‰).

ЧАСТ II. СТРУКТУРИ НА НАСЕЛЕНИЕТО

СОЦИАЛНИ НЕРАВЕНСТВА, СОЦИАЛНИ ДИСБАЛАНСИ И СОЦИАЛНА СИГУРНОСТ. РАЗВИТИЕ НА КАЧЕСТВОТО НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ. СОЦИОЛОГИЧЕСКИ АСПЕКТИ НА ДЕМОГРАФСКИТЕ ПРОЦЕСИ.

2.1. СТРУКТУРА НА НАСЕЛЕНИЕТО ПО ПОЛ

През 2017 г. мъжете са 3 422 409 (48.5%), а жените - 3 627 625 (51.5%), или на 1 000 мъже се падат 1 060 жени. Броят на мъжете преобладава във възрастите до 53 години. С нарастването на възрастта се увеличават броят и относителният дял на жените от общото население на страната.

Таблица 9: Население към 31.12.2017 г. по възраст и пол

Възрастови групи	Пол		
	Всичко	Мъже	Жени
Общо	7 050 034	3 422 409	3 627 625
0	63 792	32 708	31 084
1 - 4	263 959	135 510	128 449
5 - 9	349 423	179 623	169 800
10 - 14	327 202	168 426	158 776
15 - 19	313 032	160 986	152 046
20 - 24	325 198	167 828	157 370
25 - 29	445 237	229 275	215 962
30 - 34	479 767	247 873	231 894
35 - 39	499 654	259 105	240 549
40 - 44	548 897	281 901	266 996
45 - 49	518 543	265 873	252 670
50 - 54	462 785	232 763	230 022
55 - 59	483 089	236 464	246 625
60 - 64	487 548	227 799	259 749
65 - 69	479 638	210 746	268 892
70 - 74	388 263	160 541	227 722
75 - 79	275 717	106 393	169 324
80 +	338 290	118 595	219 695

Източник: НСИ

Неравномерно е разпределението на мъжете и жените по възраст.

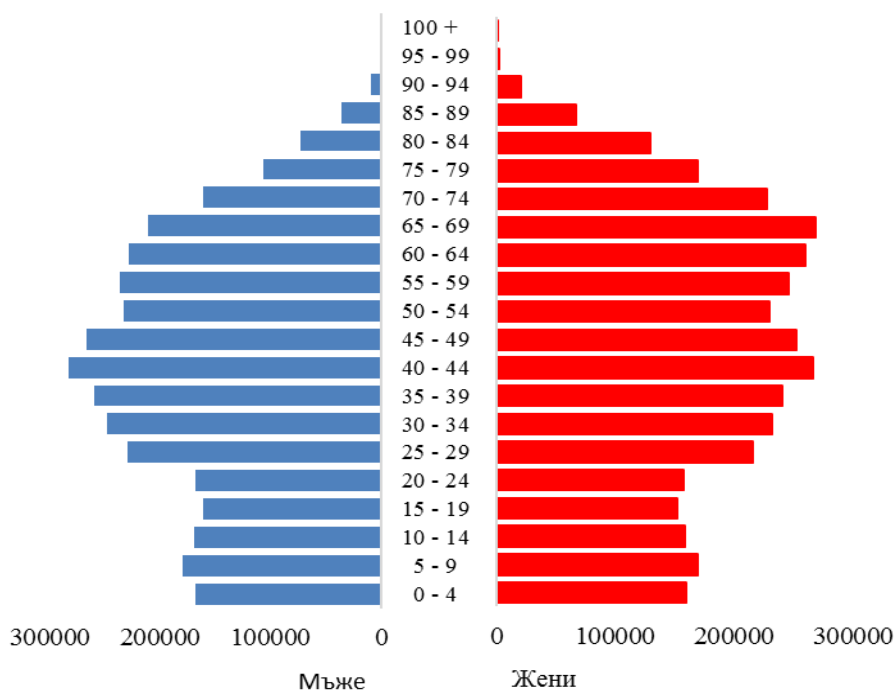
Запазва се тенденцията с нарастване на възрастта да се увеличава броят и относителният дял на жените от общото население на страната. Това води до феминизация на социалните проблеми и предизвикателства в по-високите възрастови групи на населението.

Неравномерно е разпределението на мъжете и жените и по местоживееене.

Половото съотношение, т.е. броят на жените на 1 000 мъже в страната, е 1 060, в градовете – 1 078, а в селата – 1 012. Това води до многоаспектни проблеми в социалните ролеви отношения – икономически, трудови, професионални, семейни и др.

2.2. СТРУКТУРА НА НАСЕЛЕНИЕТО ПО ВЪЗРАСТ

Фигура 13: Възрастова структура на населението към 31.12.2017 г.

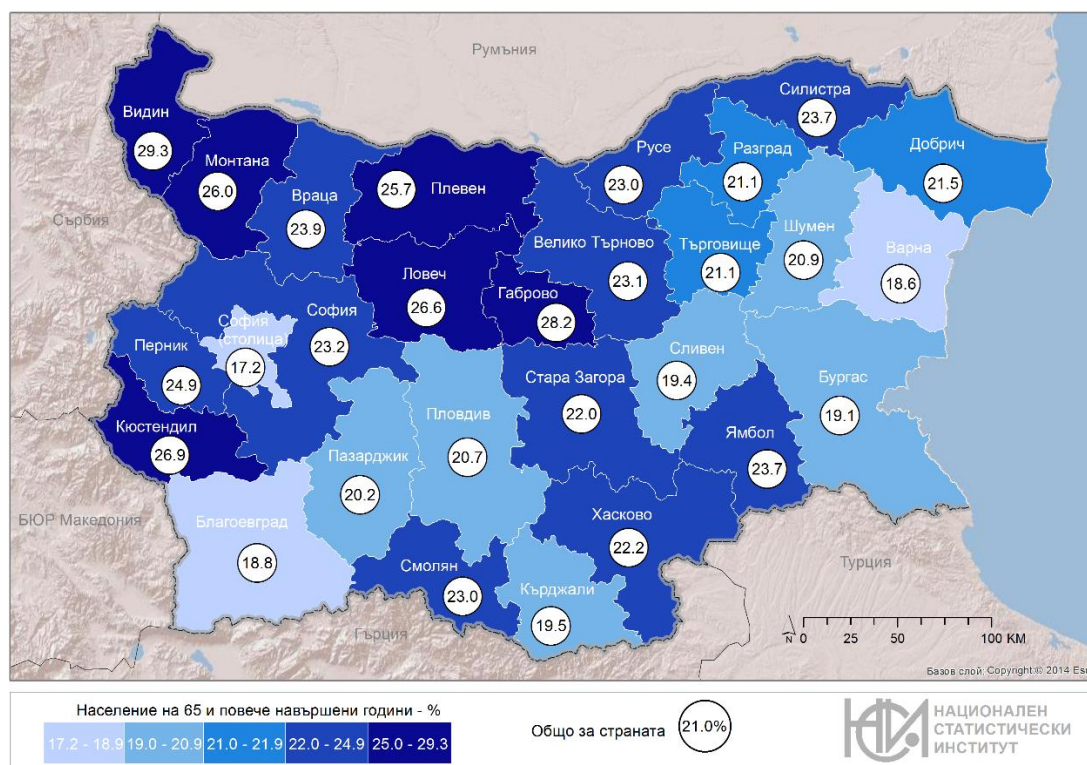
Източник: НСИ

Продължава процесът на застаряване на населението. В края на 2017 г. лицата на 65 и повече навършени години са 1 481 908, или 21.0% от населението на страната. В сравнение с 2016 г. делът на населението в тази възрастова група нараства с 0.3 процентни пункта, а спрямо 2001 г. - с 4.1 процентни пункта.

Процесът на застаряване е по-силно изразен сред жените отколкото сред мъжете. Относителният дял на жените на възраст над 65 години е 24.4%, а на мъжете - 17.4%. Тази разлика се дължи на по-високата смъртност сред мъжете и като следствие от нея - на по-ниската средна продължителност на живота при тях.

В регионален аспект делът на лицата на 65 и повече навършени години е най-висок в областите Видин (29.3%), Габрово (28.2%), Кюстендил (26.9%) и Ловеч (26.6%). Общо в деветнадесет области този дял е над средния за страната. Най-нисък е делът на възрастното население в областите София (столица) - 17.2%, и Варна - 18.6%.

Фигура 14: Относителен дял на населението на 65 и повече навършени години към 31.12.2017 г. по области

Източник: НСИ

Общо за ЕС-28 относителният дял на населението на 65 и повече навършени години е 19.4%. Най-висок е този дял в Италия (22.3%), следвана от Гърция (21.5%) и Германия (21.2%). Общо в шест страни, включително и България, делът на възрастното население е над 20.0%.

Към 31.12.2017 г. **децата до 15 години в страната са 1 004 376, или 14.3% от общия брой на населението**, като спрямо 2016 г. този дял се увеличава с 0.2 процентни пункта.

Относителният дял на населението под 15 години е най-висок в областите Сливен - 18.4%, и Бургас - 15.5% от населението на областта. Общо в петнадесет области този дял е под общия за страната, като най-нисък е в областите Смолян и Габрово - по 11.5%.

Делът на най-младото население в ЕС-28 в началото на 2017 г. е 15.6%, като най-нисък е в Германия (13.4%) и Италия (13.5%), а най-висок е в Ирландия (21.1%) и Франция (18.3%).

Към 31.12.2017 г. **общият коефициент на възрастова зависимост¹² в България е 54.5%**, или на всяко лице в зависимите възрасти (под 15 и над 65 години) се падат по-малко от две лица в активна възраст. За сравнение, през 2005 и 2016 г. този коефициент е бил съответно 44.5 и 53.4%.

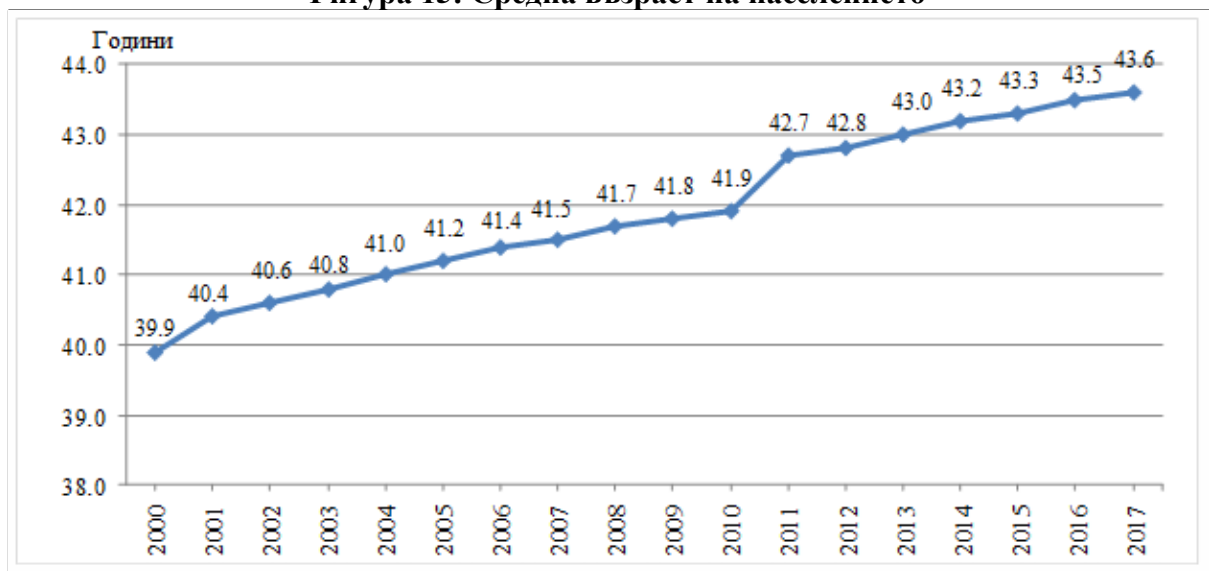
Това съотношение е по-благоприятно в градовете - 50.3%, отколкото в селата - 67.5%. Във всички области на страната, този показател е над 50.0% с изключение на

¹² Коефициентът на възрастова зависимост показва броя на лицата от населението в „зависимите“ възрасти (населението под 15 и на 65 и повече навършени години) на 100 лица от населението в „независимите“ възрасти (от 15 до 64 години). Изчислява се в проценти.

София (столица) - 46.3%, като най-неблагоприятно е съотношението в областите Видин (70.3%), Ловеч (66.5%) и Габрово (65.8%).

Застаряването на населението води до повишаване на неговата **средна възраст**, която от 40.4 години през 2001 г. нараства на 41.2 години през 2005 г. и достига **43.6 години в края на 2017 година**.

Фигура 15: Средна възраст на населението

Източник: НСИ

Процесът на застаряване на населението се проявява както в селата, така и в градовете, като в градовете средната възраст на населението е 42.6 години, а в селата - 46.3 години.

Тенденцията на застаряване на населението води до промени и в неговата основна възрастова структура - **под, във и над трудоспособна възраст**. Влияние върху съвкупностите на населението във и над трудоспособна възраст оказват както застаряването на населението, така и законодателните промени¹³ при определянето на възрастовите граници за пенсиониране.

За 2017 г. тези граници за населението в трудоспособна възраст са до навършването на 61 години за жените и 64 години за мъжете.

Населението в трудоспособна възраст към 31.12.2017 г. е 4 248 хил. души, или 60.3% от населението на страната, като мъжете са 2 233 хил., а жените - 2 015 хиляди. През 2017 г. броят на трудоспособното население намалява с почти 56 хил. души, или с 1.3%, спрямо предходната година.

Към края на 2017 г. над трудоспособна възраст са 1 736 хил. души, или 24.6%, а под трудоспособна възраст - 1 066 хил. души, или 15.1% от населението на страната.

¹³ Възрастовите граници за разпределение на населението по категориите под, във и над трудоспособна възраст са определени съгласно Наредбата за пенсиите и осигурителния стаж, приета с Постановление №30 на МС (ДВ, бр. 21/17.03.2000 година).

**Таблица 10: Население под, във и над трудоспособна
възраст към 31.12.2017 г.**

(Проценти)

Година	Възраст		
	под трудоспособна	в трудоспособна	над трудоспособна
1990	21.6	55.5	22.9
1995	19.1	56.6	24.3
2001	16.3	59.2	24.5
2005	14.8	62.4	22.8
2010	14.6	62.7	22.7
2011	14.3	61.7	24.0
2012	14.4	61.8	23.8
2013	14.6	61.7	23.7
2014	14.8	61.1	24.1
2015	14.9	60.8	24.3
2016	15.0	60.6	24.4
2017	15.1	60.3	24.6

Източник: НСИ

Възпроизводството на трудоспособното население се характеризира чрез **коефициента на демографско заместване**, който показва съотношението между броя на влизащите в трудоспособна възраст (15 - 19 години) и броя на излизащите от трудоспособна възраст (60 - 64 години). Към 31.12.2017 г. това съотношение е 64. За сравнение, през 2001 г. 100 лица, излизащи от трудоспособна възраст, са били замествани от 124 млади хора.

Най-благоприятно е съотношението в областите Сливен - 84, Варна – 71, и София (столица) - 70 лица. Най-нисък е този показател в областите Смолян - 44, и Габрово, Перник и Кюстендил, където 100 лица, излизащи от трудоспособна възраст, се заместват от 50 лица, влизащи в трудоспособна възраст.

**Таблица 11: Коефициенти на възрастова зависимост общо за страната и по
статистически райони - 2017 г.**

Статистически райони	Отношение на населението на възраст под 15 и на 65 и повече години към населението на възраст от 15 до 64 години - %	Отношение на населението на възраст 65 и повече години към населението на възраст от 15 до 64 години - %
Общо за страната	54.5	32.5
Северозападен	64.8	42.7
Северен централен	57.2	37.1
Североизточен	52.9	30.4
Югоизточен	57.0	32.3
Югозападен	49.7	28.6
Южен централен	54.4	32.2

Източник: НСИ

В сравнение с 1990 г., през 2017 г. населението в под трудоспособна възраст е намаляло с 6.5%, населението в трудоспособна възраст се е увеличило с 4.8%, а

населението в над трудоспособна възраст се е увеличило с 1.7%, като тенденцията е да нараства.

**Таблица 12: Население под, във и над трудоспособна възраст към 31.12.
по статистически райони**

Статистически райони Възраст	Години						
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Общо	7327224	7284552	7245677	7202198	7153784	7504868	7050034
BG31 Северозападен	836601	823469	810401	797142	783909	886911	755956
Под трудоспособна възраст	116353	115084	113910	113119	111254	125486	108340
В трудоспособна възраст	475964	470932	462484	450903	441528	519088	422671
Над трудоспособна възраст	244284	237453	234007	233120	231127	242337	224945
BG32 Северен централен	853468	844511	835813	825536	815441	901885	794998
Под трудоспособна възраст	111973	111376	111351	111221	110098	121361	108636
В трудоспособна възраст	515766	511628	505300	493950	485108	559484	468023
Над трудоспособна възраст	225729	221507	219162	220365	220235	221040	218339
BG33 Североизточен	961965	957460	954536	949957	944458	982559	933705
Под трудоспособна възраст	145442	145737	146779	147539	146720	153782	145947
В трудоспособна възраст	600965	598770	595627	586959	580675	621376	569369
Над трудоспособна възраст	215558	212953	212130	215459	217063	207401	218389
BG34 Югоизточен	1072850	1067981	1063690	1058515	1052575	1106448	1039549
Под трудоспособна възраст	169582	170253	171849	173606	173307	177733	173792
В трудоспособна възраст	652488	650245	645572	635471	628075	684703	614056
Над трудоспособна възраст	250780	247483	246269	249438	251193	244012	251701
BG41 Югозападен	2131233	2128783	2127618	2125212	2121185	2113555	2108394
Под трудоспособна възраст	289520	293421	298247	303943	307089	298031	313250
В трудоспособна възраст	1367125	1367110	1364122	1351157	1340193	1363172	1320647
Над трудоспособна възраст	474588	468252	465249	470112	473903	452352	474497
BG42 Южен централен	1471107	1462348	1453619	1445836	1436216	1513510	1417432
Под трудоспособна възраст	212040	212199	213668	215307	215462	221847	216028
В трудоспособна възраст	910461	906332	898528	884934	873526	952783	853737
Над трудоспособна възраст	348606	343817	341423	345595	347228	338880	347667

Източник: НСИ

2.3. ОБРАЗОВАТЕЛНА СТРУКТУРА НА НАСЕЛЕНИЕТО

Според окончателните данни на НСИ от преброяването на населението през 2011 г. образователната структура на населението на 7 и повече навършени години, (6 891 177 души) е следната:

Таблица 13: Структура на населението на 7 и повече навършени години по степен на завършено образование (2011 г.)

Образование	Брой
Висше	1 348 650
Средно	2 990 424
Основно	1 591 348
Начално	536 686
Незавършено начално	328 803
Никога не посещавали училище	80 963
Дете	14 303

Източник: НСИ, Преброяване на населението, 2011 г.

Степента на завършено образование е основен фактор и важно условие за повишаване на заетостта, получаването на по-високи доходи и ограничаване на бедността, както и за постигане на по-добро качество и стандарт на живота на населението. Това е фактор и условие и за балансирано демографско развитие на населението, и подобряване на качеството на човешките ресурси.

Колкото по-висока е степента на образование, толкова по-малко хората са застрашени от бедност и риск от бедност.¹⁴

Основните резултати от проведените от Националния статистически институт (НСИ) годишни изчерпателни изследвания, характеризиращи дейността на образователните институции, показват, че:

- През учебната 2017/2018 година в **детски градини** са записани 220.9 хил. деца, или с 1.6% по-малко в сравнение с предходната година.
- Завършилите **средно образование** през 2017 г. в общообразователни и професионални училища са съответно 26.6 и 21.7 хил. ученици.
- Записаните в различните степени на **висшето образование** за академичната 2017/2018 година са 236.3 хиляди.
- Към 31.12.2017 г. за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ у нас се обучават 6 564 лица, от които 529 чужди граждани.

¹⁴ Лица в риск от бедност са тези, които живеят в едно домакинство с приравнен разполагаем доход под прага на риска от бедност - праг, който се определя на 60% от средния национален приравнен разполагаем доход (след социалните трансфери). Приравненият доход се изчислява като се раздели общия доход на домакинствата по своя размер, определен след прилагане на следните тежести: 1,0 до първия възрастен, 0,5 за всеки друг член на домакинството на възраст 14 или повече години и 0,3 за всеки член на домакинството на възраст по-малко от 14 г.

Завършилите през периода 2015 – 2017 г. имат следното разпределение:

Таблица 14: Завършили по степени на образование през периода 2015 – 2017 г. (бр.)

Образование	2015 г.	2016 г.	2017 г.
Висше - магистър	27.1 хил.	25.6 хил.	28.9 хил.
Висше - бакалавър	31.6 хил.	30.9 хил.	24.3 хил.
Средно	50.3 хил.	45.0 хил.	48.3 хил.
Основно ¹⁵	58.2 хил.	58.7 хил.	133.3 хил.

Източник: НСИ

2.3.1. Образованието в Р България през учебната 2017/2018 г.¹⁶

2.3.1.1. Предучилищно образование

По данни на НСИ към 1.12.2017 г. в страната функционират 1 834 самостоятелни детски градини с директор, или с 60 по-малко в сравнение с предходната година. В тях са записани 220.9 хил. деца, от които 114.0 хил., или 51.6%, са момчета. В сравнение с предходната година броят на децата намалява с 1.6%.

Обхватът на децата в това образователно ниво, изчислен чрез груповия нетен коефициент на записване¹⁷, за учебната 2017/2018 година е 78.4%, или с 1.0 процентен пункт по-малко спрямо учебната 2016/2017 година.

Средният брой деца в една детска градина за страната е 120, като за градовете е значително по-голям – 156, а за селата – 62. Една група се формира средно от 24 деца, съответно – 25 в градовете и 19 в селата.

Педагогическият персонал, зает в детските градини, е 19.6 хил., като в сравнение с предходната учебна година намалява с 292 души, или с 1.5%. Детските учители са 18.4 хил., или 93.6 % от педагогическия персонал.

През учебната 2017/2018 година в страната функционират 98 лицензирани частни детски градини, или с 5 повече от предходната година. Те са посещавани от 4 007 деца, или 1.8% от записаните в детските градини.

2.3.1.2. Общо образование

Към 1.10.2017 г. учебни занятия се водят в 1 969 общообразователни училища, от които 137 начални, 1 199 основни, 58 обединени, 117 гимназии и 458 средни училища (СУ). В сравнение с предходната година общообразователните училища намаляват с 21 поради закриване или преобразуване. Учениците са 587.7 хил., от които 90.2 хил. са записани в училища в селата. В една паралелка в дневните общообразователни училища се обучават средно по 22 ученици.

През учебната 2016/2017 година¹⁸ 16.1 хил. ученици са напуснали общообразователните училища, от които 14.1 хил. в основното образование. Най-голям е относителният дял на учениците, които са заминали в чужбина – 7.6 хил., или 47.3%,

¹⁵ Прекъсване на динамичния ред за 2017 г., поради промени в националната образователна система (Закон за предучилищното и училищното образование, обн., ДВ. бр. 79 от 13 октомври 2015 г.). Данните не са съпоставими спрямо предходните учебни години.

¹⁶ http://www.nsi.bg/sites/default/files/files/pressreleases/Education2017_854DBUN.pdf

¹⁷ Груповият нетен коефициент на записване на децата в детските градини се изчислява в проценти като отношение на броя на децата в детските градини във възрастовата група 3 - 6 години към броя на населението в същата възрастова група.

¹⁸ Данните за напусналите се отнасят за предходната учебна година.

следван от дела на напуснали по семейни причини – 5.9 хил., или 36.5%, и на напусналите поради нежелание да учат – 9.5%.

През 2017 г. основно образование в общообразователните училища са завършили 101.3 хил., а средно образование – 26.6 хил. ученици.

Относителният дял на децата в общообразователните училища, изучаващи чужди езици в началните класове (I - IV), е 84.5%, като от тях най-голям е дялът на изучаващите английски език – 91.4%.

Учителите (вкл. директорите и помощник-директорите с преподавателска заетост) в общообразователните училища през учебната 2017/2018 година са 49.0 хил. От тях 94.1% са с високо образование (завършена образователно-квалификационна степен „бакалавър“ или „магистър“), 5.3% са завършили „професионален бакалавър“ или еквивалентна в миналото степен и 0.6% са със средно образование. В учителската професия преобладават жените, които съставляват 85.3% от общия брой на учителите.

Към 1.10.2017 г. в страната функционират 76 частни общообразователни училища, от които 6 начални, 27 основни, 18 гимназии и 25 средни училища (СУ). В тях са записани общо 9 349 ученици, или 1.6% от общия брой на учениците в общото образование.

През учебната 2017/2018 година в училищата и паралелките за деца със специални образователни потребности учат общо 3.2 хил. деца, или с 5.4% по-малко в сравнение с предходната учебна година. За тяхното обучение и възпитание полагат грижи 738 учители-специалисти и 267 възпитатели.

2.3.1.3. Професионално образование и обучение

Професионалното образование и обучение през учебната 2017/2018 година се осъществява в 22 училища по изкуствата, 24 спортни училища, 359 професионални гимназии и 29 професионални колежа с прием след средно образование. Общият брой на учащите в тях е 142.0 хил.

В професионалното образование преобладават момчетата, които са 60.2% от общия брой на учениците в тази образователна степен.

В програмите за придобиване на трета степен професионална квалификация най-висок е относителният дял на учениците, изучаващи специалности в областите „Технически науки и технически професии“ – 24.9%, следван от този на учениците в „Стопански науки и администрация“ – 20.4%.

В програмите за придобиване на четвърта степен професионална квалификация водещи са областите „Стопански науки и администрация“ – 42.1% от учащите и „Сигурност и безопасност“ – 20.4%.

През настоящата учебна година учителите в професионалните училища са общо 11.8 хил., като 94.9% от тях са с придобити образователно-квалификационни степени „бакалавър“ или „магистър“.

През 2017 г. средно образование в училищата по изкуствата, спортните училища, професионалните гимназии и професионалните училища с диплома са завършили 21.7 хил. души. Степен на професионална квалификация по съответните програми е придобита от следния брой учащи:

- 413 ученици са получили първа степен професионална квалификация в професионалните училища и паралелки;
- Втора и трета степен професионална квалификация през 2017 г. са придобили съответно 2.9 хил. и 13.2 хиляди;
- 691 ученици са придобили четвърта степен професионална квалификация в професионалните колежи с прием след завършено средно образование.

През учебната 2017/2018 година 1 048 ученици се обучават в 38 частни професионални училища, което е 0.7% от всички ученици в професионалното образование.

В програми за професионално обучение срещу заплащане за придобиване на степен на професионална квалификация в центрове за професионално обучение (ЦПО), професионални гимназии и професионални колежи са записани 22.9 хил. лица на възраст 16 и повече години. По степени на професионална квалификация разпределението им е: първа степен – 10.4 хил., втора степен – 6.3 хил., трета степен – 6.2 хил., и четвърта степен – 45 души.

2.3.1.4. Висше образование

През учебната 2017/2018 година общият брой на студентите в България, записани в четирите образователно-квалификационни степени „професионален бакалавър“, „бакалавър“, „магистър“ и „доктор“, е 236.3 хил., което е с 13.6 хил., или с 5.4%, по-малко в сравнение с предходната учебна година.

2.4. ЗДРАВЕН СТАТУС НА НАСЕЛЕНИЕТО¹⁹

2.4.1. Здравен статус на населението и устойчиво развитие. Състояние и развитие на заболяемостта и болестността на населението в страната

2.4.1.1. Обща заболяемост по обръщаемост на населението към лечебните заведения

От 2001 до 2017 г. включително липсва достатъчно достоверна информация за динамиката на общата заболяемост на населението, за нейната структура и за интензитета ѝ по възрастови групи, поради липсата на адекватна система за контрол на медицинската информация след настъпилите през периода промени в структурата и организацията на системата на здравеопазване.

Изключение от горното представлява статистиката за заболяемостта по обръщаемостта на населението към лечебните заведения по повод на заболявания, подлежащи на задължително съобщаване: инфекциозни болести, туберкулоза, злокачествени новообразувания и др.

2.4.1.2. Заболяемост от някои болести, подлежащи на задължително съобщаване

По данни на НЦОЗА през 2017 г. нараства болестността и намалява заболяемостта от **злокачествени новообразувания** спрямо предходната година. Показателите са съответно 4 136.8‰ (на 100 000 души) и 424.8‰ (на 100 000 души). Най-висока е болестността от рак на млечната жлеза при жените (1 457.5‰) и рак на женските полови органи (1208.0‰), а най-висока е заболяемостта – от рак на храносмилателните органи (98.1‰), от рак на млечната жлеза при жените (92.1‰) и рак на мъжките полови органи (80.0‰).

Наблюдават се териториални различия в броя на новооткритите регистрирани заболявания от злокачествени новообразувания на 100 000 население. Най-висока е заболяемостта в областите Русе (575.1‰), Плевен (543.1‰), Ямбол (532.2‰) и най-ниска - в София област (229.7‰), Кюстендил (242.1‰), Перник (296.5‰).

¹⁹ Източник: Национален център за обществено здраве и анализи.

2.4.1.3. Заболяемост по хоспитализации

Статистическите данни за *заболяемостта по хоспитализации* за периода 2005-2017 г. показват, че броят на хоспитализираните случаи в стационарите на лечебните заведения нараства от 1 614 313 (20 857.0‰) до 2 331 264 (32 946.3‰) общо, както и основно във възрастовите групи над 18 г. Тези показатели се увеличават в сравнение с предходната година. През 2016 г., съгласно измененията на Наредба № 49 от 2010 г. за основните изисквания, на които трябва да отговарят устройството, дейността и вътрешният ред на лечебните заведения за болнична помощ и домовете за медико-социални грижи, освен хоспитализираните случаи на болничните легла, се отчитат и обслужените лица на местата за краткотраен престой.

Най-голям е броят на хоспитализираните случаи в стационарите на лечебните заведения на 100 000 население сред лицата над 65 годишна възраст (57 945.8), следва групата на лицата 18-64 г. (26 903.0) и най-нисък е при децата от 0 до 17 години – 2 пъти по-нисък от този над 65 години.

Сред *причините за хоспитализация по класове* водещи са фактори, влияещи върху здравното състояние на населението и контакта със здравните служби (16.6%), болестите на органите на кръвообращението (14.1%), болестите на дихателната система (9.4%), и болестите на храносмилателната система (8.9%), които обуславят общо 49.0% от хоспитализациите.

Структурата на хоспитализациите по класове се различава съществено по възрастови групи.

При лицата 0-17 години водещи са болестите на дихателната система (32,5%).

При лицата от 18 до 64 г. водещи са 3 класа : фактори, влияещи върху здравното състояние на населението и контакта със здравните служби (15.8%), бременност, раждане и послеродов период (10.5%) и болести на органите на кръвообращението (10.2%).

При лицата на възраст 65 и повече години на първо място в структурата са болестите на органите на кръвообращението (24.1%), следват фактори, влияещи върху здравното състояние на населението и контакта със здравните служби (17.5%) и болести на храносмилателната система (8.9%), които общо обуславят близо от половината от хоспитализираната заболяемост в тази възрастова група.

2.4.1.4. Психично здраве

След промените в системата на здравеопазване през 2000 г. голяма част от институционализираните амбулаторни услуги преминаха в частния сектор, което имаше положителен ефект върху обслужването на пациентите като цяло, особено при тези с така наречените чести психични разстройства – леки депресии, тревожни разстройства, посттравматичен стрес, нарушения в съня и др. Въпреки тези промени, психичното здраве на българите не се подобрява. Причините за това са комплексният характер на факторите, които го обуславят, немалка част от които са извън системата на психиатрично обслужване – жизнената среда, нивото на стрес в ежедневието, условията на труд, взаимоотношенията в семейството, качеството на живот, социалното благополучие. България изостава много сериозно от европейските страни по отношение отделните средства за обществено здраве и в частност за психично здраве. Броят на психиатрите нараства от 518 на 525, но въпреки това България остава с най-малък брой психиатри на 100 000 души население в Европейския съюз.

През 2017 г. броят на самоубийствата в България – опити и реализирани самоубийства, е в рамките на 36.4 на 100 000 за опитите, и 9.3 на 100 000 за реализираните самоубийства. В сравнение с 2016 г., през 2017 г. се наблюдава намаляване на броя на опитите за самоубийство. Средната възраст е 43.2 години за двата пола (повишение от 0.2 години).

2.4.1.5. Трайно намалена работоспособност. Вид и степен на увреждане

По данни от Информационната система за трайна неработоспособност на населението над 16 години на НЦОЗА, базирана на ежегодната обработка на експертните решения, издадени от ТЕЛК и НЕЛК, броят на *лицата с първично определена трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане над 16-годишна възраст* през последните години намалява, като през 2013 г. и 2014 г. показва известно увеличение и през последните три години отново намалява и достига 52 591 души през 2017 г.

След 2008 г., в динамика макар и с колебания, се наблюдава увеличаване на броя на лицата с пожизнено решение за трайно намалена работоспособност до 2014 г., като през последните 3 години намалява и достига през 2017 г. 29 262 лица (17.3% от всички освидетелствани и преосвидетелствани). Най-висок остава броят и делът на лицата със срок на трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане 3 години (72161, което обуславя 42.6% от лицата с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане). Намаление се отчита при дела на лицата с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане със срок 1 година.

В същото време следва да се отчете, че броят на освидетелстваните и преосвидетелствани лица с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане е значителен – през 2017 г. е 169 409 души. Най-висок е относителният дял на тези лица от възрастовата група 50-59 години (36.3%), следвани от възрастовата група над 60 години (35.5%).

Относителният дял на освидетелстваните лица над 16 г. с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане 50-70% се увеличава в сравнение с предходната година и е най-висок — 34.4%. Следват лицата със 71-90% с относителен дял 29.7% (30.2% за 2016 г.), с над 90% трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане – 21.8% (22.6% за 2016 г.) и до 50% са 14.1% (13.5% за 2016 г.). Спрямо 2016 г. е намален броят на лицата с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане до 50% (съответно с 243 души).

Най-честата причина за трайно намалена работоспособност на лицата над 16 години са болестите на органите на кръвообращението, които обхващат 34.2% от общия брой на случаите на новоинвалидизираните лица. Следват новообразуванията (21.1%), болестите на костно-мускулната система и съединителната тъкан (10.6%), болестите на ендокринната система, разстройствата на храненето и обмяната на веществата (7.3%) и др. Тази структура, с много малки колебания, се запазва през последните 10 години.

След 2008 г. се регистрира увеличаване на *броя на освидетелстваните деца до 16-годишна възраст, признати за лица с вид и степен на увреждане*, като през последните няколко години намалява и достига през 2017 г. 4 070 деца (при 4 228 за 2016г.) или 3.8 на 1000 население до 16 години (4.0‰ за 2016 г.). Най-голям е броят и делът на децата със степен на увреждане 50-70% – 1 912 (47.0%). Всяко пето дете с увреждане е със степен 71-90% увреждане (19.5%), с най-тежката степен над 90% са 12.5% .

Структурата на причините за вида и степента на увреждане при децата е различна от тази при лицата над 16-годишна възраст. Най-честата причина са болестите на дихателната система (21.9%), психичните и поведенческите разстройства (20.2%), вродените аномалии (17.5%) и на нервната система (12.9%). Тази структура с някои изключения се запазва през годините.

2.4.1.6. Влияние на социално-икономическите фактори и околната среда върху здравето на населението

Оценката на въздействието на различните фактори върху здравето на населението показва различна сила на влияние на отделните фактори, като най-съществено влияние върху здравето на гражданите имат социално-икономическите фактори на обкръжаващата среда (50%), следвани от начина на живот на отделните граждани, семейството, групите и обществото (20%). Въздействието на здравната система върху индивидуалното, груповото и общественото здраве е в рамките на едва 10%.

Сред рисковите фактори, свързани с **околната среда** са: състоянието на атмосферния въздух; питейните води; водите за къпане; състоянието на почвите и на отпадъците; шума; генетично модифицирани организми в храни; нейонизиращи лъчения; йонизиращи лъчения и др.

Сред рисковите фактори, свързани с **начина на живот** са: тютюнопушене; употреба на алкохол; физическа активност; хранене и хранителен статус на населението в България; употреба на наркотици и др.

2.5. ЕТНИЧЕСКА СТРУКТУРА НА НАСЕЛЕНИЕТО

Според окончателните данни на НСИ от преброяването на населението през 2011 г. и по признак етническа принадлежност, броят на лицата, самоопределили се като българи е 5 664 624, турци - 588 318, роми - 325 343, друг етнос са посочили 49 304 лица, а броят на тези, които не се самоопределят по етнически признак е 53 391.

2.6. РЕЛИГИОЗНА СТРУКТУРА НА НАСЕЛЕНИЕТО

Според окончателните данни на НСИ от преброяването на населението през 2011 г. и на принципа на самоопределянето по признак вероизповедание, населението има следния профил:

Таблица 15: Структура на населението по признак вероизповедание (2011 г.)

Вероизповедание	Брой
Източноправославно	4 374 135
Католическо	48 945
Протестантско	64 476
Мюсюлманско-сунитско	546 004
Мюсюлманско-шиитско	27 407
Мюсюлманско	3 728
Арменско апостолическо православно	1 715
Израилтянско/юдаизъм	706
Друго	9 023

Няма	272 264
Не се самоопределят	409 898

Източник: НСИ

2.7. ТЕРИТОРИАЛНА СТРУКТУРА И ТЕРИТОРИАЛНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО

Неравномерно е разпределението на населението в страната

Към 31.12.2017 г. в градовете живеят 5 181 755 души, или 73.5%, а в селата - 1 868 279 души, или 26.5% от населението на страната.

Към края на 2017 г. населените места в България са 5 256, от които 257 са градове и 4 999 - села.

Населените места без население са 162. Най-голям е техният брой в областите Габрово, Велико Търново и Кърджали - съответно 61, 58 и 11.

В 1 172, или в 22.3% от населените места, живеят от 1 до 49 души включително.

С население над 100 хил. души са шест града в страната, в които живеят 34.1% от населението на страната.

Към края на 2017 г. страната е разделена на 6 статистически района, 28 области и 265 общини.

Статистически райони

Половината от населението на страната (50,0%) живее в Югозападния и Южния централен район, а най-малък по брой на населението е Северозападният район - 756 хил. души, или 10.7% от населението на страната.

През 2017 г. и в шестте статистически района населението намалява спрямо 2016 г., като най-голямо е намалението в Северозападния - с 1.8%, а най-малко - в Югозападния район - с 0.3%.

Таблица 16: Население по статистически райони към 31.12.2017 г.

Статистически район	Население към 31.12.2017 - брой	Население към 31.12.2017 - %	Прираст на населението - брой	Прираст на населението - %
Северозападен	755956	10.7	-13667	-1.8
Северен централен	794998	11.3	-10443	-1.3
Североизточен	933705	13.2	-5557	-0.6
Югоизточен	1039549	14.7	-6576	-0.6
Югозападен	2108394	29.9	-6950	-0.3
Южен централен	1417432	20.1	-8632	-0.6

Източник:НСИ

Области

Най-малка по брой на населението е област Видин, в която живеят 86 927 души, или 1.2% от населението на страната, а най-голяма е област София (столица) - 1 325 429 души (18.8%). В шестнадесет области населението е под 200 хил. души и общо в тях живеят 30.1% от населението на страната. С брой на населението от 200 хил. до 300 хил. души са шест области, които обхващат 20.2% от населението на страната. Шест са областите с брой на населението над 300 хил. души, като в първите три от тях - София (столица), Пловдив и Варна, живее повече от една трета от населението на страната (35.0%).

Таблица 17: Население по области към 31.12.2017 г.

Области	Население към 31.12.2017 - брой	Население към 31.12.2017 - %	Прираст на населението - брой	Прираст на населението - %
Общо за страната	7050034	100.0	-51825	-0.7
Благоевград	307882	4.4	-2439	-0.8
Бургас	411579	5.8	-1105	-0.3
Варна	472120	6.7	-534	-0.1
Велико Търново	239132	3.4	-3127	-1.3
Видин	86927	1.2	-1940	-2.2
Враца	165645	2.3	-3082	-1.8
Габрово	110254	1.6	-2080	-1.9
Добрич	176145	2.5	-2293	-1.3
Кърджали	151113	2.1	276	0.2
Кюстендил	121099	1.7	-2332	-1.9
Ловеч	126961	1.8	-2261	-1.7
Монтана	132214	1.9	-2455	-1.8
Пазарджик	257965	3.7	-2849	-1.1
Перник	122421	1.7	-1349	-1.1
Плевен	244209	3.5	-3929	-1.6
Пловдив	669796	9.5	-1777	-0.3
Разград	113714	1.6	-1688	-1.5
Русе	221336	3.1	-2153	-1.0
Силистра	110562	1.6	-1395	-1.2
Сливен	188433	2.7	-1355	-0.7
Смолян	107282	1.5	-2143	-2.0
София	231563	3.3	-2622	-1.1
София (столица)	1325429	18.8	1792	0.1
Стара Загора	319067	4.5	-2310	-0.7
Търговище	112474	1.6	-1220	-1.1
Хасково	231276	3.3	-2139	-0.9
Шумен	172966	2.5	-1510	-0.9
Ямбол	120470	1.7	-1806	-1.5

Източник:НСИ

Само две области – София (столица) и Кърджали, увеличават населението си през 2017 г. спрямо 2016 г. – съответно с 0.1 и 0.2%. При всички останали области има намаление, като най-голямо е за областите Видин – с 2.2%, и Смолян – с 2.0%.

Общини

Неравномерно е разпределението на населението и по общини. В 72 общини с население под 6 000 души живеят едва 3.9% от населението на страната. В същото време в деветте общини с население над 100 хил. души живеят 41.0% от населението на страната. Най-голяма по брой на населението е Столична община (1 325 429), следват общините Пловдив (345 213) и Варна (344 748). Най-малката община по брой на населението е Трекляно - 798 души.

Таблица 18: Размер на общините според броя на населението им към 31.12.2017 г.

Размер на общината	Общини		Население	
	брой	%	брой	%
Общо	265	100.0	7050034	100.0
до 5999	72	27.2	277225	3.9
6000 - 19999	123	46.4	1403245	19.9
20000 - 49999	45	17.0	1361844	19.3
50000 - 99999	16	6.0	1115364	15.8

100000 и повече	9	3.4	2892356	41.0
-----------------	---	-----	---------	------

Източник:НСИ

2.8. КАЧЕСТВО И СТАНДАРТ НА ЖИВОТА

2.8.1. Брутен вътрешен продукт²⁰

БВП за 2017 г., получен като сума от тримесечни данни, нараства в реално изражение с 3.8% спрямо 2016 година.

За 2017 г. БВП достига номинален стойностен обем от 101 043 млн. лв. Преизчислен в щатски долари при средно годишен валутен курс от 1.73478 лв. за щатски долар, БВП възлиза на 58 245 млн. долара. На човек от населението се падат 14 332 лв. от обема на показателя, или 8 262 долара. Преизчислен в евро, БВП е съответно 51 662 млн. евро, като на човек от населението се падат 7 328 евро.

Брутната добавена стойност възлиза на 87 634 млн. лева. Реалният стойностен обем на показателя е с 4.2% по-висок в сравнение с този, достигнат през 2016 година. Индустриалният сектор създава 28.4% от добавената стойност на икономиката, което запазва дела му в сравнение с 2016 година. Секторът на услугите създава 66.9%, а аграрният сектор - 4.7% от добавената стойност.

2.8.2. Домакинства - доходи, разходи, потребление²¹

2.8.2.1. Доходи на домакинствата

През 2017 г. годишният общ доход средно на лице от домакинство е 5 586 лв. и нараства с 8.1% спрямо 2016 година. За последните десет години (2008 - 2017 г.) общият доход средно на лице от домакинство се увеличава 1.6 пъти.

Реалните доходи²² на домакинствата нарастват с 5.5% през 2017 г. в сравнение с 2016 г., като най-висок е индексът на реалните доходи спрямо 2011 г. - 142.0%.

През периода 2008 - 2017 г. са регистрирани следните по-важни изменения по отношение на източниците на общия доход средно на лице от домакинство:

- Доходът от работна заплата през 2017 г. е 3 038 лв. и се увеличава с 8.2% спрямо 2016 г., а нарастването му в сравнение с 2008 г. е с 67.3%;
- Доходите от пенсии за последната година са 1 479 лева. Те нарастват с 3.3% спрямо 2016 г. и с 82.6% в сравнение с 2008 година;
- Доходите от самостоятелна заетост през 2017 г. са 377 лв., или с 18.2% повече в сравнение с 2016 г., и нарастват с 38.6% спрямо 2008 година;
- Доходът от трудова дейност извън работната заплата за последната година е 129 лв. и намалява спрямо 2016 г. с 14.0%, а в сравнение с 2008 г. намалението е 24.6%;
- Доходите от другите социални трансфери (обезщетения за безработни, семейни добавки за деца и други социални помощи и обезщетения) през 2017 г. са 187 лева. Те се увеличават с 4.5% спрямо 2016 г. и с 35.5% в сравнение с 2008 година.

²⁰ По данни на НСИ: http://www.nsi.bg/sites/default/files/files/pressreleases/GDP2017q4_HH49CJL.pdf

²¹ По данни на НСИ, Доходи, разходи и потребление на домакинствата през 2017 г.: http://www.nsi.bg/sites/default/files/files/pressreleases/HBS2017_25TS9J3.pdf

²² Реалните доходи се изчисляват, като номиналните доходи се дефлират със средногодишните индекси на потребителските цени.

В структурата на общия доход с най-висок относителен дял е работната заплата. През 2017 г. той е 54.4%, което е с 0.1 процентни пункта повече в сравнение с 2016 г. и с 2.5 процентни пункта - спрямо 2008 година.

Доходите от всички социални трансфери (пенсии, обезщетения за безработни, семейни добавки за деца и други социални помощи и обезщетения) формират 29.9% от общия доход на домакинствата през 2017 година.

В тази позиция от доходите на домакинствата доминират пенсиите. Относителният дял на доходите от пенсии през 2017 г. е 26.5% от общия доход на домакинствата, което е с 1.2 процентни пункта по-малко спрямо 2016 г. и с 3.4 процентни пункта повече в сравнение с 2008 година.

През 2017 г. относителният дял на доходите на домакинствата от самостоятелна заетост в общия доход на домакинствата е 6.7% и се увеличава с 0.5 процентни пункта в сравнение с 2016 г., но намалява с 1.1 процентни пункта спрямо 2008 година.

Относителният дял на дохода от трудова дейност извън работната заплата е 2.3% през 2017 г. и намалява спрямо 2016 г. с 0.6 процентни пункта, а спрямо 2008 г. намалението е с 2.6 процентни пункта.

2.8.2.2. Разходи на домакинствата

През 2017 г. българските домакинства са изразходвали 5 217 лв. средно на лице, което е с 9.7% повече в сравнение с 2016 година. За периода 2008 - 2017 г. разходите на домакинствата се увеличават 1.6 пъти.

Относителният дял на потребителския разход от общите разходи на домакинствата намалява от 85.3% през 2008 г. на 82.0% през 2017 година.

През периода 2008 - 2017 г. по групи разходи се наблюдават някои промени по отношение на:

- Изразходваните средства за храна и безалкохолни напитки през 2017 г. са 1 573 лв. средно на лице от домакинство, или със 7.4% повече спрямо 2016 г. и с 31.7% - в сравнение с 2008 година;
- Разходите, свързани с жилището (вода, електроенергия, горива, жилищно обзавеждане и поддържане на дома) за последната година са 987 лева. Те нарастват с 15.3% в сравнение с 2016 г., а спрямо 2008 г. се увеличават със 74.7%;
- За транспорт и съобщения през 2017 г. са похарчени 576 лв., което е със 7.3% повече от 2016 г. и с 54.4% - спрямо 2008 година;
- През последната година разходите за данъци и социални осигуровки средно на лице от домакинство са в размер на 648 лв. и се увеличават с 16.3% в сравнение с 2016 г., а спрямо 2008 г. нарастват близо 3 пъти.

През 2017 г. относителният дял на разходите за храна от общия разход е 30.1%, което е с 0.7 процентни пункта по-малко в сравнение с 2016 г. и с 6.5 процентни пункта - спрямо 2008 година.

Относителният дял на разходите, свързани с жилището нараства през 2017 г. спрямо 2016 г. с 1.0 процентен пункт, а в сравнение с 2008 г. увеличението е с 1.7 процентни пункта.

Делът на разходите за данъци и социални осигуровки е 12.5% от общия разход през 2017 г., което е с 0.8 процентни пункта повече в сравнение с 2016 г., а увеличението спрямо 2008 г. е с 5.7 процентни пункта.

През периода 2008 - 2017 г. делът на разходите за транспорт и съобщения в общия разход е около 11%.

2.8.2.3. Потребление на домакинствата

През 2017 г. настъпват промени в потреблението на домакинствата спрямо 2016 година - средно на лице намалява консумацията на хляб и тестени изделия с 0.9 кг и на зеленчуци с 2.0 килограма. Увеличава се консумацията на плодове с 1.7 кг и на безалкохолни напитки с 6.5 литра.

На годишна база се увеличава потреблението средно на лице от домакинство на алкохолни напитки (от 27.3 на 28.9 л) и на цигари (от 639 на 656 броя).

През периода 2008 - 2017 г. се увеличава покупателната способност²³ на домакинствата за всички основни хранителни продукти с изключение на маслото. Най-много е нараснала покупателната способност при ябълките, свинското месо, белия хляб и захарта в сравнение с началото на разглеждания период.

2.8.2.4. Жилища, жилищни условия и снабденост със стоки за дълготрайна употреба

През 2017 г. в собствено жилище живеят 91.4% от домакинствата, а 5.1% ползват жилище, без да плащат наем. В жилища под наем живеят 3.6% от наблюдаваните домакинства - 2.3% на свободен и 1.3% на общински наем. Второ жилище притежават 9.1% от домакинствата.

В жилища, построени преди 1990 г., живеят 92.2% от домакинствата, като близо три четвърти (72.3%) са изградени в периода 1961 - 1990 година. Преди 1961 г. са построени 19.9% от жилищата, а изградените след 1990 г. са 7.8%.

Две трети (66.5%) от домакинствата в страната живеят в дву- и трестайни жилища (71.5% в градовете и 52.3% в селата). В по-големи жилища (с четири и повече стаи) живеят 21.5% от домакинствата в градовете и 43.9% - в селата.

Гаражи имат 22.4% от домакинствата в страната (18.3% в градовете и 33.9% в селата).

С електричество, вода, канализация, баня и тоалетна в жилищата разполагат 76.5% от домакинствата. Има съществени различия в благоустроеността на жилищата в градовете и селата. Централна канализация имат 30.6% от жилищата в селата, докато в градовете този процент е 3.1 пъти по-голям - 96.1%.

Тоалетна втръре в жилището имат 67.4% от домакинствата в селата и 97.1% в градовете.

С централно отопление (парно или газ) са 18.7% от жилищата в страната, съответно 24.7% в градовете и 1.8% в селата.

Автомобили имат 51.2% от наблюдаваните домакинства, като 4.3% притежават два и повече автомобила. Не могат да си позволят да закупят и поддържат автомобил по финансови причини 14.7% от домакинствата, а 33.8% са заявили, че нямат необходимост от лека кола.

От предметите за дълготрайна употреба най-разпространен е телевизорът - притежават го 99.3% от домакинствата, а 29.2% имат по два и повече телевизора.

На второ място по разпространение е хладилната техника - 98.4% от домакинствата в страната (98.6% в градовете и 98.1% в селата) имат хладилник и/или фризер.

²³ Покупателната способност на домакинствата е количеството стоки от даден вид, което може да се купи с паричния доход средно на лице от домакинство, ако същият се изразходва изцяло за покупката на тази стока през съответната година.

Автоматична перална машина притежават 92.9% от домакинствата, 4.8% не могат да си закупят този уред по финансови причини, а 2.3% смятат, че нямат необходимост.

Без телефон (стационарен или мобилен) са 1.7% от домакинствата. Само стационарен телефон имат 4.6%, а 66.5% - само мобилен (преобладават тези с два и повече мобилни телефона). Двата вида телефони (стационарен и мобилен) притежават 27.2% от наблюдаваните домакинства.

С компютри разполагат 55.0% от домакинствата (62.5% в градовете и 33.8% в селата), като една малка част ползват служебни. Все още е голям дялът на тези, които преценяват, че нямат необходимост от компютър - 38.6%.

Наличие на интернет връзка в жилището имат 56.1% от домакинствата в страната. В градовете домашен интернет има в 63.9% от жилищата, а в селата - в 34.2%. Посочили, че нямат необходимост от интернет връзка в дома си са 38.1% от домакинствата.

Климатизици притежават 37.3% от домакинствата, а 28.9% не могат да си закупят такава техника поради липса на финансови средства. 33.8% от домакинствата в страната са заявили, че нямат необходимост от климатик.

2.8.2.5. Качество на живота – нужни са нови измерители

Устойчивото развитие и благосъстоянието са основни цели на Договора за Европейския съюз (член 3).

Напоследък се наблюдава нарастващо обществено и политическо внимание към търсенето на нови измерители на прогреса, благосъстоянието и устойчивото развитие, които да доведат до по-изчерпателно познание за обществените отношения и подобрения на предприеманите политики. Със своето Съобщение до Съвета и до Европейския парламент „Отвъд БВП²⁴: измерване на напредъка в свят на промени” от 20 август 2009 г. Европейската комисия постави началото на една продължаваща и до момента дискусия относно необходимостта, значимостта и полезността да възприемем сложното социално развитие отвъд традиционното измерване на икономическия растеж. Инициативата на Европейската комисия е подкрепена и от Европейския парламент, от Европейския икономически и социален комитет, от Комитета на регионите, както и от статистическите служби на държавите – членки на Европейския съюз.

В своята резолюция от 8 юни 2011 г. Европейският парламент изтъкна, че БВП е показател, който сам по себе си не е достатъчен за измерването на обществения прогрес, на устойчивостта на околната среда, ефикасното използване на ресурсите, социалното приобщаване и социалния напредък.

Водещи експерти отстояват тезата, че като показател за измерване и сравнения, БВП страда от три основни слабости: (1) представлявайки монетарен агрегат, той обръща малко или никакво внимание на разпределителните проблеми, на елементите на човешка дейност или на благосъстоянието, за което няма директна или индиректна пазарна оценка; (2) възникват проблеми по отношение измерването на непазарния продукт и неговото агрегиране с пазарната продукция; (3) той измерва производствените потоци, но в голяма степен игнорира влиянието на производствените дейности върху наличните ресурси, включително и природни.

Освен показателите за измерване на икономическото развитие и производителността, съществуват и други фактори и показатели, които оказват

²⁴ Брутен вътрешен продукт

влияние върху жизнения стандарт и качеството на живота и които не се отчитат в пълна степен с оглед на предприемане на адекватни и ефективни политики.

Подобряването на познанията по отношение на измерването на качеството на живота и разширяване би могло да става чрез използване на разнообразни надеждни показатели и индикатори за анализ и оценка на постиженията във всички основни области на живота като: стопански ресурси и лишения; здравеопазване и достъп до здравни грижи; заетост и качество на работните места; баланс между професионалния и личния живот; семейни отношения и подкрепа; социално приобщаване/изолация (живот на общността и социално участие); образование и обучение; качество на жилищния фонд и местна околна среда; социален капитал и качество на обществото; качество на обществените услуги; субективно усещане за благоденствие (включително щастие, удовлетвореност от живота, оптимизъм за бъдещето) и др.

Според Евростат, за измерване и сравнителни съпоставки между страните-членки за качество на живота са възприети няколко основни групи показатели, отнасящи се до: околна среда; цялостен житейски опит; материални условия на живот; продуктивна или основна дейност; образование; здравеопазване; свободно време и социални контакти/взаимоотношения; икономическа и физическа безопасност; управление и основни права.

ЧАСТ III. УПРАВЛЕНИЕ НА ДЕМОГРАФСКИТЕ ПРОМЕНИ. ТРАНСФОРМИРАНЕ НА ДЕМОГРАФСКИТЕ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА В НОВИ ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ. РАЗПОЗНАВАНЕ И ИЗПОЛЗВАНЕ НА ВЪЗМОЖНОСТИТЕ НА „ДЕМОГРАФСКИТЕ ПРОЗОРЦИ”.

3.1. МЕРКИ ЗА КОМПЕНСИРАНЕ НА ДЕМОГРАФСКИТЕ ДИСБАЛАНСИ

Демографските дисбаланси се превръщат в проблем на макро-фискалната стабилност и устойчивостта на всички социални системи – пазар на труда, пенсионна система, здравна система, системата за социално подпомагане и дългосрочни грижи, образователната система и др. В този смисъл демографските дисбаланси поставят на изпитание и внасят нови аспекти в цялостната система за национална сигурност на страната.

Изключително важно е да се отчитат реалистичните възможности за ограничаване на демографския натиск от намаляването и застаряването на населението и на работната сила върху социалните системи и публичните финанси.

Решаването на демографските проблеми в дългосрочен план изискват устойчиво мобилизиране на целия наличен ресурс и използване на всички налични инструменти на държавата.

В краткосрочен и средносрочен план е необходимо по-добре да бъдат използвани идентифицираните възможности на т.нар. „демографски времеви прозорци”, в рамките на които предприемането на едновременно прилагани и свързани мерки може да доведе до реални резултати и подобрения, до компенсиране на демографските дисбаланси и застаряването на населението, до намаляване на демографския натиск върху публичните финанси, стабилността на социалните системи и икономическия растеж.

3.1.1. МЕРКИ С КОМПЕНСИРАЩ ХАРАКТЕР ПО ОТНОШЕНИЕ НА РАЖДАЕМОСТТА

Очакванията за раждаемостта в следващите десетилетия са тя да продължава да намалява, основно поради намаляване и свиване на родилните контингенти.

Реалистичните възможности на държавата са свързани с предприемане на мерки за поддържане в краткосрочен, средносрочен и дългосрочен план на коефициент на плодовитост около 1.5.

Факторите, които оказват въздействие върху взимането на решение за раждане и отглеждане на дете са комплексни и се отнасят до създаване на по-спокойна, предвидима и сигурна семейна и обществена среда.

Трайната нагласа на младите хора за възпроизвеждане на двудетен семеен модел разкрива известни резерви за повишаване на раждаемостта. В краткосрочен план те се състоят в създаване на условия за намаляване на броя на отложените раждания, а в средносрочен и дългосрочен план - в реализиране в по-висока степен на предпочитания модел на българското семейство - семейство с две деца, чрез създаването на подходяща социално-икономическа среда за тяхното отглеждане и възпитание.

Ето защо усилията на държавата следва да бъдат насочени към създаване на подходящи условия за раждане, отглеждане, възпитание, материална обезпеченост и социална реализация на толкова деца, колкото родителската двойка би искала да има.

Освен максимално обхватните и дългосрочни мерки в подкрепа на раждаемостта, семействата и децата, заложи в Актуализираната Национална стратегия за демографско развитие на населението в Р България (2012-2020 г.), следва да се предприемат или да се поддържат вече предприети краткосрочни мерки, както за създаване на условия за раждането на второто дете в семейството, така и за реализиране на желанието от младите хора двудетен семеен модел посредством:

1. Финансова подкрепа за семействата с деца чрез увеличаване на средствата за социално подпомагане при раждане и отглеждане на деца и въвеждане на периодична оценка на въздействието.

2. Поддържане и разширяване на обхвата на мерките, свързани с гъвкаво съчетаване на семеен с професионален живот чрез гарантиране на по-добър достъп на децата до детски ясли, детски градини и предучилищни форми на обучение; подобряване на възможностите за трудова реализация на родителите с деца, осигуряване на възможност за работа при гъвкаво работно време и работа от къщи на родителите; развиване на подходяща инфраструктура и подобряване на качеството, и разнообразяване на услугите за отглеждане на децата.

3. Въвеждане в средния курс на образователната система на обученията за повишаване на информираността на младите хора, консултиране по сексуално-репродуктивно здраве и отговорно родителство и използване на резервите за намаляване на абортите по желание, а с това и ограничаване, и намаляване на рисковете за репродуктивното здраве на девойките и жените.

4. Организиране на добра здравна грижа за бременните жени, особено в първите месеци на бременността и използване на резервите за повишаване на раждаемостта чрез намаляване на броя на абортите по медицински причини и на спонтанните аборти. Редуциране на патологиите по време на бременността, превенция на зачеването и раждането на деца с генетични увреждания, превенция на раждането на недоносени деца и др.

5. Развитие и инвестиране в асистираща репродукция за двойки с репродуктивни проблеми, но и по-широко популяризиране, и облекчаване на процедурите за осиновявания сред двойките с репродуктивни проблеми.

6. Създаване на среда и условия за подходяща организация на свободното време на младите хора и семействата с деца - занимания със спорт, култура, доброволчество, учене през целия живот, обученията, повишаване на знанията и квалификацията и др.

7. Подобряване на качеството на здравните услуги и на достъпа до тях за децата и техните родители.

3.1.2. МЕРКИ С КОМПЕНСИРАЩ ХАРАКТЕР НА ПАЗАРА НА ТРУДА

Възможни подходи и мерки за посрещане на демографските предизвикателства, свързани със застаряване и намаляване на работната сила²⁵

Икономическите последици от застаряването на населението върху пазара на труда и неговото функциониране са многопосочни: очаква се да намалява количеството и качеството на труда; очаква се натиск за повишение на заплатите, което, в случай че не кореспондира с растежа на производителността на труда, може да доведе до влошаване на конкурентоспособността на икономиката в дългосрочен план; очакват се неблагоприятни промени в образователното равнище на работната сила, професионалните компетенции и адаптивност към промените и др.

Демографските промени, застаряването и неравномерното териториално разпределение на населението изискват реструктуриране на икономиката и промяна в политиките за заетост и управление на човешките ресурси.

Едно от най-големите предизвикателства в следващите десетилетия ще бъде осигуряване на възможност за приемане и посрещане на последствията от застаряване на работната сила и насърчаване на заетостта на възрастните хора.

Ако относително по-многочислената работна сила на по-висока възраст би имала **продуктивни работни места**, то това ще доведе до жизнен цикъл с положително салдо (намаляване на броя на зависимите). Такава ситуация благоприятства развитието, тъй като се разширяват възможностите за съхраняване и мултиплициране на инвестициите, и в същото време би могло, да се осигурява намаляване на някои разходи за образование. Намаляването на броя на зависимите ще позволи да се намали или освободи финансов ресурс за оптимизиране както на личните, така и на държавните инвестиции за подобряване на качеството на човешките ресурси.

Осигуряването на продуктивни работни места, особено за работната сила в по-високите възрастови групи (тъй като тя ще бъде по-многочислената в следващите десетилетия), може да се определи като „демографски прозорец“ или демографски дивидент. Подобен демографски дивидент могат да имат мерки за активиране и включване на пазара на труда на големи социални групи, които са изпаднали в състояние на икономическа зависимост поради безработица, ниско образование и квалификация, различна степен на увреждане, полагане на труд за гледането на други зависими членове в семейството и др.

Използването на възможностите, които този „демографски прозорец“ или демографски дивидент предоставя за икономически растеж и финансово стабилизиране на социалните системи, са свързани с:

- Приемане на мерки в подкрепа на икономика, която създава производителни работни места за все по-застаряващото население в активна трудоспособна възраст;
- Осигуряване на пълна и производителна заетост за потенциалната работна сила.

²⁵ В страни с устойчиво високо равнище на безработица, поради финансовата и икономическа криза, опасенията за недостиг/свиване на размера на работната сила, могат да се възприемат като парадоксални. Въпросът за дефицита на работна сила в условията на намаляващо и застаряващо население е дългосрочен структурен проблем, но се оказва че той е често пренебрегван и изключван от политическия дневен ред. Недостиг на квалифицирана работна сила и в момента се наблюдава в такива държави като: Германия, Швеция, Чехия, Литва, Латвия, Полша, Румъния, САЩ, Китай и др. В страни с ниски равнища на доходи, недостигът на медицински специалисти, специалисти по дългосрочни грижи, инженерни кадри и др., и в момента е изключително висок (MOT).

Проблем за използването този демографски прозорец се състои в дефицит на възможности за продуктивна заетост, вкл.: висока безработица; ниско равнище на квалификация на работната сила; висока заетост с нископроизводителен или непроизводителен труд; висок дял на неформалната заетост; ниски работни заплати, съобразно реалните потребности за нормално възпроизводство на работната сила.

Промененият и променящият се профил на работната сила на пазара на труда в резултат на демографските дисбаланси и застаряването на населението изисква спешен и неотложен преглед, и когато се налага - промяна и адаптиране на всички мерки и програми към новата ситуация, вкл.:

1. Използване на резерви за стабилизиране на пазара на труда и на работната сила чрез включване на невключени социални групи (увеличаване на количеството труд) – младежи; възрастни в добро здраве; жени в определени възрастови групи; хора с увреждания, позволяващи полагане в определена степен на определен вид труд; роми; обезкуражени и др.
2. Повишаване на производителността на труда.²⁶ Такава мярка е в пряка зависимост от състоянието на икономиката и бизнеса; броя и качествата (образование, квалификация, умения, здравословно състояние и др.) на активното население в трудоспособна възраст; степента на равномерно териториално разпределение на населението и равномерно икономическо развитие на отделните региони на страната; наличие на психологически, икономически и финансови условия за повсеместно развитие на предприемачеството и иновациите; подобрения на производствения процес; обща икономическа и фискална стабилност и др.
3. Повишаване на ролята, значението и относителния дял на доходите от труд в структурата на общите доходи.
4. Радикално ограничаване на дела на неформалната заетост за всички социални групи на пазара на труда, както и относителния дял на неформалната икономика в живота на страната.
5. Инвестиране и привличане на чуждестранни инвестиции във високо доходни и иновативни високо технологични бизнеси и сектори на икономиката с висока възвращаемост на инвестициите. Развитие на нови, перспективни бизнес направления и икономически сектори, допринасящи за екологичното равновесие и развитие на технологиите, развитие на т.нар. „сребърна икономика”, поощряване на разкриването на „бели” и „зелени работни места” и др.
6. Разширяване на дела на учещите през целия живот и превръщането на ученето през целия живот в елемент на националната народопсихология и култура.
7. Адаптиране на учебните програми във всички степени на образователната система към изискванията на добрата бизнес-практика и постигането на конкретни практически социални, икономически и финансови ползи и резултати.

²⁶ Повишаването на производителността на труда не е лека задача. Например при Япония, която е една от най-развитите икономики и същевременно най-бързо стареещата страна в света, според разчети на ООН, при всички други равни условия, Япония трябва да осигури повишаване на производителността на труда с 2.6% на година, за да съхрани ежегоден ръст на доходите на човек от населението с 2% в течение на следващите 50 години и да компенсира негативните последствия от намаляването на трудоспособното население. Т.е. за преодоляване на засилващите се последствия от застаряването на населението в Япония ще се наложи обезпечаване на увеличаване на темповете на ръст на производителността на труда с повече от 80%. Трябва да се отчита и това, че застаряването на населението не се отразява пряко върху производителността. Тя е висока или ниска в зависимост от степента на повишаване на знанията, иновациите, въвеждането на иновативни методи за работа и нови технологии. Въпреки, че иновациите и творческия подход се считат за характеристика повече на младите хора, те напълно могат да бъдат съотносими и към по-възрастните.

8. Разработване на дългосрочна политика за намаляване на младежката емиграция и за разумно привличане на имигранти.
9. Недопускане на дискриминация на работното място.
10. Поддържане на баланс по отношение на заетостта и заплащането, равно заплащане за равен труд, равни възможности за кариерно развитие и израстване в професията и на работното място, равно третиране на жените и мъжете на пазара на труда.
11. По-активно въвеждане на гъвкави форми на труд, заетост и заплащане на труда за всички възрастови групи, при пълна заетост²⁷.
12. Създаване на обществена чувствителност и умения за управление на възрастта на работната сила, както в държавната администрация, така и в частния сектор. Насърчаване на въвеждането в предприятията на стратегии за управление на възрастта, които ще засилят тяхната конкурентоспособност, като използват опита и конкретните качества на възрастните работници.
13. Предприемане на дейности за приспособяване на работната среда към потребностите на по-възрастните работници. Повишаване на нивата на заетост на възрастните работници чрез подобряване на условията на труд, приспособяване на работните места, инвестиране в ученето през целия живот и премахване на пречките пред заетостта, включително тези, които са свързани с дискриминация, въвеждане на устойчиви мерки и програми за поддържане на активен живот на възрастните хора на пазара на труда и др.
14. Подобряване на здравната профилактика и на достъпа до здравни услуги по месторабота и местоживеене.
15. Усъвършенстване на трудовото законодателство и на нормативната база за гарантиране на активен живот на възрастните хора на пазара на труда в контекста на Европейската година на активния живот на възрастните хора и солидарността между поколенията – 2012.
16. Развиване на механизма „Корпоративна социална отговорност”.

3.1.3. МЕРКИ С КОМПЕНСИРАЩ ХАРАКТЕР В ПЕНСИОННО-ОСИГУРИТЕЛНАТА СИСТЕМА

Демографските тенденции, свързани със застаряването на населението водят до **значително увеличение на публичните разходи за пенсии**. Реформите в пенсионната система обаче, могат да доведат до положителни резултати по отношение на устойчивостта на публичните финанси – чрез въвеждане на по-строги изисквания за получаване на пенсия от държавното обществено осигуряване, чрез разумно повишаване на пенсионната възраст и/или стажа, чрез ограничаване на достъпа до схеми за ранно пенсиониране и др.

Планирани в рамките на дълъг период, тези реформи се очаква да доведат до по-голямо участие на трудовия пазар на по-възрастните работници, като това може да бъде и в резултат на по-стабилната връзка между пенсиите и вноските за пенсии, което представлява допълнителен стимул за по-дълго оставане на пазара на труда.

Успоредно с реформите на публичните пенсионни системи са необходими мерки за подобряване на функционирането или усъвършенстване на **допълнителните пенсионни схеми**.

²⁷ Гъвкавата система на заплащане на труда изисква включване в структурата на работната заплата на повече променливи компоненти, например – премии, бонуси и др. Препоръчва се съотношението между максимална и минимална работна заплата да продължава да намалява и да е по-ниско от 1.5., на първо място за работни места, ценността на които нараства за сметка на повишаване на производителността и квалификацията на работниците (МОТ).

Поради трайната тенденция на застаряване на населението, неминуемо е в бъдеще да се очаква значително увеличение на разходите за пенсии. Следва да се има предвид, че предприеманите реформи и мерки за финансово стабилизиране на пенсионната система са важни за подобряване на стандарта и на качеството на живота не само за настоящите, но и за бъдещите пенсионери.

Поради трайната тенденция на спад в раждаемостта; тенденцията на нарастване на очакваната продължителност на живота при раждане; тенденцията на нарастване на продължителността на живота след навършване на 65 годишна възраст на населението; тенденцията на запазване на по-бързия темп на нарастване на населението във високите възрастови групи в сравнение с населението в младежките възрастови групи, **т.е дори само по обективни демографски причини, се очаква в дългосрочен план дефицитът в пенсионната система да продължава да се възпроизвежда и в следващите години.**

Увеличаването на очакваната продължителност на живота при раждане, както и увеличаването на продължителността на активния трудов живот и трудова заетост в добро здраве, създават „демографски прозорец” или демографски дивидент, свързан с подобряване на възможностите за нарастване на държавни и частни спестявания и натрупване на капитал за „старини”.

Пречки пред използването на този „демографски прозорец” са: намаляване на общата численост на работната сила; ниски заплати; ниски осигурителни ставки; висок относителен дял на неформалната заетост и на неформалната икономика; деформирано разпределение и преразпределение на публичните и частните финанси чрез системата на социалните плащания и др.

Управлението на дефицита в пенсионната система, поради намаляването и застаряването на населението, е възможно да бъде постигано чрез широк обществен консенсус относно приемането на дългосрочни и устойчиви мерки, които да гарантират справедливост за всички социални групи и солидарност между поколенията.

В резултат на множество разработки, анализи, прогнози и обсъждания, са идентифицирани следните възможности за използване на т.нар. „демографски прозорци” или демографски дивиденти в пенсионната система:

1. Въвеждане на адекватни правила и изисквания за получаване на пенсия от държавното обществено осигуряване: чрез разумно повишаване на пенсионната възраст и/или стажа; чрез ограничаване на достъпа до схеми за ранно пенсиониране и др.
2. Въвеждане на периодична оценка на въздействието на състоянието, мерките и програмите на пазара на труда върху пенсионната система в дългосрочен план.
3. Въвеждане на периодична оценка на въздействието на политиката по доходите върху пенсионната система и идентифициране на възможности за ограничаване на риска за изпадане в бедност на възрастните хора в дългосрочен план.
4. Въвеждане на периодична оценка на въздействието на мерките и програмите в системата на здравеопазването върху пенсионната система.
5. Строго обвързване на всички видове разходи на пенсионната система с осигурителния принос на осигуряваните на основата на обстоятелствен анализ и широк обществен консенсус.
6. Оптимизиране на приходите в пенсионната система чрез преглед и анализ на всички действащи механизми за това. Ограничаване на нерегламентирания трудов пазар и нерегламентираната трудова заетост, с оглед защита правата на заетите и осигуряване на по-високи приходи за пенсионната система.
7. Оптимизиране на разходите в осигурителната система.
8. Обсъждане на възможности за въвеждане на многофондова система във втори и трети стълб на пенсионната система, постепенно намаляване на таксите и удръжките,

създаване на механизъм за гарантиране на средствата от вноски на осигурените лица във фазата на натрупване в допълнителното задължително пенсионно осигуряване и др.

9. Укрепване на Фонд „Сребърен” за стабилизиране на пенсионната система и за посрещане на демографските предизвикателства в дългосрочен план.

10. Постигане на приемлив и устойчив баланс между продължителността на трудовия живот и времето, прекарано в пенсия чрез мотивиране на имащите право на пенсия да продължат активния си трудов живот, ако работоспособността и здравословното им състояние позволяват това, като специално внимание се отдели на хората, които се пенсионира по-рано.

11. Развитие на механизма за координация на системите за социална сигурност.

12. Подобряване информираността на гражданите за характеристиките, възможностите и значението на пенсионната система с цел повишаване на доверието на всички групи от населението към пенсионната система.

13. Осигуряване на възможности за гъвкавост при пенсиониране в съчетание с легална трудова заетост.

14. Увеличаване на поощренията за заетост за възрастните хора.

3.1.4. МЕРКИ С КОМПЕНСИРАЩ ХАРАКТЕР В СИСТЕМАТА НА ДЪЛГОСРОЧНИТЕ ГРИЖИ

За все по-застаряващото население ще бъдат необходими и все по-високи публични разходи за **дългосрочни грижи**, тъй като възрастните и най-възрастните ще съставляват най-бързо растящата социална група в обществото в бъдеще.

Понастоящем грижите за възрастни хора с нарушено и тежко здравословно състояние се предоставят в много голяма степен неофициално от роднини, което се отразява на качеството на заетостта. Промените в структурите на семействата, все по-активното участие на жените на пазара на труда и все по-голямата географска мобилност следва да доведат до намаляване на неофициалните грижи и до тяхната професионализация. За държавите, в които официалните системи за полагане на грижи са по-слабо развити, очакваното увеличение на публичните разходи за дългосрочни грижи може да подцени бъдещия натиск върху публичните финанси, в резултат на вероятната потребност от повече официално предоставяне на грижи.

Поради трайните негативни демографски тенденции: спад в раждаемостта; нарастване на очакваната продължителност на живота при раждане; нарастване на продължителността на живота след навършване на 65 годишна възраст на населението; запазване на по-бързия темп на нарастване на населението във високите възрастови групи в сравнение с населението в младежките възрастови групи и др. **очакванията са по-бързо нарастване на потребностите от дългосрочни грижи от възможностите на публичните финанси да ги покрива и да ги финансира.** Поради свиването и намаляването на работната сила в следващите десетилетия, се очаква да нараства търсенето на дългосрочни грижи извън семейните, роднинските и неформалните структури и трансфери. Това означава дългосрочните грижи да „излязат” от неформалната сфера на социалните и семейни отношения за взаимопомощ и грижа и да се професионализират с всички последствия, произтичащи от това, както за потребителите на тези услуги, така и за предоставящите ги.

Очакванията са цените на дългосрочните грижи и услуги за възрастни хора рязко да нарастват, което може да се окаже непосилно за много потенциални бенефициенти и семейства, да ги ограничи в достъпа им до услуги или да ги обрече на риск от дълготрайно обедняване.

Необходимо е да бъдат предприемани иновативни подходи и да бъдат взимани иновативни управленски решения за намаляване на натиска на нарастващите потребности от дългосрочни грижи върху публичните финанси, например чрез:

1. Създаване на подходяща рамка и условия за мобилизиране на потенциала на възрастните хора.
2. Осигуряване на подходящо обучение за персонала за полагане на грижи.
3. Децентрализиране и диверсифициране на полагането на дългосрочни грижи.
4. Развитие на т.нар. „сребърна” икономика.
5. Разработване и усъвършенстване на стандарти за полагане на дългосрочни грижи.
6. Обсъждане и приемане на най-добър модел за финансиране на дългосрочните грижи. Развитие на социални услуги в общността, насочени към предоставяне на дългосрочни грижи в семейна или в среда близка до семейната.
7. Развитие на публично-частното партньорство при предоставяне на социални услуги за възрастни хора.
8. Развитие на доброволчеството при предоставяне на услуги за възрастни хора.
9. Използване на потенциала на българските читалища за повишаване на информираността и за улесняване на достъпа на възрастните хора до институциите и до обществените услуги.
10. Насърчаване на инициативи за укрепване на солидарността между поколенията като един от основните фактори за засилване на социалното сближаване и развитието на култура на участието, в която се включват жени и мъже от всички възрасти;
11. Инвестиране в развитието на подходяща инфраструктура за предоставяне на услуги за възрастни, вкл. създаване на териториални комплексни центрове за възрастни хора, прилагане на клъстърен подход и развиване и на други дейности, освен здравни и социални услуги и др.

3.1.5. МЕРКИ С КОМПЕНСИРАЩ ХАРАКТЕР В СИСТЕМАТА НА ОБРАЗОВАНИЕТО

По отношение на разходите, свързани с **публичното образование**, въпреки очаквания все по-малък брой на деца през следващите десетилетия, за постигането на целите на Националната концепция за насърчаване на активния живот на възрастните хора (2012-2030 г.), както и за постигането на съществено подобрене на качеството на образованието за всички възрасти, **в бъдеще се очаква да бъдат необходими повече разходи за образование.**

Инвестициите в човешкия капитал и в работната сила, съставена от младежи и възрастни, ще бъдат жизненоважни за бъдещия растеж на производителността при намаляващо и застаряващо население и намаляваща работна сила.

От гледна точка на демографските предизвикателства и на смекчаване на икономическите и фискални последици от застаряването на населението, ключови ще бъдат:

1. Разработване и реализиране на цялостна концепция, стратегия и на оперативни планове за учене през целия живот за всички възрасти.
2. Разработване и прилагане на строги механизми за ограничаване на отпадането на децата от всички степени на образователната система.
3. Оптимизиране на учебните програми и на учебния материал с оглед на намаляване на времето на пребиваване в образователната система на децата и младежите, без това да се отразява на техните знания и подготовка.
4. Разработване на учебни програми за придобиване и усвояване на нови знания и умения на поколенията на възраст 50+ години, съобразени с потребностите на бизнеса и на пазара на труда.
5. Създаване на подходящи условия за подобряване на достъпа до образование и обучение (като се вземат предвид различните причини за неучастие).
6. Въвеждане на адекватни форми и механизми за контрол върху качеството на образованието и обучението.
7. Подобряване на информираността на гражданите за необходимостта и възможностите за участие в образование и обучение.
8. Увеличаване дела на публичните разходи за образование.
9. Развиване на нови области на изследователската дейност, свързани с изучаване на потребностите и начина на живот на възрастните хора, социално-икономическите и културни аспекти на стареенето и др.
10. Развиване на нов тип наука или научна дисциплина - за остаряването на населението, с прилагане на широк интердисциплинарен подход и съвместяване на концепции не само от областта на демографията, но и на икономиката, философията, социологията, психологията, със специално внимание към биогеронтологията, гериатрията, биологията, биомедицината и др.

3.1.6. МЕРКИ С КОМПЕНСИРАЩ ХАРАКТЕР В СИСТЕМАТА НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

Застаряването на населението оказва много сериозни обществени и икономически последици върху здравната система. По-високите разходи са предизвикани не от самото застаряване на населението, а от нездравословното остаряване. За да се намали негативното влияние на стареенето на населението върху здравната система, възрастните хора трябва да останат по-дълго време здрави и пълноценни за техните семейства и общности.²⁸

Все повече на преден план се поставя потенциалът на възрастните хора и се подчертават възможностите, които предлага едно застаряващо общество и по-точно едно здравословно застаряващо общество. На застаряването на населението не се гледа само като обременяване на обществото като цяло, а и на социалните и здравните системи в частност. Този негативен поглед започва постепенно да се променя. Здравословното остаряване на възрастните хора е основна предпоставка, за да се видят положителните аспекти, които носи демографската промяна, както за възрастните хора, така и за цялото общество. От значение е и пълноценното използване на опита на възрастните хора.

През ноември 2011 г. Европейската комисия (ЕК) прие Третата многогодишна програма Health for Growth (2014-2020), която има за цел да отговори на икономическите и демографските предизвикателства на здравните системи в отделните страни и да създаде условия за продължителна активност в добро здраве на гражданите. Освен това, през 2011 г. бе стартиран пилотен проект [European Innovation Partnership on Active and Healthy Ageing](#). Неговата главна цел е до 2020 г. средната продължителност на живота в добро здраве в ЕС да се удължи с две години.

ЕК работи също така активно за развитието и прилагането на други политики и мерки, насочени към достойно остаряване в добро здраве и подпомага страните - членки при подобряване на ефективността на техните здравни системи.

Основополагащият документ Стратегия Европа 2020 насърчава по-дълъг активен и достоен независим живот в добро здраве с цел допринасяне за по-висока обществена производителност на труда и по-голяма икономическа конкурентоспособност. Това следва да бъде постигнато с иновативни подходи и мерки в секторите на здравните и социалните услуги, както и постигането на условия за безопасност и работа, които да са съобразени с възможностите на възрастните хора.

Бързото нарастване на възрастното население поставя поредица от въпроси, свързани с необходимостта на нарастване на публичните разходи за здравеопазване, поради очакванията за по-интензивно и по-продължително използване на медицинските услуги.

Демографското развитие изисква системата на здравеопазването, здравните и другите съпътстващи услуги да бъдат така развити, че тяхната организация и капацитет да съответстват на нуждите на възрастните хора. Всички нуждаещи се от грижи лица трябва да получат услуги, необходими за запазване на тяхното здраве, самостоятелност и достойнство. Всички групи от населението, независимо от възраст, пол, финансов статус и местоживееене, следва да имат равен достъп до висококачествени здравни услуги (включително превенция, лечение, рехабилитация и палиативни грижи).

За да се намали негативното влияние на демографските промени върху здравната система и да се усети положителното им влияние върху други сфери, като

²⁸ Сборник „Иновативни подходи за насърчаване на здравословен, активен и достоен живот на възрастните хора, издание на МТСП, София, 2013 г. (стр.103-110).

икономическата и социокултурната сфера, е необходимо да се инвестира в качествени здравни услуги и здравни технологии за ранна диагностика и лечение на заболяванията, както и в превенцията, възпитаване на здравословен начин на живот и профилактика на болестите сред населението. Воденето на здравословен начин на живот и ранната диагностика на заболяванията позволява на хората да останат в добро здраве и да бъдат продуктивни за по-дълго време. Обновяването на технологиите и въвеждането на новоразработени и по-ефикасни методи за ранна диагностика и лечение в краткосрочен план са основен фактор за нарастването на разходите в системата на здравеопазването, но в дългосрочен план използваният целесъобразно технически и технологичен ресурс може да доведе до икономии на разходи.

Сред препоръчителните мерки за посрещане на демографските предизвикателства в областта на здравеопазването са:

1. Създаване на условия за остаряване в добро здраве.
2. Създаване на условия за продължителна трудова и социална активност в добро здраве на гражданите.
3. Предприемане на мерки за удължаване на средната продължителност на живота в добро здраве с 2 години до 2020 г.²⁹
4. Подобряване ефективността на здравната система.
5. Подобряване на качеството на здравното обслужване.
6. Въвеждане на иновативни подходи и мерки в секторите на здравните и социалните услуги.
7. Подобряване на условията за безопасност и работа, съобразени с възможностите на възрастните хора.
8. Създаване на условия за равен достъп до висококачествени здравни услуги, вкл. превенция, лечение, рехабилитация и палиативни грижи.
9. Инвестиране в качествени здравни услуги и здравни технологии за ранна диагностика и лечение на заболяванията.
10. Възпитаване на здравословен начин на живот и профилактика на заболяванията сред населението.
11. Инвестиране във високи технологии в сектора на здравеопазването.

²⁹ Пилотен проект [European Innovation Partnership on Active and Healthy Ageing](#).

3.1.7. МЕРКИ С КОМПЕНСИРАЩ ХАРАКТЕР ПО ОТНОШЕНИЕ НА НЕРАВНОМЕРНОТО ТЕРИТОРИАЛНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО

Ограничаването на диспропорциите в териториалното разпределение на населението и обезлюдяването в някои региони и селата изисква мобилизиране на сериозни институционални и организационни ресурси, насочени към оптимизирането на жилищната политика, градоустройствените планове, инфраструктурата и др. Осъществяването на този приоритет е неразривно свързано със засилването на ролята на регионалната политика и обвързване на плановете за регионално развитие с нормализирането на вътрешно миграционните процеси. Конкретните мерки в това отношение включват:

13. Намаляване на регионалните диспропорции чрез децентрализация и създаване на регионален капацитет за динамично икономическо развитие.
14. Възраждане на селските райони - състоянието на българското село изисква създаването на алтернативна заетост на основата на природните ресурси, туризма, местните услуги. Решенията трябва да се търсят и в подобряване на достъпа за работа в близките градове, което да задържи населението в селските райони и да ги превърне в привлекателно място за работа и живот.
15. Мобилизиране на регионалните и местни институционални възможности и ресурси в изпълнение на политиката за регионално развитие.
16. Рационално разпределение на местни (локални) инфраструктури и услуги за осигуряване на балансиран растеж на регионите, въвеждане на клъстерен подход за развитие на икономиката и бизнес средата.
17. Провеждане на диференцирана регионална политика в изостаналите райони.
18. Разработване на цялостна програма за икономическо и социално развитие на пограничните и полупланинските райони, в която водещо място да заемат привличането на инвестиции и развитието на трансгранично сътрудничество между населените места от двете страни на границите.
19. Развитие на устойчиви, динамични и сплотени градски центрове, свързани помежду си и допринасящи за благосъстоянието на заобикалящите ги по-слабо урбанизирани територии.
20. Оптимизиране на концентрацията на населението в големите градове и столицата.
21. Разработване на програма за решаване на проблема с „гетоизацията“ чрез създаване на градоустройствени планове в кварталите с концентрация на бедност, рехабилитация на тези квартали, осигуряване на техническа инфраструктура и др.
22. Устойчиво подобряване на жилищните условия за ромите чрез гарантиране на изпълнението на планове за действие и програми за подобряване на жилищните условия на ромите.
23. Насърчаване на заетостта и инвестициите в селските райони с цел задържане на младите хора и преодоляване на тенденцията на застаряване на населението в тях.
24. Подобряване на транспортната, търговската, социалната и други обслужващи инфраструктури на селските и пограничните райони за задържане на населението в тях.
25. Обвързване на концесионирането с устойчив принос за развитието на територията, инфраструктурата и населението.
26. Опазване и поддържане на екологична и ергономична среда за живот.
27. Разработване на областни и/или общински демографски стратегии съобразно спецификите на демографското развитие на населението.
28. Разработване на дългосрочен план за реновиране и използване на сградния фонд

в региони и райони със значително намаляване на броя на населението и с тенденции към обезлюдяване; разработване на пилотни проекти за изграждане на териториални комплекси за възрастни хора.

Намаляването и застаряването на населението се очертава като дълготраен и необратим социален процес за България, затова и отговорът на това предизвикателство следва да се насочи не просто към механична промяна на основни демографски показатели, а към прилагане на мейнстриймнинг подход и развитие на интегрирана политика, насочена към мобилизиране и пълноценно използване на възможностите на наличните човешки ресурси, и целенасочено инвестиране в повишаване на качеството на човешкия капитал.

Балансираното демографско развитие на населението в страната ни е национален и социален приоритет от огромно значение, изискващ максимална концентрация на усилията и провеждане на активна, целенасочена и последователна правителствена политика, както и обединение и координиране на действията на органите на властта, институциите и структурите на гражданското общество на централно, регионално и местно ниво.

Обществото следва да бъде подготвено да приеме намаляването и застаряването на населението като неизбежна даденост през следващите десетилетия, в които институциите ще трябва да концентрират усилията си и да се изправят достойно пред целия набор от промени, които съпътстват този процес.

В духа на съвременните европейски тенденции и разбиране, институциите в България следва да възприемат позитивен подход към това явление и по този начин да намират не само най-верният път към справяне с възникващите проблеми, но и да превръщат предизвикателствата в нови възможности за устойчиво развитие.

ЧАСТ IV - ОТЧЕТ ЗА 2017 г. ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА АКТУАЛИЗИРАНАТА НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ ЗА ДЕМОГРАФСКО РАЗВИТИЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ (2012 – 2030 г.)

А. Приоритет I - Забавяне на негативните демографски процеси и намаляването на броя на населението

Направление 1 – Насърчаване на раждаемостта чрез създаване на среда, благоприятна за отглеждането и възпитанието на деца

1.1. Финансови стимули за раждане и отглеждане на деца

1.1.1. Изпълнение на програма „Подпомагане на семейства с деца”

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА – ДИРЕКЦИЯ „СОЦИАЛНО ВКЛЮЧВАНЕ“, АГЕНЦИЯ ЗА СОЦИАЛНО ПОДПОМАГАНЕ

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА – ДИРЕКЦИЯ „СОЦИАЛНО ВКЛЮЧВАНЕ“

По програмата се предоставят семейни помощи съгласно Закона за семейни помощи за деца (ЗСПД) и Правилника за неговото прилагане. По данни на Агенцията за социално подпомагане, към 31.12.2017 г. по програмата са изразходвани общо 531 923 036 лева. За отчетния период януари - декември 2017 г. по реда на ЗСПД са отпуснати семейни помощи при бременност, раждане и отглеждане на деца, както следва:

- Еднократна помощ при бременност – за 12 219 жени;
- Еднократна помощ при раждане на дете – за 66 050 родени деца;
- Еднократна помощ при осиновяване на дете – за 460 осиновени деца;
- Еднократна помощ за отглеждане на близнаци – за 2 087 деца близнаци;
- Еднократна помощ за отглеждане на дете от майка студентка, учаща в редовна форма на обучение – за 486 майки студентки – първо плащане 50 на сто от размера на помощта и 443 майки студентки – второ плащане остатък от 50 на сто от размера на помощта;
- Еднократна помощ за ученици, записани в първи клас – за 38 489 деца-първокласници за покриване на част от разходите в началото на учебната година;
- Еднократна помощ за безплатно пътуване веднъж в годината с железопътния и автобусния транспорт в страната за многодетни майки – за 8 897 лица;
- Месечни помощи за отглеждане на дете до навършване на една година – за 15 083 майки средномесечно;
- Месечни помощи за отглеждане на дете до завършване на средно образование, но не повече от 20-годишна възраст – подпомогнати 402 481 семейства за 625 060 деца средномесечно;
- Месечни помощи за отглеждане на дете с трайно увреждане – за 26 266 деца средномесечно.

АГЕНЦИЯ ЗА СОЦИАЛНО ПОДПОМАГАНЕ

Чрез изпълнението на програмата се осигурява семейно подпомагане при условията и реда на Закона за семейни помощи за деца (ЗСПД) и Правилника за неговото прилагане. Семейните помощи за деца са еднократни и месечни, предоставят се в пари и/или в натура и имат за цел да подпомогнат отглеждането на децата в семейна среда.

Еднократните семейни помощи са еднократна помощ при бременност; еднократна помощ при раждане на дете; еднократна помощ при осиновяване на дете; еднократна помощ за отглеждане на близнаци; еднократна помощ за отглеждане на дете от майка (осиновителка) студентка, учаща в редовна форма на обучение; еднократна помощ за ученици, записани в първи клас; еднократна помощ за безплатно пътуване веднъж в годината с железопътния и автобусния транспорт в страната за многодетни майки.

Към месечните семейни помощи се отнасят месечните помощи за отглеждане на дете до навършване на една година и месечните помощи за отглеждане на дете до завършване на средно образование, но не повече от 20-годишна възраст.

Със Закона за държавния бюджет на Република България за 2017 г. (ЗДБРБ за 2017 г.) са извършени изменения и допълнения в ЗСПД, с които считано от 01.01.2017 г. е въведена **нов вид** месечна помощ за отглеждане на дете с трайно увреждане до 18-годишна възраст и до завършване на средното образование, но не по-късно от 20-годишна възраст по чл. 8д от ЗСПД. В ЗДБРБ за 2017 г. са определени размерите на месечната помощ, които са диференцирани в зависимост от степента на увреждането или степента на намалената работоспособност за съответната година и са в съответствие с предназначението им – за задоволяване на основните и специфичните поради увреждането потребности на децата с трайни увреждания и за осигуряване на грижа и подкрепа в домашна и семейна среда за децата с определени 90 и над 90 на сто вид и степен на увреждане или степен на трайно намалена работоспособност, които се отглеждат от своите родители (осиновители). Новата помощ е предоставяна и на семействата на роднини или близки и приемните семейства, при които са настанени деца с трайни увреждания по реда на чл. 26 от Закона за закрила на детето, като размерите са по-ниски, тъй като не се включват средствата за грижа в домашна среда, предвид финансовата подкрепа, която те получават и по Закона за закрила на детето.

Считано от 03.05.2017 г. влязоха в сила и измененията и допълненията в Правилника за прилагане на Закона за семейни помощи за деца (ППЗСПД). Едно от измененията се отнася до изплащането в пълен размер на месечната помощ по чл. 8д от ЗСПД в случаите на преосвидетелстване на дете с трайно увреждане.

Месечната помощ по чл. 8д от ЗСПД, както и еднократната помощ при раждане на дете, еднократната помощ при осиновяване на дете, еднократната помощ за отглеждане на близнаци, еднократната помощ за отглеждане на дете от майка (осиновителка) студентка (учаща в редовна форма на обучение) и еднократната помощ за безплатно пътуване веднъж в годината с железопътния и автобусния транспорт в страната за многодетни майки - предоставят се без доходен тест за семейството. Останалите четири от десетте вида семейни помощи се отпускат след проверка на доходите. Това са: еднократната помощ при бременност; еднократната помощ за ученици, записани в първи клас; месечните помощи за отглеждане на дете до навършване на една година и месечните помощи за отглеждане на дете до завършване на средно образование, но не повече от 20-годишна възраст.

Законът регламентира правна възможност месечните помощи за отглеждане на дете до завършване на средно образование, месечните помощи за отглеждане на дете до навършване на една година и еднократните помощи за ученици, записани в първи клас,

да се предоставят и в натура, като за първите две помощи, при всички случаи на непълнолетни родители, това е задължително. По отношение на семействата, които отглеждат деца с трайни увреждания, семействата на роднини, близки или приемни семейства – за децата, настанени по реда на Закона за закрила на детето и децата, които се отглеждат от един жив родител, семейните помощи се предоставят в облекчен режим, независимо от доходите на семейството.

В съответствие с регламента на чл. 61, ал. 1 от Закона за държавния бюджет на Република България за 2017 г. *средномесечният доход* на член от семейството за 2017 г. е 400 лева. В ал. 2 на същата разпоредба са регламентирани и размерите на семейните помощи за 2017 година.

Постигнати резултати по изпълнението на програмата и размер на изразходваните средства към 31.12.2017 г.

➤ **Еднократна помощ при бременност по чл. 5а, ал. 1 от ЗСПД**

Размерът на помощта за 2017 г. е 150 лева. Към 31.12.2017 г. с еднократна помощ при бременност са подпомогнати **12 219 бременни жени**, а са изплатени финансови средства в размер на **1 829 712 лева**.

➤ **Еднократна помощ при раждане на дете по чл. 6, ал. 1 от ЗСПД**

Размери на помощта, определени в Закона за държавния бюджет за 2017 г.: за първо дете е 250 лв.; за второ дете – 600 лв.; за трето дете – 300 лв., за четвърто и всяко следващо – 200 лева. Изплатените към 31.12.2017 г. средства са в размер на **25 773 605 лв.** за **66 050** родени деца.

➤ **Еднократна парична помощ за отглеждане на близнаци по чл. 6а, ал. 1 от ЗСПД**

Определеният със ЗДБРБ за 2017 г. размер на помощта е 1 200 лева. Паричните помощи по реда на чл. 6а от ЗСПД, изплатени към 31.12.2017 г. са в размер на **2 465 700 лв.** за **2 087** броя деца.

➤ **Еднократна парична помощ за отглеждане на дете от майка (осиновителка) - студентка, учаща в редовна форма на обучение по чл. 8в, ал. 1 от ЗСПД**

Размерът на помощта за 2017 г. е 2 880 лв., като сумата се изплаща на 2 транша по 1 440 лева. Към 31.12.2017 г. са изплатени **1 441 474 лв.** за **486** брой случая за първо плащане и **443** брой случая – второ плащане.

➤ **Еднократна помощ за ученици, записани в първи клас по реда на чл. 10 от ЗСПД**

Размерът на помощта за учебната 2017/2018 г. е 250 лева. Изплатените към 31.12.2017 г. средства по реда на чл. 10а от ЗСПД са в размер на **9 589 627 лв.** за **38 489** брой деца.

➤ **Еднократна помощ за безплатно пътуване веднъж в годината с железопътния и автобусния транспорт в страната за многодетни майки по реда на чл. 8г от ЗСПД**

Към 31.12.2017 г. са подпомогнати **8 897** многодетни майки по реда на чл. 8г от ЗСПД, като за тях са изплатени **471 453 лева**.

➤ **Еднократна помощ за осиновяване на дете по чл. 6б, ал. 1 от ЗСПД**

Размерът на помощта за 2017 г. е 250 лева. Изплатените еднократни помощи към 31.12.2017 г. са за **460** осиновени деца, а сумата е в размер на **92 500 лева**.

➤ **Месечни помощи за отглеждане на дете до една година съгласно чл. 8 от ЗСПД**

Размерът на помощта за 2017 г. е 100 лева. От началото на годината до 31.12.2017 г. с месечни помощи за отглеждане на дете до навършване на 1 година *средномесечно* са подпомогнати **15 083** *средномесечен брой случая*, като от тях **1 720** *средномесечен брой случая* получават помощта си под формата на ваучери. Изплатената сума е **16 034 518 лева**.

➤ **Месечни помощи за отглеждане на дете до завършване на средно образование, но не повече от 20-годишна възраст по реда на чл. 7 от ЗСПД.**

Размерът на помощите е определен в Закона за държавния бюджет, като за 2017 г.: за семейство с едно дете е 37 лв.; за семейство с две деца – 85 лв.; за семейство с три деца – 130 лв.; за семейство с четири деца – 140 лв., като за всяко следващо дете в семейството помощта расте с 20 лева. Към 31.12.2017 г. с месечни помощи за деца са подпомогнати *средномесечно* **402 481** **семейства** с **625 060** *средномесечен брой деца*. Изплатената сума за периода е **309 317 415 лева**.

➤ **Месечна помощ за отглеждане на дете с трайно увреждане по реда на чл. 8д от ЗСПД**

Със ЗДБРБ за 2017 г. са определени следните размери на помощта:

– за родители (осиновители): за дете с определени 90 и над 90 на сто вид и степен на увреждане или степен на трайно намалена работоспособност – 930 лв.; за дете с определени от 70 до 90 на сто вид и степен на увреждане или степен на трайно намалена работоспособност – 450 лв.; за дете с определени от 50 до 70 на сто вид и степен на увреждане или степен на трайно намалена работоспособност – 350 лв.;

– за семейства на роднини или близки и приемните семейства, при които са настанени деца с трайни увреждания по реда на чл. 26 от Закона за закрила на детето: за дете с определени 90 и над 90 на сто вид и степен на увреждане или степен на трайно намалена работоспособност – 490 лв.; за дете с определени от 70 до 90 на сто вид и степен на увреждане или степен на трайно намалена работоспособност – 420 лв.; за дете с определени от 50 до 70 на сто вид и степен на увреждане или степен на трайно намалена работоспособност – 350 лева.

Месечната помощ, отпускана по реда на чл. 8д от ЗСПД за периода от 01.01.2017 г. до 31.12.2017 г. е за **26 266** *средномесечен брой деца*, а изплатената сума е **161 500 024 лева**.

1.1.2. Обезщетения за майчинство по Кодекса за социално осигуряване (КСО)

НАЦИОНАЛЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ИНСТИТУТ

От бюджета на държавното обществено осигуряване през 2017 г. за **парични обезщетения за бременност и раждане** са изплатени 385 566,8 хил. лв. Общо изплатените работни дни за този вид обезщетение са 15 854,6 хиляди дни, със среднодневен размер на обезщетението от 24,32 лв.

За парични **обезщетения за отглеждане на малко дете** през 2017 г. от средствата на ДОО са изплатени 156 318,8 хил. лв. Общо изплатените работни дни са 10 134,5 хиляди със среднодневен размер на обезщетението от 15,42 лв.

Броят на изплатените **обезщетения при осиновяване на дете от 2- до 5-годишна възраст** са 697 броя за общо 443,3 хил. лв.

От бюджета на държавното обществено осигуряване се изплащат следните обезщетения свързани с осигуряването за риска майчинство – **парични обезщетения за бременност и раждане, парични обезщетения за отглеждане на малко дете и парични обезщетения при осиновяване на дете от 2- до 5-годишна възраст.**

През 2017 г. бяха извършени следните законодателни промени по отношение на обезщетенията за майчинство:

➤ От 01.06.2017 г. майката (осиновителката), която е осигурена за общо заболяване и майчинство и е имала право на обезщетение за бременност и раждане може да получава парично обезщетение в размер 50 на сто от него (чл. 50а от КСО), в случай че:

- след изтичането на периодите след раждането, които се разрешават с актове на здравните органи, не ползва отпуск за бременност и раждане или лицето, което ползва такъв отпуск, прекъсне неговото ползване;

- след изтичането на периодите след раждането, които се разрешават с актове на здравните органи, самоосигуряващото се лице започне да упражнява трудова дейност, за която се осигурява за общо заболяване и майчинство.

➤ Когато майката (осиновителката) е починала, лишена е от родителски права или упражняването на родителските права върху детето е предоставено на бащата (осиновителя), това обезщетение се изплаща на бащата (осиновителя), а когато той е починал – на настойника. Обезщетението се изплаща, когато лицето, поело отглеждането на детето, е осигурено за общо заболяване и майчинство.

➤ В сила от 01.06.2017 г. осиновителят има право на парично обезщетение за срок от 15 календарни дни при осиновяване на дете до 5-годишна възраст (чл.50, ал.6 от КСО). Обезщетението се изплаща в размера, изчислен като за парично обезщетение за бременност и раждане.

➤ В чл.50, ал.7 от КСО се извършиха промени, свързани с разширяване кръга на лицата с право на отпуск за бременност и раждане, и за отглеждане на дете, съответно правото на парични обезщетения от държавното обществено осигуряване. Осигуреното за общо заболяване и майчинство лице има право на парично обезщетение при раждане на дете в размера, определен за бременност и раждане, след навършване на 6-месечна възраст на детето за остатъка до 410 календарни дни, през време на отпуска по чл. 163, ал. 10, 11 или 12 от Кодекса на труда, а именно:

- при условията на чл. 163, ал. 10, със съгласието на майката (осиновителката) след навършване на 6-месечна възраст на детето бащата (осиновителят) може да ползва вместо нея отпуск за остатъка до 410 дни. От 1 юни 2017 г., когато бащата е неизвестен, отпускът може да се ползва от един от родителите на майката. Когато бащата (осиновителят) е починал, отпускът може да се ползва от един от родителите на майката (осиновителката) или на бащата (осиновителя);

- при условията на чл. 163, ал. 11, от 1 юни 2017 г. със съгласието на работничка или служителка, която сама е осиновила дете, след навършване на 6-месечна възраст на детето един от нейните родители може да ползва вместо нея отпуск за остатъка до 410 дни;

- съгласно чл. 163, ал. 12, от 1 юни 2017 г., когато детето е настанено по реда на чл. 26 от Закона за закрила на детето при съпрузи, със съгласието на работничката или служителката след навършване на 6-месечна възраст на детето нейният съпруг може да ползва вместо нея отпуск за остатъка до 410 дни.

➤ При смърт или тежко заболяване на майката (осиновителката), което я възпрепятства да гледа детето, на лицето, което ползва отпуска по чл. 167 от Кодекса на труда, се изплаща парично обезщетение при раждане на дете, за отглеждане на малко дете, а от 01.06.2017 г. парично обезщетение при осиновяване на дете от 2- до 5-годишна възраст (чл. 51 от КСО).

1.1.3. Предоставяне на финансови средства по реда на Закона за закрила на детето (ЗЗД)

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА – ДИРЕКЦИЯ „СОЦИАЛНО ВКЛЮЧВАНЕ“

С бюджета за 2017 г. са утвърдени 18 600 000 лева за дейностите по ЗЗД. По данни на Агенцията за социално подпомагане, към 31.12.2017 г. са отчетени средства в размер на 7 100 590 лв. за 3 631 средномесечен брой случая на отпуснати помощи за превенция на изоставянето, за реинтеграция на деца, за деца, настанени в семейство на родини или близки и за деца в приемни семейства. За възнаграждения и осигурителни вноски средномесечно на 155 професионални приемни родители до 31.12.2017 г. са отчетени средства в размер на 1 357 817 лв.

АГЕНЦИЯ ЗА СОЦИАЛНО ПОДПОМАГАНЕ

Оказването на финансова подкрепа на семействата за отглеждане на децата в семейна среда е в изпълнение на програмата „Закрила на децата чрез преход от институционални грижи към алтернативни грижи в семейна среда“. Тази подкрепа е част от работата по превенция на изоставянето, реинтеграция, при настаняване на деца в семейства на роднини или близки и в приемни семейства. По програмата за закрила на децата се реализират приоритетите на държавната политика за деца, регламентирани в Закона за закрила на детето (ЗЗД).

С бюджета за 2017 г. са утвърдени **18 600 000 лв.** за осигуряване на финансова подкрепа за **отглеждане на дете в семейна среда** по реда на Правилника за прилагане на Закона за закрила на детето (ППЗЗД), в т.ч. **8 500 000 лв.**, предвидени за заплати и осигурителни вноски на професионалните приемни родители към доставчик териториалната дирекция „Социално подпомагане“.

Изплатената сума за помощи по ЗЗД за 2017 г. е в размер на **7 100 590 лв.** за **3 631 средномесечен** брой случаи и **1 357 817 лв.** за заплати и осигурителни вноски на **155 средномесечен** брой професионални приемни родители.

Програма „Закрила на децата чрез преход от институционални грижи към алтернативни грижи в семейна среда	Мерна единица	По Закона за бюджета за 2017 г.	Отчет за периода януари-декември 2017 г.
Превенция на изоставянето	Ср.мес. бр. случаи	200	24
Реинтеграция	Ср.мес. бр. случаи	200	4
Настанени деца при роднини или близки	Ср.мес. бр. случаи	5 500	3 414
Настанени деца в приемни семейства	Ср.мес. бр. случаи	1 700	189
Общо:		7 600	3 631

Информация за отпуснатите помощи по тази програма за 2017 г.:

От 01.12.2015 г. стартира проект „Приеми ме 2015“ по ОП РЧР 2014-2020 г., който допълва и надгражда операция „Приеми ме“ по ОП РЧР 2007-2013 г. - проект „И аз имам семейство“, приключил на 31.12.2015 година. От 01.01.2016 г. и към 31.12.2017 г. финансовата подкрепа на приемните семейства към доставчик община-партньор на АСП по проект „Приеми ме 2015“ (месечната издръжка), както и месечното възнаграждение на професионалните приемни семейства, се изплащат със средства по

проекта. Утвърдените приемни семейства в Регистъра към 31.12.2017г. (с местоживееене и с доставчик на услугата – 154 общини-партньори по проекта) са общо **2 194** (2 185 професионални и 9 доброволни). Към 31.12.2017 г. в общините-партньори в **1 695** приемни семейства има **2 056** настанени деца.

От началото на 2018 г., с влизане в сила на промените в ГМД (от 65 лв. на 75 лв.) и в МРЗ (от 460 лв. на 510 лв.), **ще нараснат** както възнагражденията на професионалните родители, така и месечната издръжка на настанените в професионални и доброволни приемни семейства деца.

1.1.4. Данъчна преференция „Обща преференция за деца“ (съгласно чл. 22в от Закона за данъците върху доходите на физическите лица (ЗДДФЛ))

МИНИСТЕРСТВО НА ФИНАНСИТЕ

Данъчна преференция за деца съгласно чл.22в от Закона за данъците върху доходите на физическите лица (ЗДДФЛ) е насочена към работещи родители, които имат ненавършили пълнолетие деца и има за цел да облекчи разходите им за тяхното отглеждане. Всеки родител (само един от тях в семейството) може да приспада от годишната си облагаема данъчна основа 200 лв. за едно дете, 400 лв. за две деца и 600 лв. за три и повече деца, като съответно отстъпката от дължимия годишен данък е 20 лв., 40 лв. или 60 лв. През 2017 г. броят на лицата, използвали данъчното облекчение възлиза на 39 700 души, а размерът на данъчните разходи е 1 194 133 лева. Информацията се отнася само за лицата, които са подали годишна данъчна декларация по реда на чл. 50 от ЗДДФЛ. Не са включени лицата, които са ползвали облекчението чрез работодателя.

1.1.5. Данъчно облекчение за деца с 50 и над 50 на сто вид и степен на увреждане (съгласно чл. 22г от ЗДДФЛ)

МИНИСТЕРСТВО НА ФИНАНСИТЕ

Данъчната преференция за деца с увреждания съгласно чл.22г от ЗДДФЛ е насочена към работещи родители, които имат ненавършили пълнолетие деца с увреждания и имат за цел да облекчи разходите им за тяхното отглеждане. Всеки родител (само един от тях в семейството) на дете с 50 и над 50 на сто вид и степен на увреждане може да приспада от годишната си облагаема данъчна основа 2 000 лв., като съответно отстъпката от дължимия годишен данък е 200 лева. През 2017 г. броят на лицата, ползвали данъчно облекчение за деца с увреждания е 3 105 души, а размерът на данъчните разходи е 640 523 лева. Информацията се отнася само за лицата, които са подали годишна данъчна декларация по реда на чл. 50 от ЗДДФЛ. Не са включени лицата, които са ползвали облекчението чрез работодателя.

1.2. Съвместяване на родителството с трудово-професионалната реализация

1.2.1. Провеждане на изследване: Икономика и семейство – заетост и грижи за децата и семейството. Джендър практики и политики

ИНСТИТУТ ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО И ЧОВЕКА ПРИ БАН

Проект: „Икономика и семейство - заетост и грижи за децата и семейството. Джендър практики и политики.“

Изследване и формулиране на предложения за развиващите се и за необходимите промени в икономиката и живота на семействата и домакинствата за постигане на по-адекватно развитие на населението и главно раждаемостта, отглеждането на децата и постигането на реална равнопоставеност на мъжете и жените в заетостта и професионалното развитие.

Бюджетна субсидия на БАН.

Формулиране на предложение в областта на теоретико-методологическите подходи за изследване на взаимовръзката между развитието раждаемостта и грижите за децата с постигането на реална равнопоставеност по пол, на равни възможности на жените и мъжете в професионалната реализация, заетостта и кариерата.

Анализ на демографското развитие, раждаемостта и други демографски процеси, както и на икономическата активност, заетостта по пол, професионалната реализация и заплащането на труда по пол и възраст.

Анализ и предложения за политики за съвместяването раждаемостта и грижите за децата с възможностите за равнопоставеност в сферата на професионалния труд и кариера на жените и мъжете.

Направените предложения включват на теоретико-методологическо равнище създаването възможности за адекватен подход към съвместяване на раждаемостта и грижите за децата със заетостта и професионалната кариера по пол.

Недопускане на дискриминация по пол и възраст; реализиране де факто в дългосрочен план на равните права на жените и мъжете в сферата на заетостта и кариерното и развитие.

Използване на системния подход при формулиране и реализиране на политиките за демографско и икономическо развитие, раждането и отглеждането на децата и заетостта по пол и професионалното развитие в условията на разширяване обхвата на официалната икономика; превръщането на политиките за развитие на детските заведения, образованието и заетостта в съответствие с промените в икономиката и преструктурирането на производството, развитието на демократичните процеси и други.

Придаване на стратегическа роля на секторите свързани с развитието на човека – детски заведения, образование, здравеопазване и «изнасянето» на все повече дейности от неплатения домашен труд в официалната икономика за създаване на повече възможности и време за качествено развитие на подрастващите и съчетаване на професионалния със семейния живот на жените и мъжете.

Проведен е анализ на равнопоставеността между жените и мъжете по отношение на трудовата реализация, както и на политиките за баланс между работа и семейство в България. Формулирани са препоръки за подобряването на баланса между работа и семейство в България, както и за повишаване на равнопоставеността между половете на пазара на труда и в частната сфера.

1.2.2. Насърчаване на работодателите да разкриват работни места за наемане на безработни лица-самотни родители (осиновители) и/или майки (осиновителки) с деца до 5-годишна възраст (чл. 53а от ЗНЗ)

**МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА,
АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА**

Мярката предвижда стимули за работодатели, които осигуряват заетост на безработни лица – самотни родители (осиновители) и/или майки (осиновителки) с деца до 5-годишна възраст на пълно или непълно работно време. Уредена е и възможност за включване на родителите в обучение за придобиване на професионална квалификация.

През 2017 г. по условията на мярката са финансирани част от разходите на работодателите за трудови възнаграждения и допълнителни плащания по трудовото и осигурително законодателство на наетите лица за период до 6 месеца. Задължение на работодателите е да запазят заетостта за период, равен на периода на субсидиране. През отчетната година субсидираното трудово възнаграждение на лицата с висше образование, наети на длъжности, за които се изисква завършена степен на висше образование, като минимално образователно и квалификационно ниво съгласно НКПД, 2011 г., е в размер на 380 лв., а за останалите – в размер на 300 лв., съответно 2,30 лв./1,81 лв. почасово трудово възнаграждение.

През 2017 г. в заетост по условията на мярката са включени 142 лица. Изразходваните средства от ДБ са в размер на 387 518 лв.

1.2.3. Предоставяне на допълнителни права, свързани с раждането на деца и майчинството, съгласно действащ Колективен трудов договор за служителите на „Летище София“ ЕАД

МИНИСТЕРСТВО НА ТРАНСПОРТА, ИНФОРМАЦИОННИТЕ ТЕХНОЛОГИИ И СЪОБЩЕНИЯТА - „ЛЕТИЩЕ СОФИЯ“ ЕАД

Регламентирано договаряне на гъвкаво работно време за бременни и майки на деца до три годишна възраст. Забранява се полагането на нощен труд за бременни и майки на деца до три годишна възраст. Организирано са допълнителни квалификационни обучения след отпуск по майчинство и подкрепа в кариерното развитие при съчетаване на трудовия и личен живот.

Работничка или служителка с едно дете до 18-годишна възраст има право на два работни дни допълнителен отпуск. Работничка или служителка с две деца до 18-годишна възраст има право на три работни дни допълнителен отпуск, а работничка или служителка с три или повече деца до 18-годишна възраст има право на четири работни дни допълнителен отпуск за всяка календарна година. Този отпуск се ползва когато работничката или служителката пожелае и не може да се компенсира с парично обезщетение, освен при прекратяване на трудовото правоотношение.

Разписани са условията при връщане на работничка или служителка от отпуск по болест или майчинство – на тези служители се определя основна месечна заплата равняваща се на заплата на останалите работещи в същото подразделение, като се има предвид всички актуализации през периода на отсъствието. База за преизчисления при определяне на новата заплата е последната заплата преди излизане в отпуск по майчинство.

Подпомагане работниците и служителите в разходите им за храна в зависимост от местоработата им. Ежемесечно се изплащат талони за храна, които се получават и от служителките, които са в отпуск по майчинство. Талони за храна не получават ползващите неплатен отпуск, с изключение на ползващите неплатен отпуск за отглеждане на дете.

Разработени са правила за материално подпомагане при раждане или осиновяване на дете. Помощта е еднократна и е в размер на една минимална работна заплата за Република България. В обществените зони на двата терминала са

разположени стаи за майки с деца, обзаведени с детско легло, маса за повиване на бебета и стол за майки-кърмачки.

По възможност и при отправени предложения от външни организации се провеждат и ще се провеждат информационни събития, като например за служители в репродуктивна възраст бе организирана лекция от фондация „Майка навреме“.

Съгласно действащ Колективен трудов договор за служителите на „Летище София” ЕАД са създадени следните по-благоприятни условия на труд за бременни и майки с деца, осиновители и др. служители:

- предоставяне на **допълнителни** права, свързани с раждането на деца и майчинството;

- регламентирано договаряне на гъвкаво работно време за бременни и майки на деца до три годишна възраст.

- организират се допълнителни квалификационни обучения след отпуск по майчинство и подкрепа в кариерното развитие при съчетаване на трудовия и личен живот;

- работничка или служителка с едно дете до 18-годишна възраст има право на два работни дни допълнителен отпуск. Работничка или служителка с две деца до 18-годишна възраст има право на три работни дни допълнителен отпуск, а работничка или служителка с три или повече деца до 18-годишна възраст има право на четири работни дни допълнителен отпуск за всяка календарна година. Този отпуск се ползва когато работничката или служителката пожелае и не може да се компенсира с парично обезщетение, освен при прекратяване на трудовото правоотношение;

- разписани са условията при връщане на работничка или служителка от отпуск по болест или майчинство – на тези служители се определя основна месечна заплата равняваща се на заплатата на останалите работещи в същото подразделение, като се има предвид всички актуализации през периода на отсъствието. База за преизчисление при определяне на новата заплата е последната заплата преди излизане в отпуск по майчинство;

- подпомагане работниците и служителите в разходите им за храна в зависимост от местоработата им. Ежемесечно се изплащат талони за храна, които се получават и от служителките, които са в отпуск по майчинство. Талони за храна не получават ползващите неплатен отпуск, с изключение на ползващите неплатен отпуск за отглеждане на дете;

- разработени са правила за материално подпомагане при раждане или осиновяване на дете. Помощта е еднократна и е в размер на една минимална работна заплата за Република България. В обществените зони на двата терминала са разположени стаи за майки с деца, обзаведени с детско легло, маса за повиване на бебета и стол за майки-кърмачки.

По възможност и при отправени предложения от външни организации се провеждат и ще се провеждат информационни събития, като например за служители в репродуктивна възраст бе организирана лекция от фондация „Майка навреме“.

1.3. Образование, здравеопазване и социално развитие на децата

1.3.1. Подобряване на координацията и междуинституционалното взаимодействие при работата с деца (Координационен механизъм)

ИНСТИТУТ ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО И ЧОВЕКА ПРИ БАН

Проведено е мащабно социологическо изследване чрез приложението на количествени и качествени методи относно грижите за децата от 0 до 7 г. в България и взаимодействието на образователната, социалната и здравната система във връзка с ранната детска грижа.

Изготвен е доклад с резултатите от проучването. На семинар докладът е представен за обсъждане от експерти в областта на ранната детска грижа в България.

1.3.1.1. Ефективност на работата на мултидисциплинарните екипи на регионално ниво при провеждане на работните срещи

ДЪРЖАВНА АГЕНЦИЯ ЗА ЗАКРИЛА НА ДЕТЕТО

По силата на подписаното през 2010 г. „Споразумение за сътрудничество и координиране на работата на териториалните структури на органите за закрила на детето при случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие и при кризисна интервенция“, Държавната агенция за закрила на детето събира и обработва постъпилата информация по Координационния механизъм за предходната година.

Според постъпилите данни, информацията от трите задължително представени структури – РДСП, ОД на МВР и Областни администрации се разминава и за целите на мониторирането се приема, че най-релевантна е постъпващата информация от РДСП, предвид тясната им обвързаност с проследяване на случаите и водещата им роля.

Данните, подадени за 2017 г. показват общо 1283 проведени екипни срещи, от които 981 по първоначално постъпване на сигнала, 196 за проследяване работата по случай и 141 по процедурни въпроси.

1.3.1.2. Мониторинг на прилагането на КМ за взаимодействие при работа при случаи на деца

ДЪРЖАВНА АГЕНЦИЯ ЗА ЗАКРИЛА НА ДЕТЕТО

Държавната агенция за закрила на детето е изготвила анализ за изпълнението на Координационния механизъм спрямо получените данни от задължително представените структури. Анализът е публикуван на страницата на ДАЗД и е достъпен за всички потребители. Анализът е предоставен на Министерство на труда и социалната политика, Министерство на вътрешните работи, Агенция за социално подпомагане и всички областни администрации, както и на регионалните структури на АСП и МВР.

1.3.1.3. Мониторинг на прилагането на КМ за рефериране и обгрижване на непридружени деца и деца жертви на трафик

ДЪРЖАВНА АГЕНЦИЯ ЗА ЗАКРИЛА НА ДЕТЕТО, ИНСТИТУТ ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО И ЧОВЕКА ПРИ БАН

ДЪРЖАВНА АГЕНЦИЯ ЗА ЗАКРИЛА НА ДЕТЕТО

През 2017 г. Държавната агенция за закрила на детето е сезирана за 18 деца, станали жертва на трафик с цел трудова и сексуална експлоатация.

Държавите по дестинация през миналата година са предимно Швеция, Англия, Италия, Белгия, Холандия, Унгария, Гърция, Германия. В работата по случаите беше установено, че 15 момичета и 3 момчета са жертвите на трафик, или над 80 % от децата

са от женски пол. Малко повече от 50 % от децата са с постоянен и настоящ адрес в региона на Южна България.

Средната възраст на децата, въввлечени в случаите на трафик през 2017 г., е 14 години. Най-често сигналите, по които експертите в ДАЗД са работили, са регистрирани на територията на Великобритания, Швеция и Холандия. Най-често срещана през 2017 г. е трудовата експлоатация (джебчийство и кражби).

През 2017 г. ДАЗД координира репатрирането на 15 деца от страните-членки на Европейския съюз – шест деца от Англия, четири деца от Швеция, две деца от Холандия, едно дете от Италия, едно дете от Белгия и едно дете от Унгария.

Вследствие на адекватно предприетите действия е предотвратено извеждането на 1 дете в Гърция с цел сексуална експлоатация и на 2 деца в Англия и Германия, с цел трудова експлоатация. Направено е предложение за налагане на мярка по чл. 76 а от ЗБЛД и трафикът е прекъснат.

За да се предотврати трафикът на деца с цел трудова и сексуална експлоатация, бяха изготвени 13 мотивирани становища до министъра на вътрешните работи за налагане на мярка по чл. 76 а от Закона за българските лични документи за срок от 2 години. Прилагането на тази мярка води от една страна до предотвратяване на следващо извеждане и въвличане на децата в последващ трафик и експлоатация, както и създава възможност за осъществяване на наблюдение от страна на социалните работници върху тях с оглед гарантиране на техните права - здравни, образователни и други.

Не са изразходвани средства извън рамките на държавния бюджет за 2017 г. на ДАЗД. Обхватът на въздействие на мярката е на национално, регионално и местно ниво.

1.3.1.4. Поведение и здраве сред деца в училищна възраст в България

ИНСТИТУТ ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО И ЧОВЕКА ПРИ БАН

Проектът „Поведение и здраве сред деца в училищна възраст – HBSC“ има за цел да анализира състоянието и тенденциите, свързани със здравните и рисковите поведения сред ученици на възраст 11, 13 и 15 г. в България. През отчетния период е проведен анализ на резултатите от вълна 2013/14 и е подготвен доклад. Резултатите от изследването са представени на национална кръгла маса „Партньорства за по-добро здраве на децата в училищна възраст: проблеми, предизвикателства и решения“, организирана в партньорство със СЗО-България и УНИЦЕФ-България (1.02.2017 г., гр. София). Приета е Декларация на участниците в кръглата маса „Партньорства за по-добро здраве на децата в училищна възраст“ относно нужда от създаването на партньорства и действия, които да защитят и насърчат здравето на младите хора.

Декларацията на участниците в кръглата маса „Партньорства за по-добро здраве на децата в училищна възраст“ изразява тяхната готовност:

- Да подпомогнат разработването и изпълнението на здравни политики и услуги, които са ориентирани към специфичните потребности и предизвикателства за здравето на подрастващите и юношите;
- Да работят за създаването на условия за изграждане на стимулираща, социално ангажирана, хигиенична и сигурна училищна среда, която подпомага развитието на потенциала на всяко дете и насърчава здравословния избор за учениците и техните учители.

- Да подкрепят изграждането на капацитета на учителите и учениците, за да могат да бъдат агенти на положителната промяна чрез активно и системно участие в промоцията на здраве в училище.
- Да хармонизират и координират дейности сред партньори и донори за ефективното използване на ресурсите в подкрепа на програми и мерки за промоция на здравето.
- Активно да ангажират младите хора, техните родители и местните общности, за да създадем среда, подкрепяща здравословния избор и решения.
- Да подпомагат създаването на устойчиви партньорства, които да работят за подобряване на здравето на децата в училищната възраст.

Анализирани са здравните и рисковите поведения сред учениците в България, както и факторите, които влияят върху тези поведения – семейство, училище, приятелска среда и пр.

Съвместно със СЗО - България и УНИЦЕФ е организирана кръгла маса „Партньорство за по-добро здраве“ (01.02.2017 г., гр. София). Приета е декларация за сътрудничество между различни институции в областта на детското здраве и промотирането на здравните поведения.

Разработват се предложения за интервенции в училищата в България, чиято цел е да се повиши здравната информираност сред учениците.

1.3.1.5. Подобряване на достъпа до социалните услуги за деца

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА – ДИРЕКЦИЯ „СОЦИАЛНО ВКЛЮЧВАНЕ“

Към края на м. декември 2017 г. на територията на страната функционират като делегирани от държавата дейности общо 612 социални услуги в общността за деца, с общ капацитет 13 624 места и 20 Домове за деца, лишени от родителска грижа, в които са настанени 361 деца. В изпълнение на процеса на деинституционализация на грижата за децата стартира изпълнението на Актуализирания план за действие по изпълнение на Националната стратегия „Визия за деинституционализацията на децата в Република България“. През 2017 г. са разкрити 13 нови социални услуги в общността за деца и семейства, с капацитет 451 места. 5 Домове за деца, лишени от родителска грижа, с общ капацитет 71 места са закрити през 2017 г.

АГЕНЦИЯ ЗА СОЦИАЛНО ПОДПОМАГАНЕ

Потребностите на местната общност са стратегическата рамка, която определя планирането и разкриването на социалните услуги за деца и семейства. Тяхното ефикасно планиране осигурява ефективна подкрепа на уязвимите групи деца и младежи, а това включва осигуряване на подходящи услуги и адаптиране на средата, с оглед разширяване на възможностите за развитие на умения за водене на самостоятелен начин на живот. Финансовата рамка, която реализира изпълнението, предоставянето и обезпечаването на социалните услуги в общността се осигурява, чрез компенсирани промени в рамките на утвърдения бюджет. В периода **01.01.2017 г. – 31.12.2017 г.**, чрез **три** броя компенсирани промени на територията на страната са **открити социални услуги за деца** като делегирани от държавата дейности - **12 броя**, с общ капацитет **268 места**:

- ✓ 3 Центъра за обществена подкрепа, с общ капацитет **68** места;
- ✓ 5 Центъра за работа с деца на улицата, с общ капацитет **95** места;

- ✓ 3 Центъра за социална рехабилитация и интеграция, с общ капацитет 85 места;
- ✓ 1 Кризисен център с капацитет 20 места.

Към 31.12.2017 г. на територията на страната **функционират 612 социални услуги за деца**, с общ капацитет **13 624 места**, както следва:

- ✓ 124 Центъра за обществена подкрепа (ЦОП), с общ капацитет 4 950 места;
- ✓ 19 Центъра за работа с деца на улицата (ЦРДУ), с общ капацитет 359 места;
- ✓ 18 Кризисни центъра за деца (КЦ), с общ капацитет 196 места;
- ✓ 12 Звена „Майка и бебе” (ЗМБ), с общ капацитет 79 места;
- ✓ 121 Центъра за настаняване от семеен тип за деца/младежи без увреждания (ЦНСТ), с общ капацитет 1 491 места;
- ✓ 24 Центъра за настаняване от семеен тип за деца без увреждания (ЦНСТ), с общ капацитет 280 места;
- ✓ 128 Центъра за настаняване от семеен тип за деца/младежи с увреждания (ЦНСТ), с общ капацитет 1 730 места;
- ✓ 1 Център за настаняване от семеен тип за деца с увреждания (ЦНСТ), с общ капацитет 9 места;
- ✓ 8 Центъра за настаняване от семеен тип за деца/младежи с потребност от постоянни медицински грижи (ЦНСТ), с общ капацитет 64 места;
- ✓ 74 Дневни центъра за деца и/или младежи с увреждания (ДЦ), с общ капацитет 2 015 места;
- ✓ 6 Дневни центъра за деца и младежи с увреждания със седмична грижа, с общ капацитет 133 места;
- ✓ 11 Дневни центъра за деца и пълнолетни лица с увреждания (ДЦ), с общ капацитет 477 места;
- ✓ 17 Преходни жилища за деца (ПЖ), с общ капацитет 138 места;
- ✓ 49 Центъра за социална рехабилитация и интеграция за деца (ЦСРИ), с общ капацитет 1 703 места.

Към 31.12.2017 г. в 20-те Дома за деца, лишени от родителска грижа са настанени 375 деца и младежи, а броят на децата, настанени в 16 Домове за медико-социални грижи за деца (към Министерството на здравеопазването) е 559 деца. През разглеждания период 14 255 деца и младежи ползват 612 социални услуги в общността, включително от резидентен тип.

В края на 2017 г. реално функционират 17 Дома за деца лишени от родителска грижа, тъй като считано от 01.01.2018 г. са закрити 3 специализирани институции за деца (ДДЛРГ) - в градовете Стражица, Благоевград и Велики Преслав, с общ капацитет 34 места.

1.3.1.6. Образование за социално развитие на децата

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

Мярката се финансира по Конкурсна процедура (КП) 33.15-2016 на Центъра за образователна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства (ЦОИДУЕМ) за реализиране на дейности, свързани с различни форми на работа, водещи до пълноценна социализация на децата и учениците от етническите малцинства.

За 2017 г. са отчетени следните стойности на индикатори:

- Дейности, свързани с подготовката на родителите за осъществяване на образователната интеграция на децата и учениците, включително и участие в родителски клубове/настоятелства. – 94 бр.

- Родители от мнозинството и от етническите малцинства, които са се включили в дейности по преодоляване на негативни стереотипи и дискриминационни нагласи - 1839 бр.

Изпълнението на мярката оказва въздействие на национално ниво по посока подобряване обхвата и повишаване качеството на образованието на деца и ученици от етническите малцинства.

1.3.1.7. Профилактични прегледи за деца

НАЦИОНАЛНА ЗДРАВНООСИГУРИТЕЛНА КАСА

Профилактичните прегледи се извършват по програма „Детско здравеопазване“ от общопрактикуващите лекари (ОПЛ) и по Приложение „Дейности на ОПЛ по имунопрофилактика, програма „Детско здравеопазване“, профилактични прегледи на ЗОЛ над 18 години, формиране на групи от лица с рискови фактори за развитие на заболяване при ЗОЛ над 18 години, профилактични дейности при ЗОЛ над 18 години с рискови фактори за развитие на заболяване, и програма „Майчино здравеопазване“ - **в сила от 01.01.2017 г.**, или от лекари специалисти по „Детски болести“ съобразно Приложение „Дейности на лекаря специалист по „Педиатрия“ по програма „Детско здравеопазване“, на лекаря специалист по „Акушерство и гинекология“ по програма „Майчино здравеопазване“ и на лекаря специалист по профилактика на ЗОЛ над 18 г. с рискови фактори за развитие на заболяване“ - **в сила от 01.01.2017 г.**

НЗОК заплаща разширен пакет от профилактични прегледи за деца, в съответствие с Наредба № 8 от 3 ноември 2016 г. за профилактичните прегледи и диспансеризацията (ДВ, бр. 92 от 22 ноември 2016 г. и бр. 93 от 23 ноември 2016 г.): едно изследване на хемоглобин, брой еритроцити, брой левкоцити, МCV, МСН, МСНС, хематокрит - 2 пъти годишно - на б.м. и 1 г., и 1 път на 3-годишна възраст.

Обща оценка на зрение се извършва - два пъти годишно - при навършване на шестмесечна и едногодишна възраст; обща оценка на слух, изследване на урина за протеин (с тест-лента) - два пъти годишно – на шестмесечна и едногодишна възраст; клинично изследване за дисплазия на тазобедрените стави с определяне на риска от дисплазия - два пъти – при навършване на 1-месечна и 4-месечна възраст.

От една до 2-годишна възраст на детето се извършва: измерване на ръст, тегло, обиколка на гърди, оценка на психично развитие, както и снемане на анамнеза и подробен статус - четири пъти годишно - на всеки три месеца.

За деца от 2 до 7-годишна възраст се извършва изследване за чревни паразити - 1 път годишно; изследване на зрителна острота - 1 път на 5 г. за деца от 2 до 7 г.; ехографско изследване на отделителна система - еднократно на 6-мес. възраст; преглед за ранно откриване на очна патология - еднократно за деца между 6 м. и 1г.; изследване на урина за протеин с тест-лента – 2 пъти годишно – на 6 м. и 1 г., и м/у 7-18 г.

От 7- до 18-годишна възраст на детето се извършва: измерване на ръст, тегло, обиколка на гърди, измерване на артериално налягане, оценка на физическо развитие, изследване за зрителна острота и светоусещане, отклонения в развитието на опорно-двигателната система, изследване на урина за протеин (с тест-лента), както и снемане на анамнеза и подробен статус - един път годишно.

За изпълнителите на първична извънболнична медицинска помощ (ПИМП) през 2017 г. от бюджета на НЗОК **бяха заплатени 18 306 568 лв.**, за изпълнителите на специализирана извънболнична медицинска помощ (СИМП) - **501 656 лв.**, а за **медико-диагностични дейности (МДД) - 1 232 442 лв.**

Достъпът до първична извънболнична медицинска помощ е гарантиран чрез задължението на изпълнителите на ПИМП за осигуряване на **постоянен денонощен достъп на здравноосигурените лица до медицинска помощ.** За тази цел през 2017 г. бяха заплатени средства в размер на **7 905 665 лв.** **данните за денонощния достъп се отнасят за всички здравноосигурени лица (ЗОЛ), не само за децата.*

1.3.2. Дейности по Националната програма за подобряване на майчиното и детско здраве (НППМДЗ)

МИНИСТЕРСТВО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

1.3.2.1. Осигуряване провеждането на масов неонатален слухов скрининг за новородени

МИНИСТЕРСТВО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

С цел ранно откриване и навременна интервенция при увреждане на слуха при новородени по Националната програма за подобряване на майчиното и детско здраве (НППМДЗ) са сключени договори с всички лечебни заведения за болнична помощ с разкрити акушеро-гинекологични и/или неонатологични структури, за провеждане на масов неонатален слухов скрининг, в рамките на който са извършени 42 817 броя изследвания за деветмесечието на 2017 г.

1.3.2.2. Осигуряване дейността на комисиите за изготвяне на индивидуални медико-социални планове за деца с диабет, вродени сърдечни малформации, вродени лицеви малформации, вродени хематологични заболявания, муковисцидоза, детска церебрална парализа и недоносени деца, разкрити в университетски болници

МИНИСТЕРСТВО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

Изпълнението на дейностите по НППМДЗ, свързани с комплексно медицинско наблюдение при деца с диабет, вродени сърдечни малформации, вродени лицеви малформации, вродени хематологични заболявания, детска церебрална парализа и недоносени деца, се осъществява от 12 експертни комисии към университетски и специализирани болници в София, Варна, Пловдив и Плевен, които изготвят индивидуални медико-социални планове за посочените деца. Комисиите предоставят обобщена информация за броя на изготвените планове в Министерство на здравеопазването един път годишно, до 31 януари.

1.3.2.3. Осигуряване дейността на 31 Здравно-консултативни центъра за майчино и детско здраве

МИНИСТЕРСТВО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

През 2017 г. функционират 31 здравно-консултативни центъра за майчино и детско здраве, които за деветмесечието са извършили 5 923 специализирани медицински консултации и 219 домашни посещения на бременни с патология, родилки, деца с увреждания, хронични заболявания и недоносени деца. Реализирането на посочените дейности е с оглед подобряване на достъпа до здравни услуги за деца с хронични заболявания и с увреждания, както и недоносени деца.

1.3.2.4. Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 2/2016 г. за определяне на основния пакет от здравни дейности, гарантиран от бюджета на НЗОК

МИНИСТЕРСТВО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

Основната цел на въведените промени в Наредба № 2 от 2016 г. за определяне на пакета от здравни дейности, гарантиран от бюджета на Националната здравноосигурителна каса (изм., ДВ, бр. 91 от 2016 г., в сила от 01.04.2017 г.) е по-ефективно използване и фокусиране на обществения ресурс за здраве върху изпълнението на политиките за устойчиво подобряване на здравето с приоритет върху детското и майчино здраве. Прецизирани са текстове в амбулаторни и клинични процедури и клинични пътеки, чрез които се осигурява достъп до необходимия обем медицинска помощ в случаите на животозастрашаващи състояния. Разширен е обхватът на специалности за осъществяването на медицински дейности по определени амбулаторни процедури или клинични пътеки с цел осигуряване на по-пълноценна медицинска грижа от повече специалисти. Разширен е обхватът на клиничните пътеки, осъществявани от специалисти по детска хирургия с цел подобряване на достъпа на децата до специализирана хирургична помощ. Разширен е обхватът на състоянията, свързани с диагностика и лечение на остри внезапно възникнали състояния в детската възраст. Подоброени са диагностичните и терапевтичните възможности за лечение на определени заболявания. Прецизирани са критериите за лечение по определени амбулаторни процедури и клинични пътеки, чрез което се създават възможности за медицинска грижа с необходимия обхват и продължителност на болничния престой.

Осигурява се по-високо качество на медицинските дейности за определени редки и/или изискващи специфично лечение заболявания и състояния. Прецизират се изискванията към лечението на злокачествените туморни заболявания на кожата и лигавиците. В областта на дейностите по физикална и рехабилитационна медицина на болести на централната нервна система, възможността за насочване на пациенти, при които не е налице достатъчен терапевтичен ефект от провежданата рехабилитация в извънболничната помощ, е разширена чрез добавяне на лекар специалист, провеждащ амбулаторното диспансерно наблюдение на пациента като насочващ лекар. Измененията, касаещи дейностите основно от обхвата на болничната медицинска помощ допринасят за осигуряването на по-добър достъп до медицински услуги и гарантиране на по-качествена медицинска грижа на пациентите.

Промените в определени амбулаторни процедури и клинични пътеки приоритетно осигуряват по-пълноценна грижа за децата, като възможностите за медицинско обслужване се допълват и диференцират по отношение на тяхната възраст.

1.3.2.5. Разработване на нова Наредба за профилактичните прегледи и диспансеризацията

МИНИСТЕРСТВО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

Наредба № 8 от 2016 г. за профилактичните прегледи и диспансеризацията гарантира достъп до необходимия обем профилактични и диспансерни прегледи с оглед ранно откриване на рисковите фактори за развитие на заболяване, ранно диагностициране на заболяване, своевременно насочване за лечение и последващо диспансерно наблюдение с цел предотвратяване на трайни здравословни проблеми и преждевременна смъртност. Актуализирани са критериите за определяне на рискови за развитие на определени социално-значими заболявания групи лица, както и на заболяванията, подлежащи на диспансеризация и дейностите по профилактика и диспансеризация, заплащани от бюджета на Националната здравноосигурителна каса. По отношение на профилактичните прегледи на децата до 18 години са прецизирани изискванията за периодичността на профилактичните прегледи, позволяващи оптимално планиране на дейностите по профилактика, включващи профилактични прегледи, назначаване на изследвания, консултации и извършване на имунизации. При профилактичните прегледи при възрастните е въведен задължителен преглед от акушер-гинеколог с гинекологичен статус и изследване на цитонамазка за всички жени на 30-годишна възраст предвид обстоятелството, че след тази възраст нараства значително честотата на злокачествените новообразувания на шийката на матката. По време на профилактичния преглед на лица над 18 години общопрактикуващият лекар прави оценка на рисковите фактори за развитие на заболяване. Регламентирано е разграничаването на две нови групи лица, които са застрашени от развитие на заболяване поради наличието на основен рисков фактор: лица с рисков фактор затлъстяване и лица с рисков фактор тютюнопушене. Въведените механизми за разширяване на обхвата на профилактичните дейности по отношение на социално-значимите заболявания и рисковите фактори, които ги причиняват, имат за цел не само превенция и ранно откриване на заболяванията, но и активно включване на пациентите в грижата за своето здраве чрез контрол върху рисковите фактори.

В обхвата на заболяванията за диспансерно/амбулаторно наблюдение са включени всички хронични заболявания, при които болните подлежат на диспансеризация по медицински критерии, в т.ч. болните с редки заболявания. Запазват се заболяванията, които досега са обект на диспансерно наблюдение, като едновременно с това се въвежда диспансерно наблюдение на децата за 9 очни заболявания, сред които са болести на роговицата, на хориоретиналното възпаление и на отлепване и разкъсване на ретината. Оптимизиран е списъкът на заболявания по отношение на очни, ортопедично-травматологични и кожни болести при пациенти над 18 години. В диспансеризацията на лица с редки болести са включени и редките болести Комплекс туберозна склероза и Идиопатична белодробна фиброза. Чрез профилактичните прегледи и диспансерното наблюдение се осигурява качествен и своевременен контрол на здравословното състояние на пациентите.

1.3.2.6. Ограничаване възникването и разпространението на заразни болести чрез ваксинапрофилактика

МИНИСТЕРСТВО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

През 2017 г. МЗ е сключило договори за доставка на всички ваксини за задължителни и целеви имунизации за изпълнение на Националния имунизационен календар на обща стойност 46 млн. лв. За извършените доставки на ваксини по договорите за 2017 г. са изплатени 35 211 228 лв., като плащанията продължават и през настоящата година. Осигурените ваксини са своевременно разпределени на Регионалните здравни инспекции за обхващане на подлежащите деца и възрастни с

ваксини срещу социалнозначими ваксинопредотвратими заболявания. Постигнатият имунизационен обхват с основни имунизации при деца до 2-годишна възраст е както следва: 96,2 % - имунизация срещу туберкулоза на новородени; 92,3 % - имунизация с трети прием ваксина срещу дифтерия, тетанус, коклюш, полиомиелит, хемофилус, инфлуенце тип Б и първична имунизация срещу морбили, паротит и рубеола; 91,9 % - имунизация с трети прием ваксина срещу хепатит тип Б и 91,3 % - имунизация с трети прием пневмококова ваксина. При лицата над 18-годишна възраст имунизационното покритие срещу тетанус и дифтерия в различните възрастови групи е между 56,2 – 64,8%.

И през 2017 г. Регионалните здравни инспекции (РЗИ) продължават извършването на микробиологични, вирусологични, серологични и паразитологични изследвания за носителство на чревни патогенни микроорганизми, за внасяни паразитози и за малария (от април до октомври) на всички новопостъпили в регистрационно-приемателните центрове за настаняване на бежанци. Извършени са 450 имунизации с комбинирана ваксина срещу дифтерия, тетанус, полиомиелит, хемофилус инфлуенце тип Б и трикомпонентна ваксина срещу морбили, паротит и рубеола на лица до 15 навършени години с открито производство за предоставяне на статут на бежанец или право на убежище, които нямат документи за извършени профилактични имунизации. Проведен е от РЗИ текущ здравен контрол върху санитарно-хигиенното състояние и битовите условия във всички центрове за настаняване на бежанци на ДАБ. Няма регистрирани епидемични взривове сред чужденците в местата за настаняване, така и сред населението в районите, в които се настаняват чужденци и на територията на цялата страна.

През 2017 г. на територията на страната са регистрирани епидемични взривове от морбили на територията на области Пловдив, Пазарджик и Монтана. Общият брой на заболелите е 165 лица, основно сред ромските общности. Най-засегната е възрастовата група на новородените с 36 заболели/заболяемост 55,67‰, следвани от децата на възраст 1-4 г. (47 сл./заболяемост 17,70‰) и 5-9 г. (24 сл., заболяемост 6,87‰). При 67 от заболелите не е провеждана имунизация срещу морбили, а при 21 – няма данни за приложена ваксина. Регистриран е 1 смъртен случай при дете под 1 г. възраст.

Ежеседмично се изготвя седмична справка за епидемичната обстановка в страната, която се публикува на Интернет страницата на МЗ.

1.3.2.7. Изпълнение на Национална програма за профилактика на оралните заболявания при деца от 0 до 18 г. в Р България 2015 – 2020 г. - Подобряване на оралното здраве на децата, намаляване на интензитета на зъбния кариес

МИНИСТЕРСТВО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

Националната програма за профилактика на оралните заболявания при деца 0 - 18 г. в България е утвърдена с Решение № 559 на Министерския съвет от 2014 г. Основната цел на Програмата е подобряване оралното здраве на децата до 18-годишна възраст.

През 2017 г. бяха планирани и извършени следните дейности:

- поставяне на силанти на първите постоянни молари през първите две години след пробива им в 28 региона на деца от 5- до 8-годишна възраст;
- обучение на лекари по дентална медицина – изпълнители на дейностите по силанизирането;

- организиране и провеждане на семинари по профилактика на оралните заболявания с медицински специалисти от детските градини и училищата и други специалисти, участващи в отглеждането, възпитанието и обучението на децата;

- дейности за повишаване нивото на информираност сред населението за оралните заболявания, със специална насоченост към родители, учители, бременните, децата и учениците; поддържане на интернет-страницата на Програмата;

- организиране и провеждане на годишен форум, насочен към профилактика и лечение на оралните заболявания и популяризиране на програмата.

През 2017 г. са проведени две обществени поръчки, както следва:

- „Избор на изпълнител за организиране, обучение и реализиране поставянето на силанти на първите постоянни молари на деца от 5 до 8 г. по Националната програма за профилактика на оралните заболявания при деца от 0 до 18-годишна възраст в Република България 2015 – 2020 г.”;

- „Избор на изпълнител за организиране и провеждане на мероприятия и дейности за повишаване информираността на определени целеви групи от населението за профилактика на оралните заболявания, по Националната програма за профилактика на оралните заболявания при деца от 0 до 18 години в България”.

Сключени са договори за изпълнение по посочените обществени поръчки. Дейностите по силанизиране на първите постоянни молари на деца от 5- до 8-годишна възраст започнаха своевременно и приключиха в срок, до края на месец ноември 2017 г. Във всеки регион в страната са проведени срещи-беседи между лекарите по дентална медицина, извършващи силанизирането и родителите и децата, на които ще се извършва силанизирането. На срещите са разяснени процедурата по силанизиране, нейното значение за профилактиката на зъбния кариес, както и правилното поддържане на устната хигиена на децата с цел профилактика. За 2017 г. общият брой на силанизираните зъби в рамките на Програмата е 45 100. За целта общо са изразходвани средства в размер на 1 425 963 лв.

По отношение на повишаване информираността на определени целеви групи от населението за профилактика на оралните заболявания във всички региони на страната са организирани и проведени срещи, семинари и обучения на специалисти от детските заведения и училищата. В 10 от регионите са проведени и кръгли маси с участие на представители на обществеността, специалисти и родители по проблемите на оралното здраве. За 2017 г. са проведени общо 94 семинара във всички областни градове в страната за обсъждане на проблемите на оралното здраве при децата. За изпълнение на дейностите, свързани с повишаване на информираността на населението за профилактиката на оралните заболявания са изразходвани финансови средства в размер на 45 440 лв.

В края на месец ноември 2017 г. е проведен национален форум за отчитане изпълнението на Програмата за 2017 г.

За целите на Програмата е създадена и функционира интернет-страница www.oralnaprofilaktika.bg, на която се публикуват основните дейности и актуални събития във връзка с нейното изпълнение.

1.3.3. Осъществяване на мероприятия за ограничаване на разпространяването и употребата на наркотични вещества и алкохол сред подрастващите

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

1.3.3.1. Осъществяване на мероприятия за ограничаване на разпространението и употребата на наркотични вещества и алкохол сред подрастващите

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

Във връзка с ефективното противодействие, предотвратяване, пресичане и разкриване на престъпленията, свързани с наркотични вещества, и в изпълнение на Националната стратегия за борба с наркотичните вещества 2014 - 2018 г., на столичната и областните дирекции на МВР са дадени указания за извършване на оперативно-издирвателни мероприятия по установяване и задържане на лица, произвеждащи, съхраняващи, разпространяващи и употребяващи наркотични вещества. Главна дирекция „Национална полиция“ (ГДНП) ежесечно събира информация във връзка с постъпили сигнали за задържани, новопроявени лица, за които съществуват данни, че осъществяват дейност по чл. 354а от НК, както и информация за проведени специализирани полицейски операции (СПО) на територията на цялата страна, при които се проверяват основно сборища на криминалния контингент, райони около учебни заведения компютърни клубове, нощни барове и други обекти, посещавани от малолетни и непълнолетни лица.

С цел по-съдържателен анализ на оперативната обстановка по линия „Наркотици“ и по-пълно отразяване на постигнатите резултати по превенция и противодействие на престъпления, свързани с наркотични вещества в ГДНП ежесечно се събират данни за проведени реализации, при които са иззети значителни количества наркотични вещества.

ГДНП осъществява ръководство и контрол и оказва практическа помощ на СДВР и ОДМВР по линия на престъпленията, свързани с наркотични вещества.

Предстои провеждането на обучителен семинар на тема „Противодействие на престъпления, свързани с наркотични вещества“, в който участват служители от СДВР и ОДМВР, систематизиращи и обобщаващи данни, свързани със задържаните лица и наркотични вещества в страната.

1.4. Утвърждаване на семейството като базов компонент на обществото и насърчаване на родителите за отглеждане на децата в семейна среда

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ, МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА, МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА, ДЪРЖАВНА АГЕНЦИЯ ЗА ЗАКРИЛА НА ДЕТЕТО, АГЕНЦИЯ ЗА СОЦИАЛНО ПОДПОМАГАНЕ

1.4.1. Провеждане на изследване: Отложените раждания в България – същност, последици и перспективи (1992 – 2015 г.)

ИНСТИТУТ ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО И ЧОВЕКА ПРИ БАН

Анализът на раждаемостта в условията на промяна във възрастовия модел е проведен в периоден и в кохортен аспект. Двете перспективи дават различна интерпретация на наблюдаваните промени в модела на раждаемост. При наличието на широко разпространено отлагане на ражданията, традиционните периодни показатели за раждаемостта трябва да се тълкуват с голямо внимание. Основна цел на проекта е да се доразширят наличните теоретични и методологични изследвания, касаещи тази

проблематика. Изследвани са факторите, механизмите и последиците от протичането на прехода към отложено раждане на дете.

Въвеждането и проследяването на допълнителни индикатори за раждаемостта са наложителни в период на промяна на повъзрастовия модел на раждаемостта с оглед по-добро познаване на причините за тази промяна и постигане на оптимален ефект от прилагането на политики в тази област.

Анализиран е процесът на отлагане на ражданията след 1990 г. в България чрез приложението на индикатори, които имат за цел да коригират наблюдаваните периоди измерители за раждаемостта. Декомпозирани са „липсващите“ раждания в резултат на процеса на отлагане на прехода към родителство в периода 1990-2016 г.

Изготвен е анализ на развитието на процеса на отлагане на ражданията и е анализирано отражението му върху конвенционалните (периодите) измерители за раждаемостта.

1.4.2. Закрила на децата от насилие, включително и насилие в интернет

ДЪРЖАВНА АГЕНЦИЯ ЗА ЗАКРИЛА НА ДЕТЕТО

Целите са свързани с възможността да се мониторира издаването на лицензи за социални услуги за деца и да се анализират резултатите от работата на лицензираните доставчици.

През 2017 г. са издадени **96** бр. лицензи за предоставяне на **104** социални услуги за деца, като от тях **32** са за иновативни услуги. Социалните услуги, за които е издаден лиценз са както следва:

- Център за социална рехабилитация и интеграция – 21;
- Център за обществена подкрепа - 18;
- Център за информиране, консултиране, обучение и подкрепа на деца – 8;
- Мобилен център за работа с деца – 7;
- Дневен център за деца с увреждания – 6;
- Приемна грижа – 5;
- Кризисен център – 4;
- Социален асистент – 3;
- Център за настаняване от семеен тип за деца/младежи без увреждания - 5;
- Център за настаняване от семеен тип за деца/младежи с увреждания – 3;
- Център за правата на децата – 3;
- Център за ранна интервенция – 3;
- Обучение, консултиране и подкрепа на приемни семейства, кандидат-осиноводители, осиноводители и осиновени – 1;
- Обучение, консултиране и подкрепа на кандидат-осиноводители, осиноводители и осиновени – 1;
- Дневен център за деца – седмична грижа – 1;
- Дневен център за работа с деца в неравностойно положение и деца на улицата – 1;
- Дневен център за деца от семейства на онкоболни – 1;
- Преходно жилище за деца – 1;
- Обществена трапезария – 1;

- Център за семейно консултиране и психосоциална работа с деца – 1;
- Социално общезитие за деца и майки с деца в неравностойно положение – 1;
- Звено „Майка и бебе“ – 1;
- Личен асистент – 1;
- Консултативна линия с телефон и чат за онлайн безопасност – 1;
- Център за работа с деца в риск – 1;
- Център за ранно детско развитие – 1;
- Център за подкрепа и консултиране на ЛГБТИ младежи и техните семейства – 1;
- Мобилен център за информиране, консултиране, обучение и подкрепа на деца – 1;
- Мобилен център за интеграция и социализация на деца чрез спорт -1;
- Мобилен център за театрални дейности за деца и младежи с увредено зрение – 1.

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

С Решение № 115 на Министерския съвет (РМС) от 09.02.2017 г. е приета Национална програма за превенция на насилието и злоупотребата с деца (2017–2020 г.) и с РМС № 409 от 27 юли 2017 г. е приет и План за действие на Стратегията за периода 2017-2018 г. В тази връзка МОН актуализира Механизма за противодействие на училищния тормоз, в който е създаден и нов раздел - за кибернасилието и кибертормоза.

МОН създава условия за развитие на компетентности у децата за безопасна работа в дигитална среда. Очаквани резултати, свързани с безопасността на учениците при електронна комуникация и работа в мрежова среда, присъстват във всички учебни програми по информационни технологии и по компютърно моделиране.

През 2017 година са проведени срещи с представители на други институции по Координационен механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца жертви или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция в институциите от системата на предучилищното и училищното образование. Постигната е договореност за подобряване на междуинституционалната работа.

С Постановление № 286 от 04.11.2016 г. на Министерския съвет е приета Наредба за приобщаващото образование. С действието на Наредбата ще се намаляват ограниченията пред достъпа до качествено предучилищно и училищно образование в контекста на приобщаващото образование чрез осъществяването на подкрепа за личностно развитие на децата и учениците – обща и допълнителна. Това ще спомогне за увеличаване на обхвата и за задържането на децата и учениците в задължителна предучилищна и училищна възраст в системата на предучилищното и училищното образование.

МОН има въведени индикатори за проследяване на случаите на агресия и тормоз между учениците, за проследяване на видовете инциденти, за случаите на насилие върху деца и на агресия на ученици спрямо учители.

Въздействието на мярката се отчита на национално ниво.

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

В Главна дирекция „Борба с организираната престъпност“ (ГДБОП) - МВР има сектор „Киберпрестъпност“, който е единственият специализиран сектор в Р България, работещ по противодействие на всички форми на насилие над деца в онлайн пространството. Служителите участват активно в различни инициативи и публични

обучения на деца от различна възрастова група, с цел насърчаване тяхната отговорна употреба на ресурсите във виртуалното пространство. Провеждат се множество активни кампании по линия на обучение на студенти, родители и деца за по-сигурен и безопасен достъп до интернет. Създават се и сайтове, с които се информира обществеността за заплахите в интернет, като се дават и препоръки за по-сигурен достъп с цел превенция.

През 2017 г. сектор „Киберпрестъпност“ се включи в Националната програма за закрила на детето със следните дейности:

- обучение на деца за предпазване от насилие и експлоатация в интернет – проведени са 8 срещи с ученици от страната, на които те са запознати с опасностите в интернет и как да се предпазят от тях;

- обучение на учители и други професионалисти за работа с деца за придобиване на умения за предпазване в интернет – проведени са 6 обучения;

- разработване и разпространение на информационни материали за „безопасност на децата в интернет“ – на страниците на специализирания сайт www.cybercrime.bg са публикувани редица информационни материали по темата;

- организирани са няколко публични кампании и събития за повишаване информираността на обществото за опасностите за децата в дигиталната среда.

От ГДНП се изпълнява проект на тема „Подобряване закрилата на детето и превенция на детската престъпност в България“, финансиран по българо-швейцарската програма за сътрудничество. Бенефициент по проекта е ГДНП. Проектът има общ бюджет от 1,4 млн. лв., като швейцарското участие е в размер на 1,2 млн. лв. (85%), а българското 212 хил. лв. (15%). Периодът на изпълнение е юни 2013 г. – септември 2018 г. Партньори в проекта на международно ниво са полицейски и други структури в Швейцария, ангажирани с проблемите на детската престъпност, а на национално ниво – Министерство на образованието и науката, Върховна касационна прокуратура, Национална комисия за борба с трафика на хора (НКБТХ), Централна комисия за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни, Държавна агенция за закрила на детето, Агенция за социално подпомагане при МТСП и Фондация „Център Надя“. Основната цел на проекта е превенция на престъпленията, извършени от и срещу деца на територията на България и Европа (страните от Шенгенското пространство) и намаляване случаите на детско насилие и детска престъпност.

Основни дейности, имащи отношение към посочената по-горе тематика, реализирани до момента са:

- разработване на специализиран уебсайт за превенция и борба срещу насилието срещу деца и детската престъпност;

- отпечатване на информационни материали за превенция на детската престъпност.

АГЕНЦИЯ ЗА СОЦИАЛНО ПОДПОМАГАНЕ

Към **31.12.2017** г. на територията на страната функционират **18** Кризисни центъра за деца (КЦ) с общ капацитет **196** места, като заетите са **116**. През 2017 г. е **открит 1** Кризисен център за деца и лица с капацитет 20 места в гр. Варна.

В отделите „Закрила на детето“ (в териториалните дирекции „Социално подпомагане“) през 2017 г. са отворени случаи за деца – жертви на насилие, на база постъпили нови сигнали, като данните за периода (*от 01.01.2017 г. до 31.12.2017 г.*) са: общ брой постъпили **сигнали за насилие над деца – 1 282**, от които за **382** са **открити случаи**.

Направление 2 – Подобряване на репродуктивното здраве на населението

2.1. Подобряване на грижите за репродуктивното здраве на жените и мъжете. Поддържане на добро здравно състояние на бременните жени и майките

2.1.1. НЗОК чрез трансфери от Министерството на здравеопазването извършва заплащане на разходи за медицинска помощ на здравнонеосигурени жени за срока на бременността – 4 680 000 лв. за здравнонеосигурени бременни

НАЦИОНАЛНА ЗДРАВНООСИГУРИТЕЛНА КАСА

2.1.1.2. Осигуряване на медицински грижи за бременни и родилки

НАЦИОНАЛНА ЗДРАВНООСИГУРИТЕЛНА КАСА

Наблюдение по програма „Майчино здравеопазване“ в извънболничната медицинска помощ (ИМП) се извършва от общопрактикуващ лекар или от лекар-специалист по „Акушерство и гинекология“ по желание на бременната, съгласно Приложение „Дейности на ОПЛ по имунопрофилактика, програма „Детско здравеопазване“, профилактични прегледи на ЗОЛ над 18 години, формиране на групи от лица с рискови фактори за развитие на заболяване при ЗОЛ над 18 години, профилактични дейности при ЗОЛ над 18 години с рискови фактори за развитие на заболяване и програма „Майчино здравеопазване“ - в сила от 01.01.2017 г., и съответно Приложение „Дейности на лекаря специалист по „Педиатрия“ по програма „Детско здравеопазване“, на лекаря специалист по „Акушерство и гинекология“ по програма „Майчино здравеопазване“ и на лекаря специалист по профилактика на ЗОЛ над 18 г. с рискови фактори за развитие на заболяване - в сила от 01.01.2017 г.

Бременните жени имат право сами да определят кой лекар ще наблюдава бременността им, ще извършва прегледите и ще назначава изследванията, необходими през този период. При рискова бременност (ако жената е над 35- или под 20-годишна възраст; или има кръвно-групова несъвместимост с биологичния баща; или е бременна с риск от развитие на диабет - предишно раждане на едър плод; или с друг риск, произтичащ от външни фактори) наблюдението се извършва само от лекар със специалност по акушерство и гинекология. Жената има право да смени акушер-гинеколога, ако не е доволна от оказаната помощ, като за целта личният лекар издава направление.

В наблюдението на бременността има задължителни лабораторни изследвания, които трябва да се извършат в различните срокове на бременността:

- пълна кръвна картина (хемоглобин, еритроцити, левкоцити, хематокрит, MCV, MCH, CUE); изследване на кръвна захар; урина - един път при първо посещение и по един път в петия и осмия лунарен месец; определяне на кръвна група и Rh-фактор – един път – в I-ви триместър (или при първо посещение); изследване за сифилис и хепатит В (HvS Ag), а при съгласие на бременната - и за HIV, както и два ехографски прегледа, а при рискова бременност – на жени над 35-годишна възраст, се назначават две допълнителни ехографии. Извършва се и серумен скрининг за: -алфа-фетопротеин, -свободен бета ЧХГ за оценка на риска от синдром на Даун и дефекти на невралната тръба; изследване на онкопрофилактична цитонамазка (назначава се от специалист по АГ); изследвания на влаглищен секрет; периодични проследявания на сърдечната дейност на плода.

Изследване за определяне на кръвна група и Rh фактор не се назначава, ако вече е определено по друг повод. В този случай кръвната група и Rh фактора се вписват в Картата за профилактика на бременността.

За целта от бюджета на НЗОК за 2017 г. **бяха заплатени 32 410 лв.** за ПИМП; **883 428 лв.** за СИМП; **3 688 944 лв.** за СИМП (вторични прегледи) и **2 578 166 лв.** за МДД.

Броят на бременните жени, на които са оказани грижи в извънболничната медицинска помощ е **79 916**, като тези при ПИМП са **2 077**, а наблюдавани/или преминали на наблюдение при СИМП са **77 839 жени**.

За оказване на **грижи за бременната в болничната медицинска помощ (БП)** бяха заплатени **17 474 120 лв.**, като за акушерска помощ за раждания, независимо от срока на бременността и предлежанието на плода, **са заплатени 29 274 464 лв.** за **66 067 жени**.

Броят на жените без аборти, с износена бременност е **50 302**, а на жените с **прекъсната бременност - 8 317**.

НЗОК, чрез трансфери от Министерството на здравеопазването (МЗ), извършва заплащане на разходи за медицинска помощ на здравнонеосигурени жени за срока на бременността: един профилактичен преглед и изследвания, независимо от начина на родоразрешение, съгласно чл.82, ал.1, т.2 от Закона за здравето и в съответствие с чл.19 от Наредба №26 от 2007г. за предоставяне на акушерска помощ на здравнонеосигурени жени и за извършване на изследвания извън обхвата на задължителното здравно осигуряване на деца и бременни жени. Заплатената сума е в размер на **4 009 078 лв.** за **8 941 жени** – (7969 жени в болничната помощ и 1847 - в извънболничната помощ).

2.1.1.3. Осигуряване на безплатна следродилна здравна помощ по въпросите на кърменето и здравното състояние на новородените

Осигуряване на безплатна следродилна здравна помощ по въпросите на кърменето и здравното състояние на новородените се осъществява от ОПЛ по програма „Детско здравеопазване“ - Приложение „Дейности на ОПЛ по имунопрофилактика, програма „Детско здравеопазване“, профилактични прегледи на ЗОЛ над 18 години, формиране на групи от лица с рискови фактори за развитие на заболяване при ЗОЛ над 18 години, профилактични дейности при ЗОЛ над 18 години с рискови фактори за развитие на заболяване и програма „Майчино здравеопазване“ - **в сила от 01.01.2017 г.**

Осигуряване на безплатна следродилна здравна помощ на майките се осъществява от лекар специалист по „Акушерство и гинекология“ по програма „Майчино здравеопазване“ - Приложение „Дейности на лекаря специалист по „Педиатрия“ по програма „Детско здравеопазване“, на лекаря специалист по „Акушерство и гинекология“ по програма „Майчино здравеопазване“ и на лекаря специалист по профилактика на ЗОЛ над 18 г. с рискови фактори за развитие на заболяване - **в сила от 01.01.2017 г.**

НАЦИОНАЛНА ЗДРАВНООСИГУРИТЕЛНА КАСА

По програма „Майчино здравеопазване“ се извършва рутинно послеродово наблюдение до 42-я ден след раждането, което включва преглед и изследвания - общ преглед, в т.ч. оценка на психичен статус, измерване на артериално налягане, и др.; промоция на кърменето; изследване на: хемоглобин, хематокрит, диференциално

броене на левкоцити, СУЕ, албумин и седимент в урината. Заплатените средства през 2017 г. са в размер на **363 502 лв. (МКБ Z39.2). Броят на майките е 7121.**

По програма „Детско здравеопазване“ до 28-ия ден от раждането детето се посещава в дома от лекар. Извършват се два прегледа до навършване на едномесечна възраст с препоръчителен интервал от 7 до 14 дни. Първият преглед се извършва до 24 часа след изписване от лечебното заведение при осъществен избор от родителите на лекар на детето (общопрактикуващ лекар или специалист по педиатрия). При липса на избран лекар до 24-я час след изписването, първият преглед се извършва до 24 часа след избора.

През 2017 г. са отчетени **42 885 прегледа за 33 119 лица - 445 496,5 лв. (от тях 9508 x 10 и 33373 x 10,50 лв.)** по програма „Детско здравеопазване“ за деца от 0 до 1 м., при брой бенефициенти **33 119 деца** на възраст от **0 до 1 м. включително.**

В болничната медицинска помощ НЗОК осигурява лечението на новородени във всички степени на недоносеност с или без прилагане на сурфактант и/или прилагане на механична вентилация – по клинични пътеки (КП). Заплаща се и отделна КП № 6 “Грижи за здраво новородено дете“, по която са преминали **36 220 лица**. През 2017 г. за тези дейности са заплатени средства в размер на **46 411 668 лв.** По клинична процедура № 2 „Интензивно лечение на новородени деца с асистирано дишане“ са заплатени **129 500 лв.**, като броят на децата е **219.**

2.1.2. Профилактика на онкологичните заболявания на репродуктивната система при жените и мъжете и профилактика на ротавирусните гастроентерити (РГЕ)

НАЦИОНАЛНА ЗДРАВНООСИГУРИТЕЛНА КАСА

Имунизации: човешки онкогенни папилома вируси по Националната програма на определените целеви групи съгласно чл.82, ал.2, т.3. от Закона за здравето, се извършват със средства от бюджета на Министерството на здравеопазването. Заплащането включва ваксините и поставянето им. Изразходваните средства се трансферират към НЗОК.

Извършват се имунизации срещу ротавирусните гастроентерити в изпълнение на „Национална програма за контрол и лечение на ротавирусните гастроентерити в Р България 2017 - 2021 г., приета с Решение № 8/6.01. 2017 г. на МС на РБългария“, считано от 01.02.2017 г., заплащани със средства от бюджета на Министерството на здравеопазването за определени целеви групи.

Средствата, преведени от Министерството на здравеопазването през 2017 г. за лекарствените продукти - ваксини и дейности по прилагането им по чл. 82, ал. 2 т. 3 от ЗЗ са в размер на 2 000 245 лв.

2.1.2.1. Препоръчителни имунизации, заплащани с публични средства по национални програми - Препоръчителна имунизация, заплащана с публични средства по националната програма за контрол и лечение на ротавирусите гастроентерити в Република България, а именно 2017-2021 г.

МИНИСТЕРСТВО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

През 2017 г. с решение на Министерски съвет са приети Национална програма за първична профилактика на рака на маточната шийка в Република България 2017-

2020 г. и Национална програма за контрол и лечение на ротавирусни гастроентерити в Република България, 2017-2021 г. Като основни дейности в програмите са заложили обхващането на деца от целеви групи с препоръчителни ваксини, осигурени с публични средства. През 2017 г. са приложени 5 275 дози ваксина срещу човешки папилома вируси (HPV), като с два приема профилактична имунизация с HPV ваксина са обхванати съответно 1 707 момичета на 12 годишна възраст и 453 момичета на 13 годишна възраст. С ротавирусни ваксини са обхванати 13 657 новородени по двудозова схема и 1 499 – по тридозова схема. Общо са приложени 28 509 дози ваксини срещу ротавируси.

Финансовите средства за осигуряване на ваксините и дейностите по тяхното прилагане от общопрактикуващите лекари, трансферирани от Министерство на здравеопазването към НЗОК през 2017 г., са в размер на 1 941 685 лв.

2.1.3. НЗОК заплаща за осъществяване на пренатална диагностика

НАЦИОНАЛНА ЗДРАВНООСИГУРИТЕЛНА КАСА

В програма „Майчино здравеопазване“ се включват изследвания, с които се установяват заболявания на майката, които впоследствие биха предизвикали аномалии на плода.

НЗОК заплаща медико-диагностичното изследване „серумен скрининг“ за алфа-фетопротеин и свободен бета-хорионгонадотропин за оценка на риск от синдром на Даун и дефекти на невралната тръба. Изследването се прави при рискова бременност на жени над 35-годишна възраст. Заплатените суми са в размер **31 859 лв.**

2.1.4. Осигуряване дейността на 31 здравно-консултативни центъра за майчино и детско здраве

МИНИСТЕРСТВО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

Както по мярка 1.3.2.3.

2.2. Насърчаване и развитие на семейното планиране
2.3. Значително намаляване на броя на абортите и извънбрачните раждания на деца, неприпознати от бащата
2.3.1. Осъществяване на превантивни и последващи мерки за намаляване на абортите и извънбрачните раждания на деца

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА, МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА, МИНИСТЕРСТВО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

2.3.1.1. Предприемане на ефективни мерки за намаляване на ранните бракове

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ, АГЕНЦИЯ ЗА СОЦИАЛНО ПОДПОМАГАНЕ, ДИРЕКЦИЯ „СОЦИАЛНО ПОДПОМАГАНЕ“, ДЪРЖАВНА АГЕНЦИЯ ЗА ЗАКРИЛА НА ДЕТЕТО, НЕПРАВИТЕЛСТВЕНИ ОРГАНИЗАЦИИ, УЧИЛИЩА

МИНИСТЕРСТВО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

През 2017 г. в изпълнение на дейностите, заложи в Националната стратегия на Република България 2012 – 2020 г., приоритет „Здравеопазване“, са проведени първични превантивни дейности на терен в ромска общност за повишаване на информираността. Дейностите са реализирани съвместно с регионалните здравни инспекции (РЗИ) и здравните медиатори. През отчетния период за повишаване нивото на информираност на подрастващи и млади хора са проведени интерактивни обучителни мероприятия, като се обхващат темите за начините за предпазване от нежелана и ранна бременност; за ранните бракове и за опасностите от ранна бременност за майката и бебето. По темите са проведени 130 обучения с над 7 250 лица; 15 дискусии с 2 300 лица; 120 беседи и лекции с обхванати 450 лица; 45 разяснителни кампании, в които са обхванати над 6 800 лица; 80 прожекции на филми и клипове на здравна тематика; 45 презентации; раздадени са 7 500 здравно-информационни материали; 65 радио- и телевизионни предавания; 45 публикации в интернет и 80 публикации в пресата.

ДЪРЖАВНА АГЕНЦИЯ ЗА ЗАКРИЛА НА ДЕТЕТО

Целите и съдържанието на задачата са чрез планови проверки и проверки по сигнал да се проследи спазването на правата на децата и работата на услугите за деца на територията на страната. Не са разходвани средства извън рамките на държавния бюджет за 2017 г. на ДАЗД. Обхватът на въздействие е на национално, регионално и местно ниво.

Извършени са общо 414 броя проверки, чрез които е проследено спазването на правата на децата. От тях:

- 81 броя проверки по сигнал;
- 315 броя планови проверки;
- 18 броя проверки за проследяване изпълнението на дадени задължителни предписания след извършени проверки.

Разпределение според обектите :

- 221 броя в отдели „Закрила на детето” към дирекции „Социално подпомагане”;
- 37 броя в образователни институции (училища и детски градини);
- 3 броя в специализирани институции (ДДЛРГ и ДМСГД);
- 79 броя в доставчици на социални услуги за деца;
- 74 броя в лечебни заведения.

Издадени са 172 бр. задължителни предписания /ЗП/ с 653 точки, придружени с писмени методически указания за изпълнението им и механизъм за взаимодействие между отговорните институции. От тях 107 бр. ЗП са дадени при извършени 5 бр. планови проверки, а 65 бр. са издадени при сигнални такива. От проверките по сигнал, най-голям брой задължителни предписания са дадени на ръководителите на образователните институции - 26 бр., следват Дирекции „Социално подпомагане“ - 21 бр., доставчиците на социални услуги - 15 бр. и специализираните институции - 3 бр. Обхватът на въздействие е на национално, регионално и местно ниво.

2.4. Превенция и лечение на инфекции на репродуктивните органи и ограничаване на риска от разпространение на ХИВ/СПИН в страната

2.4.1. Изпълнение на Националната програма за превенция и контрол на ХИВ и сексуално предавани инфекции 2017 – 2020 г. (предстои приемане от МС)

МИНИСТЕРСТВО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

През 2017 г. е приета Национална програма за превенция и контрол на ХИВ и сексуално предавани инфекции 2017-2020 г., с Решение №163 на Министерския съвет от 2017 г.

Изпълнението през 2017 г. по заложените към мярката индикатори в Плана за изпълнение на Националната стратегия за демографско развитие на населението на Република България е както следва:

1. Задържане на разпространението на ХИВ сред общото население под 1% - през 2017 г. по реда на Наредба №47 от 2009 г. за условията и реда на изследване, съобщаване и отчет на заразеност с вируса на синдрома на придобита имунна недостатъчност са получили консултиране и изследване за ХИВ общо 299 364 лица.

2. Задържане на разпространението на ХИВ сред младите хора на възраст 15-24 г.

Под 1% - осигурява се адекватна и качествена диагностика на ХИВ и сексуално предавани инфекции всяка година. Диагностика е безплатна за всеки, независимо от здравноосигурителния статус.

3. Брой функциониращи Кабинети за анонимно и безплатно консултиране и изследване за СПИН – на територията на страната функционират 14 кабинета за анонимно, безплатно доброволно консултиране и изследване за ХИВ (КАБКИС) в градовете Благоевград, Бургас, Варна, Велико Търново, Видин, Враца, Добрич, Плевен, Пловдив, Русе, София (2 кабинета), Стара Загора и Хасково.

4. Брой лица, получили консултиране и изследване и узнали своя резултат в КАБКИС – 12 756 лица са получили консултиране и изследване за ХИВ и са узнали резултата си в КАБКИС.

5. Брой ХИВ-позитивни лица, регистрирани за проследяване и обхванати с медицинско обслужване в секторите за лечение на пациенти с ХИВ/СПИН – на територията на страната функционират 5 клиники/отделения за лечение на пациенти с ХИВ-инфекция, разкрити към следните лечебни заведения: СБАЛИПБ „Проф. д-р Иван Киров“ ЕАД, гр.София, УМБАЛ „Свети Георги“ ЕАД, гр. Пловдив, УМБАЛ „Проф. д-р Георги Странски“ ЕАД, гр. Плевен, УМБАЛ „Света Марина“ ЕАД, гр. Варна, УМБАЛ „Проф. д-р Ст.Киркович“ АД, гр. Стара Загора. Към 31.12.2017 г. общо 1 320 серопозитивни лица са регистрирани за проследяване и лечение, от които на проследяване са 122. През 2017 г. броят на новорегистрираните случаи на ХИВ е 241 - 218 (90%) са мъже и 23 (10%) са жени. Случаите на СПИН през 2017 г. са 49.

6. Брой пациенти с ХИВ/СПИН, които получават АРВ терапия – на лечение с антиретровирусни лекарствени продукти са включени 1 198 лица. Лечението е осигурено със средства от бюджета на Министерството на здравеопазването като лечението е безплатно независимо от здравноосигурителния статус на пациентите. Осигурява се и безплатна постекспозиционна профилактика за медицински персонал, претърпял рискова експозиция при изпълнение на служебните си задължения.

7. Брой лица от уязвимите групи, достигнати с нископрагови здравни и социални услуги – нископрагови здравни и социални услуги са предоставени на 7 102 лица, употребяващи инжекционно наркотици (ИУН) и на 8 519 лица от групата на мъжете, които правят секс с мъже (МСМ). В кабинетите за анонимно, безплатно, доброволно консултиране и изследване за ХИВ (КАБКИС) 1 324 лица от групата ИУН и 1 864 от групата МСМ са узнали своя ХИВ статус. Още 3 599 лица от групите ИУН и МСМ са консултирани и изследвани за ХИВ и са узнали своя ХИВ статус при предоставяне на

услуги по превенция, при работа на терен, съвместно от неправителствени организации и медицински специалисти от регионалните здравни инспекции.

Провеждат се ежегодно по четири национални кампании, реализирани във всеки един от 28-те областни административни центрове на България – за Свети Валентин, 14 февруари; третата неделя на м.май – Ден за съпричастност със засегнатите от ХИВ/СПИН (в общо 28 области в страната с организатор РЗИ, КАБКИС, НПО, общини, учебни заведения, младежки домове, социални институции за юноши); Първи декември – Национална АНТИСПИН кампания (в общо 28 области в страната с организатор РЗИ, КАБКИС, НПО, общини, учебни заведения и лятна АНТИСПИН кампания за доброволно и анонимно консултиране и изследване за ХИВ в цялата страна.

В изпълнение на дейностите по Националната програма за превенция и контрол на ХИВ в Република България 2017-2020 г. общо са изразходени средства в размер на 1 096 473 лв. в рамките на утвърдения за 2017 г. бюджет на Министерството на здравеопазването и 307 758 евро, предоставени по програмите, финансирани от Глобалния фонд за борба срещу СПИН, туберкулоза и малария.

2.5. Набелязване на конкретни мерки за долавяне на корупционно поведение от страна на здравни и медицински работници в сферата на репродуктивното здраве

2.5.1. Предприемане на конкретни действия предотвратяващи и/или възпиращи корупционно поведение от страна на здравни и медицински работници в сферата на репродуктивното здраве

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

Проведени са срещи с представители на Националната пациентска организация и Центъра за защита правата в здравеопазването с оглед взаимодействие при разкриването на престъпления в сферата на здравеопазването и получаване на информация за извършвани закононарушения.

Същевременно, с превантивна цел, се провеждат срещи с ръководството на болничните заведения за получаване на данни за нарушения или престъпления, свързани със здравеопазването и в областта на репродуктивното здраве.

Направление 3 – Подобряване на общата демографска информираност и сексуално-репродуктивна култура на населението

3.1. Повишаване на демографската информираност и сексуално-репродуктивна култура на населението

Направление 4 – Подобряване на общото здравословно състояние на населението и намаляване на общата, преждевременната, детската и майчината смъртност

4.1. Подобряване на стандарта и качеството на живот

4.1.1. Разработване на анализ: Качество на живота на демографските групи в България

ИНСТИТУТ ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО И ЧОВЕКА ПРИ БАН

Изследване на качеството на живот на домакинствата в България по: 1.) групи домакинства според възрастта на главата на домакинството (млади домакинства, домакинства в средата на трудовия си живот и домакинства в предпензионна възраст) и 2) големина на населеното място (столица, големи градове, малки градове, села). Анализирани са основни индикатори за качеството на живот, като въз основа на тях е разработен индекс, позволяващ сравнителен анализ между изследваните групи. Въз основа на разработения индекс е направено сравнение между качеството на живот на изследваните демографски групи в България и в следните европейски държави - Румъния, Чехия, Португалия, Швеция и Дания.

Финансирането е от бюджетна субсидия на БАН.

Анализирани са индикатори за качеството на живот сред младите домакинства, домакинствата с глава на домакинството в предпензионна възраст, както и тези, които се намират в средата на трудовия си живот; домакинства, живеещи в различни по големина населени места в България.

Разработен е индекс, обобщаващ концепцията на качеството на живот в единен измерител. Този индекс позволява да се сравни качеството на живот на демографските групи според възрастта на главата на домакинството и др. показатели.

Екип от ИИОЗ работи по научно-изследователски проект „Здраве, качество на живот, неравенства. Състояние, взаимни влияния, тенденции и предизвикателства“.

Проектът е финансиран по договор с НФНИ № КО02/4, като общият бюджет на проекта за 2017 г. е 95 000 лв. Проектът е приключил през 2017 г.

Резултати от изпълнението на проекта:

1. Направена е оценка на формиращото въздействие на съществуващите социални неравенства върху здравето и качеството на живот на българските граждани.
2. Измерено е равнището на равнопоставеност на различните групи по отношение на достъпа до здравни услуги, лекарствени средства и медицински изделия в зависимост от установените неравенства.
3. Измерено е равнището на депривация по отношение на индивидуалното и общественото здраве.
4. Направена е обща оценка на нивото на общественото здраве.
5. Изведени са неравенствата в здравословното състояние и качеството на живот на национално и регионално ниво.
6. Направена е оценка на здравето и качеството на живот на различни социални групи.
7. Изведени са неравенствата по отношение на здравето и качеството на живот на различните социални групи.
8. Изведени са потенциалните рискове и неблагоприятни последици за общественото развитие в близка и средносрочна перспектива.

Проектът се изпълнява на национално ниво, по райони на страната и в отделни случаи.

4.1.2. Провеждане на изследване: Влияние на демографските процеси върху динамиката на населението в България (след 1989 г.)

ИНСТИТУТ ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО И ЧОВЕКА ПРИ БАН

Основната цел е да се изследва влиянието на демографските фактори (раждаемост и смъртност, допълнени със сценарии за развитие на миграцията) върху

броя и възрастовата структура на населението, като се използват модели за потенциално развитие на населението.

При детайлното изследване на историческото развитие на процесите и определянето на техните типологични профили е обхванат възможно най-дълъг времеви интервал, но с фокус върху периода след 1989 г.

През 2017 г. са изследвани тенденциите в развитието на смъртността в България и районите на планиране по пол и възраст през периода 1947-2015 г. и тяхното отражение върху продължителността на живота и дълголетието.

Разработена е студия, в която са отразени резултатите от изследването на смъртността и продължителността на живота в страната.

Финансирането е от бюджетна субсидия на БАН. Анализирани са влиянието на демографските процеси (раждаемост, смъртност и миграции) върху възрастовата структура и броя на населението в страната след 1989 г.

Очакваните резултати от изпълнението на проекта са свързани с разработването на прогнози, обвързващи социално-икономическото и демографското развитие на страната.

4.1.3. Изпълнение на програма „Намаляване търсенето на наркотици“

МИНИСТЕРСТВО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

Изпълнението през 2017 г. по заложените към мярката индикатори в Плана за изпълнение на Националната стратегия за демографско развитие на населението на Република България е както следва:

1. Повишаване на здравната информираност на обществото – проведени са общо 153 медийни изяви чрез участие в тематични телевизионни и радиопредавания. На медиите е предоставена информацията относно проблемите, свързани със зависимостите, както и информацията за осъществените програми в областта на превенцията.

2. Обучения и тренинги на лица, работещи в областта на превенцията на употребата на наркотични вещества – проведено е обучение на общо 1 180 специалисти (обучение на педагогически съветници, класни ръководители от училищата на територията на съответната община и област; обучение на педагози от детски градини за ранна превенция на употребата с психоактивни вещества и агресивно поведение; обучение на медицински специалисти от училищни здравни кабинети; обучение на служители от Център за обществена подкрепа; обучение на специалисти от Местната комисия за борба с противообществените прояви на малолетни непълнолетни; нови и надграждащи обучения за специалистите, работещи в превантивно-информационните центрове).

3. Реализирани превантивни програми – на местно ниво са финансирани 27 програми, насочени към рискови групи.

Осъществени са чрез срещи-разговори и обучения на деца и младежи в и извън училищна среда, с цел информиране за последствията при употреба на наркотични вещества; предоставени са възможности на децата и младежите за включване в различни дейности, ангажиращи вниманието и свободното време – достигнати са над 20 000 младежи. Консултирани са младежи, експериментиращи и/или употребяващи наркотични вещества и техните семейства, с цел да се предотврати развитие на зависимост и по-нататъшна злоупотреба с всякакъв вид наркотични вещества, намиране на ресурс за подкрепа и справяне с предизвикателствата, свързани с употребата – извършени са над 250 консултации.

4. Обхванати лица в лечебни и психосоциални програми и функциониращи програми за лечение и психосоциална рехабилитация.

- развитие на системата за лечение и психосоциална рехабилитация на лица, зависими от наркотични вещества на национално и общинско ниво;
 - функциониращи 14 програми за психосоциална рехабилитация с 280 места;
 - функциониращи 8 държавни и общински програми за лечение на лица, употребяващи опиоиди с 1 335 места, финансирани от Министерството на здравеопазването;
 - финансирани 14 безплатни лечебни места за срок от 6 месеца в програмите за психосоциална рехабилитация на лица, които са били зависими или са злоупотребявали с наркотични вещества, с доход под прага на бедност;
 - финансирани 22 безплатни лечебни места в нерезиденциална програма за психосоциална рехабилитация за лечение на специфични и уязвими групи лица със зависимости;
 - проведени проучвания, свързани с употребата и проблемната употреба на наркотици на национално ниво: национално представително проучване сред учениците 9-12 клас и национално проучване сред младото население (20-34 години);
 - проведени проучвания, свързани с употребата и проблемната употреба на наркотици на регионално и местно ниво: представителни градски проучвания сред учениците в три града в България (Търговище, Добрич и Силистра);
 - постигнати резултати за населението и преките бенефициенти: подобряване на достъпа до резиденциални и нерезиденциални програми за психосоциална рехабилитация; запазване на броя безплатни места за лечение с агонист и агонисти-антагонисти на опийно зависими лица; обхват на бенефициентите – недостатъчен.
5. Проведена е XI-та Национална конференция по превенция на употребата на наркотици.

По Националната програма за изпълнение на Плана за действие по Националната стратегия за борба с наркотиците общо са изразходвани 172 414 лв.

4.1.4. Изпълнение на Национална програма за превенция и контрол на туберкулозата 2017 – 2020 г.

МИНИСТЕРСТВО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

През 2017 г. е приета Национална програма за превенция и контрол на туберкулозата 2017-2020 г. с Решение №162 на Министерския съвет от 2017 г.

Изпълнението през 2017 г. по заложените към мярката индикатори в Плана за изпълнение на Националната стратегия за демографско развитие на населението на Република България е както следва:

1. Намаляване на заболяемостта от туберкулоза през 2017 г. е 19,9, на 100 000 население.
2. Задържане на относителния дял на успешно лекуваните новооткрити случаи с белодробна туберкулоза с микроскопско и/или културелно изследване над 85% - относителният дял на успешно лекуваните новооткрити случаи с белодробна туберкулоза с микроскопско и/или културелно изследване, успешно завършили лечението, е 85% за 2016 г.
3. Брой обхванати контактни лица с химиопрофилактика – броят на обхванатите контактни лица с химиопрофилактика през 2017 г. е 3 864 лица, а броят на достигнатите с нископрагови превантивни и социални услуги за туберкулоза са 6 279 лица от най-уязвими групи.

4. Функциониращи регионални лечебни заведения, които отговарят за превенция, диагностика, лечение и контрол на туберкулозата – функционираат 29 регионални лечебни заведения.
5. Функциониращи лаборатории в страната, за които се осигуряват диагностикуми и консумативи по националната програма – функционираат 34 лаборатории.
6. Функциониращи сектори за лечение на пациентите с мултирезистентна туберкулоза – функционираат 2 сектора.
7. Провеждане на кампании „Дни на отворените врати“ в лечебните заведения по туберкулоза – през 2017 г. е проведена четири пъти „Седмица на отворените врати“ – анкетираните за риска от туберкулоза са 12 862, консултирани и прегледани са 7 765 лица; открити са 120 лица с туберкулоза и 531 лица с латентна туберкулозна инфекция.
8. Обучение на специалисти – броят на обучените за 2017 г. лица е 265.

По Националната програма за превенция и контрол на туберкулозата в Република България общо са изразходени средства в размер на 71 436 лв. в рамките на утвърдения за 2017 г. бюджет на Министерството на здравеопазването и външно финансиране от Глобалния фонд за борба срещу СПИН, туберкулоза и малария в размер на 1 275 026 евро.

4.1.5. Подобряване на стандарта и качеството на живот

НАЦИОНАЛНА ЗДРАВНООСИГУРИТЕЛНА КАСА

Профилактичните прегледи на здравноосигурените лица над 18-годишна възраст се извършват от ОПЛ съгласно Приложение „Дейности на ОПЛ по имунопрофилактика, програма „Детско здравеопазване“, профилактични прегледи на ЗОЛ над 18 години, формиране на групи от лица с рискови фактори за развитие на заболяване при ЗОЛ над 18 години, профилактични дейности при ЗОЛ над 18 години с рискови фактори за развитие на заболяване и програма „Майчино здравеопазване“ - **в сила от 01.01.2017 г.** в съответствие с Наредба №8 от 3 ноември 2016 г. за профилактичните прегледи и диспансеризацията (ДВ, бр. 92 от 22 ноември 2016 г. и бр. 93 от 23 ноември 2016 г.), и Наредба №2 от МЗ за определяне на основния пакет от здравни дейности, гарантиран от бюджета на НЗОК.

Един път годишно на здравноосигурените лица се провежда профилактичен преглед от общопрактикуващия лекар. Броят на извършените профилактични прегледи на **лицата над 18-годишна възраст е 2 272 273.**

Извършва се профилактика на ЗОЛ над 18 г. с повишен риск от заболявания на сърдечно-съдовата система, захарен диабет, злокачествени новообразувания на ректосигмоидалната област, на маточната шийка, на млечните жлези, на простатата. Профилактичните прегледи по приложение №2 „Специализирана извънболнична медицинска помощ“ от Наредба №2 за определяне на основния пакет от здравни дейности, гарантиран от бюджета на НЗОК, се осъществяват след насочване по преценка на ОПЛ за необходимостта от консултация с лекар специалист.

Лекарите със специалност „Вътрешни болести“, „Гастроентерология“, „Урология“, „Ендокринология и болести на обмяната“, „Кардиология“, „Хирургия“ и „Акушерство и гинекология“ извършват профилактика на ЗОЛ над 18-годишна възраст с рискови фактори за развитие на заболяване. Ограничаване възникването и разпространението на заразни болести чрез ваксинапрофилактика и надзор на заразните болести.

При формиране в определена рискова група, на здравноосигурените лица се провеждат необходимите изследвания и/или консултации със специалист по профила на заболяването за уточняване на диагнозата и определяне на лечение. Формираните рискови групи при извършване на профилактични прегледи на лицата над 18-годишна възраст са свързани със следните групи заболявания: Сърдечно-съдови заболявания, Захарен диабет, Злокачествени новообразувания. За профилактични прегледи на ЗОЛ над 18-годишна възраст от рискови групи - дейности, извършвани от изпълнители на СИМП, бяха заплатени **4 998 лв.**, а за МДД - **22 542 лв.**, за **2284 лица**.

4.1.6. Физикална и рехабилитационна медицина за лица след претърпяно заболяване или хирургическа интервенция, както и палиативни грижи и грижа за лица във вегетативно състояние. Съгласно Решение №РД-НС-04-24-1 на НС на НЗОК от 29 март 2016 г. и чл.144 от НРД за медицинските дейности за 2015 г., необходимостта от рехабилитационни мероприятия за задължително здравноосигурените лица (ЗОЛ) се установява от специалиста и/или ОПЛ, като лечението се извършва по предписан от лекаря - специалист по „Физикална и рехабилитационна медицина“, физиотерапевтичен курс на лечение.

По силата на чл.145, ал.1 от НРД за медицинските дейности за 2015 г., за физиотерапевтичен курс на лечение на определено заболяване се приема комплексно лечение, включващо първоначален преглед на лекаря-специалист по физикална и рехабилитационна медицина, с оценка на обективното състояние на пациента с назначен общ брой процедури до 20 в курс от група 1 и/или 2 или 3 по преценка на лекаря специалист, промените на лечението, както и заключителен преглед с оценка на резултатите от проведеното лечение и отразен брой на проведените процедури.

В ал.2 на чл.145 от НРД за медицинските дейности за 2015 г. се посочва, че във физиотерапевтичен курс на лечение се включват следните групи процедури:

1. група 1 – процедури с физикални фактори от апаратната терапия;
2. група 2 – процедури с кинезитерапевтични техники;
3. група 3 – процедури с физикални фактори от апаратната терапия и кинезитерапевтични техники.

НАЦИОНАЛНА ЗДРАВНООСИГУРИТЕЛНА КАСА

НЗОК заплаща за **физиотерапия в извънболничната и в болничната помощ**. За физиотерапия, извършена от лекари в специализираната извънболнична медицинска помощ през 2017 г. бяха платени средства в размер **16 422 589 лв.**, за физиотерапия и рехабилитация в болничната медицинска помощ - **51 471 901 лв.**, а за палиативни грижи и болни в състояние на кома - **942 070 лв.**

Физикална и рехабилитационна медицина.

Необходимостта от рехабилитационни мероприятия за здравноосигурените лица се установява от лекар-специалист и/или от ОПЛ, като лечението се извършва по предписан от лекаря-специалист по „Физикална и рехабилитационна медицина“, физиотерапевтичен курс на лечение.

За физиотерапевтичен курс на лечение на определено заболяване се приема комплексно лечение, включващо първоначален преглед на лекаря специалист по физикална и рехабилитационна медицина, с оценка на обективното състояние на пациента с назначен общ брой процедури до 20 в курс от група 1 и/или 2 или 3 по преценка на лекаря специалист, промените на лечението, както и заключителен преглед с оценка на резултатите от проведеното лечение и отразен брой на проведените процедури.

Физиотерапия в извънболничната медицинска помощ – броят на извършените прегледи е **640 847** за **247 801** лица.

Физиотерапия и рехабилитация в болничната медицинска помощ – броят на пациентите е **134 104**.

4.1.7. Осигуряване на достоен и качествен живот на пациентите със заболявания

НАЦИОНАЛНА ЗДРАВНООСИГУРИТЕЛНА КАСА

За медицински изделия (МИ), предназначени за заболявания, включени в списъка на наредбата, съгласно чл.45, ал.3 от Закона за здравното осигуряване (ЗЗО) – тест-ленти, стоми, превръзки за Булозна епидермолиза (т.нар.,„пеперудени деца“), консумативи за инсулинови помпи при лица с тип 1 захарен диабет, са заплатени **20 883 835** лв. за **72 534** души.

4.1.8. Екип от ИИОЗ работи по научно-изследователски проект „Здраве, качество на живот, неравенства. Състояние, взаимни влияния, тенденции и предизвикателства“.

ИНСТИТУТ ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА ОБЩЕСТВАТА И ЗНАНИЕТО ПРИ БАН

4.1.9. Противодействие на престъпността, опазване на обществения ред и превенция

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

През 2017 г. от ГДБОП – МВР са проведени 220 СПО, образувани са 131 ДП по чл. 321 от НК и 238 ДП, извън чл. 321 от НК.

В ГДНП – МВР се изпълнява проект на тема „Поддържане и развитие на Единен административен регистър - контрол на общоопасните средства в частта си за комуникация с външни информационни системи с цел предотвратяване и разкриване на престъпления“, финансиран по фонд „Вътрешна сигурност“ 2014 - 2020 г. Бенефициент и изпълнител е ГДНП, а периодът на изпълнение е юли 2016 г. - юли 2020 г. с общ бюджет 264 хил. лв. Проектът цели да допринесе за поддържане и развитие на Единния административен регистър - контрол на общоопасните средства (ЕАР - КОС) в частта за комуникация с външни информационни системи за предотвратяване и разкриване на престъпления. Целите на проекта са в съответствие със специфичните и оперативни цели на Инструмента за подпомагане на полицейското сътрудничество, по-специално предотвратяването на престъпността и борбата с трансграничната, тежката и организираната престъпност, включително трафика на хора и оръжия; подобряване на обмена и достъпа до информация; насърчаване и разработване на оперативната координация, сътрудничеството и обмена на информация между правоприлагащите органи на държавите членки, други национални органи, Европол или компетентните служби на ЕС.

От основните дейности, към момента е осъществена дейност 1 - Разработване на техническа документация за актуализация, развитие и поддържане на ЕАР-КОС по три обособени позиции (Обособена позиция 1 - Разработка на програмни модули и интерфейси към ЕАР - КОС за комуникация с външни информационни системи и/или бази данни; софтуерна актуализация на справочната дейност в ЕАР - КОС за

генериране на нови видове справки от системата). Избран е изпълнител на проекта и предстои сключването на договор по дейност 1.

Обезпечаване на сигурността в курортните комплекси.

С оглед обезпечаване сигурността на туристите в летните туристически комплекси и селища в страната за целия летен сезон от 01.06.2017 г. до 20.09.2017 г. в курортните комплекси по Черноморието са командировани 1089 полицейски служители от други структури на МВР.

Създадена е организация за реализиране на съвместна патрулно-постова дейност с румънската, чешката и полската полиция на територията на областите Бургас, Варна и Добрич.

За обезпечаване сигурността на туристите в зимните туристически комплекси за целия зимен сезон от 20.12.2017 г. до 20.03.2018 г. са командировани 66 полицейски служители, които изпълняват задачи по опазване на обществения ред. Реализира се съвместна дейност с румънската и гръцката полиция на територията на Районно управление.

4.2. Ускоряване на повишаването на средната продължителност на живота и на продължителността на живота в добро здраве

НАЦИОНАЛЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ИНСТИТУТ

Парични помощи за профилактика и рехабилитация

За осъществяване на дейността по профилактика и рехабилитация на осигурените лица през 2017 г. НОИ е сключил договори с 18 юридически лица за 49 изпълнители на дейността. Размерът на паричната помощ за едно лице през 2017 г. включва средствата за не повече от 4 основни диагностични и терапевтични процедури дневно, нощувки и частична парична помощ за хранене. От провелите профилактика и рехабилитация лица с най-голям дял са тези със заболявания на опорно – двигателния апарат (70,74 на сто) и на периферната нервна система (23,75 на сто).

През 2017 г. в заведенията за профилактика и рехабилитация са преминали 43 214 лица. Средният разход за едно лице през 2017 г. е в размер на 414,49 лв. Изразходваните средства за профилактика и рехабилитация от бюджета на ДОО за 2017 г. са 17 911,7 хил. лв.

4.2.1. Изготвяне на нова наредба за профилактичните прегледи и диспансеризацията

МИНИСТЕРСТВО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

Както по мярка 1.3.2.5.

4.2.2. Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 2/2016 г. за определяне на основния пакет от здравни дейности, гарантиран от бюджета на НЗОК

МИНИСТЕРСТВО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

Както по мярка 1.3.2.4.

4.2.3. Диспансерно наблюдение в извънболничната и в болничната помощ

НАЦИОНАЛНА ЗДРАВНООСИГУРИТЕЛНА КАСА

От 01.01.2017 г. диспансерното наблюдение в извънболничната помощ се осъществява по Приложение „Пакет дейности и изследвания на ЗОЛ по МКБ, диспансеризирани от ОПЛ“ - в сила от 01.01.2017 г. и Приложение „Пакет дейности и изследвания на ЗОЛ по МКБ, диспансеризирани от лекар специалист“ - в сила от 01.01.2017 г.

За прегледи по диспансерно наблюдение на здравноосигурени лица с едно или с повече заболявания, извършени от изпълнители на ПИМП, бяха заплатени 47 761 570 лв., а от изпълнители на СИМП - 8 830 961 лв. Заплатените суми за МДД изследвания по повод диспансерно наблюдение са 13 075 610 лв.

Комплексното диспансерно (амбулаторно) наблюдение на пациенти с кожно-венерически заболявания и с психични заболявания се осъществява в съответствие с Наредба № 8 за профилактичните прегледи и диспансеризацията и Наредба № 2 за основния пакет от здравни дейности, гарантиран от бюджета на НЗОК. За комплексно диспансерно (амбулаторно наблюдение) на лица с психични и кожно-венерически заболявания са заплатени 313 866 лв. За диспансерно наблюдение на пациенти със злокачествени заболявания, осъществявано от изпълнители на болнична медицинска помощ и за диспансерно наблюдение при муковисцидоза, заплатените през 2017 г. средства са 13 905 060 лв. От 01.01.2017 г. е включена нова Амбулаторна Процедура № 42 – „Амб.наблюдение/диспансеризация на пациенти с тежкопротичащи възпалителни полиатропатии и спондилопатии“, като заплатените средства за нея са в размер на 662 310 лв. за 7 359 пациенти.

Броят на пациентите с кожно-венерически и с психични заболявания, които са диспансерно наблюдавани в извънболничната помощ е 4720.

4.2.4. Поставяне на медицински изделия в условията на болнична помощ

НАЦИОНАЛНА ЗДРАВНООСИГУРИТЕЛНА КАСА

За медицински изделия (импланти), които се имплантират в пациента по време на болничния престой, НЗОК е заплатила през 2017 г. сума в размер 98 145 085 лв.

Броят на медицинските изделия, прилагани в болничната медицинска помощ през 2017 година е 68 212 (19 групи). Поставянето на медицински изделия е извършено на 43 580 здравноосигурени лица.

4.3. Намаляване на общата смъртност

4.3.1. Подобряване на лечебно-диагностичното и разширяване на профилактично-превантивното здравно медицинско обслужване на населението. Акцентиране върху дейностите по промоцията и профилактиката

4.3.1.1. Национална стратегия на Република България за интегриране на ромите 2014 – 2020 г.

МИНИСТЕРСТВО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

В изпълнение на заложените в Стратегията цели за осигуряване на равенство в достъпа до здравни услуги на лицата в неравностойно положение, принадлежащи към етнически малцинства по оперативна цел „Осигуряване на равенство в достъпа до качествени здравни услуги и превантивни програми“ през 2017 г., с 21 броя мобилни кабинети са извършени 11 115 прегледи и 4 518 изследвания в 17 области на страната (Бургас, Варна, Враца, Добрич, Кюстендил, Монтана, Пазарджик, Плевен, Пловдив, Разград, Силистра, Сливен, Софийска област, Стара Загора, Търговище, Хасково и Шумен), както следва: с мобилните кабинети за обща практика са прегледани 1 640 деца, от тях 270 деца с непълнен имунизационен статус са ваксинирани по задължителния имунизационен календар; на 1 506 лица са проведени 4 518 лабораторни изследвания; 1 122 флуорографски прегледи; 2 054 гинекологични прегледи; 1 799 педиатрични прегледи; 1018 мамографски прегледи и 1 553 ехографски прегледи.

Провеждането на прегледите в определените райони е предшествано или съпътствано от разяснителни кампании за значението на профилактичните прегледи сред ромското население, както следва: по темите са проведени 230 обучения с над 3 280 лица; 45 дискусии с 4 300 лица; 780 беседи и лекции, като са обхванати 6 900 лица; проведени са 110 разяснителни кампании, в които са обхванати над 3 800 лица; реализирани са 230 прожекции на филми и клипове на здравна тематика; 55 презентации; раздадени са 12 500 здравно-информационни материали; проведени са 250 индивидуални консултации; 65 радио- и телевизионни предавания; 45 публикации в интернет и 80 публикации в пресата.

През 2017 г. съгласно утвърдена план-сметка от министъра на здравеопазването са разпределени средства в размер на 8 358 лв. за поемане на финансов разход за осигуряване на общезитие за 34 нови здравни медиатори. За новите здравни медиатори от Сдружение „Национална мрежа на здравните медиатори“ е организирано 14-дневно въвеждащо обучение, проведено в Медицински университет, гр. София. През 2017 г. общият брой на здравните медиатори е 215, разпределени в 115 целеви общини.

По Националната стратегия на Република България за интегриране на ромите общо са изразходени средства в размер на 228 172 лв.

4.3.1.2. Изпълнение на Национална програма за превенция на хроничните незаразни болести 2014-2020 г.

МИНИСТЕРСТВО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

През 2017 г. в изпълнение на дейностите, заложи в Програмата са изпратени поименни покани до 6 000 души от определените за провеждане на профилактични прегледи и ранна диагностика на три социално значими онкологични заболявания целеви групи. Извършени са прегледи и изследвания от 75 лечебни заведения от цялата страна на 13,40% от поканените за скрининг за рак на дебелото и правото черво. За останалите две локализации за скрининг са се отзовали 13,35% за рак на шийката на матката и 20,35% за рак на млечна жлеза.

През месец ноември 2017 г. Министерството на здравеопазването, съвместно с Националния център по общественото здраве и анализи (НЦОЗА) и РЗИ организира и проведе валидизационно проучване на приема на натрий сред населението в България на възраст 15-75 години чрез определяне екскрецията на натрий в порция от 24 ч. урина. Изследването включва извадка от 55 лица, разпределени в следните възрастови групи: 15-19 години; 20-39 години; 40-64 години; 65-75 години. Пробите са събрани в НЦОЗА в предварително раздадени съдове за събиране на урина. Извършено е

събиране на данни чрез два вида анкетни карти: анкетна карта за събиране на данни за социално-икономически статус, за здравен статус, навици за хранене, хранителните познания, навици и нагласи, свързани с приема на сол и вода, физическа активност, здравословен начин на живот и поведение и анкетна карта за обичайна честота на хранителен прием. Измерени са антропометрични показатели – ръст, тегло и обиколка на талия, измерено е артериално налягане. Взета е проба бокална лигавица за изследване на натрий сензитивност. Предстои анализ на екскрецията на натрий/сол чрез извършване на химичен анализ на екскрецията на натрий в предоставените проби урина чрез метода атомно-абсорбционна спектроскопия с пламъков атомизатор. Получените данни ще бъдат обработени и анализирани през 2018 г.

В дейностите по Програмата е заложено провеждане на ежегодни конкурси с цел разработване и реализация на здравно-образователни проекти в областта за ограничаване на тютюнопушенето, злоупотребата с алкохол, здравословното хранене и физическата активност. В рамките на Програмата се провежда и финансира Национален ученически конкурс „Посланици на здравето“.

През отчетния период се обяви поредното издание на конкурса за учебната 2017/2018 г. Партньори в рамките на конкурса са Министерството на образованието и науката, Министерството на младежта и спорта, Министерството на културата, Министерството на околната среда и водите и Представителството на Европейската комисия в България, които вземат участие с представител в експертна група за оценяване на проектопредложенията и също така осигуряват предметни награди за финалистите в конкурса. Конкурсът е за три възрастови групи: 1-4 клас, 5-8 клас и 9-12 клас. В първа фаза на конкурса за учебната 2017/2018 г. са допуснати 102 проекта от цялата страна, като в категорията 1-4 клас са допуснати 30 проекта; 5-8 клас – 45 проекта и 9-12 клас – 27 проекта.

През 2017 г. Министерството на здравеопазването и РЗИ са организирали и провели информационни и скиринингови кампании, здравно-образователни дейности, включително лекции, беседи, консултации, обучения, разпространение на здравно-образователни материали, медийни изяви и др.

По рисков фактор *нездравословно хранене* са организирани 17 кампании по здравословно хранене по повод на Световния ден на здравето; 18 кампании за Европейския ден за борба със затлъстяването (19 май); 24 кампании за Световната седмица на кърменето; 19 кампании за Световния ден на прехраната (16 октомври).

За промотиране на кърменето и ползите от него за бебето и майката са проведени срещи на доброволни консултанти с бременни, с кърмещи майки, участие в Голямото кърмене – част от инициативата Big latch on, едновременно кърмене в целия свят за 1 минута с цел подкрепа на кърмещите майки, изготвено е здравнообразователно табло в РЗИ за ползата от кърменето, изготвени са презентации по темата, извършени са прожекции на филми „Полезни съвети за успешно кърмене“ и „Кърменето в десет стъпки“, проведени са съвместни дейности със списание „9 месеца“.

По рисков фактор *злоупотреба с алкохол* са организирани 23 кампании през месец февруари – месец на трезвеността, демонстрация с алко очила и раздаване на послания за алкохола; обучителен тренинг за работа на педагози и психолози с родители на проблемни ученици; обучителни мероприятия в автошколи; по повод отбелязване „Безопасността на движението по пътищата“ през месец септември са раздадени брошури и флаери на студенти, ученици и др.

По рисков фактор *употреба на тютюневи изделия* е организирана кампания против тютюнопушенето по темата, определена от СЗО, за Световния ден без тютюн – 31 май, „Тютюнът – заплаха за развитието“. В рамките на кампанията са осъществени редица прояви в столицата и в страната срещу тютюневата зависимост и за мотивация на

активните пушачи за отказване от нея. Популяризиран са Кабинетите за безплатно консултиране и отказване от тютюнопушене. През месец май от РЗИ са реализирани следните превантивни дейности по ограничаване на тютюнопушенето: 53 телевизионни предавания, 90 радиопредавания, 220 излъчвания на аудио- и видеоклипове, 49 публикации в пресата, 24 пресконференции, 150 лекции и беседи, 164 семинара, дискусии, видеопокази, и др.

За провеждане на дейности за Международен ден без тютюнопушене по определена от Министерството на здравеопазването тема „Пушенето и ти” през месец ноември се извършиха от РЗИ следните здравно образователни мероприятия: 180 лекции и 15 семинари; 140 телевизионни и 65 радиопредавания; излъчени са 80 аудио- и видеоклипове, публикувани са 75 материала в местни и централни ежедневници; организирани са 28 пресконференции с журналисти.

В рамките на Програмата през 2017 г. от РЗИ са проведени общо обучителни мероприятия с участието на 74 500 лица. Други реализирани мероприятия:

- семинари – 2 200, обхванати 4 700 лица;
- курсове – 270 с 4 550 участници;
- лекции, беседи, дискусии – 2 600 с 40 500 участници;
- информационни и образователни кампании сред населението – 550;
- видеопокази – 1 200, присъстващи 25 100 лица;
- индивидуално обучение – 4 500 лица;
- участия в електронните средства за масово осведомяване (радио, телевизия) – 2 700;
- публикувани материали в пресата и в интернет – 2 400.

По Националната програма за превенция на хроничните незаразни болести общо са изразходвани средства в размер на 101 214 лв.

4.3.1.3. Профилактични прегледи и изследвания на здравноосигурени лица над 18-годишна възраст

НАЦИОНАЛНА ЗДРАВНООСИГУРИТЕЛНА КАСА

Профилактични прегледи и изследвания на здравноосигурени лица над 18-годишна възраст се извършват от общопрактикуващите лекари при спазване изискванията на Приложение „Дейности на ОПЛ по имунопрофилактика, програма „Детско здравеопазване“, профилактични прегледи на ЗОЛ над 18 години, формиране на групи от лица с рискови фактори за развитие на заболяване при ЗОЛ над 18 години, профилактични дейности при ЗОЛ над 18 години с рискови фактори за развитие на заболяване и програма „Майчино здравеопазване“ - в сила от 01.01.2017 г.

За здравноосигурените лица над 18-годишна възраст НЗОК заплаща един задължителен профилактичен преглед годишно. Той се осъществява от общопрактикуващия (личния) лекар и включва:

1. Анамнеза и подробен статус;
2. Изчисляване на индекс на телесна маса;
3. Оценка на психичен статус;
4. Изследване на острота на зрение (ориентировъчно, без определяне на диоптри);
5. Измерване на артериално налягане;
6. Електрокардиограма;
7. Изследване на урина с тест-ленти в кабинет за:
-Протеин,

- Глюкоза,
- Кетонни тела,
- Уробилиноген/билирубин,
- рН.

Определяне на кръвна захар на гладно в лаборатория при наличие на риск по FINDRISK \geq 12г. Оценката за риск от развитие на захарен диабет се осъществява на всички лица над 18-годишна възраст по FINDRISK (Въпросник за риск от развитие на захарен диабет в следващите 10 години).

Останалите изследвания, включени в обема на профилактичния преглед са в зависимост от възрастовата група, в която ЗОЛ попадат.

Жените, навършили 30 години през календарната 2017 г. по време на годишния профилактичен преглед се насочват за преглед към специалист по акушерство и гинекология. Този преглед задължително включва вземане на цитонамазка. При отрицателен резултат на цитонамазката, през следващата година при годишния профилактичен преглед жената се изпраща за преглед, който включва вземане на цитонамазка. При втора отрицателна цитонамазка, направление за преглед и цитонамазка се издават по време на профилактичния преглед, следвайки поредността веднъж на три години.

Съгласно Наредба № 2 от 2016 г. за определяне на основния пакет от здравни дейности, гарантиран от бюджета на Националната здравноосигурителна каса, в приложение № 2 „Специализирана извънболнична медицинска помощ“ е регламентирано извършването на специализирани профилактични прегледи на лица от рискови групи, формирани от лекари от първичната извънболнична медицинска помощ и насочени от тях за профилактичен преглед веднъж годишно към специалист по профила на риска. Консултациите със специалист, регламентирани в Наредба № 8 на МЗ за профилактичните прегледи и диспансеризацията и в Наредба 2, гарантират допълнителни възможности на пациента за оказване на специализирана медицинска помощ в обхвата на дейностите, включени в пакетите на специалистите по акушерство и гинекология, урология, хирургия, гастроентерология и др.

Съгласно заложените изисквания на Наредба № 8 за профилактичните прегледи и диспансеризацията, от финансовия ресурс на НЗОК за 2017 г. за профилактични прегледи на здравноосигурени лица над 18-годишна възраст, извършвани от изпълнители на ПИМП, са **заплатени 27 583 224 лв.** за **2 260 995 лица**; за МДД изследвания по повод профилактични прегледи - **10 022 862 лв.**; за поставяне на имунизации от ПИМП на здравноосигурени лица над 18-годишна възраст - **960 530 лв.**, като броят на бенефициентите е 211 416.

4.3.2. Заплащане на лекарства

НАЦИОНАЛНА ЗДРАВНООСИГУРИТЕЛНА КАСА

НЗОК заплаща изцяло или частично за лекарствени продукти за домашно лечение и диетични храни за специални медицински цели. Заплатената сума за 2017 г. за лекарствени продукти, медицински изделия и диетични храни за специални медицински цели за домашно лечение на територията на страната и за лекарствени продукти за лечение на злокачествени заболявания в условията на болничната медицинска помощ, които НЗОК заплаща извън стойността на оказваните медицински услуги, е в размер **985 825 651 лв.**, в т.ч. **697 686 289 лв.** са за лекарствени продукти, медицински изделия и диетични храни за специални медицински цели, за домашно лечение на територията на страната (тук са включени и **20 883 835 лв.** за МИ).

Финансовите средства, които НЗОК е заплатила за лекарствена терапия при злокачествени заболявания през 2017 г. са **288 139 362 лв.**

4.3.3. Ограничаване на пътно-транспортния травматизъм

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

Кампанията на пътна полиция „Абитуриенти“ е традиционна и се провежда с цел осигуряване безпроблемното протичане на абитуриентските тържества и масовите прояви, свързани с 24 май – Деня на българската просвета и култура и на славянската писменост. Кампанията се провежда през месец май и обхваща всички тържества по темата. Изнесени са над 420 беседи с тематична насоченост към безопасността на движението по пътищата по време на тържествата. Установени са над 400 нарушения на водачи на превозни средства, превозващи абитуриенти, или на пътници в превозното средство. Взети са повече от 440 мерки спрямо абитуриенти и превозващи ги лица, извършили нарушения.

Традиционната акция на полицията „Ваканция! Да пазим живота на децата на пътя!“ се провежда с цел ограничаване на предпоставките за ПТП с деца през летните месеци от 01.06 до 31.08.2017 г. По време на акцията са изнесени повече от 650 беседи по безопасност на движението по пътищата пред ученици и родители на ученици. Проверени са над 430 автобуса, с които е било предвидено да се превозват деца на екскурзии. Общият брой на установените нарушения на водачи през периода на акцията е около 65 000, от пътници – около 1200, от пешеходци – над 600.

Проведени са и следните акции и кампании на „Пътна полиция“:

- „Децата тръгват на училище! Да ги пазим на пътя!“ - провежда се преди и в началото на учебната година;
- „Неправоспособност и алкохол“ – за 3 март, 1 и 6 май, Великден;
- „Безопасно лято“;
- Превенция на нарушенията, допускани от преминаващи през страната гастарбайтери;
- „Зима“ (съвместно със Съюза на българските автомобилисти и Българския Червен кръст);
- Безопасно движение по пътищата по време на студентския празник – 8 декември;
- Безопасно движение по пътищата по време на Коледа и Нова година и почивните дни, свързани с тях.

Превантивни кампании с европейски партньори – съвместни контролни проверки в пограничните райони и транзитните пунктове на Република България с Румъния.

Проведени са 11 специализирани полицейски операции (СПО) по линия на Европейската мрежа на службите на пътна полиция: контрол над товарни автомобили и автобуси; контрол за използването на обезопасителни колани, детски обезопасителни системи и каски; контрол на скоростта; контрол на водачите на МПС за шофиране след употреба на алкохол, наркотични вещества или техни аналози; 24 часа контрол на скоростта; EDWARD – Европейски ден без загинали на пътя.

4.4. Намаляване на майчината и детската смъртност

НАЦИОНАЛНА ЗДРАВНООСИГУРИТЕЛНА КАСА

Съгласно Наредба 8 на МЗ за профилактичните прегледи и диспансеризацията, децата подлежат на профилактични прегледи и изследвания, определени по вид и честота в приложение №1.

От 01.01.2017 г: Профилактични прегледи на лица от 0 до 18-годишна възраст, изследвания и имунизации се извършват по програма „Детско здравеопазване“ от:

1. общопрактикуващите лекари, при спазване изискванията на Приложение „Дейности на ОПЛ по имунопрофилактика, програма „Детско здравеопазване“, профилактични прегледи на ЗОЛ над 18 години, формиране на групи от лица с рискови фактори за развитие на заболяване при ЗОЛ над 18 години, профилактични дейности при ЗОЛ над 18 години с рискови фактори за развитие на заболяване и програма „Майчино здравеопазване“ - **в сила от 01.01.2017 г.;**

2. от лекарите специалисти по „Детски болести“ по Приложение „Дейности на лекаря специалист по „Педиатрия“ по програма „Детско здравеопазване“, на лекаря специалист по „Акушерство и гинекология“ по програма „Майчино здравеопазване“ и на лекаря специалист по профилактика на ЗОЛ над 18 г. с рискови фактори за развитие на заболяване“ - **в сила от 01.01.2017 г.**

Плащанията от НЗОК по програма „Детско здравеопазване“ са посочени в т.1.3.1.8. Броят на лицата от 0 до 18-годишна възраст по програма „Детско здравеопазване“, изпълнявана от изпълнители на ПИМП, е **1 233 440, а на тези, които са наблюдавани от изпълнители на СИМП - **15 732**.*

Отделно за поставяне на имунизации на деца от 0-18г.(в т.ч. Манту), извършвани от изпълнители на ПИМП, НЗОК е заплатила **4 173 048 лв.**

4.4.1. Откриване на женски и детски консултации, нормативно и финансово обезпечаване на разширяването на функциите и обхвата и въвеждането на задължително безплатно наблюдение на бременни жени, кърмачки и новородени

4.4.1.1. Осигуряване дейността на Здравно-консултативните центрове за майчино и детско здраве, разкрити в изпълнение на дейностите по Националната програма за подобряване на майчиното и детско здраве

МИНИСТЕРСТВО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

4.4.1.2. Осигуряване на изследвания и консултации в рамките на биохимичен скрининг на бременни за оценка на риска от раждане на дете болест на Даун, други анеуплоидии, спина бифида, аненцефалия и тежък дефект на коремната стена.

МИНИСТЕРСТВО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

По НППМДЗ в университетски болници в София, Варна, Пловдив, Плевен и Стара Загора се финансират лабораторните изследвания и консултации в рамките на биохимичен скрининг за бременни за оценка на риска от раждане на дете с болест на Даун, други анеуплоидии, спина бифида, аненцефалия и тежък дефект на коремната стена. В рамките на биохимичния скрининг Министерството на здравеопазването е финансирало дейността за извършване на 17 003 изследвания и консултации на резултатите за деветмесечието на 2017 г., а необходимите реактиви и консумативи за изследванията са осигурени от министерството по реда на Наредба № 26 от 2007 г. за предоставяне на акушерска помощ на здравно неосигурени жени и за извършване на

изследвания извън обхвата на задължителното здравно осигуряване на деца и бременни жени.

В изпълнението на дейностите по НППМДЗ общо са изразходени средства в рамките на утвърдения за 2017 г. от Министерството на здравеопазването бюджет в размер на 2 014 076 лв.

4.4.2. Въвеждане на мерки за осигуряване на достъп до качествени медицински услуги на живеещите в селата бременни жени, млади майки и деца

4.4.2.1. Подкрепа за изпълнителите на медицинска помощ, работещи в населени места с неблагоприятни условия

МИНИСТЕРСТВО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

С оглед подобряване на достъпа на населението до болнична помощ Министерството на здравеопазването е субсидирало 64 лечебни заведения за болнична помощ, които се намират в труднодостъпни и/или отдалечени райони на страната за осъществяване на дейности извън обхвата на задължителното здравно осигуряване (поддържане на капацитета и осигуряване на диагностика и лечение на болни, в т.ч. продължително лечение на пациенти със сърдечно-съдови, неврологични и белодробни заболявания).

4.4.3. Съгласно НАРЕДБА № 8 от 3 ноември 2016 г. за профилактичните прегледи и диспансеризацията (ДВ, бр. 92 от 22 ноември 2016 г. и бр. 93 от 23 ноември 2016 г.) децата подлежат на профилактични прегледи и изследвания, определени по вид и честота в приложение №1

Профилактични прегледи на лица от 0 до 18-годишна възраст, изследвания и имунизации се извършват по програма „Детско здравеопазване“ от:

1. общопрактикуващите лекари при спазване изискванията на Приложение „Дейности на ОПЛ по имунопрофилактика, програма „Детско здравеопазване“, профилактични прегледи на ЗОЛ над 18 години, формиране на групи от лица с рискови фактори за развитие на заболяване при ЗОЛ над 18 години, профилактични дейности при ЗОЛ над 18 години с рискови фактори за развитие на заболяване и програма „Майчино здравеопазване“ - в сила от 01.01.2017 г.;

2. от лекарите специалисти по „Детски болести“ по Приложение „Дейности на лекаря специалист по „Педиатрия“ по програма „Детско здравеопазване“, на лекаря специалист по „Акушерство и гинекология“ по програма „Майчино здравеопазване“ и на лекаря специалист по профилактика на ЗОЛ над 18 г. с рискови фактори за развитие на заболяване“ - в сила от 01.01.2017 г.

НАЦИОНАЛНА ЗДРАВНООСИГУРИТЕЛНА КАСА

4.4.4. Регламентирана е и възможност дейностите по програми „Детско- и „Майчино здравеопазване“ да се изпълняват не само от специалист, но и от изпълнител на ПИМП, с оглед достъпа до медицински услуги във всички райони на страната, на живеещите в селата бременни жени, млади майки и деца

НАЦИОНАЛНА ЗДРАВНООСИГУРИТЕЛНА КАСА

**Сумите са посочени в т.1.3.1.8; т.2.1.1.2; и в т. 4.4.- имунизаци.*

4.5. Намаляване на преждевременната смъртност, особено на тази сред мъжете

4.5.1. Национална програма за превенция на хроничните незаразни болести 2014 – 2020 г. (НППХНБ), приета с Решение № 538 от МС на 12.09.2013 г.

Както по мярка 4.3.1.2.

МИНИСТЕРСТВО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

4.6. Намаляване на общата заболяемост и превенция на социално значими болести, вкл. болести на сърцето и кръвоносната система, онкологични заболявания, заболявания водещи до трайна инвалидизация и други

4.7. Инвестиране във високи технологии в сферата на здравеопазването за гарантиране на по-висока ефективност и ефикасност на здравните грижи

4.7.1. Разработване на научно-приложен проект: Макроикономически предпоставки за развитие на здравната система в България

ИНСТИТУТ ЗА ИКОНОМИЧЕСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ ПРИ БАН

Екип на ИИИ разработи научно-приложен проект: „Макроикономически предпоставки за развитие на здравната система в България”. Проектът е финансиран за сметка на бюджетната субсидия на ИИИ (разходите не могат да бъдат конкретизирани, тъй като финансирането не е проектно).

Резултати от изпълнението на проекта: Определени са основни фактори, въздействащи върху здравната система и са оценени принципите на нейното действие. Направени са оценки на връзки между здравето и благосъстоянието, между здравната система и макроикономически фактори, както и на влиянието на икономическото развитие върху здравната система и нейната дейност в България. Синтезирани са изводи, които могат да се приложат при разработването на политики за нейното подобряване.

Обхватът на въздействие е на национално ниво.

4.7.2. В извънболничната медицинска помощ

НАЦИОНАЛНА ЗДРАВНООСИГУРИТЕЛНА КАСА

Заплатените средства през 2017 г. за високоспециализирани дейности в специализираната извънболнична медицинска помощ са в размер **15 715 913 лв. и 26 916 204 лв.** за високоспециализирани медико-диагностични изследвания. За най-скъпоструващото изследване в извънболничната медицинска помощ - ядрено-магнитният резонанс (ЯМР), са заплатени средства в размер на **6 719 698 лв.**

4.7.3. В болничната медицинска помощ

НАЦИОНАЛНА ЗДРАВНООСИГУРИТЕЛНА КАСА

За високоспециализирана диагностика PET/CT и роботизирана лапароскопска хирургия в условията на болничната медицинска помощ заплатените финансови средства през 2017 г. в размер на **28 928 100 лв.**

4.8. Подобряване на контрола по отношение на трудовото законодателството, условията на труд и в областта на заетостта

4.8.1. Прилагане на по-ефективен контрол на спазването на трудовото законодателство и в областта на заетостта, както и за по-пълното прилагане на изискванията за здравословни и безопасни условия на труд

ИНСТИТУТ ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА ОБЩЕСТВАТА И ЗНАНИЕТО ПРИ БАН

Екип от ИИОЗ работи по научно-изследователски проект „Икономиката в сянка“ като девиантна практика.

Финансирането на проекта е за сметка на бюджетната субсидия на ИИОЗ.

Резултати от изпълнението на проекта:

1. Описани са типичните сенчести икономически практики за условията на българската икономика.
2. Установени са основните причини, поради които населението в активната икономическа възраст се включва в сенчести икономически практики.
3. В смисъла на разработките на Бурдийо, са конструирани основните хабитуси и социални полета на неформалността в трансформиращото се българско общество. В рамките на тези полета са обяснени типичните модели неформално (сенчесто) икономическо поведение на индивидите;
Обосновани и конструирани са типичните поведенчески модели, в рамките на които индивидите в трансформиращото се българско общество използват или не сенчести икономически практики.
4. Тествани са основните хипотези на проекта за разработването на основните хабитуси и социални полета на неформалността в трансформиращото се българско общество, както и за конструирането на осем категории поведение в трансформиращото се общество: 1) конформисти; 2) иноватори; 3) ритуалисти; 4) оттеглящи се; 5) бунтари; 6) максимизатори; 7) неутрализатори и 8) алтернатори. По този начин са конструирани основните теоретични постановки за разкриване на специфичните за трансформиращото се българско общество хабитуси и социални полета на неформалността и анализа на „икономиката в сянка“ като девиантна практика.

Обхват на въздействие: Национално ниво и по райони и региони на страната.

4.8.1.1. Извършване на проверки за спазване на трудовото законодателство, здравословни и безопасни условия на труд и в областта на заетостта

ИЗПЪЛНИТЕЛНА АГЕНЦИЯ – ГЛАВНА ИНСПЕКЦИЯ ПО ТРУДА

През 2017 г. от контролните органи на Агенцията са извършени общо 45 645 проверки. Проверените предприятия са 37 284 бр., от които 4440 за първи път.

С цел повишаване ефективността на контролната дейност, през 2017 г. са извършени 12 902 проверки за изпълнение на дадени задължителни предписания (последващ контрол). За разследване на обстоятелствата за възникнали трудови злоупотреки и инциденти са извършени 637 проверки.

В проверените 37 284 предприятия са заети 1 661 649 лица, от които 695 466 жени. Установено е, че в тези предприятия са наети 35 383 лица с трайно намалена трудоспособност, 28 476 трудоустроени лица, 68 802 пенсионери, 6950 чужденци и 26 581 държавни служители.

В резултат на извършените проверки през 2017 г. са констатирани общо 195 783 нарушения по спазване изискванията и нормите на трудовото законодателство, Закона за трудовата миграция и трудовата мобилност (ЗТМТМ) и Закона за държавния служител. Разпределението на нарушенията по основни групи е, както следва:

- нарушения на нормативните изисквания за здравословни и безопасни условия на труд – 97 615 броя;
- нарушения, свързани с изпълнението на трудовите правоотношения – 96 426 бр.
- нарушения на разпоредбите по насърчаване на заетостта, трудовата миграция и трудовата мобилност – 1650 броя;
- нарушения на разпоредбите на ЗДСл – 92 броя.

Резултатите от контролната дейност показват, че най-голям е броят на констатираните нарушения на нормативните изисквания по здравословни и безопасни условия на труд. Относителният дял на нарушенията на нормите, регламентиращи осигуряването на здравословни условия на труд (ЗБУТ) за работещите е 49,9% от всички нарушения, като този дял се увеличава в сравнение с 2016 г.

Причините делът на този вид нарушения да се увеличи спрямо дела на нарушенията, свързани с осъществяване на трудовите правоотношения, могат да се търсят в засиления контрол, насочен към овладяване на специфичните проблеми по прилагане на трудовото законодателство. Налице е например тенденция към овладяване на случаите на трайно неизплащане на възнагражденията, след като контролът по заплащането на труда беше изведен като един от приоритетите в дейността на Агенцията през последните години.

В същото време, през 2017 г., след като се отчете големия ръст на строително-монтажни работи, беше извършено целенасочено инспектиране на строителни обекти с акцент върху осигуряването на безопасност при работа и в производствените обекти.

Констатираните нарушения на изискванията за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд се разпределят, както следва:

- нарушения на нормите, свързани с организацията и управлението на дейността за осигуряване на здраве и безопасност при работа – 60 647 бр. или 62,1% от всички нарушения в областта на здравословните и безопасни условия на труд;
- нарушения на нормите по безопасност на работното оборудване и технологичните процеси – 24 190 бр. или 24,8% от всички нарушения в областта на здравословните и безопасни условия на труд;
- нарушения на нормите по хигиена на труд – 12 778 бр. или 13,1%.

Важен елемент и отправна точка в организацията и управлението на дейността по осигуряване на ЗБУТ за работещите е оценката на производствения риск и реализирането на мерки за неговото отстраняване или свеждането му в допустими нива. Отчитайки важността на тази дейност, по време на проверките контролните органи на ИА ГИТ отделиха особено внимание на качеството на изготвените оценки на производствения риск в предприятията, предприети мерки за неговото отстраняване и тяхното изпълнение.

Данните от инспекционната дейност през 2017 г. показват, че в 94% от всички проверени предприятия е извършена оценка на риска. Сравнителният анализ на резултатите от 2017 г. спрямо 2016 г. показва, че относителния дял на предприятията, които са предприели мерки за отстраняване на професионалния риск и привеждане на условията на труд в съответствие с изискванията на закона, се запазват. Тези резултати показват, че работодателите са запознати и се стремят да изпълняват задълженията си да оценяват рисковете в експлоатираните от тях предприятия, но все още има формален

подход при изпълнението на това задължение. Необходимо е да се работи в посока обхващане на всички работни места и производствени процеси, наличие на подробен анализ за опасностите, по-пълно разкриване на рисковете.

По отношение на трудовите правоотношения установените нарушения се разпределят, както следва:

- нарушения по заплащането на труда – 22 012 бр. (22,83% от общия брой констатирани нарушения по осъществяване на трудови правоотношения) – забавяне изплащането на трудовите възнаграждения на работниците и служителите; неначисляване и неизплащане на допълнително възнаграждение за трудов стаж и професионален опит; неизплащане с увеличение на положен нощен труд и извънреден труд; неизплащане на допълнително възнаграждение за работа на официални празници; липса на вътрешни актове по организация на работната заплата и непълноти в тяхното съдържание и др. Въпреки овладяването на проблема със забавяне изплащането на възнагражденията в резултат както на засиления контрол, така и на подобряването на икономическата ситуация в страната, и през 2017 г. все още има предприятия, които забавят изплащането на трудовите възнаграждения. Запазва се тенденцията част от работодателите да не изплащат последните трудови възнаграждения и обезщетения на работниците и служителите при прекратяване на трудовото правоотношение.

- нарушения на разпоредбите, уреждащи спазването на работното време, почивките и отпуските – 17 962 бр. (18,63% от общия брой нарушения по трудовите правоотношения). Нарушенията на разпоредбите на КТ, уреждащи работното време, почивките и отпуските, са свързани с неспазване от страна на работодателите на изискванията за установяване на разпределението на работното време в правилника за вътрешния трудов ред; в обектите не се държат на разположение на контролните органи екземпляр от правилника за вътрешния трудов ред и документи, свързани с разпределението на работното време в т.ч.: поименни графици за работа за периода, за който е установено сумираното изчисляване на работното време; заповеди за въведено сумирано изчисляване на работното време; заповеди за полагане на извънреден труд. В икономическите дейности: „Търговия на дребно“ и „Ресторантьорство“ често не се спазват между дневната и седмичната почивка.

- нарушения, свързани с възникването на трудовите правоотношения 15 953 бр. Запазва се тенденцията, установена през последните години, най-голям брой нарушения от този вид да са свързани с непълноти в съдържанието на трудовите договори. През 2017 г. са констатирани 3 149 бр. нарушения, свързани с работа на лица без сключени писмени трудови договори и неизпълнение на задължението на работодателя да подава в 3-дневен срок от сключване или изменение на трудовия договор или в 7-дневен срок от неговото прекратяване, уведомление за това до съответната ТД на НАП. Констатирани са 95 случая на приемане на работа на непълнолетни лица без разрешение на Инспекцията по труда.

- нарушения на разпоредбите по предоставяне на документи по трудови правоотношения – 10 997 бр.

През 2017 г. са констатирани 2 470 нарушения на разпоредбите, свързани със специалната закрила на работниците и служителите с намалена работоспособност. В тези нарушения са включени нарушенията на нормите на КТ и Закона за интеграция на хората с увреждания.

През 2017 г. са извършени общо 271 проверки по спазване разпоредбите на ЗТМТМ в 251 предприятия. Общият брой констатирани нарушения е 1 306, а отнасящите се пряко до работата на чужденци са 279 бр., като 10 от тях са по командироването на чужденците в България и 269 по трудова заетост на чужденци, от

тях 85 са за наемане на работа на чужденци без разрешение за работа; 19 са случаите на наемане на незаконно пребиваващи чужденци.

През отчетния период се забелязва почти двойно увеличение на броя на чужденците в проверявани предприятия - 6 950, от тях 4 767 наети по трудово правоотношение и 341 командироваани, за сравнение през 2016 г. техният общ брой е 3 752. Най-голям брой заети чужденци има в дружества от следните икономически дейности: „Хотелиерство“ – 1 850 чужденци; „Административни офис дейности и друго спомагателно обслужване на стопанската дейност“ – 1 795 чужденци; Дейности в областта на информационните технологии – 591 чужденци; Сухопътен транспорт – 241 чужденци.

Запазва се тенденцията на увеличаване на работещите без издадено разрешение за работа чужденци, както и работата на студенти, за които работодателите не са декларирали заетостта в Бюро по труда. Голям е и броят на установените случаи, при които се ползва труда на чужденци, граждани на трети страни, документално уговорен като провеждане на стаж, което основно се практикува при сезонната заетост. Нова тенденция се забелязва при командироването на чужденци, граждани на трети страни, при която съдружници/собственици на дружества полагат труд на територията на България без да имат издадено разрешение за работа за командирован работник/служител, или без да са регистрирали в Агенция по заетостта краткосрочно командироване.

През отчетния период са извършени общо 152 проверки по законосъобразното осъществяване на посредническа дейност по наемане на работа в 139 предприятия. Общият брой констатираните нарушения е 464, а конкретно нарушенията по законодателството, регламентиращо извършването на посредническа дейност по наемане на работа без регистрация в Агенция по заетостта е 8 броя нарушения.

За периода 01.01.2017 г. – 31.12.2017 г. ИА ГИТ е реализирала общо 175 бр. проверки на предприятия, осигуряващи временна работа и предприятия ползватели, с обхват на работници в предприятията – 33 578. Констатираните са 731 нарушения.

За отстраняване на констатираните нарушения контролните органи на ИА ГИТ са приложили 188 424 бр. принудителни административни мерки (ПАМ). Най-често е предприемана принудителна административна мярка – даване на задължителни за изпълнение предписания – 186 544 бр., което представлява 99% от приложените ПАМ. Останалите приложени ПАМ са разпределят, както следва:

- спрени машини, съоръжения, работни места и участъци – 577 бр.
- отстранени от работа работници и служители поради липса на изискващата се квалификация или незапознати с правилата за здравословни и безопасни условия на труд – 54 бр.
- въвеждане на специален режим за безопасна работа при възникване на сериозна и непосредствена опасност за живота и здравето на работещите и при невъзможност за спиране на работата на опасните съоръжения и машини – 52 бр.
- спиране изпълнението на незаконни решения или нареждания на работодатели – 23 бр. и др.

Инспекторите по труда са приложили най-често мярка „спиране“ в предприятията от сектор „Строителство“, а предписание за въвеждане на специален режим за безопасна работа е давано най-често в предприятията от икономическа дейност „Производство на метални изделия, без машини и оборудване“.

През 2017 г. са съставени 10 732 акта за установени административни нарушения (АУАН). Най-много АУАН са съставени в предприятията от ИД: „Строителство на сгради“ – 1 722 бр.; „Ресторантьорство“ – 1 597 бр.; „Търговия на

дребно“ – 1 024 бр.; „Специализирани строителни дейности“ – 636 бр.; „Растениевъдство“ – 544 бр.; „Сухопътен транспорт“ – 411 бр.; „Производство на хранителни продукти“ – 406 бр.

Съставените актове за нарушения на правните норми се разпределят както следва:

- за нарушения на норми, регламентиращи осигуряването на ЗБУТ – 2 438 бр., като 156 от тях са за неизпълнени предписания;
- за нарушения на норми, регламентиращи трудовите правоотношения – 7 853 бр., като 1 007 от тях са за неизпълнени предписания;
- за нарушения на норми на Закона за насърчаване на заетостта – 441 бр., като 3 от тях са за неизпълнени предписания.

През 2017 г. са връчени 10 276 бр. наказателни постановления. Влезлите в сила наказателни постановления през 2017 г. са 9 335 бр. Сумата на санкциите от влезлите в сила наказателни постановления е 13 518 245 лв.

Интензивната контролна дейност, осъществена от ИА ГИТ през 2017 г. е довела до подобряването на условията на труд в предприятията. Резултатите от контролната дейност показват, че относителният дял на проверените предприятия, изпълнили основните изисквания на Закона за здравословни и безопасни условия на труд, непрекъснато нараства.

Мярката е реализирана на национално ниво в рамките на утвърдения бюджет и бюджетна програма в областта на трудовите отношения и осигуряването на подходящи условия на труд. В резултат от реализирането на мярката е постигнато повишаване на ефективността на контрола за спазване на трудовото законодателство и в областта на заетостта.

4.8.1.2. Прилагане на изискванията за здравословни и безопасни условия на труд

МИНИСТЕРСТВО НА ТРАНСПОРТА, ИНФОРМАЦИОННИТЕ ТЕХНОЛОГИИ И СЪОБЩЕНИЯТА – ДП „НАЦИОНАЛНА КОМПАНИЯ ЖЕЛЕЗОПЪТНА ИНФРАСТРУКТУРА“

1. Разработен и утвърден годишен план - график за изпълнение изискванията на нормативната уредба по здравословни и безопасни условия на труд /ЗБУТ/.

В изпълнение на план-графика е извършено следното:

- проведено е ежегодното обучение на 4028 броя работещи, включително: ръководните кадри, лица провеждащи инструктажи, членовете на КУТ и длъжностните лица по БЗР;
- изготвени и сключени 150 споразумения по чл.18 от Закона за здравословни и безопасни условия на труд с външни изпълнители и фирми, работещи на територията на ДП „НКЖИ“ за взаимно осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд;
- застраховане на работещите за риск „Трудова злополука“;
- осигуряване на безплатна храна и/или добавки към нея;

2. Подобряване на условията на труд:

- разработена е Програма въз основа оценката на риска на работните места, в нея са включени планирани и прилагани мерки за предотвратяване на риска.
- осигурено е оборудване, отговарящо на нормите и изискванията за безопасност и здраве при работа, внедрени са нови технологии и са нормализирани параметрите на работната среда;

- подобро е санитарно-битовото обслужване;
- осигурени са лични предпазни средства.

3. Проведено е периодично медицинско преосвидетелстване, чрез медицински и психологични прегледи по реда на законодателството, както следва:

- Съгласно Наредба №3/28.02.1987 г. за задължителните предварителни и периодични медицински прегледи на работниците – 336 работещи;
- Съгласно Наредба №7/15.08.2005 г. за минималните изисквания за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд при работа с видеодисплеи на 461 работещи;
- Съгласно Наредба № 54 от 2003 г. за медицинските и психологическите изисквания към персонала, който осъществява железопътни превози на пътници и товари и съпътстващите ги дейности, и за провеждане на предпътни (предсменни) медицински прегледи на 6313 работещи.

4.9. Подобряване на чистота на околната среда (вода, въздух, почви)

4.9.1. Разработване на научно-приложен проект: Екологично-депресивни територии в България и социално-икономически ефекти от трансформациите им

ИНСТИТУТ ЗА ИКОНОМИЧЕСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ ПРИ БАН

Екип на ИИИ разработва научно-приложен проект: „Екологично-депресивни територии в България и социално-икономически ефекти от трансформациите им”. Проектът е текущ. Финансиран е за сметка на бюджетната субсидия на ИИИ (разходите не могат да бъдат конкретизирани, тъй като финансирането не е проектно). Поставени задачи: Локализиране и проследяване на разнообразните ефекти в хода на трансформацията на екологично-депресивните територии в устойчиви /в резултат на прекратяване на негативното въздействие на потоците опасни отпадъци/.

Междинни резултати: Анализирани са ефектите от т.нар. „социалистическа индустриализация” и урбанизацията. Проследени са процесите, формиращи екологично-депресивни територии по линия на замърсяване на атмосферния въздух и акустичната среда във всички големи агломерации в страната. Анализът показва, че над 70% от населението в тези агломерации живее в условията на екологичен дискомфорт. Подготвени са картни материали, илюстриращи еволюцията на екологично депресивните територии по компонентите „въздух” и „шум”.

Обхват на въздействие: Национално и регионално ниво.

4.9.2. Обезопасяване на опасни за здравето източници на замърсяване – сметища, производства, отпадъчни води и други

4.9.2.1. Опазване и подобряване състоянието на водните ресурси

МИНИСТЕРСТВО НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ – ОБЩИНИ, ВИК ОПЕРАТОРИ, ВИК АСОЦИАЦИИ

По обявени процедури за изграждане на ВиК инфраструктура по приоритетна ос 1 „Води“ на ОПОС 2014-2020 г. са подписани договори с общините Айтос, Чирпан, Елхово, Плевен - Долна Митрополия, Приморско с общ размер на договореното

финансиране 143 469 247 лв. През 2017 г. приключи успешно проектът на община Раднево за изграждане на Градска пречиствателна станция за отпадъчни води (ГПСОВ), която беше въведена в експлоатация. Допълнителен брой жители с достъп до подобро пречистване на отпадъчните води“ - 16 317 екв.ж.

Със средства от ПУДООС са финансирани 25 нови договора за водоснабдителни обекти в общините Бургас, Баните, Каолиново, Симитли, Момчилград, Драгоман, Септември, Бойница, Г. Оряховица, Костенец, Лесичово, Ракитово, Долни Чифлик, Първомай, Бойчиновци, Вълчедръм, Велинград, Горна Малина, Девин, Септември, Лесичово и Гоце Делчев. Изградена е 32 км водопроводна мрежа. Допълнителен брой жители с достъп до подобро водоснабдяване - 90 023.

Със средства от ПУДООС са изпълнени и 18 договора за изграждане на канализационни колектори в общините Златица, Созопол, Казанлък, Перник, Столична община, р-н "Овча купел", Смолян, Раковски, Самоков, Бургас, Стара Загора, Септември, Свиленград, Г. Оряховица, Правец, Белослав, Годеч и Севлиево. Допълнителен брой жители с достъп до подобро пречистване на отпадъчните води - 517 825 екв. ж. В резултат от изпълнението на договорите е изградена канализационна мрежа с дължина общо 31,9 км, като обхванатото от мярката население е 408 338 жители.

4.9.2.2. Намаляване на количеството депонирани битови отпадъци чрез изграждане на инфраструктура за оползотворяване на отпадъци

МИНИСТЕРСТВО НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ, ОБЩИНИ, РЕГИОНАЛНИ СДРУЖЕНИЯ НА ОБЩИНИТЕ

Със средства по ОПОС 2014-2020 г. през 2017 г. са сключени 6 договора на обща стойност 41 039 309 лв. за изграждане на инфраструктура за оползотворяване на отпадъци:

✓ Договор между МОСВ и общините Сандански, Кресна и Струмани за изграждане на компостираща инсталация за разделно събрани зелени и биоразградими отпадъци с капацитет 2 623 тона годишно и инсталация за предварително третиране на смесено събрани битови отпадъци с годишен капацитет 10 430 тона.

✓ Договор между МОСВ и община Петрич за изграждане на две инсталации за обработка на отпадъци. По проекта ще се изградят компостираща инсталация с капацитет 4 150 тона годишно и инсталация за предварително третиране на битови отпадъци с капацитет 10 841 тона годишно. Съоръженията ще обслужват близо 50 000 жители.

✓ Договор между МОСВ и общините Разград, Исперих, Кубрат, Завет, Лозница, Самуил и Цар Калоян за изграждане на инсталация за предварително третиране с капацитет 30 932 тона годишно и компостираща инсталация с капацитет 4 168 тона годишно. Съоръженията ще обслужват 110 000 жители от общините.

✓ Договор между МОСВ и общините Гоце Делчев, Гърмен и Хаджидимово за изграждане на инсталация за предварително третиране на смесени битови отпадъци с капацитет 12 300 тона годишно и компостираща инсталация с капацитет 2 100 тона годишно, които ще обслужват 53 500 жители от трите общини.

✓ Договор между МОСВ и общините Троян и Априлци за изграждане на инсталация за предварително третиране на смесено събрани битови отпадъци с капацитет 6 300 тона годишно. Компостиращата инсталация за разделно събрани зелени отпадъци е проектирана с капацитет 2 200 тона годишно.

Договор между МОСВ и общините Мадан, Златоград и Неделино за изграждане на компостираща инсталация за разделно събрани зелени и биоразградими отпадъци и инсталация за предварително третиране на смесено събрани битови отпадъци. Капацитет на инсталация за предварително третиране – 4 200 т/г, капацитет на компостираща инсталация – 2 100т/г.“ Съоръженията ще обслужват над 27 500 жители. По приоритетна ос 2 „Отпадъци“ на ОПОС 2014 - 2020 г. са обявени следните нови процедури:

- ✓ „Проектиране и изграждане на анаеробни инсталации за разделно събрани биоразградими отпадъци“ на стойност 91 500 000 лв.;
- ✓ „Проектиране и изграждане на компостиращи инсталации за разделно събрани зелени и/или биоразградими отпадъци“ на стойност 50 000 000 лв.;
- ✓ „Втора комбинирана процедура за проектиране и изграждане на компостиращи инсталации и на инсталации за предварително третиране на битови отпадъци“ на стойност 35 000 000 лв.;
- ✓ „Завършване на проект „Прилагане на децентрализиран модел за управление на био-отпадъците в един от регионите за управление на отпадъци в България, вкл. изграждане на необходимата техническа инфраструктура – система за разделно събиране“ на стойност 1 900 000 лв.

4.9.2.3. Изграждане на регионални съоръжения за екологосъобразно третиране и обезвреждане на отпадъците

МИНИСТЕРСТВО НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ, ОБЩИНИ

Със средства от ПУДООС са новоизградени и влезли в експлоатация 3 регионални депа за твърди битови отпадъци в общините Пазарджик, Разлог и Златица. Населението, обхванато от мярката, е 367 992 брой жители. Сключени са 3 нови договора за изграждане на екологична инфраструктура за третиране на отпадъци с общините Разлог, Пазарджик и Бургас.

4.9.2.4. Закриване и рекултивация на съществуващи депа/ съоръжения за битови отпадъци, които не отговарят на изискванията на действащите нормативни актове

МИНИСТЕРСТВО НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ, ОБЩИНИ, ПРЕДПРИЯТИЕ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ДЕЙНОСТИТЕ ПО ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

Със средства от ПУДООС е извършена техническа рекултивация на 5 депа, биологична рекултивация – на 9 депа, изцяло рекултивирани и закрити са 6 депа, които не отговарят на изискванията на действащите нормативни актове.

Продължава изпълнението на 34 договора по проект по ОПОС 2007-2013 г. за закриване и рекултивиране на общински депа за битови отпадъци, които не отговарят на нормативните изисквания. Целият проект е на стойност 97 627 254 лв. През 2017 г. от ПУДООС като бенефициент по проекта е финансирано изпълнението на дейности по рекултивация в общините Угърчин, Каспичан, Русе, Летница, Бяла Слатина, Приморско и Свиленград и е завършена биологичната рекултивация в общините Угърчин, Летница и Каспичан.

4.9.2.5. Проучване и разработване на пилотни модели за екологосъобразно събиране и временно съхранение на опасни отпадъци от домакинствата

МИНИСТЕРСТВО НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ, ПРЕДПРИЯТИЕ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ДЕЙНОСТИТЕ ПО ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

Проектът се изпълнява по Българо-швейцарската програма за сътрудничество и е с общ бюджет 14 999 554 лв., от които 12 749 620 лв. безвъзмездна финансова помощ и 2 249 934 лв. национално съфинансиране. Проектът предвижда изграждането на центрове за събиране и временно съхраняване на опасни отпадъци от бита на територията на 5 пилотни общини (Шумен, Левски, Разград, Созопол и Съединение), а други 17 общини от прилежащата територия (Велики Преслав, Смядово, Каспичан, Хитрино, Лозница, Самуил, Исперих, Завет, Цар Калоян, Пордим, Никопол, Белене, Марица, Калояново, Хисаря, Приморско, Царево) ще бъдат обслужвани със специално оборудвани мобилни събирателни пунктове. Чрез изпълнението на мярката се очаква да бъдат обхванати приблизително 360 000 жители в пилотните общини. В 22 български общини ще бъде решен проблемът с опасните битови отпадъци.

Изпълнението е на етап изграждане на първите два от пилотните центрове. Общо верифицирани средства за отчетния период – 297 601 лева.

4.9.2.6. Превенция и управление на риска от наводнения и свлачища

МИНИСТЕРСТВО НА РЕГИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ И БЛАГОУСТРОЙСТВОТО, МИНИСТЕРСТВО НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ, МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ, ОБЩИНИ

а) Повишаване готовността на населението за реакция при наводнения

В процес на изпълнение са два стратегически проекта:

✓ Проект за изграждане на центрове за повишаване готовността на населението за реакция при наводнения, финансиран по ОПОС 2014-2020 г. с размер на договореното финансиране 39 057 823, 76 лв.

✓ Проект за създаването на система за управление на водите в басейна на река Искър (СУВ-БРИ) като първа фаза от изграждането на Национална система за управление на водите в реално време (НСУВРВ) с размер на договореното финансиране 7 000 000 лв.

б) Повишаване защитата на населението от свлачищни процеси

През 2017 г. по приоритетна ос 4 „Превенция и управление на риска от наводнения и свлачища“ на ОПОС 2014-2020 г. се набират проекти по две процедури: „Превенция и противодействие на свлачищните процеси за ограничаване на риска от тях (вкл. по републиканската пътна мрежа)“ на стойност 65 519 199 лв. и „Мерки за въвеждане на решения за превенция и управление на риска от наводнения „ на стойност 20 000 000 лв.

в) Създаване на информационна система за управление на водите и риска от наводнения на територията на община Бургас

Проектът е изцяло завършен през 2017 г. Финансирането е по Програма BG 02 „Интегрирано управление на морските и вътрешни води“, ЕИП 2009-2014, на обща стойност 1 445 749 лв. изцяло безвъзмездна финансова помощ.

Изградената система за управление на риска от наводнения подпомага взимането на управленски решения за приложимите мерки за защита на населението и

инфраструктурата на община Бургас в случаи на опасно повишаване на водните нива и наводнения. Системата има функции за ранно предупреждение и оповестяване на обществото и отговорните институции чрез сигнали и съобщения и е част от интегрираната мрежа за мониторинг на водните басейни на територията на общината. Изграденият модел може да бъде пренесен и в други общини. Мярката обхваща изцяло населението на община Бургас (повече от 220 000 души), на което е осигурен достъп до информация и възможност за обратна връзка при заплаха от наводнения. Разработени и разпространени са препоръки за поведение и действия на населението при наводнение и са проведени обучения на жителите на най-застрашените райони на общината.

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

Заложените резултати по тази мярка са в пряка зависимост от изпълнението на проект BG16M1OP002-4.001-0001-C03 „Центрове за повишаване готовността на населението за реакция при наводнения“, финансиран по Оперативна програма „Околна среда 2014-2020 г.“. Конкретните резултати по заложените цели на проекта са изграждане на шест центъра за повишаване готовността на населението за реакция при наводнения и последващи кризи, както и изграждане на капацитет на преподавателския състав за обучение на целевите групи. Очаква се целите да бъдат реализирани през настоящата 2018 г. Усвоените през 2017 г. средства по проекта са в размер на 3 520 481, 49 лева.

4.9.2.7. Намаляване замърсяването на атмосферния въздух чрез понижаване количествата на ФПЧ10 /NOx

МИНИСТЕРСТВО НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ, ОБЩИНИ

В процес на изпълнение са 11 договора на обща стойност 1 507 342,21 лв. с бенефициенти общините Асеновград, Благоевград, Варна, Враца, Гълъбово, Димитровград, Монтана, Несебър, Перник, Пловдив, Шумен по процедура „Разработване/Актуализация на общинските програми за качеството на атмосферния въздух“ на ОПОС 2014-2020 г. Общият бюджет на процедурата е 3 000 000 лв. Вторият срок за кандидатстване е до 30 януари 2019 г.

4.9.2.8. Извършване на текуща оценка на качеството на атмосферния въздух (КАВ) и контрол на емисиите на вредни вещества от неподвижни източници на емисии.

МИНИСТЕРСТВО НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ /ИАОС/, РЕГИОНАЛНА ИНСПЕКЦИЯ ПО ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ

Националната система за наблюдение и контрол осигурява оценка на качеството на атмосферния въздух (КАВ), която се извършва чрез 34 автоматични измервателни станции, 9 пункта с ръчно пробонабиране и последващ анализ, 5 ДОАС системи (на принципа на диференциална оптична атомноабсорбционна спектрофотометрия). Осигурена е постоянна техническа и комуникационна поддръжка на системата, което дава възможност за непрекъснат мониторинг и информация за качеството на атмосферния въздух в реално време.

Планират се и се осъществяват от Регионалните инспекции по околната среда и водите (РИОСВ) и от Изпълнителната агенция по околна среда (ИАОС) контролни проверки на неподвижни източници на емисии. През 2017 г. от 16-те РИОСВ са извършени общо 2 159 броя контролни проверки по Закона за чистотата на атмосферния въздух на предприятия/обекти на територията на цялата страна, като само броят на контролните проверки за измерване на емисиите от неподвижни източници е 310, а броят на пробоотборните точки - 827. От ИАОС през годината са извършени контролни проверки на неподвижни източници на емисии от 77 обекта със 163 точки.

Осигурена е представителна информация за качеството на атмосферния въздух и е предоставен достъп на обществеността до информация за превишаване на праговите стойности по отношение на основните замърсители. Всекидневно на интернет страницата на ИАОС се публикуват бюлетини за качеството на атмосферния въздух. Информацията се обобщава и публикува в тримесечни бюлетини. Изготвени са и 4 броя тримесечни доклади за КАВ по поречието на Долен Дунав.

Извършването на текуща оценка на качеството на атмосферния въздух допринася за предприемане на мерки за намаляване на здравния риск за населението от замърсяване на атмосферния въздух.

4.9.2.9. Извършване на текуща оценка на състоянието на почвите в рамките на мониторинговата мрежа за почвен мониторинг – II ниво (вкисляване и засоляване)

МИНИСТЕРСТВО НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ /ИАОС/, РЕГИОНАЛНИ ИНСПЕКЦИИ ПО ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ

Оптимизирана е мониторинговата мрежа за почвен мониторинг II ниво (вкисляване и засоляване), утвърдена от изпълнителния директор на ИАОС. Пробонабрани са 464 броя проби от 58 пункта за вкисляване и 576 броя проби от 24 пункта за засоляване. Извършването на текуща оценка на състоянието на почвите допринася за предприемане на мерки за намаляване на здравния риск от процесите на вкисляване и засоляване на почвите.

4.9.2.10. Изпълнение на мерки за екологосъобразно обезвреждане на излезли от употреба пестициди и други препарати за растителна защита с изтекъл срок на годност

МИНИСТЕРСТВО НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ, ПРЕДПРИЯТИЕ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ДЕЙНОСТИТЕ ПО ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

Дейностите по проект „Екологосъобразно обезвреждане на негодни за употреба пестициди и други препарати за растителна защита с изтекъл срок на годност“ предвиждат преупаковане, временно съхранение, износ с цел обезвреждане и саниране на складове и терени, където се съхраняват излезли от употреба пестициди или други препарати с изтекъл срок на годност, с цел премахване на опасността за здравето на населението и околната среда в засегнатите региони. Проектът се изпълнява по Българо-швейцарската програма за сътрудничество и е с общ бюджет 39 858 198 лв., от които 33 879 468 лв. безвъзмездна финансова помощ и 5 978 730 лв. национално съфинансиране. В обхвата на проекта ще бъдат обезвредени, изчистени и санирани 216 (от всички 288) склада с различна степен на риск за общественото здраве, съдържащи 4 387 тона пестициди и препарати за растителна защита с изтекъл срок на годност,

изоставени повече от 30 години. Реализацията ще премахне здравния риск за над 2 260 000 жители, населяващи 135 общини, в които са разположени складове за излезли от употреба пестициди.

Общо верифицираните средства за отчетния период са 64 718 лева. При наличие на спестявания по проекта ще бъдат обезвредени допълнителни складове до стойността на наличния ресурс или достигане на общия брой.

4.9.3. Намаляване емисиите на парникови газове чрез финансираните от Националния доверителен екофонд (НДЕФ) програми

4.9.3.1. Изпълнение на проекти за енергийна ефективност

МИНИСТЕРСТВО НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ, НАЦИОНАЛЕН ДОВЕРИТЕЛЕН ЕКОФОНД

В рамките на Инвестиционната програма за климата (ИПК) са реализирани 32 публични проекта за енергийна ефективност с обща стойност на субсидията от НДЕФ в размер на 13 927 000 лева и съфинансиране от общините в размер на 2 464 000 лева. Извършено е саниране на общо 34 обществени сгради и обекти – 12 училища, 5 детски градини, един университет, една болница, две общежития, 6 читалища, 4 административни и две обществени сгради, едно улично осветление. Пряко или косвено от проектите са облагодетелствани 1 121 000 жители и са създадени 1058 временни работни места. В резултат на реализираните проекти се спестяват 7 490 тона CO₂ на година.

4.9.3.2. Пилотна схема за насърчаване използването на електромобили.

МИНИСТЕРСТВО НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ, ДИРЕКЦИИ НА НАЦИОНАЛНИТЕ ПАРКОВЕ

По ИПК през 2017 г. продължава реализирането на Схемата за насърчаване използването на електромобили и хибридни автомобили от публичните институции. През отчетния период са закупени 15 превозни средства, от които 12 електромобила и 3 хибридни автомобили. Отчита се по-голям обхват на бенефициерите с включването на две министерства – МТСП и МИ, и 7 общини - Асеновград, Бургас, Самоков, Габрово, Сливница, Смолян, Враца. Количествената информация за намалението на емисиите на парникови газове в резултат от изпълнението на мярката е: CO₂ емисии - 117 759 кг/год.; Nox емисии – 431 кг/год.; SO емисии – 501 кг/год.

4.9.3.3. Оползотворяване на топлинната енергия на минералните води и като резултат - директно или индиректно намаляване на емисиите на парникови газове чрез безвъзмездно предоставяне на средства за финансиране на част от ремонтните дейности/ разширяване/ изграждане на инфраструктура – общинска собственост, водещи до подобряване и повишаване на ефективното използване на ресурсите от минерални води

МИНИСТЕРСТВО НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ, НАЦИОНАЛЕН ДОВЕРИТЕЛЕН ЕКОФОНД, ОБЩИНИ

Във връзка с Програмата на МОСВ за подпомагане на общините за ефективно управление на находищата на минерални води на тяхна територия, НДЕФ финансира проекти, водещи до оползотворяване на топлинната енергия на минералните води и като резултат - директно или индиректно намаляване на емисиите на парникови газове. Бюджетът на Програмата е 3,5 млн. лева. Схемата е пилотна и има характер на финансов инструмент, чрез който се осигуряват средства за безвъзмездно съфинансиране (до 50 % от стойността на проектите) и за покриване на разходите на местните власти за лихви при използването на кредити за реализиране на горепосочените проекти.

През 2017 г. по схемата са сключени два договора на обща стойност 801 890 лв. (при субсидия от НДЕФ - 400 945 лв.):

- ✓ с община Минерални бани за изграждане на водопроводни клонове за минерална вода (нов водопровод), ремонт на резервоар, изграждане на каптажна шахта и помпена станция;
- ✓ с община Полски Тръмбеш за изграждане на помпена станция и резервоар за минерална вода.

Към декември 2017 г. съоръженията са в процес на реконструкция и изграждане. Пряко или косвено облагодетелствани от изпълнението на договорите са 42 954 жители.

4.9.4. Ползване на природни ресурси от защитени територии – национални паркове

4.9.4.1. Осъществяване на поддържащи и възстановителни дейности в горите на националните паркове със съпътстващо ползване на дървесина от местното население

МИНИСТЕРСТВО НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ, ДИРЕКЦИИ НА НАЦИОНАЛНИТЕ ПАРКОВЕ

Осигурена е възможност за местното население от прилежащите територии на националните паркове („Рила“, „Пирин“ и „Централен Балкан“) частично да се задоволяват нуждите от дървесина срещу заплащане на такса. Издадени са разрешителни за ползване на дървесина в рамките на поддържащите и възстановителните дейности в горите, разположени в националните паркове, на 1 116 домакинства.

4.9.4.2. Ползване на недървесни горски продукти - гъби и диворастящи плодове, в националните паркове

МИНИСТЕРСТВО НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ, ДИРЕКЦИИ НА НАЦИОНАЛНИТЕ ПАРКОВЕ

Осигурена е възможност за местното население от прилежащите територии на трите национални парка да ползва природни ресурси срещу заплащане на такса. Издадени са 150 разрешителни за събиране с търговски цели на лечебни растения в територията на националните паркове.

4.10. Подобряване на качеството и чистотата на храните

4.10.1. Поддържане на система за официален контрол при производството и търговия с храни и материали и предмети, предназначени за контакт с храни; Поддържане на автоматизирана регистрова система на обектите за производство и търговия с храни и материали и предмети, предназначени за контакт с храни и на обектите за обществено хранене.

МИНИСТЕРСТВО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО И ХРАНИТЕ

1. Поддържане на система за контрол, основана на определени принципи – степен на риска, гъвкавост, пропорционалност и др.;

Българската агенция по безопасност на храните (БАБХ) осъществява планов и извънпланов контрол в обектите за добив, производство, преработка, съхранение, пакетиране и препакетиране на суровини и храни, в обекти за търговия на едро и дребно с храни и заведенията за обществено хранене в страната, както и върху материали и предмети, предназначени за контакт с храни. Плановите проверки се извършват на база оценка на риска, а извънплановите (тематични) - във връзка с писма, заповеди, нотификации по RASFF и др.

Резултати от извършения през 2017 г. от БАБХ официален контрол на храни:

- Общ брой извършени проверки – 180 277 бр.;
- Издадени предписания – 11 042 бр.;
- Съставени Актове за установяване на административно нарушение (АУАН) – 2 454 бр.;
- Възбранени и бракувани храни – 351 606 кг храни, 1 435 999 бр. яйца;
- Общ брой затворени обекти и обекти с временно преустановена дейност 161 бр.

2. Поддържане на автоматизиран регистър на обектите за добив, производство, съхранение, пакетиране и препакетиране на суровини и храни, обектите за търговия на едро и дребно с храни и заведенията за обществено хранене;

В системата на БАБХ се поддържат следните регистри и списъци:

- Национален регистър „Храни от животински произход“;
- Национален регистър „Храни от неживотински произход“;
- Списък на предприятията за странични животински продукти, одобрени, съгл. Регламент (ЕО) 1069/2009;
- Национален регистър на обектите за обществено хранене и търговия на дребно с храни;
- Списък на риболовните кораби, които извършват улов на риба;
- Списък на обектите за първично производство на култивирани гъби;
- Списък на обектите за изкупуване на диворастящи гъби и/или горски плодове;
- Списък на производителите на първични продукти, регистрирани в съответствие с чл. 1, т. 1 от Наредба 26 от 14 октомври 2010 г. за специфичните изисквания за директни доставки на малки количества суровини и храни от животински произход.

През 2017 г. в БАБХ продължава да функционира уеб-базирана система за електронни национални регистри, обхващащи обектите за производство и търговия с храни и странични животински продукти, регистрирани на територията на Република България. Системата е създадена в рамките на изпълнение на два проекта по

Оперативна програма „Административен капацитет“, приоритетна ос III „Качествено административно обслужване и развитие на електронното управление” - с регистрационен № 14-32-9/01.09.2014 г. „Изграждане на националните електронни регистри за храни от животински произход, храни от неживотински произход и на предприятията за странични животински продукти. Внедряване на нови електронни административни услуги, свързани с използването на разработените регистри“ и с регистрационен № 14-32-10/01.09.2014 г. „Изграждане на националния електронен регистър на обектите за обществено хранене и търговия на дребно с храни на нови електронни административни услуги, свързани с използването на разработения регистър“.

Чрез предоставяне на публичен достъп до уеб-базираната система за регистрите се улеснява достъпа на потребителите, бизнес операторите и институциите до актуална информация за регистрираните обекти на територията на страната. Общият брой на регистрираните обекти за 2017 г. е 156 248.

3. Провеждане на ефективен контрол с цел проверка за спазване на изискванията на действащото законодателство за осигуряване на безопасност на храните по цялата хранителна верига;

През 2017 г. средно всяка 16-та проверка приключва с издаване на Предписание (през 2016 г. – всяка 15-та).

По отношение издаването на Актове за установяване на административно нарушение, през 2017 г. средно всяка 74-та проверка приключва със съставяне на акт (през 2016 г. – всяка 70-та).

Анализът на данните сочи близки стойности на честотата на налагане на административни мерки при извършения официален контрол за последните две години. Резултатите от официалните инспекции показват, че подходът, основан на оценката на риска, за планирането и изпълнението на официалните проверки е подходящ за откриването на несъответствията и гарантиране на безопасността на храните възможно най-ефективно.

4. Предпазване на потребителите от измами, заблуди и незаконни практики с храни и фуражи;

През 2017 г. БАБХ за пореден път участва в организираната от Европол и Интерпол международна операция OPSON, насочена срещу разпространението на фалшифицирани и неотговарящи на стандартите хранителни продукти и напитки. В рамките на операцията от пазара са изтеглени и унищожени или преетикетирани над 69 тона храни (месо и месни продукти, мляко и млечни продукти, сладолед, рибни продукти) и над 6 700 опаковки шоколадови десерти и бонбони. Несъответствията, констатирани по време на операцията, касаят съхранение и търговия на храни с изтекъл срок на годност, подмяна на срок на годност на храни, предлагане на месо без здравна маркировка, несъответствия в етикетирането на продуктите, невъзможност за извършване на проследимост на предлаганите суровини и храни.

Във връзка с констатираните несъответствия на бизнесоператорите са връчени общо 25 акта за установяване на административно нарушение.

През 2017 г. БАБХ организира пробовземане на млечни продукти в цялата страна за наличие на немлечни мазнини. Изследвани са 199 бр. проби от млечни продукти (сирене, прясно мляко, масло, кисело мляко, кашкавал, и др.). При 5 бр. проби е установено наличие на немлечни мазнини. Във връзка с констатираните нарушения са предприети мерки за изтегляне от пазара на тези храни и преетикетирането им като имитиращи продукти, съдържащи в състава си мляко. На

нарушителите са съставени и връчени актове за установяване на административно нарушение.

През 2017 г. БАБХ проведе две проучвания по отношение двойствен стандарт на храни. При първото проучване от търговски вериги, представени както в Германия и Австрия, така и в България, бяха закупени 30 продукта от пет големи групи - шоколадови изделия, безалкохолни напитки и сокове, детски храни, млечни продукти и месни продукти. Извършени са няколко вида анализи - на съответствие и съпоставимост на съдържанието, описано на етикетите, на органолептичните характеристики на продуктите, на физико-химичните показатели, както и анализ на цените, на които са закупени. При анализа на съдържанието, описано на етикета, е констатирано различие в 7 продукта или при 23% от продуктите. При органолептичните изпитвания е установено различие в 4 продукта (10% от продуктите). Физико-химичните анализи не показаха сериозни различия – отклоненията са рамките на допустимите. Съпоставката на цените показва, че за 15 продукта или около 50% от разглежданите продукти, цената в България е между 20 и 100% по-висока.

При второто проучване от БАБХ и Комисията за защита на потребителите са закупени нови 31 проби от търговски обекти в Италия, Франция и Швейцария, а паралелно от България са взети същите марки и видове продукти. Храните условно са разделени на осем основни групи - зехтин, бира, млечни десерти, консервирани храни, захарни изделия, детски храни, кафе, разтворими и плодови напитки и солени и тестени храни.

Проверката включва подробен сравнителен анализ на етикетите и финансов анализ за евентуално различие в цените. При сравнителния анализ на етикетите не са установени разлики, съставките са идентични.

Сравнението на цените след елиминиране на разликите от ДДС показва, че нетната стойност на 9 продукта е по-висока у нас, в сравнение с Италия, Франция и Швейцария. Най-голяма е разликата при макаронени изделия от твърда пшеница – 50%.

5. Контрол върху храни, съдържащи генетично модифицирани организми (ГМО) или произведени от ГМО.

През 2017 г. по Национална програма за контрол на генетично модифицирани храни са взети 80 бр. проби от храни. Не са установени несъответстващи резултати.

4.10.2. Поддържане на високи стандарти за качеството на храни и напитки

МИНИСТЕРСТВО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО И ХРАНИТЕ

1. Изготвяне на предложения за актуализиране, усъвършенстване и разработване на нормативни актове в областта на качеството и безопасността на храните;

През 2017 г. са предприети действия за разработване и усъвършенстване на нормативни актове в областта на качеството и безопасността на храните, както следва:

- Изготвен проект на нов Закон за храните и проект на Закон за хранителната верига;
- Изготвен проект на нов Единен многогодишен национален контролен план на Р България за храни, фуражи, здравеопазване на животните, хуманно отношение към тях и защита на растенията 2018 – 2020 г.;
- Изменение и допълнение на Наредба № 3 от 17.02.2015 г. за условията и реда за прилагане на схемите за директни плащания;
- Изменение и допълнение на Наредба № 5 от 27.02.2009 г. за условията и реда за подаване на заявления по схеми и мерки за директни плащания;

- Изменение и допълнение на Наредба № 105 от 22.08.2006 г. за условията и реда за създаване, поддържане, достъп и ползване на интегрираната система за администриране и контрол;
- Изготвен проект за изменение и допълнение на Наредба № 1 за прилагане на правилата на биологично производство на растения, животни и аквакултури, растителни, животински продукти, продукти от аквакултури и храни, тяхното етикетиране и контрола върху производството и етикетирането;
- Изготвяне на Наредба за специфичните изисквания за производство, събиране, съхранение, транспортиране на сурово краве мляко, неговата преработка и предлагането на пазара на мляко и млечни продукти;
- Изготвен проект на Наредба за изискванията към хранителните добавки;
- Изменение и допълнение на Наредба № 119 от 21.12.2006 г. за мерките за контрол върху определени субстанции и остатъци от тях в живи животни, суровини и храни от животински произход, предназначени за консумация от хора;

2. Изготвяне на годишна програма за извършване на проверки и вземане на проби за установяване на съответствието с качествените характеристики на произвежданите продукти, съгласно изискванията на национални стандарти и/или стандарти, разработени от браншови организации и стандарти одобрени от компетентния орган;

Съгласно Годишен план за анализ на продукти, взети от търговска мрежа и произведени по национални и браншови стандарти за 2017 г. са изследвани 267 проби, както следва:

- Утвърден стандарт „Стара планина“ – 89 проби;
- Утвърден стандарт „България“ – 67 проби;
- Браншови стандарт „Лютеница“ – 18 проби;
- Браншови стандарт „Рафинирано слънчогледово масло“ – 6 проби;
- БДС 15:2010 „Българско бяло саламурено сирене“ – 25 проби;
- БДС 14:2010 „Български кашкавал“ – 24 проби;
- БДС 12:2010 „Българско кисело мляко“ – 38 проби.

От тях несъответстващи са 58 броя. За отстраняване на несъответствията са предприети мерки от БАБХ.

3. Контрол върху генетично модифицирани храни, контрол на пускането на пазара, проследяването и етикетирането на храни, които съдържат или са произведени от ГМО.

През 2017 г. при осъществяване на официалния контрол в обектите за производство на храни по отношение наличие на ГМО и етикетиране на готовите продукти, съдържащи ГМО, не са установени несъответстващи резултати.

4. Безопасно и здравословно хранене на децата в детските ясли, детските млечни кухни, детски градини, детски и ученически лагери, зелени училища и т.н., и спазване на изискванията на Наредба № 9 за специфичните изисквания към безопасността и качеството на храните, предлагани в детските заведения, училищните столове и обектите за търговия на дребно на територията на училищата и на детските заведения, както и към храни, предлагани при организирани мероприятия за деца и ученици.

През 2017 г. са извършени проверки в хранителни блокове към детски ясли, детски градини, детски кухни-майки и училищни столове и бюфети, с цел установяване

на съответствието на обектите с изискванията на действащото законодателство: съответствие на сградов фонд и оборудване, действащи системи за управление на безопасността на храните, произход и правилно съхранение на суровини и храни, срокове на годност на храните, спазване на изискванията за предоставяне информацията за храните на потребителите и етикетирането им, доставените в обектите храни от животински и неживотински произход да отговарят на изискванията на Наредба № 9 от 2011 г.

Резултати от извършения през 2017 г. от БАБХ извън планов официален контрол:

- Общ брой проверени обекти - 2 705 бр.;
- Издадени предписания - 136 бр.;
- Съставени Актове за установяване на административно нарушение - 28

бр.

- Възбранени и насочени за унищожение храни: 96 кг/л, 155 бр. яйца;

През 2017 г. БАБХ съвместно с представители на Районните здравни инспекции, Комисията за защита на потребителите и инспектори към съответните дирекции на МВР извършва засилени проверки на търговски обекти, намиращи се на територията на учебните заведения, училищни столове и обектите за търговия на дребно, разположени в непосредствена близост до училищата и детските заведения.

Резултатите от извършените проверки и предприетите мерки са както следва:

- Общ брой извършени проверки – 1 619 бр.;
- Издадени предписания - 142 бр.;
- Съставени Актове за установяване на административно нарушение- 64 бр.;
- Заповеди за спиране експлоатацията на обект – 3 бр.;
- Възбранени и насочени за унищожаване храни – 109 л прясно мляко и

11,5 кг храни от животински произход, 44,2 кг храни от неживотински произход и 19 л безалкохолни напитки.

5. Официален контрол на храни със защитени географски указания (ЗГУ), защитени наименования за произход (ЗНП) и храни с традиционно специфичен характер (ХТСХ) в търговската мрежа.

През 2017 г. БАБХ осъществява контрол за употребата на наименования на храни със защитени географски означения или традиционно-специфичен характер в търговската мрежа в съответствие с изискванията на Регламент (ЕО) № 1151/2012 относно схемите за качество на селскостопанските продукти и храни, Закона за прилагане на Общата организация на пазарите на земеделски продукти на Европейския съюз, Закона за храните и Наредба № 6 от 05.05.2011 г. за специфичните изисквания при осъществяване на официалния контрол върху употребата на защитени географски означения и храни с традиционно специфичен характер. Целта на официалните проверки е защита на интересите на потребителите, защита на интелектуалната собственост и ефективно функциониране на европейския пазар – защита срещу нелоялна конкуренция.

Проверени са всички регистрирани български храни, както и храни с произход държави-членки на ЕС в търговската мрежа (складове, магазини и ресторанти). Не е констатирана неправомерна употреба на регистрирани наименования.

4.10.3. Функциониране на компетентна контактна точка по системата за бързо съобщаване за храни и фуражи RASFF

МИНИСТЕРСТВО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО И ХРАНИТЕ

1. Изготвяне на входящи и изходящи нотификации по RASFF.

През 2017 г. в направление „Храни“ са обработени 51 входящи нотификации. Изготвени са 4 изходящи нотификации, в които България съобщава за несъответствия. Предприети са действия по 33 нотификации за предупреждение, при които се изискват спешни действия и 18 нотификации за информация, за проследяване или за насочване на вниманието.

В направление „Граничен контрол“ са изготвени общо 117 броя предложения за (оригинални) нотификации за пратки отхвърлени на граничните пунктове на територията на Р България и над 60 нотификации за проследяване. С това през 2017 г. е предотвратено въвеждането и разпространението на неотговарящи стоки, както на българския, така и на европейските пазари възлизащи на около 900 тона храни и фуражи от животински и неживотински произход.

През 2017 г. България е засегната страна по две нотификации, разпространени чрез Системата за бързо предупреждение за храни и фуражи, имащи отношение към сектор „Фуражи“.

По тези нотификации са извършени проучвания и са предприети и последващи действия.

С цел гарантиране опазване здравето на потребителите, на официалната интернет страница на БАБХ своевременно се публикува информация за нотифицирани по RASFF продукти.

Разходите за изпълнение на дейностите от компетентността на БАБХ, включени в Мярка 4.10. Подобряване на качеството и чистотата на храните от Плана за 2017 г. за изпълнение на Актуализираната национална стратегия за демографско развитие на населението в Република България (2012-2020 г.), не могат да бъдат остойностени самостоятелно, а са част от средствата по бюджетна програма „Безопасност по хранителната верига“ от Бюджета на МЗХГ за 2017 г.

Направление 5. Разработване на адекватна миграционна (външна и вътрешна) и имиграционна политика

5.1. Усъвършенстване на отчитането на вътрешната и външната миграция

5.1.1. Миграционен натиск върху България и потенциални демографски ефекти

ИНСТИТУТ ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО И ЧОВЕКА ПРИ БАН

Проект: „Миграционен натиск върху България и потенциални демографски ефекти“. Въз основа на изработената концепция за миграционния натиск е дадена негова дефиниция, разработен е модел за неговия комплексен анализ и е посочено влиянието на опитващите се да влязат в страната нелегално миграционни потоци върху социалното, демографското и икономическото развитие на България.

Правени са консултации и са разработвани анализи за нуждите на специализирани институции като БОРКОР, Министерство на отбраната, Съвет по сигурността към МС и др.

Разработеният модел за комплексен анализ на миграционния натиск позволява по-надеждна оценка на силата на натиска и неговото прогнозиране.

По време на работата върху проекта са изяснени основните демографски и социални характеристики на лицата, формиращи миграционните потоци, които оказват миграционен натиск и как тези характеристики се отразяват върху социалните и демографски процеси в страната.

Финансирането е от бюджетна субсидия на БАН.

Въз основа на концепцията за миграционния натиск е изработена методика за анализ на влиянието на имиграцията върху социалното, демографското и икономическото развитие на страната.

Разработен е индекс за миграционния натиск, въз основа на който може да се прави диагностика и прогнози на ситуацията в България и други страни по отношение на имиграцията.

5.2. Развитие на имиграционна политика за привличане на българи, живеещи в чужбина

5.2.1. Удостоверяване на български произход

ДЪРЖАВНА АГЕНЦИЯ ЗА БЪЛГАРИТЕ В ЧУЖБИНА

Дейността на Държавната агенция за българите в чужбина (ДАБЧ) през 2017 г. се осъществява в съответствие със стратегическите цели, поставени пред институцията: подобряване на демографското състояние на българската нация; запазване и развитие на националната, културната и духовната идентичност на българите по света; изграждане и разпространение на положителния образ на България.

Всяка календарна година се провеждат традиционни за агенцията конкурси, свързани с родното слово, българската духовност и детското творчество. В тях се включват български деца от цял свят. Осъществяват се фестивали на българската духовност и конкурси за детско творчество и в българските общности по света. В тези инициативи ДАБЧ участва в качеството на съорганизатор и партньор на сдруженията на българите в чужбина. Институцията финансира наградния фонд на някои от конкурсите (за литература и изобразително изкуство) в рамките на фестивалната програма.

ДАБЧ активно подкрепя и участва като партньор в редица фестивали и инициативи за детско творчество, организирани в България. В резултат на тези сътрудничества в някои фестивали в България участват и български малчугани от чужбина.

През последната четвърт на 2017 година е обърнато специално внимание на демографската ситуация. Министерството на труда и социалната политика и Държавната агенция за българите в чужбина провеждат кръгла маса на тема: „Демографска политика и трудова мобилност“. На форума присъстват представители на президентството, законодателната и изпълнителната власт, институции, работодателски организации, предприемачи и журналисти.

Удостоверяването на българския произход на сънародниците ни, кандидатстващи за придобиване на българско гражданство, както и за постоянно и продължително пребиваване на територията на Република България е дейност, на която агенцията отдава изключително значение. Тази дейност съответства на Направление 5 от Плана „Разработване на адекватна миграционна (вътрешна и външна) и имиграционна политика“. Издаването на удостоверения е **мярка 5.2.1.** в План 2017 по изпълнение на Стратегията.

5.3. Въвеждане на специални мерки и дейности, насочени към етническите българи, живеещи извън територията на страната

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

По Постановление № 334 от 2011 година на Министерския съвет (ПМС) за българските неделни училища в чужбина са предвидени средства в размер на 7 979 001 лв. По Национална програма (НП) „Роден език и култура зад граница“ за учебната 2017/2018 година са предвидени средства в размер на 1 404 951 лв.

Мярката се изпълнява чрез създаване и/или оказване на подкрепа на българските училища към дипломатическите представителства/консулските представителства на Република България, действащи съгласно разпоредбите на ПМС № 334/2011 година и съгласно НП „Роден език и култура зад граница“.

В резултат на изпълнението на мярката през 2017 година се отчитат следните стойности по показатели:

- Общ брой неделни училища по ПМС № 334 – 190.
- Общ брой неделни училища по НП „Роден език и култура зад граница“ –

137.

Реализирането на мярката създава условия за максимално улесняване достъпа на българските деца и младежи в чужбина до българското образование и култура и съхраняването на връзките им с родината.

Мярката оказва въздействие на национално и на международно ниво.

5.3.1. Координационен център за връзка с българите в Украйна

ДЪРЖАВНА АГЕНЦИЯ ЗА БЪЛГАРИТЕ В ЧУЖБИНА

През 2017 г. са приети 15 407 заявления за удостоверяване на български произход и са издадени 22 630 удостоверения. Най-много заявления са приети от сънародниците в: Македония 9 372, Украйна 2 276, Сърбия 1466, Молдова 1042, Албания 811, Русия 245. Издадените удостоверения на сънародниците по държави са както следва: Македония 13 963, Украйна 3143, Сърбия 2168, Молдова 1212, Албания 761, Русия 210.

Тези, които желаят да подадат заявление за издаване на удостоверение се регистрират предварително в агенцията по електронен път. Хората имат възможност лично да подават заявления на гише в агенцията. Освен това, те могат да ползват и услугите на консулските служби към дипломатическите представителства на Република България в чужбина.

През 2017 г. продължава дейността на Координационния център за връзка с българите в Украйна. Центърът е създаден през 2015 г. по повод усложнената обстановка там и ситуиран в ДАБЧ. На 28 юни в МС се провежда заседание на Координационния център, открито от заместник министър-председателя по икономическата и демографската политика и водено от председателя на ДАБЧ. Споделят се добрите практики в Гурково, Раковски и в сферата на туризма през изминалите две и половина години. Постига се принципно съгласие да се намалят сроковете за обслужване на сънародниците ни от Украйна при издаването на необходимите документи за труд и пребиваване в България, което е в унисон с политиката на правителството за облекчаване на административната тежест. Както и през 2016 г., новодошлите по линия на КЦ са основно таврийски българи от Запорожието (Бердянск, Мелитопол и гр. Запорожие), а така също и от Тарутински район на Одеска област.

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪНШНИТЕ РАБОТИ

Министерство на външните работи оказва активна подкрепа на всички министерства и ведомства в обхвата на Националната стратегия за демографско развитие на населението.

5.3.2. Активизиране и разширяване сферите на сътрудничеството с диаспорите от български емигранти в чужбина

ДЪРЖАВНА АГЕНЦИЯ ЗА БЪЛГАРИТЕ В ЧУЖБИНА

На 19 септември 2017 г. в Министерски съвет е проведена кръгла маса на тема „Демографска политика и трудова мобилност“. Организатори са Министерството на труда и социалната политика и Държавната агенция за българите в чужбина. Проявата е под патронажа на заместник министър-председателя по икономическата и демографска политика Валери Симеонов. На форума вицепремиерът уточнява, че са готови изменения в Закона за МВР, които предвиждат сериозни промени в режима на издаване на т.н. сини карти за пребиваване и работа у нас, които предстои да бъдат внесени в Народното събрание. На мероприятиято са представени различни идеи за законодателни промени и инициативи. ДАБЧ участва в работата на създадената през април 2017 г. Временна работна група по въпросите на Брекзит към Съвета по европейските въпроси. Във връзка с проведените четири заседания са изготвени секторни анализи за въздействието на Брекзит върху българите в Обединеното Кралство по отношение на правата им като граждани на ЕС.

Конкурсите, които ДАБЧ е иницирала и разработила са по Направление 5.3.2 от Плана за 2017 по изпълнение на Стратегията. Обозначени са като дейности по „Активизиране и разширяване на сферите на сътрудничество с диаспорите на българските емигранти в чужбина“. Тези конкурси са утвърдена форма за изразяване на българска духовност, проява на траен интерес към българското слово и заявени творчески импулси.

За участие в 16-ото издание на Международния конкурс за изобразително изкуство за български деца по света „България в моите мечти“ през 2017 г. в ДАБЧ постъпват 599 творби на 523 деца от българските общности в 20 държави: Австралия, Австрия, Албания, Великобритания, Германия, Гърция, Италия, Испания, Канада, Кипър, Малта, Молдова, Нидерландия, САЩ, Сърбия, Унгария, Франция, Чехия, Украйна. Като резултат от обявеното класиране по възрастови категории, жури връчва десетки награди на най-силно изявилите се. Инициативата е посочена като **мярка 5.3.2.1.** от Плана за 2017 г.

След преглед на 306 постъпили творби от 17 държави: Австрия, Албания, Великобритания, Германия, Гърция, Испания, Италия, Канада, Кипър, Молдова, Португалия, САЩ, Украйна, Унгария, Франция, Чешка Република и Швейцария, представени за участие в XXI издание на литературния конкурс „Стефан Гечев“, организиран от Държавната агенция за българите в чужбина, жури присъжда 35 награди. Инициативата е заложена като **мярка 5.3.2.2.** от Плана за 2017 г.

В рамките на осмото издание на Международния детско-юношески конкурс по пеене „Любка Рондова 2017“, **мярка 5.3.2.3.** в Плана за 2017, жури изслушва 223 музикални изпълнения на 91 индивидуални изпълнители и 34 вокални групи и ансамбли от 14 държави (Австрия, Белгия, Великобритания, Германия, Испания, Кипър, Малта, Молдова, Нидерландия, ОАЕ, САЩ, Унгария, Украйна, Франция). Раздават се десетки награди на отличили се.

В края на м.март в „Студио 5“ при Националния дворец на културата се провежда церемония по връчване на отличието на Държавната агенция за българите в чужбина „Българка на годината – 2016“. Носителка на отличието в последното издание на инициативата е Ваня Велкова, която от две десетилетия живее и работи в Германия. Инициативата се разглежда като **мярка 5.3.2.4.** от Плана за 2017 г. Представени на вниманието на специално жури са 12 номинации на заслужили с дейностите си българки от Германия, Австрия, Румъния, Чехия, Хърватия, Канада, САЩ и ЮАР.

Наградата „Българка на годината“ е учредена през януари 2010 г. Основната идея на инициативата е да се насочи вниманието към ролята на българската жена в чужбина, която не само създава живот, но и полага грижи за опазването на традиционните български добродетели далеч от родината и същевременно се реализира успешно в конкретна професионална област. Наградата носи името на света Злата Мъгленска, олицетворение на нравствената чистота и красота на българката и нейната воля в най-тежки ситуации да отстоява българските ценности.

Ваня Велкова е основател и в продължение на години директор на Българското училище в Хамбург. Тя е един от учредителите на Асоциацията на българските училища в чужбина (АБУЧ), водещ на рубриците „Нашата азбука“ и „Нашата България“ в радио „Татковина - Радиото на българите по света“, както и на в. „България Сега“ – Чикаго. Позната е като организатор и куратор на изложби на автентични национални костюми от своята лична колекция в Германия, Швейцария, Колумбия и България. Ангажирана е с благотворителни проекти, свързани с детски домове.

5.3.3. Разработване на политика за завръщане на етнически българи и насърчаване на икономическата им активност в България

ДЪРЖАВНА АГЕНЦИЯ ЗА БЪЛГАРИТЕ В ЧУЖБИНА

ДАБЧ осъществява няколко партньорства в инициативи, в качеството на съорганизатор финансово подпомага провеждани фестивали и конкурси (с награден фонд, използван за закупуване на награди за отличили се). Подкрепени финансово са инициативи в Испания, Германия, Великобритания, Сърбия, в това число и в контекста на инициативи по **мерки 5.4.2.**, свързани с кариерни форуми за млади българи с образование и опит в чужбина, пожелали реализация в родината. Някои от най-значимите партньорства, свързани с финансиране на инициативи са:

- Фолклорен фестивал в Реус, Каталуня, Испания, 30 септември 2017 Фолклорният фестивал в Реус, Каталуня „Завило се хоро, извило се“ се организира от асоциация „България“ – Тарагона. В проявата участват български фолклорни формации от Барселона, Хатива, Валенсия, Валядолид, Палма де Майорка, Лерида, Франкфурт, Пазарджик и т.н. ДАБЧ дарява 4 фолклорни костюма на фолклорната формация от Тарагона и изпраща поздравителен адрес.

- Фолклорен фестивал във Валядолид, 20-21 октомври 2017 г. В дните 20-21 октомври във Валядолид, провинция Кастилия и Леон, се провежда Второто издание на фолклорния фестивал „Нашият танц – нашата страст“. Във фестивала се включват фолклорни формации на българите в Торехон, Сеговия, Палма де Майорка, Валядолид. Фестивалът е съпроводен с провеждане на конкурс за детска рисунка на тема „Магията на фолклора“. Наредена е и изложба с произведения на най-силно представилите се в конкурса малчугани. ДАБЧ дарява четири национални костюма на фолклорната формация „Огнени ритми“- Валядолид и изпраща поздравителен адрес.

- IX Фестивал на българите по света „Аз съм българче“ – Тимишоара, Румъния. В дните 10-12 ноември в Тимишоара и Винга, Румъния се

провежда IX фестивал на българите по света „Аз съм българче“. Фестивалът е посветен на Деня на народните будители. В различните прояви от фестивалната програма се включват деца от българските общности в Испания, Унгария, Чехия, Румъния, Сърбия, Украйна, Нидерландия, Германия, Русия, Италия... През 2017 година Фестивалът се реализира благодарение на сътрудничеството на Асоциация „Т.А.Н.Г.Р.А.“ – Мадрид и Асоциация „Българче“, Винга с председател Адриан Косилков. В Тимишоара и Винга се осъществяват два концерта, представя се изложба с детски рисунки. Инициативата предлага провеждането на конкурси за рисунка, есе и народна песен, както и гала-концерт на лауреатите в заключителния етап на фестивала (Тимишоара). Във Винга е наредена изложба с детски рисунки, представени в последното издание на феста. Малчуганите рисуват на тема: „Мой град, мой свят“, „Аз съм българче“, „Природата на България“. Държавната агенция за българите в чужбина подкрепя инициативата от момента на създаването ѝ. Инициатор е на един от конкурсите. Осигурява наградите за най-силно изявилите се малчугани в два от конкурсите за рисунка и есе.

- Партньорство на ДАБЧ при провеждането на Десетия международния младежки Фестивал по изкуствата „Музите“ в Созопол.

- Сътрудничество и взаимодействие с Гражданско сдружение „ГЛАС“ – Босилеград, Република Сърбия по провеждането на традиционния Международен детски Великденски фестивал, с участието на деца от няколко държави - Сърбия, Македония, Молдова, България. Осигурена е финансова подкрепа за програмата на фестивала.

- На 29 септември 2017 г. в галерията на Съюза на берлинските художници на “Schöneberger Ufer” 57 се открива изложбата „Фрагментирани истории: София – Берлин“. Тя е в рамките на проект, който се реализира от сдружение „Толкова близо, толкова далече“ в партньорство със Съюза на художниците в Берлин, Гьоте-институт България, Музей за история на София, Държавна агенция за българите в чужбина. Изложбата цели да стимулира художествената сцена в двата града, чрез представяне на съвременни германски художници от берлинската сцена през юли месец в София и през септември на български съвременни художници в Берлин. Специален гост на събитието в Берлин е г-н Петър Харалампиев, председател на ДАБЧ. Със свои произведения в изложбата се включват следните автори: Елизабет Талауер, Викенти Комитски, Борис Праматаров, Деян Янев, Милена Нойберт, Сандра Стойчева, Магдалена Николова, Нели Георгиева, Ирма Водева, Антоанета Гълъбова, Калина Димитрова, Десислава Унгер, Христо Гелов, Радостина Доганова, Иван Костолов, Зара Александрова.

През 2017 г. се осъществява 13-а световна среща на българските медии. В дните 4-8 октомври 2017 г. в Кишинев се събират представители на медии от България, Молдова, Украйна, Румъния, Сърбия, Испания, Ватикана, Холандия, Унгария, Чехия, Гърция, Кипър, Израел, САЩ и Канада. Събитието традиционно се организира от БТА. Патрон на инициативата през 2017 г. е вицепрезидентът на Република България г-жа Илияна Йотова. По покана на Асоциацията на българските медии по света във форума участва и председателят на ДАБЧ г-н Петър Харалампиев.

През 2016 г. форумът съсредоточи вниманието си върху гражданските инициативи. През 2017 г. акцентът е поставен върху проблемите на образованието. На срещата присъстват ректори на седем български висши учебни заведения. Дискусиите засягат новите платформи на образованието, връзката бизнес-образование-икономика, трансфера на кадри и технологии, отговорността на медиите за съхраняването на българския език.

През ноември 2017 г. в Одеса се провежда 5-ият Фестивал на съвременното българско кино. По този повод председателят на ДАБЧ г-н Петър Харалампиев

предприема посещение в Украйна по покана на председателя на Асоциацията на българите в Украйна г-н Антон Кисе и участва в откриването на фестивала в Одеската киностудия. В програмата на феста са включени филмите: „Съдилището”, „Маймуна”, „Летовници”, „Жажда”, „Всичко почти” и „Войвода”. По традиция инициативата се осъществява от Асоциацията на българите в Украйна в партньорство с Държавната агенция за българите в чужбина и Националният филмов център към Министерството на културата, както и с подкрепата на Генералното консулство на Република България в Одеса.

В рамките на издателската дейност, регистрирана в **Мерки 5.3.3.** от Плана, през 2017 г. ДАБЧ издава том 2 на сборника „Българите в чужбина – толкова близо, толкова далече”. Книгата, излязла под съставителството на д-р Снежана Йовева – Димитрова, е важна част от издателската програма на Държавната агенция за българите в чужбина. Тя е посветена на българските общности по света. Автори на публикациите са изследователи в областта на етнологията и езиковедството, експерти в агенцията и други държавни институции, както и представители на сдружения, основани от сънародниците ни във Великобритания, Украйна, Италия, Нидерландия и т.н.

В Института за етнология и фолклористика при БАН през ноември 2017 г. се осъществява премиерата на книгата на Юлияна Ганева – „И все пак сме българи”. Книгата е издание на Държавната агенция за българите в чужбина. Посветена е на живота, бита и традициите на българите в Казахстан. В книгата се засягат теми, свързани с пъстрия етнически състав на населението на Казахстан днес. Особен интерес предизвиква селището с име Болгарка, намиращо се в Алгински район, Актюбинска област. Като изследовател, Юлиана Ганева е имала възможност дълго време да наблюдава и проучва. В село Болгарка тя е работила като учител по български език и литература.

5.4. Развитие на административен капацитет и провеждане на обществени дебати относно оценка на въздействието и ролята на миграциите за социално-икономическото развитие на страната

5.4.1. Форум „Кариера в България. Защо не?” – реализация на млади висококвалифицирани специалисти в България. Организатори: фондация „Идентичност за България“, сдружения „Тук-там” и „Back2BG”

ДЪРЖАВНА АГЕНЦИЯ ЗА БЪЛГАРИТЕ В ЧУЖБИНА – СЪОРГАНИЗАТОР

През годините форумът „Кариера в България. Защо не?” се развива като уникална инициатива, която представя не само актуална информация за работа в България, но и възможност за споделяне на опит и дискусии по темата. В десетото издание на форума с кариерни изложения и свои щандове се включват над 93 изложителя. В проявата участват над 1500 млади професионалисти от десетки държави от цял свят. Държавната агенция за българите в чужбина подкрепя инициативата от момента на създаването ѝ. Пред 2017 г. ДАБЧ е институционален партньор. ДАБЧ финансира и издаването на Гид на новодошлия от Сдружение „Тук-Там”. Инициативата е заложена като **мярка 5.4.1.** в Плана за 2017 г.

На 22 април 2017 г. във Франкфурт се провежда за трети път Кариерен форум, ориентиран към младите български професионалисти в Германия, които желаят да се завърнат и реализират в родината. Инициатор и организатор на инициативата е младежкото сдружение „Български кариерен форум”, обединяващо български студенти и млади професионалисти с опит и образование в чужбина. В проявата се включват български и чужди компании, позиционирани в България и НПО.

Присъстват представители на академичните ни сдружения, основани във Франкфурт, Карлсруе, Манхайм и Мюнхен, както и млади българи от цяла Германия. През 2017 г. инициативата се осъществява и при подкрепата на Държавната агенция за българите в чужбина. Може да бъде регистрирана като **мярка 5.4.2.** в Плана за 2017 г.

През март 2017 година в Лондон се провежда поредното издание на проекта „Български кариерен форум”. Главен организатор е младежкото сдружение “BG Careers”. Проектът “Български кариерен форум” се утвърждава като платформа, която промотира кариерни възможности в България за българите зад граница. Топ компании от разнообразни сектори в България се включват в събитията, за да привлекат качествени кадри с опит и образование в чужбина, които да градят кариера у дома. През 2017 г. година форумът в Лондон привлича 20 изложители и над 180 посетители и регистрирани. За пръв път през 2017 г. сред посетителите се наблюдава превес на работещите (53%) над студентите. Форумът отчита повишение в пропорцията посетители с опит над 1 година (от 59% през 2016 на 64% през 2017 г.). За първа година форумът предлага и практическа работилница (workshop). ProCredit Bank предизвика посетителите да станат част от интерактивна и иновативна дискусия на тема „Традиционните банки в дигиталната ера”. Проявата получава подкрепа от ДАБЧ и следва да бъде записана като **мярка 5.4.3.** в Плана за 2017 г.

Държавната агенция за българите в чужбина участва през 2017 г. в Централизираната кампания за летни студентски стажове в държавната администрация, предложена от администрацията на Министерски съвет на Република България. Обявени са четири позиции. Провеждат се от координатора на инициативата в агенцията 10 интервюта с класирани на първи етап от администрацията на МС кандидати. Съгласно въведената процедура се определят петима кандидат-стажанти (четирима титуляри и една резерва) от Великобритания, Франция, Нидерландия и България. Стажът се провежда в ДАБЧ по програма на институцията от три модула. Инициативата следва да е представена като **мярка 5.4.4.** в Плана за 2017 г.

5.5. Периодичен преглед на съществуващото законодателство, създаване и поддържане на единна нормативна база, регулираща миграционните проблеми

5.6. Подобряване на информационното осигуряване и създаване на административен регистър за мигранти и имигранти

ДЪРЖАВНА АГЕНЦИЯ ЗА БЪЛГАРИТЕ В ЧУЖБИНА

ДАБЧ е създала както административния портал на агенцията, където има регистър на организациите на българите в чужбина, така и два други специализирани информационни портала – „Родина” – електронен портал за информация и общуване и „Родина Консулт” – електронен портал за информация и консултация.

5.6.1. Поддържане регистъра на Държавната агенция за българите в чужбина. Актуализиране на информацията

ДЪРЖАВНА АГЕНЦИЯ ЗА БЪЛГАРИТЕ В ЧУЖБИНА

Поддържа се и периодично се актуализира с нова информация регистърът на ДАБЧ за организациите на българите зад граница. Към края на 2017 година в регистъра има въведени към 1050 организации на българите по света (културни дружества, смесени дружества за приятелство, български неделни училища в чужбина, фолклорни формации, български православни църковни общини, медии и т.н.). Към началото на

учебната 2017/2018 г. броят на българските неделни училища по света е нараснал до към 330-350. Докато през 2014 г. те са били 212, а към началото на учебната 2015/2016 г. броят им е нараснал на 252.

5.6.2. Електронен портал за информация и общуване „Родина”

ДЪРЖАВНА АГЕНЦИЯ ЗА БЪЛГАРИТЕ В ЧУЖБИНА

Поддържа се порталът за информация и общуване „Родина”, където функционира и електронният бюлетин "Калейдоскоп". В специални рубрики в портала се представят значими български творци в чужбина, тяхното творчество, проектите и дейностите им в България. Поддържан най-редовно е информационният бюлетин „Калейдоскоп”. В него са отразени най-значимите инициативи и дейности на организациите на българите в чужбина. Информацията излиза ритмично, по 6-7 новини всяка седмица. Поддържа се и архив на бюлетина, което позволява да се намира от всеки потребител прецизна и адекватна информация за живота и организиранията прояви от сдруженията на българите в една отделна страна по света. Към края на 2017 г. над 4 850 са пуснатите в портала материали от момента на създаването му.

5.6.3. Електронен портал за информация и консултация „Родина Консулт”

ДЪРЖАВНА АГЕНЦИЯ ЗА БЪЛГАРИТЕ В ЧУЖБИНА

Поддържа се порталът „Родина Консулт”. Порталът предлага рубрики като „полезно”, „избори”, „данъчна политика”, „социална политика”, „здраве” и т.н. „Родина Консулт” е създаден като инструмент на комуникацията, който развива общуването с българите в чужбина, с оглед на интересите им: към завръщане в България, влагане на пари, закупуване на имоти в България, информация за развитието на здравната система, за особености на социалната политика, легализирането на дипломи и т.н. Предлагат се материали, излезли в медиите, а не публицистика. Информацията излиза ритмично. Нови текстове се въвеждат на няколко пъти през месеца. Порталът предлага чрез различните рубрики всеки месец по 25-35 нови материала.

5.7. Създаване на условия за културна и социална интеграция на имигранти и членове на техните семейства в българското общество

5.7.1. Кандидат-студентски изпити за обучение по ПМС103/1993г. и ПМС228/1997г.

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА, ДЪРЖАВНА АГЕНЦИЯ ЗА БЪЛГАРИТЕ В ЧУЖБИНА

Информационни дни на българското висше образование (кандидатстудентска борса) в Молдова, Украйна, Македония, Албания, Косово и Сърбия за приемане на студенти, докторанти и специализанти – българи, живеещи извън Република България и граждани на Република Македония през учебната 2017-2018 година.

Мярката се финансира от бюджета на МОН и от бюджета на Държавната агенция за българите в чужбина (ДАБЧ). Реализира се чрез провеждане на информационни дни на българското висше образование в 6 държави.

В периода 11 февруари – 1 март 2017 г., съгласно ПМС № 103/1993 г. и ПМС № 228/1997 г., са проведени информационни дни за кандидати от българска народност и за граждани на Република Македония, желаещи да се обучават в български висши училища в три направления, както следва:

- В Република Молдова и Украйна (11 – 17 февруари 2017 г.) – в Българския теоретичен лицей „Васил Левски” – град Кишинев, в Болградската гимназия „Г. С. Раковски“, град Болград, и в град Одеса.
- В Република Македония, Албания и Косово (17 – 22 февруари 2017 г.) – в посолствата на Република България в Скопие и Тирана, в Дружеството за албано-българско приятелство, град Корча, Албания и в село Речане, Призренско – Косово.
- В Република Сърбия – на 27 февруари в Димитровград, в гимназията „Св. Св. Кирил и Методий“ и на 1 март в Босилеград.

Изпълнението на мярката оказва въздействие на национално и на международно ниво.

ДЪРЖАВНА АГЕНЦИЯ ЗА БЪЛГАРИТЕ В ЧУЖБИНА

Представители на ДАБЧ участват в информационни дни на българското висше образование в Република Македония, Република Албания, Република Косово, Украйна. В посолството на Република България в Скопие присъстват около 70-80 младежи, в Корча – Албания – 40-50 младежи, а в посолството на Република България в Тирана – 20 младежи. В Речане - Косово присъстват към 40 младежи.

5.7.2. Провеждане на информационни дни на българското висше образование кандидат-студентска борса в Молдова, Украйна и Сърбия

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

Подготвителни курсове по български език, българска история и култура за кандидат-студенти, чуждестранни граждани от българска народност, желаещи да се обучават в български висши училища съгласно ПМС № 103/1993 г. през учебната 2017-2018 година.

Мярката се изпълнява чрез организиране и провеждане на подготвителни курсове за кандидат-студенти за повишаване нивото на подготовка им по български език и история на България. Финансирането на мярката е заложено в бюджета на МОН. През 2017 година преподаватели – специалисти по български език и българска диалектология от Института за български език към БАН, проведоха в Република Косово курс по български език, история и култура за кандидат-студенти от българска народност. Курсът е проведен в периодите 21 април – 05 май 2017 г. и 19 юни – 02 юли 2017 г. в рамките на 230 часа в село Речане, Призренско и е посетен от над 30 курсисти. Организиран е от Дружеството на българите-мюсюлмани в Косово със съдействието на Посолството на Република България в Прищина.

Мярката има въздействие на национално и на международно ниво.

5.7.3. Приемане на документи и провеждане на конкурси за приемане на студенти, докторанти и специализанти - българи, живеещи извън Република България и граждани на Република Македония за обучение и специализация по реда на ПМС № 103/1993 г. и ПМС № 228/1997 г. през учебната 2017 – 2018 г.

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА, ДЪРЖАВНА АГЕНЦИЯ ЗА БЪЛГАРИТЕ В ЧУЖБИНА

ДЪРЖАВНА АГЕНЦИЯ ЗА БЪЛГАРИТЕ В ЧУЖБИНА

През периода юни – юли 2017 г. ДАБЧ участва в кандидат-студентската кампания. Експерти от агенцията са включени в работните групи на МОН за прием на документите на кандидат-студентите и провеждането на изпитите в съответствие с ПМС № 103 и ПМС № 228. Съгласно предваритено уточнен график и разписана процедура, представители на агенцията са командировани в Македония, Молдова, Украйна, Сърбия, Косово и Албания. Като резултат за Македония по ПМС №103/1993 г. са приети 114 младежи, а по ПМС №228/1997 г. са приети 127 общо с магистрите. От Албания са приети 37, от Косово - 29. Общият брой на кандидатствалите по ПМС №103/1993 г. от Република Сърбия през 2017 г. е 118, като 47 са от Босилеград, а останалите от Димитровград (Цариброд) и околните населени места. По ПМС №103/1993 г. от Украйна, където кампанията по провеждането на изпитите е съсредоточена в Болград и Одеса, са приети 301 младежи.

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

Финансирането на мярката е в рамките на бюджета на МОН и на ДАБЧ.

Съгласно утвърден график на кампанията е извършено следното:

- приемане на документи и провеждане на кандидатстудентски конкурсни изпити в следните държави: Казахстан: 16 юни 2017 г., Молдова: 25 – 28 юни 2017 г., Украйна: 29 юни – 07 юли 2017 г., Сърбия: 02 – 03 юли 2017 г. в Босилеград и 11 – 12 юли 2017 г. в Димитровград, Албания: 17 – 20 юли 2017 г., Косово: 21 – 24 юли 2017 г.;
- приемане на документи в Посолството на Република България в Скопие, Република Македония: 17 – 20 юли 2017 г.;
- приемане на документи (04 – 06 юли 2017 г.) и провеждане на конкурсен изпит (07 юли 2017 г.) за кандидатите от Македония и други страни във Висшето транспортно училище „Тодор Каблешков”;
- провеждане на специализирани конкурсни изпити по изкуства и спорт в Академия за музикално, танцово и изобразително изкуство - Пловдив, Национална академия за театрално и филмово изкуство „Кръстьо Сарафов“, Национална музикална академия „Проф. Панчо Владигеров“, Националната спортна академия „Васил Левски“ и Национална художествена академия в периода 29 август – 14 септември 2017 г.

Общият брой на кандидат-студентите през 2017 година е 993.

В резултат от реализирането на мярката се очаква улесняване достъпа до качествено образование в българските висши училища на чуждестранни и на български граждани, живеещи извън страната.

Мярката оказва въздействие на национално и на международно ниво.

5.8. Регламентиране на процедури за легализирането на образованието и придобитите професии на имигрантите

Направление 6 - Значително намаляване на броя на емигриращите млади хора в репродуктивна възраст

6.1. Осигуряване на заетост и намаляване на безработицата сред младите хора

ИНСТИТУТ ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА ОБЩЕСТВАТА И ЗНАНИЕТО ПРИ БАН

Екип от ИИОЗ работи по международен изследователски проект „Ново Дунавско управление на съответствието на висшето образование на потребностите на пазара на труда“ (2017-2019 г.).

Проектът е финансиран по Програмата за междурегионално сътрудничество „ДУНАВ“ 2014-2020, договор № DTP1-115-4.1 като общият бюджет на проекта за 2017 г. е 17 636 лв.

Резултати от изпълнението на проекта:

1. Повишаване на институционалния капацитет в посока на нарастване на съответствието между висшето образование и пазара и труда с цел задържане на повече млади таланти хора да останат да учат и работят в страните от Дунавския регион.
2. Подобряване на сътрудничеството между бизнеса, висшето образование и държавните органи в посока на разработване на по-професионално ориентирани учебни програми; въвеждане на дуалната система на обучение във висшето образование.
3. Съпоставка на условията и възможностите за адекватно образование и работа за младите хора в страните от Дунавския регион.

Обхват на въздействие: Национално ниво, по райони на страната, в отделни случаи и в международен сравнителен план.

НАЦИОНАЛЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ИНСТИТУТ

Парични обезщетения за безработица

Общо разходите за изплащане на парични обезщетения за безработица през 2017 г. са в размер на 394 081,1 хил. лв., а средният изплатен размер на обезщетението за безработица е 397,18 лв.

Регистрираните безработни младежи до 29-годишна възраст с право на парично обезщетение са 9 451 и делът им е 11,9% от всички безработни с право на обезщетение. Средният месечен размер на обезщетението на тази група лица е 369,45 лв.³⁰

6.1.1. Студентски практики в реална работна среда по време на обучението за придобиване на висше образование

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

Осъществяването на мярката се подпомага чрез изпълнението на проект „Студентски практики – Фаза 1“ по Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ (ОП НОИР) с бюджет от 20 000 000 лв. за 2017 година.

Броят на студентите, включени в студентски практики до 30.11.2017 г е 28 875. Верифицираните средства са 15 057 000 лв. Делът на студентите, преминали успешно практическото обучение е 48.96% от включените.

³⁰ Броят на регистрираните безработни младежи до 29-годишна възраст и средният размер на обезщетението е отчетен на база броя на начислените парични обезщетения.

Забележка: Стойността на индикатора е с натрупване, тъй като в цитирания брой успешно приключили практиките си студенти през 2017 година са включени и такива, които са започнали практиката си през 2016 година.

Мярката се реализира на национално ниво по посока подобряване качеството на висшето образование и връзката му с пазара на труда.

6.1.2. Разработване на научно-приложен проект: „Инвестициите на Европейския социален фонд в иновативни политики за заетост в България – оценки и перспективи”

ИНСТИТУТ ЗА ИКОНОМИЧЕСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ ПРИ БАН

Екип на ИИИ разработи научно-приложен проект: „Инвестициите на Европейския социален фонд в иновативни политики за заетост в България – оценки и перспективи”. Проектът е финансиран за сметка на бюджетната субсидия на ИИИ (разходите не могат да бъдат конкретизирани, тъй като финансирането не е проектно).

Резултати от изпълнението на проекта: Формулирани са конкретни (специфични) критерии за оценка на социалната иновация: наличие на предлаган нов продукт или услуга за преход и/или устойчивост в заетостта, а в тази връзка - възможности за задоволяване на нови потребности на субектите на пазара на труда, както и за стимулиране на формирането им; изграждането на нов тип трудови и социални отношения; и изграждане на ново социално сътрудничество в полза на устойчивост в заетостта и качествено ѝ подобряване.

Вниманието е насочено предимно към програмни схеми, включени в първа и втора ос на ОП РЧР (2007 – 2013 г.) и към инициативите в рамките на първа ос на тази програма за периода (2014 – 2020 г.). Отделно се представя социалното предприемачество и неговото значение за социалното включване. В подробности са анализирани схеми за самонаемане, ваучерния механизъм; схемата „Социални иновации в предприятията” (2011 – 2014 г.); проект „My competence” в рамките на инициативата “Повишаване гъвкавостта и ефективността на пазара на труда чрез активни действия на социалните партньори”; социалното предприемачество, както и общо тази инициатива.

Общата оценка е за успешно реализирани иновативни идеи при обучение на заети лица (ваучерен механизъм) и развитие на предпоставки за продължаващо обучение (компетентностния модел). Слаба изява е регистрирана по отношение на социалното предприемачество и самонаемането поради различни причини, вкл. и от конюнктурен характер.

Според избраните критерии, разгледаните иновации и средата за тяхното прилагане са отговорили в най-малка степен на критерия, нови продукти и услуги за заетост“ и „изграждането на нов тип трудови и социални отношения“. В по-висока степен са реализирани изискванията за създаване на нови социални сътрудничества в полза на заетостта. Има основания да се твърди за общ стремеж към иновативност в рамките на възможните кадрови, финансови и организационни ресурси, и при отчитане на техния рисков характер.

Обхват на въздействие: Национално ниво.

6.1.3. ОП РЧР 2014 – 2020 г. - Схема “Младежка заетост”, проект “Нова възможност за младежка заетост”

**МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА, АГЕНЦИЯ ПО
ЗАЕТОСТТА, ОП РЧР 2014 – 2020 г.**

**МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА,
ОП РЧР 2014 – 2020 г.**

Целта на операцията е повишаване конкурентоспособността на младежите до 29-годишна възраст чрез осигуряване на възможност за стажуване или обучение по време на работа, което ще улесни прехода от образование към заетост, а и едновременно с това ще доведе до натрупване на ценен професионален опит, необходим за заемане на свободни работни места, заявени от работодатели. Очакванията са в дейности по операцията да бъдат включени най-малко 18 655 безработни участници до 29 г. Бюджетът на операцията е 82 млн. лв.

Общият размер на верифицираните средства по схемата за 2017 г. е 22 799 716.43 лв.

От началото на изпълнението на схема „Младежка заетост“ до края на 2017 г. са включени 13 391 безработни лица на възраст 15-29 години включително.

АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА, ОП РЧР 2014 – 2020 г.

Схема “Младежка заетост”, Проект “Нова възможност за младежка заетост”

Целта на схемата е да се повиши конкурентоспособността на младежите чрез осигуряване на възможност за стажуване или обучение по време на работа. Това ще улесни прехода от образование към заетост и ще доведе до натрупване на ценен професионален опит, необходим за заемане на свободни работни места, заявени от работодатели.

Проект „Нова възможност за младежка заетост” предоставя възможност на работодателите да наемат младежи в две основни направления:

- Стажуване: Работодателят или определен от него служител да изпълнява ролята на наставник на наетия по схемата младеж. Целта е максимално усвояване на практически умения по придобита професия или специалност в рамките на стажа.
- Обучение по време на работа: По време на работния процес тече и обучение на служителя по определена професия или специалност, като за целта се предвижда работодателят или определен от него служител да изпълнява ролята на наставник на включения в обучение по време на работа младеж.

През 2017 г. включените в заетост младежи по програмата са 3 048 бр. Изразходваните средства от бюджета на проекта са 15 826 809,49 лв.

6.1.4. ОП РЧР 2014 – 2020 г. - „Ново работно място“

**МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА, ГЛАВНА
ДИРЕКЦИЯ „ЕВРОПЕЙСКИ ФОНДОВЕ, МЕЖДУНАРОДНИ ПРОГРАМИ И
ПРОЕКТИ“, ОП РЧР 2014 – 2020 г.**

Операцията има за цел да осигури предпоставки за създаване на устойчиви работни места за безработни и неактивни лица. Очакванията са по операцията да бъдат включени 10 370 безработни и неактивни участници, като 3023 при напускане на

операцията ще придобият квалификация и 5952 ще имат работа. Целеви групи са безработни и неактивни лица, а договориранията средства са в размер на 125 839 936.69 лв.

Общият размер на верифицираните средства по схемата за 2017 г. е 40 276 354.48 лв.

До края на 2017 г. във финансираните проекти по операцията са включени 8 502 безработни и неактивни участници, от които 1954 лица при напускане на операцията имат работа и 498 лица са придобили квалификация.

6.1.5. ОП РЧР 2014 – 2020 г. - „Подкрепа за предприемачеството“

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА, ГЛАВНА ДИРЕКЦИЯ „ЕВРОПЕЙСКИ ФОНДОВЕ, МЕЖДУНАРОДНИ ПРОГРАМИ И ПРОЕКТИ“, ОП РЧР 2014 – 2020 г.

Операцията цели да подготви лица, желаещи да развият собствен бизнес, вкл. безработни и работещи, за планиране и стартиране на самостоятелна стопанска дейност и самонаемане. По операцията се очаква да се включат 1650 безработни и неактивни участници и 700 заети лица, като 590 участници ще бъдат в самостоятелна заетост при напускане на операцията. Целева група са лица, желаещи да започнат самостоятелна стопанска дейност, в т.ч. безработни, неактивни или работещи, вкл. младежи до 29 г., а бюджетът е 21 408 359.77 лв.

Към момента по операцията са сключени 85 броя договора за предоставяне на БФП на обща стойност 18 619 566.78 лева. Предстои подписването на още договори по процедурата.

6.1.6. ОП РЧР 2014 – 2020 г. - „Специфични обучения“

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА, ГЛАВНА ДИРЕКЦИЯ „ЕВРОПЕЙСКИ ФОНДОВЕ, МЕЖДУНАРОДНИ ПРОГРАМИ И ПРОЕКТИ“, ОП РЧР 2014 – 2020 г.

Операцията цели да осигури предпоставки за кариерно развитие на неактивни и безработни лица да започнат професионално развитие чрез съвременно обучение, съобразено с потребностите на работодателите, както и възможност за компаниите, съгласно конкретните си нужди да осигурят продължаващо обучение за заетите лица.

Операцията е силно фокусирана към сектори, основаващи се на знанията, високите технологии и ИКТ, преработвателната промишленост с по-висока добавена стойност на труда. Предвижда се по процедурата да се включат 2 000 безработни и неактивни и 1 000 заети лица. Целева група са неактивни и безработни лица до 29 г. вкл. и заети лица, а бюджетът е 10 млн.лв.

Към момента са сключени 42 договора на обща стойност 8 018 444,96 лв.

6.1.7. ОП РЧР 2014 – 2020 г. Схема/Проект „Обучения и заетост за младите хора“

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА, АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА, ОП РЧР 2014 – 2020 г.

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА, ОП РЧР 2014 – 2020 г.

Операцията цели интеграция на безработни младежи до 29-годишна възраст вкл., регистрирани в ДБТ в заетост при работодател чрез осигуряване на подходящо за работното място обучение и субсидия за заетост.

Очакванията са в дейности по операцията да бъдат включени 24 770 безработни участници от 15 до 29 г., като 18 578 от тях при напускане на операцията следва да бъдат ангажирани с образование/ обучение, или да получават квалификация или имат работа, включително като самостоятелно заети лица. Целева група са безработни младежи до 29 г., регистрирани в дирекции „Бюро по труда“ към Агенция по заетостта. Бюджетът на операцията е 123 854 936 лв.

Общият размер на верифицираните средства по схемата към 2017 г. е 39 806 37,84 лв.

От началото на изпълнението на схема „Обучения и заетост за младите хора“ до края на 2017 г. са включени 16 359 безработни участници от 15 до 29-годишна възраст включително.

АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА, ОП РЧР 2014 – 2020 г.

Проект „Обучение и заетост за младите хора“

Целта на проекта е интегриране на безработни младежи до 29-годишна възраст вкл., регистрирани в дирекции „Бюро по труда“ (ДБТ) към АЗ, чрез включването им в заетост при работодател и осигуряване на обучения за придобиване на професионална квалификация и ключови компетентности по чужд език и дигитална компетентност. Бюджетът на проекта е 115 000 000 лв. Продължителността е 36 месеца.

През 2017 г. по проекта в заетост са включени 7 038 младежи. Изразходваните средства от бюджета на проекта са 15 334 415,30 лв.

6.1.8. ОП РЧР 2014 – 2020 г. Схема/Проект „Готови за работа“

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА, АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА, ОП РЧР 2014 – 2020 г.

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА, ОП РЧР 2014 – 2020 г.

Основна цел на операцията е стимулиране на активността на младежи до 29-годишна възраст вкл., които не са нито в образование или обучение, нито в заетост, вкл. не са регистрирани като безработни лица в АЗ чрез консултиране, ориентиране и подобряване на възможностите им за намиране на работа и трудова реализация. По операцията се очаква да бъдат включени 10 000 неактивни участници на възраст 15- 29 г. вкл., извън обучение или образование, като 3 000 от тях при напускане на операцията са ангажирани с образование/обучение, получават квалификация или имат работа, включително като самостоятелно заети лица.

Целева група са икономически неактивни младежи от 15 до 29 г., които не са в образование, обучение или заетост и не са били регистрирани в дирекция „Бюро по труда“.

От началото на изпълнението на схема „Готови за работа“ до края на 2017 г. са включени 648 неактивни участници

Бюджетът на операцията е 10 000 000 лв.

АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА, ОП РЧР 2014 – 2020 г.

Проект „Готови за работа”

По проекта се реализират следните дейности:

- Дейности за идентифициране, информиране и мотивиране на активно поведение на пазара на труда на икономически неактивни младежи до 29 г. възраст включително, които не са в образование или обучение;
- Провеждане на „ателиета за търсене на работа” с максимална продължителност 5 дни; психологическо подпомагане;
- Насочване към подходящи, съобразени с индивидуалния профил на лицата, мерки за обучение, образование и обучение (осигурява се със собствен ресурс на АЗ);
- Организиране на трудови борси за срещи на активираните младежи с работодатели.

Бюджетът на проекта е 10 000 000 лв. Продължителността е 24 месеца.

По проекта трябва да бъдат достигнати следните индикатори:

- Неактивни участници на възраст 15-24 г. вкл., извън обучение или образование – 8 000 лица;
- Неактивни участници на възраст 25-29 г. вкл., извън обучение или образование – 2 000 лица;

През 2017 г. са идентифицирани 1 400 неактивни младежи. Изразходваните средства от бюджета на проекта са 172 993,38 лв.

6.1.9. Програма „Старт на кариерата”

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА, АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

Придобиването на начален професионален опит от младите хора с висше образование е важно условие за участието им на пазара на труда. В подкрепа на прехода от образование към заетост се реализира програмата „Старт на кариерата”. Програмата осигурява възможности на младежи със завършено висше образование до 29 г. да придобият професионален опит по своята специалност чрез работа в публичната администрация. Работните места се разкриват в министерства, ведомства, агенции и техните териториални поделения, както и в областни и общински администрации. През 2017 г. със средства от ДБ за активна политика на пазара на труда са финансирани разходите на работодателите за труд за период от 9 месеца. Субсидираното трудово възнаграждение е в размер на 550 лв.

През 2017 г. по програмата са включени в заетост 884 младежи. Изразходваните средства от ДБ са 5 053 059 лв.

6.1.10. Насърчаване на работодателите да наемат безработни младежи до 29-годишна възраст (чл. 36, ал. 1 от ЗНЗ)

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА, АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

В изпълнение на тази мярка работодателите разкриват работни места, на които наемат безработни младежи, включително и за първа работа по специалността. С Националния план за действие по заетостта (НПДЗ) през 2017 г. са определени параметрите на насърчителната мярка, като са част от разходите на работодателите за трудови възнаграждения, допълнителни възнаграждения по трудовото и дължими вноски по осигурителното законодателство за период до 9 месеца. Субсидираната част от трудовото възнаграждение на младежи с висше образование, наети на длъжности, за които минималното образователно и квалификационно ниво съгласно НКПД 2011 г. е определено като завършена степен на висше образование, е в размер на 380 лв., а за останалите – 300 лв. Работодателите са задължени да запазят заетостта за допълнителен период, равен на периода на субсидиране.

През 2017 г. в заетост по условията на мярката са включени 867 младежи. Изразходваните средства от ДБ са в размер на 2 759 414 лв.

6.1.11. Насърчаване на работодателите да наемат безработни лица до 29-годишна възраст с трайни увреждания, вкл. военноинвалиди, както и младежи от специализирани институции или ползващи социални услуги в общността от резидентен тип, завършили образованието си (чл. 36, ал. 2 от ЗНЗ)

АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

За стимулиране на работодателите да разкриват работни места, на които да наемат безработни лица от целевата група, от ДБ са осигурени средства за трудово възнаграждение и допълнителни плащания по трудовото и осигурително законодателство за период до 9 месеца, съгласно НПДЗ 2017 г. Работодателят е задължен да запази заетостта на лицата за допълнителен период, равен на периода на субсидиране. Субсидираната част от трудовото възнаграждение е в размер на 380 лв. за лица с висше образование, наети на длъжности, за които се изисква завършена степен на висше образование, а за останалите – 300 лв.

През 2017 г. в заетост по условията на мярката са включени 5 лица. Изразходваните средства от ДБ са в размер на 29 164 лв.

6.1.12. Насърчаване на работодателите да наемат на непълно работно време безработни лица до 29-год. възраст, с непрекъснато поддържана регистрация не по-малко от 12 месеца (чл. 36а от ЗНЗ)

АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

По условията на мярката се предоставят финансови стимули на работодатели, които осигуряват заетост на непълно работно време на безработни лица до 29-годишна възраст, с непрекъснато поддържана регистрация не по-малко от 12 месеца. През 2017 г. периодът на субсидиране е до 6 месеца. От ДБ са финансирани част от разходите за труд - почасово трудово възнаграждение в размер на 2,30 лв. за лица с висше образование, наети на длъжности, които изискват такава степен на образование и 1,81 лв. за останалите, осигуровки за сметка на работодателя и допълнителни плащания по трудовото законодателство.

През 2017 г. в заетост по условията на мярката са включени 20 лица. Изразходваните средства от ДБ са в размер на 53 065 лв.

6.1.13. Насърчаване на работодателите да разкриват работни места за стажуване на безработни лица до 29-годишна възраст (чл. 41 от ЗНЗ)

АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

Държавата насърчава работодателите да разкриват работни места за стажуване на младежи, като предвижда стимули за работодателите, които осигуряват възможности за стаж на младежи. Тази възможност е регламентирана в разпоредбата на чл. 41 от ЗНЗ. В обхвата на целевата група се включват безработни лица до 29-годишна възраст, придобили през последните 24 месеца квалификация по професия или част от професия, изисквана за заеманата длъжност, които не притежават опит по тази професия. През 2017 г. със средства от ДБ са финансирани част от разходите за труд в размер на 300 лв. и допълнителни плащания по трудовото и осигурително законодателство за период до 6 месеца.

През 2017 г. по условията на мярката са стажували 17 лица. Изразходваните средства от ДБ са в размер на 57 738 лв.

6.1.14. Насърчаване наемаването на безработни младежи с основно и по-ниско образование и без квалификация за чиракуване под ръководството на наставник (чл. 41а от ЗНЗ)

АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

Насърчителната мярка подпомага достъпа до пазара на труда на безработни младежи с основно или по-ниско образование и без квалификация, чрез обучение на конкретно работно място под ръководството на наставник. За разкрито работно място, на което е наето на пълно или непълно работно време за чиракуване безработно лице до 29-годишна възраст, на работодателя се осигуряват средства от ДБ. През 2017 г. със средствата е субсидирана заетостта на лицата (300 лв. за част от трудовото възнаграждение/1,81 лв. почасово трудово възнаграждение, здравни и социални осигуровки за сметка на работодателя, допълнителни възнаграждения по трудовото законодателство) за срок до 6 месеца и възнаграждението на наставника (180 лв.) за срок до 12 месеца.

През 2017 г. по условията на мярката са чиракували 31 младежи, за което са ангажирани 33 наставници. Изразходваните средства от ДБ са в размер на 134 450 лв., от които 38 574 лв. за наставници.

6.1.15. Насърчаване на разкриването на работни места за обучение чрез работа (дуална система на обучение) чл. 46а от ЗНЗ – обучение

АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

Насърчителната мярка се прилага в подкрепа на безработни лица без квалификация. Съгласно разпоредбата на чл. 46а от ЗНЗ за разкрито работно място за обучение чрез работа (дуална система на обучение), организирано по реда на Закона за професионалното образование и обучение (ЗПОО), на което е наето безработно лице, на работодателя се предоставят средства за времето на обучението, за максимален период от 36 месеца. Средства се предоставят и на обучаващата институция, с която в партньорство се провежда обучението. Осигуряват се средства и за наставника, който участва в процеса на обучение. През 2017 г. параметрите на финансирането са: средства за част от трудовото възнаграждение в размер на 200 лв., допълнителни плащания по трудовото и осигурително законодателство и средства за наставника - 180 лв. Максималният размер на средствата за професионално обучение са: за придобиване на

първа степен на ПК и на квалификация по част от професията – 600 лв., за придобиване на втора степен на ПК – 1200 лв. и за придобиване на трета степен на ПК – 1 800 лв.

През 2017 г. по условията на мярката в дуално обучение са включени 30 лица. Изразходваните средства от ДБ са в размер на 67 708 лв.

6.1.16. Наемане на безработни млади хора до 29 години чрез използване на програми на Агенцията по заетостта

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА, АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА, МИНИСТЕРСТВО НА ТРАНСПОРТА, ИНФОРМАЦИОННИТЕ ТЕХНОЛОГИИ И СЪОБЩЕНИЯТА – ДП „НАЦИОНАЛНА КОМПАНИЯ ЖЕЛЕЗОПЪТНА ИНФРАСТРУКТУРА“

МИНИСТЕРСТВО НА ТРАНСПОРТА, ИНФОРМАЦИОННИТЕ ТЕХНОЛОГИИ И СЪОБЩЕНИЯТА – ДП „НАЦИОНАЛНА КОМПАНИЯ ЖЕЛЕЗОПЪТНА ИНФРАСТРУКТУРА“

1. Взаимодействие с образователните институции - сключени договори с висшите училища (ВТУ „Тодор Каблешков”, Технически университет – София, УНСС, МГУ „Св. Иван Рилски” и професионалните гимназии по жп транспорт в страната: „Никола Корчев”, гр. София; „Христо Смирненски”, гр. Карлово и „Никола Йонков Вапцаров”, гр. Горна Оряховица) за провеждане на стажове и практики на учениците и студентите и последващото им назначаване на работа чрез Стажантска програма, Стипендиантска програма и Програма за развитие на кадрите чрез обучение на млади специалисти във ВУЗ;

- проведени са стажове по стажантската програма на компанията и две производствени практики на 79 студента и 52 ученика;

- по проект „Студентски и ученически практики” е проведено практическо обучение в реална работна среда на 21 броя студенти;

- от 04.04.2017 г. е приета Програма за изплащане на стипендии на ученици от средни училища и професионални гимназии със специалности, имащи отношение към дейността на компанията. Програмата е ориентирана към ученици XI и XII клас, с условия за необходим среден успех и договор за обвързване на учениците с работа в ДП „НКЖИ“. Към настоящия момент са сключени 10 броя договори.

2. Инициирани са действия за създаване на специалност „Ръководител движение” към Списъка на професиите за професионално образование (СППОО) към Министерството на образованието и науката и обучение по Закона за професионалното образование и обучение. С решение на Министерството на образованието и науката специалността „Ръководител движение” е включена в СППОО.

6.1.17. Екип от ИИОЗ работи по международен изследователски проект „Ново Дунавско управление на съответствието на висшето образование на потребностите на пазара на труда“ (2017 – 2019 г.)

ИНСТИТУТ ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА ОБЩЕСТВАТА И ЗНАНИЕТО ПРИ БАН

6.2. Подобряване на условията на труд, заплащането и качеството на заетостта

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА, ОП РЧР 2014 – 2020 г., МИНИСТЕРСТВО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

6.2.1. Създаване на по-добри условия за специализация на младите лекари с цел намаляване броя на емигриращите лекари и други медицински специалисти чрез нормативни промени

МИНИСТЕРСТВО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

От съществено значение както за системата на здравеопазването, така и за обществото, е обучените в България медицински специалисти да бъдат мотивирани да останат и да се развиват в страната. Темата за създаване на възможности за професионално развитие е приоритетна за Министерството на здравеопазването. През последните години бяха реализирани редица нормативни промени, които да създадат привлекателни условия за придобиване на специалност, съобразени с европейските изисквания.

Актуализираната Наредба № 1 от 2015 г. за придобиване на специалност в системата на здравеопазването е една успешна стъпка към задържане на младите лекари и други медицински специалисти в България. Този факт се подкрепя и от проведените от Асоциацията за развитие на медицинската общност проучвания сред млади лекари и студенти по медицина, съгласно които се отчита значително увеличаване на доверието към новата система на специализации, както и спад в желанието за емиграция с около 30% спрямо предходно действащата наредба (Наредба № 34 от 2006 г. за придобиване на специалност в системата на здравеопазването). Намаляването на потенциалната емиграция се потвърждава и от статистиката за последните 11 години за броя на издаваните от Министерството на здравеопазването удостоверения, необходими за упражняване на професията „лекар“ в чужбина на български граждани, придобили квалификацията си в Република България. За посочения период е налице явна тенденция за намаляване броя на тези удостоверения – за 2017 г. са издадени само 222 удостоверения (при 258 за 2016 г., 364 за 2015 г., 411 за 2014 г., 428 за 2013 г., 495 за 2012 г., 524 за 2011 г., 585 за 2010 г., 492 за 2009 г., 655 за 2008 г. и 594 за 2007 г.).

Успехът на актуализираната Наредба № 1 от 2015 г. за придобиване на специалност в системата на здравеопазването се потвърждава и от факта, че повече от 70% от завършилите през последните 3 години лекари – български граждани, вече са специализанти по реда на наредбата. Общият брой на специализантите в системата на здравеопазването по наредбата е над 3 580. С цел придобиване на актуални знания, умения и компетентности от специализантите през 2017 г. са утвърдени 11 актуализирани учебни програми по различни специалности в съответствие с развитието на медицинската наука и практика.

6.2.2. Разработване на проект по ОП „Развитие на човешките ресурси“ за надграждане на успешно финализирания през 2015 г. проект „Нови възможности за лекарите в България“

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА, ОП РЧР 2014 – 2020 г.

Основната цел на стартиралата операция „Специализация в здравеопазването“ е да се подпомогне повишаването на професионалния капацитет на обучаващите се лекари-специализанти и осигуряването на по-качествени здравни услуги. Операцията ще даде възможност на лица, започнали обучението си за

придобиване на специалност (лекари-специализанти по медицина и лекари-специализанти по дентална медицина) да продължат и завършат своето обучение по специалността.

По операцията се очаква да бъдат включени 200 заети участници, вкл. самостоятелно заети в приоритетни сектори на икономиката и 520 лекари-специализанти, като 465 от тях ще имат придобита квалификация (специалност) при напускане на операцията.

Целева група са специализанти от сферата на здравеопазването (лекари-специализанти по медицина и лекари-специализанти по дентална медицина).

Бюджетът на схемата е 5 496 628,40 лв. До края на 2017 г. са включени 150 специализанти.

МИНИСТЕРСТВО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

През 2017 г. се изпълнява проект BG05M9OP001-1.015-0001 „Специализация в здравеопазването”, по който Министерството на здравеопазването е конкретен бенефициент и който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси” 2014 – 2020 г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Проектът допълва мерките за подкрепа на лица, започнали специализацията си, реализирани по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2007 – 2013 г. чрез проект BG051PO001-6.2.18-0001 „Нови възможности за лекарите в България”.

6.2.3. Подкрепа на програма “Активни млади хора до 29 годишна възраст” на МТСП за обучение за придобиване на квалификация за парамедици

МИНИСТЕРСТВО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

В подкрепа на програма „Активни млади хора до 29 годишна възраст” на Министерството на труда и социалната политика за обучение за придобиване на квалификация за парамедици са назначени 46 парамедици на трудов договор в центровете за спешна медицинска помощ в Кърджали, Пловдив, Разград, Смолян и Търговище, за които е осигурено заплащане на възнагражденията за 6 месеца от бюджета на програмата.

6.2.4. ОП РЧР 2014 – 2020 г. „Добри и безопасни условия на труд“

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА, ГЛАВНА ДИРЕКЦИЯ „ЕВРОПЕЙСКИ ФОНДОВЕ, МЕЖДУНАРОДНИ ПРОГРАМИ И ПРОЕКТИ“, ОП РЧР 2014 – 2020 г.

Целта на операцията е осигуряване на безопасни условия на труд в предприятията, както и подобряване на работната среда, организацията на труд и управлението на човешките ресурси. Очаква се 8000 заети лица, вкл. самостоятелно заети, да бъдат включени с проектните дейности по операцията и около 400 предприятия да получат подкрепа, като най-малко 250 от тях да са въвели нови процеси за безопасни и здравословни условия на труд, нови системи, практики и инструменти за развитие на човешките ресурси и организация на труда. Бюджетът на схемата е 80 000 000 лв.

Общият размер на верифицираните средства по схемата до края на 2017 г. е 17 298 374,63лв.

До края на 2017 г. във финансираните проекти по операцията са включени 11 062 заети лица, вкл. самостоятелно заети, 49 предприятия са получили подкрепа, от които 29 предприятия са въвели нови процеси за безопасни и здравословни условия на труд и 15 предприятия са въвели нови системи, практики и инструменти за развитие на човешките ресурси и организация на труда. Към настоящия момент, броят на сключените договори по схемата е 382.

6.3. Създаване на условия за преодоляване на бедността и социалната изолация сред младежите в неравностойно положение

6.3.1. Осигуряване на стипендии за студенти, докторанти и специализанти със средства от държавния бюджет

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

През 2017 година за стипендии са предвидени 35 796 203 лв. в рамките на държавния бюджет.

В резултат на осъществяването на мярката се отчитат следните стойности на заложените индикатори за 2017 година:

- брой докторанти, които получават стипендии (български и чуждестранни) – 2579;
- брой чуждестранни студенти, които получават стипендии – 2058;
- дял на чуждестранните студенти и на докторантите, които получават стипендии спрямо общия брой студенти в редовна форма на обучение – 3,3%;
- брой български студенти, които получават стипендии по социален признак - 4984;
- дял на българските студенти, които получават стипендии по социален признак спрямо общия брой студенти в редовна форма на обучение – 3,8%;
- брой български студенти, които получават стипендии по успех и доход – 14 956;
- дял на българските студенти, които получават стипендии по успех и доход спрямо общия брой студенти в редовна форма на обучение – 9,7%.

Въздействието на реализиране на мярката се отчита чрез индикатор на национално ниво – в 37 държавни висши училища.

6.3.2. Подобряване достъпа до висше образование

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

Мярката се реализира по Проект BG05M20P001-2.003 „Студентски стипендии“ – Фаза 1 по ОП НОИР със средства за 2017 година, в размер на 13 000 000 лв.

Броят на студентите, по приоритетни специалности, получили стипендии и специални стипендии до 30.11.2017 г., е 33 317 (с натрупване), от които 27 621 студенти са получили стипендии за успех и 15 535 са получили стипендии за специални постижения. Верифицираните средства са 23 169 000 лв.

Изпълнението на мярката ще допринесе за стимулиране обучението в области, определени като приоритетни за страната, както и за улесняване на достъпа до висше образование в национален мащаб.

Индикаторът на въздействие е на национално ниво – в 51 висши училища в Република България.

6.3.3. Подкрепа на уязвими групи за достъп до висше образование

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

Финансирането на мярката е в рамките на средствата за 2017 г. в размер на 13 000 000 лв. по проект BG05M2OP001-2.003 – „Студентски стипендии“ – Фаза 1 по ОП НОИР.

Към момента операцията не е стартирала.

6.3.4. Създаване условия на равен достъп до качествено образование и възможности за учене през целия живот в областта на науката

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

6.3.4.1. Провеждане на ежегоден национален конкурс „Млади таланти“

Средствата по мярката в размер на 60 000 лв. са планирани предварително в бюджета на МОН за 2017 година (общо със средствата по т. 6.3.4.2). От тях са усвоени 50 411 лв.

Националният ежегоден конкурс „Млади таланти“ е проведен в периода 25-27 април 2017 г.

Трима от кандидатите са класирани на първо място, наградени са с парични суми в размер на по 1500 лв. и с право на участие в Европейския конкурс за млади учени. Двама от кандидатите са получили поощрителни награди и парични суми в размер на по 1000 лв.

Мярката въздейства на национално равнище за подпомагане реализирането на младите таланти в областта на науката.

6.3.4.2. Организиране участието на младите учени в Европейското състезание за млади учени и Ежегодното международно изложение за млади таланти

Организирано е участието на младите учени в Европейското състезание за млади учени (European Union contest for young scientists - EUCYS) и Световното младежко научно изложение EXPO Science Europe 2017 година.

Тримата, класирани на първо място в конкурса „Млади таланти“, взеха участие в Европейския конкурс за млади учени EUCYS, който се проведе през месец септември 2017 година в град Талин, Естония. Ученикът от математическата гимназия „Гео Милев“ в град Плевен – Чавдар Лалов, с проект на тема: „Върху структурата на несамопресичащите се разходки и свързващата константа“, получи трета награда от журито, както и наградата на Лондонския международен младежки научен форум (LIYSF).

Три проекта участваха в изложението EXPO Science Europe 2017 година, което се проведе през месец август 2017 година в град Форталеза, Бразилия.

Чрез осъществяването на мярката се очаква на национално равнище да се подпомогне реализирането на младите таланти в областта на науката.

6.3.4.3. РМС за приемане на Наредба за условията и реда за планиране, разпределение и разходване на средствата, отпускани целево от ДБ за присъщата на ДВУ научна и художествено-творческа дейност

Средствата, предвидени за изпълнението на мярката, са в размер на 8 018 865 лв. от бюджета на МОН. Определени са с ПМС № 374 от 22.12.2016 г. за изпълнение на държавния бюджет за 2017 година и са за присъщата на държавните висши училища (ДВУ) научна или художественотворческа дейност и за издаване на учебници и научни трудове.

Чрез предоставените средства се финансира научната или художественотворческата дейност на ДВУ, в т.ч. за:

- стимулиране за кариерно развитие в областта на науката;
- проекти за научни изследвания или художественотворческа дейност в областите на науката или изкуството, в които ДВУ подготвя студенти и докторанти;
- проекти за подготовка на участие в международни научни програми;
- допълнителна финансова подкрепа към текущи научни проекти или проекти за художественотворческа дейност, финансирани от национални или международни научни организации;
- инфраструктурни проекти за провеждането на качествени и конкурентоспособни научни изследвания и художественотворческа дейност в ДВУ;
- демонстрационни проекти;
- подкрепа на специализирани публикации в реферирани издания и издания с импакт фактор;
- издаване на научни трудове.

Областта на въздействие на мярката е на национално ниво във връзка със създаване на условия за учене през целия живот в областта на науката за млади учени, студенти и докторанти.

6.3.4.4. Конкурси за млади учени на Фонд „Научни изследвания“

Средствата по мярката са от бюджета на МОН и от бюджета на Фонд „Научни изследвания“ (ФНИ). За 2017 година са изразходвани 556 871 лв.

Финансирането по процедурата (Конкурс за финансиране на научни изследвания на млади учени и постдокторанти – 2017 година) е в подкрепа осъществяване на нестопанска научна дейност за научни изследвания за придобиване на нови знания и за насърчаване участието на младите учени и постдокторанти в научноизследователска работа. Нестопанската научна дейност е съобразена с Националната стратегия за развитие на научните изследвания в Република България 2020 и допринася за нейните цели чрез:

- повишаване квалификацията на научните кадри;
- разпространение на резултатите от изследователската дейност;
- поощряване проекти с участието на млади учени и постдокторанти.

През 2017 година се отчитат постижения в насърчаването и провеждането на качествени научни изследвания от млади учени и постдокторанти, повишаване на квалификацията им и получаване на високи научни постижения в следните области:

- 1) Биологически науки
- 2) Математически науки и информатика
- 3) Медицински науки
- 4) Науки за земята
- 5) Обществени науки

- 6) Селскостопански науки
- 7) Технически науки
- 8) Физически науки
- 9) Химически науки
- 10) Хуманитарни науки

Изпълнението на мярката се отчита на национално ниво и целта на реализирането ѝ е подпомагането и стимулирането на млади учени.

6.3.4.5. Конкурси за млади учени в програмата на ЕС Хоризонт 2020, подпрограма Мария-Склодовска Кюри

Планираните средства по мярката са: средства от бюджета на МОН, средства от европейските структурни фондове и други. Договореното финансиране е в размер на 1 573 605,6 евро.

Един от механизмите за реализиране на мярката е чрез конкурси за млади учени в Рамковата програма за научни изследвания и иновации на Европейския съюз (ЕС) „Хоризонт 2020“, подпрограма „Мария Склодовска – Кюри“, конкурси 2017 година, както и излезли резултати от конкурсите през 2016 г.

През 2017 година са подадени 61 проектни предложения, като одобрени и финансирани са 8 проектни предложения с българско участие.

Целите на мярката са:

- стимулиране участието на млади учени в конкурсите на Рамковата програма за научни изследвания и иновации на ЕС „Хоризонт 2020“, чрез информационни събития;
- подпомагане процеса на подготовка на проекти.

Въздействието на реализиране на мярката се отчита на национално и на европейско ниво във връзка с подпомагането и стимулирането на млади учени.

6.3.4.6. Организиране на ежегоден конкурс и церемония за награди „Питагор“ за съществен принос в развитието на науката

Мярката се осъществява чрез организиране на ежегоден конкурс и церемония за награди „Питагор“ за съществен принос в развитието на науката, като планираните средства са предварително заложили в бюджета на МОН и възлизат на 104 880 лв. за 2017 година.

Проведена е церемония по награждаване на носителите на наградите за съществен принос в развитието на науката на утвърдени учени и научни организации от всички научни области, както и за специфични научни дейности „Питагор“, на която са връчени следните отличия:

- Две големи награди за млад учен – статуетки „Питагор“ и парични награди по 11 000 лв.
- Две награди за утвърдени учени в областта на природните и инженерните науки – плакет и парични награди по 8000 лв.
- Награда за утвърден учен в областта на здравето и медицинските науки – плакет и парична награда в размер на 8000 лв.
- Връчена награда за успешен ръководител на международни проекти – плакет и парична награда в размер на 8000 лв.
- Награда за научен колектив с успешна експлоатация и комерсиализация на научните резултати – плакет и парична награда в размер на 8000 лв.

- Награда за фирма с най-много инвестиции в НИРД – плакет и парична награда в размер на 8000 лв.
- Награда за значим принос на български учен, работещ в чужбина – плакет и парична награда в размер на 8000 лв.
- Поощрителна награда за млад учен в областта на хуманитарните и социални науки – плакет и парична награда в размер на 2000 лв.

Чрез осъществяването на мярката на национално равнище се цели да се стимулират учени със значим принос в различни области на науката.

6.3.4.7. Реализиране на програма за привличане на българска научна диаспора

През 2017 година не са изразходвани предвидените в бюджета на МОН средства, свързани с тази дейност.

За изпълнение на мярката през 2017 година се реализира програма за привличане на българската научна диаспора (българските учени във водещи европейски и световни университети, които да бъдат поддържани като мрежа). Прилага се моделът за кариерно развитие на млади учени, разработен в рамките на проект „Наука и бизнес”, в посока на професионалната им реализация в практиката и науката.

Разработва се и се предлага концепция за задържане на младите българи в кариерната пътека на науката (за извършване на изследвания, преподавателска работа, практически дейности) с възможност за професионално развитие както в хоризонтален, така и във вертикален план.

Оказва се съдействие на млади учени за краткосрочни специализации за работа с високотехнологични комплекси чрез национални и двустранни схеми за обмен; осъществяват се връзки с преминалите обучение учени и се поддържа актуална база данни за тяхната професионална реализация и за научните им резултати в чужбина.

Изгражда се мрежа от т. нар. „научни посланици“ в университети и научноизследователски организации в чужбина и активно се работи с тях (изготвяне на профили, организиране на годишна среща с тях и представянето им пред българските посолства, както и включването им при посещения и делегации на български представители и по-специално в такива, организирани от МОН в съответната страна).

Въздействието на реализиране на мярката се отчита на национално ниво, като се цели привличане на българската научна диаспора и предоставяне на възможност за задържане на младите българи в кариерната пътека на науката чрез предоставяне възможности за професионално развитие както в хоризонтален, така и във вертикален план.

6.4. Създаване на възможности за облекчения при кредитиране за закупуване на жилища, обзавеждане и подобряване на жилищните условия

6.4.1. Осигуряване настаняването във ведомствени жилища за служителите

МИНИСТЕРСТВО НА ТРАНСПОРТА, ИНФОРМАЦИОННИТЕ ТЕХНОЛОГИИ И СЪОБЩЕНИЯТА – ДП „НАЦИОНАЛНА КОМПАНИЯ ЖЕЛЕЗОПЪТНА ИНФРАСТРУКТУРА“

ДП „НКЖИ“ притежава сграден фонд в голяма част от населените места в страната и осигурява жилищно настаняване във ведомствени жилища.

6.5. Създаване на условия за преодоляване на бедността и социалната изолация

ИНСТИТУТ ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА ОБЩЕСТВАТА И ЗНАНИЕТО ПРИ БАН

Екип на ИИОЗ работи по международен научно-изследователски проект „ЕХСЕРТ - Социално изключване на младите хора в Европа: натрупващи се пречки, стратегии за справяне, ефективни политики и трансфер“.

Проектът е финансиран от Европейската комисия по програма „Хоризонт 2020“. Общият бюджет за 2017 г. е 144 465 лв.

Резултати от изпълнението на проекта:

1. Представено цялостно разбиране за последиците от уязвимостта на младите хора на трудовия пазар по отношение на рисковете от социално изключване в България и Европа.
2. Изведени последиците от несигурността на трудовия пазар за риска от бедност и материална депривация на младите хора, тяхното субективно благополучие и здравен статус, както и способността им да живеят самостоятелно, извън дома на родителите си.
3. Представени примери на добри практики и изготвени препоръки за реформи и политики, които спомагат за подобряване на социалното положение на младите хора, изправени пред несигурността на трудовия пазар, както и за включване на самите младежи в този процес.

Обхват на въздействие: Национално ниво и друго - в международен сравнителен план – взаимна обмяна на информация и знание между държавите-членки и асоциираните страни, по отношение на дизайна на политиките и програмите, касаещи младежката включеност.

6.5.1. Изпълнение на програма за развитие на спорта за хора с увреждания

МИНИСТЕРСТВО НА МЛАДЕЖТА И СПОРТА

Програмата за развитие на спорта за хора с увреждания е за подпомагане на дейности на спортни организации, свързани с адаптираната физическа активност и практикуване на спорт на хората с увреждания.

Целта на Програмата е създаване на условия и възможности за подпомагане на спортните организации и дейността им за хора с увреждания с оглед преодоляване на социалната изолация, интегрирането и по-бързото им адаптиране в обществото, с акцент към децата и младежите.

Програмата предоставя възможност на спортни федерации по различни видове спорт да развиват и спорта за хора с увреждания. По този начин ще се създадат и допълнителни предпоставки за разширяване на териториалния обхват, видовете спорт, а от там - увеличаване броя на хората, включени в адаптираната физическа активност и практикуване на спорт на хора с увреждания.

Чрез Програмата ММС ще подпомага организиране и провеждане на спортни занимания по различни видове спорт, държавни първенства, спортни състезания и прояви за хора с увреждания, както и подготовката и участието на спортисти с увреждания в международни състезания.

Програмата включва две отделни Направления:

1. Направление „Спортно-състезателна дейност на хора с увреждания“. Спортните организации могат да кандидатстват за финансово подпомагане на дейности, свързани с подготовка, възстановяване, транспортни разходи и месечни средства на спортисти,

треньори и длъжностни лица; международен спортен календар; държавен спортен календар; материално-техническо осигуряване; наеми на спортни обекти и съоръжения; организационно-административни разходи, свързани с реализацията на проекта.

2. Направление „Спорт в свободното време за хора с увреждания“. По това направление спортните организации могат да кандидатстват за финансово подпомагане за организиране и провеждане на спортни занимания по различни видове спорт за хора с увреждания, с приоритет деца и младежи.

Визпълнение на „Програма за развитие на спорта за хора с увреждания“, индикаторите и данните за резултати са следните:

- брой финансирани спортни федерации – 7;
- брой хора с увреждания, участващи в спортни състезания – 1 845;
- брой спортисти с увреждания със спортни резултати – 87;
- брой хора с увреждания, участващи в спортни занимания и начално обучение по вид спорт – 334;
- брой спортове – 32;

Размер на изразходваните средства през 2017 г. - Програмата за развитие на спорта за хора с увреждания се изпълнява ежегодно от 2016 г., като средствата за 2017 г. са в размер на 1 420 000 лв.

6.5.2. Описание на предоставените услуги или създадени реални продукти в полза на населението през 2017 г.

МИНИСТЕРСТВО НА МЛАДЕЖТА И СПОРТА

Чрез одобрените проекти на 5 спортни организации по първо направление на Програмата ММС е подпомогнало финансово провеждането на и участието в общо 59 състезания от държавните и международните спортни календари на федерациите. Финансирана е подготовката и участията в състезания на 47 изявени спортисти и техните 26 треньори и длъжностни лица – лекари, рехабилитатори и др. Българските спортисти с увреждания постигнаха следните призови класирания на световни първенства: 4 първи, 5 втори и 8 трети места; а на европейски първенства: 5 първи, 5 втори и 3 трети места. На Дефлимпикс 2017 спортистите с увреден слух спечелиха 3 трети места.

Чрез одобрените проекти на 6 спортни организации по второ направление на Програмата ММС е подпомогнало провеждането на спортни занимания за хора с увреждания. В продължение на 6 до 9 месеца 45 спортни специалисти от 26 спортни клуба са провели над 3 400 занимания по 16 вида спорт, с включени над 300 хора с увреждания в 60 групи. Заниманията са проведени в градовете: София, Благоевград, Бургас, Варна, Габрово, Ихтиман, Кюстендил, Пловдив, Силистра и Сливен.

6.5.3. Екип на ИИОЗ работи по международен научно-изследователски проект „ЕХСЕРТ - Социално изключване на младите хора в Европа: натрупващи се пречки, стратегии за справяне, ефективни политики и трансфер“

ИНСТИТУТ ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА ОБЩЕСТВАТА И ЗНАНИЕТО ПРИ БАН

6.6. Създаване на условия за пълноценно социално развитие на младите хора (вкл. създаване на семейство, отглеждане и възпитание на деца и активно участие в гражданското общество)

МИНИСТЕРСТВО НА МЛАДЕЖТА И СПОРТА

Задачата се реализира чрез изпълнение на Национална програма за младежта (2016-2020), инструмент за реализиране на приоритетите на националната политика за младите хора, заложен в Националната стратегия за младежта (2010-2020).

Програмата финансира проекти на неправителствени организации, работещи в полза на развитието на младежката общност в страната по две подпрограми:

- Подпрограма 1: Развитие на мрежата от Младежки информационно – консултантски центрове (МИКЦ)
- Подпрограма 2: Национални младежки инициативи и кампании“

Младежките информационно-консултантски центрове (МИКЦ) предоставят безплатни специализирани услуги, насочени към личностното и професионално развитие на младите хора в страната. Целите на мярката са насочени към развитието и утвърждаването на устойчив механизъм за предоставяне на качествени и достъпни услуги за повишаване мотивацията на младите хора за собственото им развитие и участие в обществения живот. Очакваните резултати са свързани с повишаване на информираността на младежите за възможностите за професионална и личностна реализация, както и към формиране на умения за интеграция в различните сфери на общественно-политическия живот и изграждане на устойчиви нагласи за отговорен начин на живот и взаимодействие с институциите и обществото.

Подпрограма 2: „Национални младежки инициативи и кампании“ финансира проекти на неправителствени организации, насочени към насърчаване на гражданската позиция и активното младежко участие.

Размерът на изразходваните средства за 2017 г. по Национална програма за младежта (2016-2020) е 629 592 лв.

Чрез Национална програма за младежта (2016-2020) и създадените Младежки информационно-консултантски центрове (МИКЦ) в областните градове на страната се предоставя пакет от консултантски, информационни и обучителни услуги за младите хора в страната. Услугите са насочени към подкрепа на личностното, социалното и общественото развитие на българските младежи, в зависимост от техните потребности, както и от спецификата на конкретното населено място, в което живеят. Посредством участието си в дейността на централите младите хора формират и развиват жизнените си умения и нагласи, повишават своята информираност по теми и въпроси, важни за тяхното развитие, за социалната адаптация и интеграция, а също така получават и допълнителни възможности за занимания в свободното си време.

Акцент в Национална програма за младежта (2016-2020) е прилагането на методите на неформалното образование, както и повишаване на значението му и ползите за развитието на младия човек. Чрез изпълнението на Програмата се цели и повишаване на капацитета на неправителствения сектор относно предоставянето на услуги за българските младежи от всички социални групи.

Дейностите, които се подкрепят по Програмата, дават добавена стойност върху политиките в областта на образованието и социалното включване и по този начин се усилва положителния ефект върху младите хора в страната.

През 2017 г. броят на младежките центрове в страната, подкрепени по Национална програма за младежта (2016-2020) е нараснал от 32 на 36. С увеличението им е осигурено пълно териториално покритие в страната и разширяване на обхвата на централите като средище за предоставяне на информационни, консултантски и обучителни услуги за всички млади хора в България.

В дейността си през годината централите са обхванали общо 214 133 младежи. 58 912 от тях са младежи в неравностойно положение (в това число младежи от

малцинствата, с икономически и социални трудности, с образователни трудности и културни различия, с увреждания и здравни проблеми). 21 805 от включените младежи са безработни, 41 955 са заети, 105 202 са ученици, а 41 221 са студенти. От гледна точка на териториалния обхват на целевата група данните са следните - 6 061 от обхванатите младежи са от столицата, 98 583 - от големите градове, а 94 693 са от малки населени места и села.

Специалистите от МИКЦ са предоставили общо 48 162 услуги на младите хора в страната, в това число обучения, консултации по различни проблеми и теми, информационни материали, както и услуги, свързани с пълноценно оползотворяване на свободното време на младежите. Реализирани са тематични обучения за развитие на социални умения, формиране на предприемаческа култура, стимулиране на кариерната ориентация и заетостта, мотивация за работа, трудови правоотношения и др. задължителни обучения, които са общо 123 на брой.

По подпрограма 2: „Национални младежки инициативи и кампании“ през 2017 г. са финансирани 16 проекта в областта на доброволчеството, младежкото предприемачество, европейските политики и българското председателство на Съвета на ЕС. В проектните дейности са обхванати над 5 000 младежи.

Дейностите по мярката се реализират в регионите на страната и на национално ниво.

Б. Приоритет II. Преодоляване на негативните последици от остаряването на населението и подобряване на качествените характеристики на човешкия капитал

Направление 7 – Възприемане на комплексен междусекторен подход за активен и продуктивен живот на възрастните хора в добро здраве. Адаптиране на социалните системи към демографските промени и остаряването на населението – пазар на труда, пенсионна система, социално подпомагане и грижи, здравеопазване, образование, култура и други

7.1. Изпълнение и отразяване на Национална концепция за активен живот на възрастните хора (2012 – 2030 г.) в секторните политики – двугодишен мониторинг за периода 2015 – 2016 г.

В рамките на междуведомствената работна група по демографските въпроси беше подготвен Двугодишен мониторингов доклад за отразяване на Националната Концепция за насърчаване на активния живот на възрастните хора (2012-2030 г.) в секторните политики за периода 2015–2016 г. Докладът е приет с РМС (Протокол № 52 от 13.12.2017 г.). Докладът представя основните демографски тенденции, предизвикателства и предприети действия от страна на отговорните институции в отговор на застаряването на населението и за насърчаване на активния живот на възрастните хора. Данните за изпълнените мерки за периода 2015 – 2016 г. са групирани според оперативните цели на Националната концепция за насърчаване на активния живот на възрастните хора в България (2012 – 2030 г.).

7.1.1. Адаптиране на пазара на труда към остаряването на населението и към необходимостта от повишаване на качеството на живот на възрастните хора

ИНСТИТУТ ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА ОБЩЕСТВАТА И ЗНАНИЕТО ПРИ БАН

ИИОЗ е национален координатор на международното европейско панелно изследване за застаряването, здравето и пенсионирането в Европа - SHARE – Survey of Age, Health and Retirement in Europe. Проектът е финансиран от ЕС и Макс Планк Институт за застаряване в Мюнхен по Грантово споразумение № (Grant AGREEMENT NUMBER) VS/2017/0135 “Разширяване обхвата на проучването SHARE във всички държави-членки с включен минимален обем на извадката, което позволява по-добър мониторинг на стареенето“ (Extending the coverage of the SHARE survey to all Member States with a minimum sample size, allowing a better monitoring of ageing), като общият бюджет на проекта за 2017 - 2018 г. е 81 536 лв.

Резултати от изпълнението на проекта:

1. Адаптиран и преведен на български език въпросник за социално-демографско изследване и житейски истории на хората на възраст 50 и повече години.
2. Адаптирана е компютърна програма за стандартизирано интервю в дома на

респондента.

3. През 2017 г. са проведени две фази на пробно изследване и същинското емпирично изследване.

4. Събрани са данни за социално-демографските характеристики, житейски истории, семейна среда и партньорски отношения, здравен статус, трудов и пенсионен статус на лица на 50 и повече години, които ще бъдат проследени отново след двугодишен период.

5. Данните ще бъдат публично достъпни за изграждане и адаптиране на политиките, насочени към възрастните хора.

Обхват на въздействие: Национално ниво, по райони и региони на страната и друго – в международен сравнителен план.

7.1.1.1. Разработване на мерки за съхраняване и развитие на трудовия потенциал като елемент от цялостната концепция за развитие на човешките ресурси в страната

ИНСТИТУТ ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО И ЧОВЕКА ПРИ БАН

Извършено е кабинетно проучване (деск ризърч) в областта на дългосрочните грижи.

Анализ на общите тенденции и стратегически документи в България, които имат връзка със стареенето на населението и демографските и социално-икономическите последици от него.

Текущата работа по проекта включва анализ на възможностите за социално включване на възрастните хора в България на пазара труда и по-активното им участие в социалния живот.

Финансирането е от бюджетна субсидия на БАН.

7.1.1.1.1. Пенсии за осигурителен стаж и възраст по КСО

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА – ДТПООУТ, НАЦИОНАЛЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ИНСТИТУТ

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА – ДТПООУТ

През 2017 г. минималният размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст от 1 януари до 30 юни е 161,38 лв.; от 1 юли до 30 септември – 180 лв.; от 1 октомври до 31 декември – 200 лв. Социалната пенсия за старост се увеличава от 1 юли 2017 г. с 2,4 на сто.

НАЦИОНАЛЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ИНСТИТУТ

Промени в условията за придобиване право на пенсия и в размерите на пенсиите през 2017 г.:

➤ Условията за придобиване право на пенсия за осигурителен стаж и възраст през 2017 г. по **чл. 68, ал. 1 и 2** от КСО се промениха, на база заложеното постепенно нарастване на възрастта и осигурителния стаж и са както следва:

▪ **Мъже** – навършена възраст 64 години и 38 години и 4 месеца осигурителен стаж;

▪ **Жени** – навършена възраст 61 години и 35 години и 4 месеца осигурителен стаж.

➤ През 2017 г. необходимата възраст за придобиване право на пенсия при наличие на 15 години действителен осигурителен стаж на основание **чл. 68, ал. 3 от КСО** е 66 години за жените и мъжете.

➤ **Минималният размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст** по чл. 68, ал. 1 от КСО, съгласно чл. 10 от Закона за бюджета на Държавното обществено осигуряване за 2017 г. (изм. ДВ, бр. 54 от 5.07.2017 г., в сила от 1.07.2017 г.) през 2017 г. е в следните размери:

1. от 1 януари до 30 юни – 161,38 лв.;
2. от 1 юли до 30 септември – 180 лв.;
3. от 1 октомври до 31 декември – 200 лв.

➤ Минималните размери на пенсиите за трудова дейност през 2017 г., които се определят в процент от минималния размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 1 от КСО са показани в Таблица №1.

Таблица №1: Минимални размери на личните пенсии за трудова дейност, които зависят от размера на минималната пенсия за осигурителен стаж и възраст (ОСВ) през 2017 г.

ПЕНСИИ ЗА ТРУДОВА ДЕЙНОСТ	Минимален размер от 01.01.2017 г. до 30.06.2017 г.	Минимален размер от 01.07.2017 г. до 30.09.2017 г.	Минимален размер от 01.10.2016 г. до 31.12.2017 г.
1. Лична пенсия за осигурителен стаж и възраст - чл. 68 КСО: - по чл. 68, ал. 1 (минимална пенсия за ОСВ) - по чл. 68а (минимална пенсия за ОСВ) - по чл. 68, ал. 3 - (85% от мин. пенсия за ОСВ)	161,38 лв. 161,38 лв. 137,17 лв.	180,00 лв. 180,00 лв. 153,00 лв.	200,00 лв. 200,00 лв. 170,00 лв.
2. Лична пенсия за инвалидност поради общо заболяване - чл. 74 КСО, при намалена работоспособност (н.р.): - над 90 на сто н.р. - (115% от мин. пенсия за ОСВ); - от 71 до 90 на сто н.р. - (105% от мин. пенсия за ОСВ); - от 50 до 70,99 на сто н.р. - (85% от мин. пенсия за ОСВ)	185,59 лв. 169,45 лв. 137,17 лв.	207,00 лв. 189,00 лв. 153,00 лв.	230,00 лв. 210,00 лв. 170,00 лв.
3. Лична пенсия за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест - чл. 79 КСО, при намалена работоспособност (н.р.): - над 90 на сто н.р. - (125% от мин. пенсия за ОСВ) - от 71 до 90 на сто н.р. - (115% от мин. пенсия за ОСВ) - от 50 до 70,99 на сто н.р. - (100% от мин. пенсия за ОСВ)	201,73 лв. 185,59 лв. 161,38 лв.	225,00 лв. 207,00 лв. 180,00 лв.	250,00 лв. 230,00 лв. 200,00 лв.
4. Наследствени пенсии по чл. 81, ал. 2 от КСО (75 % от мин. пенсия за ОСВ)	121,04 лв.	135,00 лв.	150,00 лв.

➤ С постановление на Министерския съвет № 116 от 22 юни 2017 г. се определи нов размер на социалната пенсия за старост 120,98 лв. месечно, считано от 1 юли 2017 г. За периода от 01.01.2017 г. до 30.06.2017 г. социалната пенсия за старост е 118,14 лв. месечно.

➤ Размерите на пенсиите, несвързани с трудова дейност, които се определят в процент от социалната пенсия за старост през 2017 г. са показани в следващата Таблица №2:

Таблица №2: Размери на пенсиите и добавките, несвързани с трудова дейност, които зависят от размера на социалната пенсия за старост през 2017 г.

ПЕНСИИ И ДОБАВКИ ОТ ДЪРЖАВНИЯ БЮДЖЕТ	Размер от 01.01.2017 г. до 30.06.2017 г.	Размер от 01.07.2017 г. до 31.12.2017 г.
1. Социалната пенсия за старост - чл. 89а КСО	118,14 лв.	120,98 лв.
2. Социална пенсия за инвалидност - чл. 90а КСО, при намалена работоспособност: - над 90 на сто н. р. (120 % от социалната за старост) - от 71 до 90 на сто н. р. (110 % от социалната за старост)	141,77 лв. 129,95 лв.	145,18 лв. 133,08 лв.
3. Пенсия за военна инвалидност - чл. 85 КСО а/ редници и сержанти при намалена работоспособност: - над 90 на сто н. р. (150 % от социалната за старост) - от 71 до 90 на сто н. р. (140 % от социалната за старост) - от 50 до 70,99 на сто н. р. (115 % от социалната за старост) б/ офицери при намалена работоспособност: - над 90 на сто н. р. (160 % от социалната за старост) - от 71 до 90 на сто н. р. (150 % от социалната за старост) - от 50 до 70,99 на сто н. р. (120 % от социалната за старост)	177,21 лв. 165,40 лв. 135,86 лв. 189,02 лв. 177,21 лв. 141,77 лв.	181,47 лв. 169,37 лв. 139,13 лв. 193,57 лв. 181,47 лв. 145,18 лв.
4. Пенсия за гражданска инвалидност чл. 87 КСО: - над 90 на сто н. р. (150 % от социалната за старост) - от 71 до 90 на сто н. р. (140 % от социалната за старост) - от 50 до 70,99 на сто н. р. (115 % от социалната за старост)	177,21 лв. 165,40 лв. 135,86 лв.	181,47 лв. 169,37 лв. 139,13 лв.
5. Персонални пенсии по чл. 92 от КСО (90% от социалната за старост)	106,33 лв.	108,88 лв.
6. Добавката за чужда помощ по чл. 103 от КСО (75% от социалната за старост)	88,61 лв.	90,74 лв.
7. Добавка на ветераните от войните по Указ № 1611/85 г. (50% от социалната за старост)	59,07 лв.	60,49 лв.
8. Добавка на ветераните от войните по чл. 5 от Закона за ветераните от войните (100% от социалната за старост)	118,14 лв.	120,98 лв.

➤ Максималният размер на пенсиите по §6, ал. 1 от ПЗР на КСО през 2017 г. е 910 лв. (35% от максималния осигурителен доход, който за 2017 г. е 2600 лв.) и остана с непроменен размер спрямо 2016 г.

➤ От 1 юли 2017 г. бяха преизчислени всички пенсии за трудова дейност, отпуснати с начална дата до 31 декември 2016 г. Съгласно чл. 70, ал. 1 от КСО след 31.12.2016 г. процентът за всяка година осигурителен стаж нараства от първо число на всяка следваща календарна година с процент, равен или по-голям от процента, определен по правилото на чл. 100, ал. 1, до достигане на стойност 1,5. Той се определя ежегодно със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за съответната година на базата на използваните при съставянето на бюджета прогнозни стойности за нарастването на осигурителния доход и за индекса на потребителските цени. Съгласно чл. 11 от ЗБДОО за 2017 г., процентът по чл. 70, ал. 1 от КСО, е 1,126 на сто. С него се умножава всяка година осигурителен стаж и съответната пропорционална част от този процент за месеците осигурителен стаж при определяне размерите на всички пенсии, свързани с трудова дейност, отпуснати с начална дата до 31.12.2016 г.

➤ През 2017 г. Министерският съвет одобри на два пъти изплащането на еднократни допълнителни суми към пенсиите.

- С Постановление на Министерския съвет № 47 от 8 март 2017 г. се одобри допълнителен трансфер в размер 51,5 млн. лв. по бюджета на ДОО за 2017 г. за еднократно изплащане на допълнителна сума към пенсиите за април 2017 г. Допълнителната сума е в размер 40 лв. и се изплати на пенсионерите, на които пенсията или сборът от пенсиите заедно с добавките и компенсациите към тях за април 2017 г. е в размер до 314 лв. включително.

- С Постановление на Министерския съвет № 253 от 16 ноември 2017 г. се одобри допълнителен трансфер в размер 49,3 млн. лв. по бюджета на ДОО за 2017 г. за еднократно изплащане на допълнителна сума към пенсиите за декември 2017 г. Допълнителната сума е в размер 40 лв. и се изплати на пенсионерите, на които пенсията или сборът от пенсиите заедно с добавките и компенсациите към тях за декември 2017 г. е в размер до 321,00 лв. включително.

Пенсионна система

- **Разходите за пенсии** за 2017 г. са 9 007 188,3 хил. лв. В тази сума са включени разходите за пенсии, финансирани от ДОО и от държавния бюджет, и еднократно изплатените суми към пенсиите за месеците април и декември на 2017 г. Разходите за изплащане на пенсии за сметка на държавното обществено осигуряване, добавките към тях и еднократните суми към пенсиите за м. април и м. декември са 8 715 420,8 хил. лв., а разходите за изплащане на пенсиите, несвързани с трудова дейност, които са за сметка на държавния бюджет са 291 767,4 хил. лв.

- Средномесечният брой на пенсионерите през 2017 г. е 2 172 753. От тях с пенсия за осигурителен стаж и възраст са 1 549 546 пенсионери.

- През 2017 г. средномесечният брой на изплащаните пенсии е 2 577 223 броя. Пенсии за осигурителен стаж и възраст са 1 552 560.

- Средният месечен размер на пенсията на един пенсионер през 2017 г. е 345,46 лв., като мъжете получават средно 410,58 лв., а жените 298,48 лв.

- Средната възраст на пенсионерите с лични пенсии през 2017 г. е 69,50 години. Средната възраст на мъжете е 68,08 години, а на жените 70,57 години.

- Средната възраст на пенсионерите с лични пенсии за осигурителен стаж и възраст към 31.12.2017 г. е 72,73 години – на мъжете 71,74 години, а на жените 73,45 години.

- Ефективната възраст на пенсиониране или средната възраст на пенсионерите с лични новоотпуснати пенсии за осигурителен стаж и възраст през 2017 г. е 62,7 години. Мъжете са се пенсионирали средно на 63,4 години, а жените на 62,2 години.

- Системен коефициент на зависимост (т.нар. пенсионерско число) – съотношението между броя на пенсионерите към броя на осигурените лица в ДОО за 2017 г. е 78,2%.

- Делът на разходите за пенсии от БВП през 2017 г. е 9,1 на сто.

7.1.1.1.2. Възрастните хора в България – възможности за социално включване в контекста на техните нагласи и потребности

ИНСТИТУТ ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО И ЧОВЕКА ПРИ БАН

Обект на анализ са възможностите и политиките за социално включване на възрастните хора в България на пазара труда и активното им участие в социалния живот.

Разработват се анализи и препоръки относно социалното включване на възрастните хора в България.

7.1.1.2. Насърчаване на ученето през целия живот и активизиране на дейностите по професионалното обучение на работното място. Разширяване на дела на учещите през целия живот и превръщането на ученето през целия живот в елемент на националната народопсихология

7.1.1.3. Въвеждане на гъвкави форми на заетост за лица в пенсионна възраст без това да създава диспропорции на трудовия пазар и междугенерационни конфликти

7.1.1.4. Преодоляване на негативните нагласи на работодателите към по-възрастните лица и насърчаване по-дългото използване на техния трудов опит и умения

7.1.1.4.1. Национална програма „Помощ за пенсиониране”

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА, АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

Националната програма „Помощ за пенсиониране” осигурява подкрепа при прехода от безработица към работа и пенсиониране при по-възрастните. Целевата група обхваща безработни лица над 58 г. Според спецификата на дейността лицата се наемат на пълно или непълно работно време. Периодът на субсидиране на заетостта е от 3 до 24 месеца. През 2017 г. се прилага диференциран подход по отношение на субсидираното трудово възнаграждение – 500 лв. за лица с висше образование, наети на длъжности, които изискват завършена степен на висше образование съгласно НКПД 2011 г., а за останалите – в размер на минимална работна заплата, съответно почасово трудово възнаграждение – 3,02 лв./2,78лв. Осигурени са средства и за допълнителни плащания по трудовото и осигурителното законодателство за сметка на работодателя.

През 2017 г. в заетост по програмата са включени 525 лица. Изразходваните средства от ДБ са в размер на 3 937 652 лв.

7.1.1.4.2. Насърчаване на работодателите да наемат на работа безработни лица над 55-годишна възраст (чл. 55а от ЗНЗ)

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА, АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

Мярката се реализира в подкрепа на безработни лица в предпенсионна възраст. През 2017 г. са финансирани част от разходите на работодателите за трудово възнаграждение, допълнителни възнаграждения по трудовото и дължими вноски по осигурителното законодателство за период до 6 месеца. Субсидираната част от трудовото възнаграждение е в размер на 380 лв. за лицата с висше образование, наети на длъжности, за заемането на които минималното образователно и квалификационно ниво съгласно НКПД 2011 г., е определено като завършена степен на висше образование, а за останалите – в размер на 300 лв. Задължение на работодателя е да запази заетостта за допълнителен период, равен на периода на субсидиране.

През 2017 г. в заетост по условията на мярката са включени 319 лица. Изразходваните средства от ДБ са в размер на 957 934 лв.

7.1.1.4.3. Насърчаване на работодателите да разкриват работни места за чиракуване (чл. 55г от ЗНЗ)

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА, АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

Целева група са безработните лица с основно или по-ниско образование и без квалификация. По условията на мярката се разкриват работни места за чиракуване под ръководството на наставник. През 2017 г. със средства от държавния бюджет са финансирани разходите на работодателите за труд – част от трудовото възнаграждение на наетото лице в размер на 300 лв. (1,81 лв. почасово трудово възнаграждение) и допълнителни плащания по трудовото и осигурително законодателство. Заеетостта на лицето е субсидирана за период до 6 месеца. През 2017 г. средствата за наставника са в размер на 180 лв. за период до 12 месеца, като се отчита обстоятелството, че работодателят е запазил заеетостта на лицето за допълнителен период, равен на периода на субсидиране.

През 2017 г. по условията на мярката са чиракували 69 лица и са ангажирани 56 наставници. Изразходваните средства са в размер на 218 410 лв., от които за наставници – 69 878 лв.

7.1.1.4.4. Насърчаване на работодателите да разкриват „зелени работни места“ и да наемат на работа безработни лица (чл. 55д от ЗНЗ)

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА, АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

Мярката стимулира разкриването на „зелени работни места“, свързани с производството на стоки и предоставянето на услуги, които подпомагат опазването на околната среда. Със съвместна заповед на министъра на труда и социалната политика и министъра на околната среда и водите са определени икономическите дейности, в чиито обхват се разкриват „зелените работни места“. Целева група са безработни лица с непрекъснато поддържана регистрация не по-малко от 6 месеца. През 2017 г. работодателите са насърчени да разкриват „зелени работни места“ чрез финансиране на разходите за труд – част от трудовото възнаграждение в размер на 300 лв. и допълнителните плащания по трудовото и осигурително законодателство за период до 6 месеца, а за лица, наети на длъжности, които изискват трета степен на професионална квалификация или висше образование – до 8 месеца.

През 2017 г. в заеетост по условията на мярката са включени 75 лица. Изразходваните средства от ДБ са в размер на 200 701 лв.

7.1.1.4.5. Насърчаване на работодателите да наемат безработни лица с непрекъснато поддържана регистрация не по-малко от 6 месеца или безработни лица до 24-годишна възраст, или безработни лица с основно и по-ниско образование, или безработни лица на възраст над 50 години (чл. 51, ал. 1 от ЗНЗ)

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА, АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

По схемата за държавна помощ за наемане на работещи в неравностойно положение (чл.51, ал. 1 от ЗНЗ) се насърчават работодателите да наемат безработни лица от неравнопоставените групи на пазара на труда. Субсидиите за работодателя от ДБ са за разкрито работно място, на което е наето лице от целевата група, в размер на 50 на сто от допустимите разходи за периода на субсидиране за: трудово възнаграждение (460 лв. максимален размер за 2017 г.); допълнителни възнаграждения по минимални размери, установени в КТ; осигурителни вноски за сметка на работодателя за фондовете „Пенсии“, „ТЗПБ и ОЗМ, фонд „Безработица“, ДЗПО и НЗОК. Заетостта се субсидира за период не по-малко от 3 месеца и не повече от 12 месеца.

През 2017 г. в заетост са включени 781 лица. Изразходваните средства от ДБ са в размер на 798 439 лв.

7.1.1.4.6. Насърчаване на работодателите да наемат на работа продължително безработни лица (чл. 55в от ЗНЗ)

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА, АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

Целевата група обхваща безработни лица с непрекъснато поддържана регистрация в ДБТ не по-малко от 12 месеца. По условията на мярката се стимулират работодатели, които наемат лица от целевата група. През 2017 г. със средства от ДБ са финансирани разходите на работодателите за труд – част от трудовото възнаграждение в размер на 300 лв. и допълнителни плащания по трудовото и осигурителното законодателство за период до 6 месеца. Работодателят е задължен да запази заетостта за допълнителен период, равен на периода на субсидиране.

През 2017 г. по условията на мярката в заетост са включени 212 лица. Изразходваните средства от ДБ са в размер на 475 583 лв.

7.1.1.4.7. ОП РЧР 2014 – 2020 г. - Схема/Проект „Обучения и заетост”

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА, ГЛАВНА ДИРЕКЦИЯ „ЕВРОПЕЙСКИ ФОНДОВЕ, МЕЖДУНАРОДНИ ПРОГРАМИ И ПРОЕКТИ“, ОП РЧР 2014 – 2020 г.

Целта на операцията е интеграция на безработни лица на възраст над 29 г., регистрирани в дирекции „Бюро по труда“ към Агенция по заетостта, в заетост при работодател в реалния бизнес или институция на публичната администрация чрез обучения, съобразени с индивидуалните нужди на работното място и субсидия за заетост. Очаква се в мерки по операцията да бъдат включени 7400 неактивни и безработни лица над 29 г., като 4440 от тях при напускане на операцията ще придобият квалификация, а 5550 ще имат работа.

Бюджетът на схемата е 91 000 000 лв.

Общият размер на верифицираните средства по схемата към 2017 г. е 21 578 843,48 лв.

От началото на изпълнението на схема „Обучения и заетост“ до края на 2017 г. са включени 7486 неактивни и безработни лица над 29 г.

АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

Проект „Обучение и заетост“

Целта на проекта е интегриране на неактивни и безработни лица на възраст над 29 г., регистрирани в ДБТ към АЗ, чрез тяхното включване в заетост при работодател в реалния сектор/бизнес или институции на местното самоуправление посредством обучения, съобразени с индивидуалните нужди на работното място и субсидия за заетост. Общата стойност на проекта е 81 000 000 лв. Стартира на 08.01.2016 г. и приключва на 31.12.2018 г.

През 2017 г. по условията на мярката в заетост са включени 4 710 лица. Изразходваните средства от бюджета на проекта са в размер на 32 845 913,56 лв.

7.1.1.4.8. ОП РЧР 2014 – 2020 г. - „Добри и безопасни условия на труд“

7.1.1.4.9. ОП РЧР 2014 – 2020 г. Схема „Центрове за заетост и социално подпомагане” - Проект BG05M9OP001-3.002 „Услуги „Лице в лице” в ЦЗСП (Център за заетост и социално подпомагане)” по ОП РЧР 2014 – 2020 г.

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА, АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА, АГЕНЦИЯ ЗА СОЦИАЛНО ПОДПОМАГАНЕ, ОП РЧР 2014 – 2020 г.

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА, ОП РЧР 2014 – 2020 г.

Операцията апробира модел на административно обслужване по интегриран начин чрез обезпечаване и подкрепа за дейността на ЦЗСП, които ще предоставят консултиране, ориентиране и информизиране с цел улесняване достъпа на безработни лица и хора, получаващи социални помощи, до заетост и възможности за социално включване чрез по-активни услуги за намаляване периода на социално подпомагане. Бюджетът възлиза на 33 000 000 лв.

Общият размер на верифицираните средства по схемата за 2017 г. е 18 859 592,76 лв.

В резултат на операцията са създадени и работещи 65 центрове за заетост и социално подпомагане.

АГЕНЦИЯ ЗА СОЦИАЛНО ПОДПОМАГАНЕ, АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

Проектът BG05M9OP001-3.002-00001 „Услуги „Лице в лице“ в Центрове за заетост и социално подпомагане (ЦЗСП)” се осъществява в рамките на приоритетни оси 1 и 3 на ОП РЧР 2014-2020 г., възложен за изпълнение със Заповед № РД01-763 от 09.09.2015 г. за директно предоставяне на безвъзмездна финансова помощ след провеждане на процедура за директно предоставяне по реда на ПМС № 107/10.05.2014 г. и Закона за управление на средствата от европейските структурни и инвестиционни

фондове. Реализира се в рамките на тристранно партньорство между Министерство на труда и социалната политика (МТСП) - конкретен бенефициент, Агенция по заетостта (АЗ) и Агенция за социално подпомагане (АСП) - партньори по проекта.

Проектът стартира от 01.01.2015 г., като срокът на неговото изпълнение беше определен до 31.12.2016 година. Със Заповед № РД01-922 от 30.12.2016 г. на Ръководителя на Управляващия орган на ОП РЧР, **срокът** на изпълнението му е удължен до **31.12.2017** година. Бюджетът е в размер на **24 000 000 лева**.

На проведено девето редовно заседание на Комитета за наблюдение на ОП РЧР от 21.11.2017 г. е одобрена **промяна в критериите за избор на операцията – удължен е периода за изпълнение на проекта до края на 2018 година**.

Общата цел на проекта е подобряване на координацията и взаимодействието между АЗ и АСП чрез прилагане на пилотен модел за съвместно комплексно обслужване на гражданите от уязвими групи и индивидуализиране на услугите. Предоставянето на комплексни услуги в подкрепа на уязвими групи чрез мултидисциплинарен и междусекторен подход от съвместни екипи на АЗ и АСП има за цел превенция на социалното изключване и подобряване качеството на живот, както и изграждане на плавен преход между пасивно получаване на помощи към включването на лицата в трайна заетост.

Специфичните цели на проекта са:

- ✓ Апробиране на модел на административно обслужване по интегриран начин чрез обезпечаване и подкрепа за дейността на ЦЗСП, които ще предоставят консултиране, ориентиране и информиране с цел улесняване достъпа на безработни лица и хора, получаващи социални помощи, до заетост и възможности за социално включване чрез по-активни услуги за намаляване периода на социално подпомагане.
- ✓ Разширяване на обхвата и ефективността на активните политики по заетостта, както и за подобряване ефективността на АЗ чрез разработване на система за мониторинг на изпълнението в отговор на препоръка 3 на Съвета на ЕС за България от 2014 година. В резултат от операцията ще се постигне бърза и ефективна обработка на документите и получаваната информация, по-качествено обслужване на гражданите и бизнеса.
- ✓ Пилотно тестване на нов интегриран модел на административно обслужване на уязвими групи за подобряване на ефективността на процесите на обслужването.
- ✓ Повишаване капацитета на служителите в институциите, отговорни за разработването и прилагането на политиките за безработни лица и хора с увреждания, както и ще се развият умения за предприемане на адекватни на идентифицираните потребности дейности, решения и политики.

По проекта са изградени **73 ЦЗСП**, в които работят служители на АЗ и АСП, като на гражданите се предоставят услуги на принципа **„Едно гише”**. В центровете се предоставя консултиране, ориентиране и информиране с цел улесняване достъпа на безработни лица и хора, получаващи социални помощи, до заетост и възможности за социално включване чрез по-активни услуги за намаляване периода на социално подпомагане.

Към **31.12.2017** г. в ЦЗСП са предоставени месечни помощи по Закона за социално подпомагане (ЗСП) на **14 507 средномесечен брой лица и семейства**; семейни помощи по Закона за семейни помощи за деца (ЗСПД) на **149 767 лица и семейства** и

интеграционни добавки и помощи по Закона за интеграция на хора с увреждания (ЗИХУ) на **123 924 лица с трайни увреждания**. По Национална програма „Асистенти на хора с увреждания” (НП АХУ) са назначени **548 лица**, които предоставят социална услуга в дома на **529 лица и деца с трайни увреждания**.

От началото на стартиране приемането на заявления-декларации за отпускане на целева помощ за отопление (17.07.2017 г.), към 31.12.2017 г. на **57 838 лица и семейства** са отпуснати целеви помощи за отопление за отоплителен сезон 2017/2018 г. по реда и условията на Наредба № РД 07-5 от 2008 г. на министъра на труда и социалната политика.

Следва да се има предвид, че реалният брой лица, на които са предоставени услуги в ЦЗСП е значително *по-голям* (спрямо броя на регистрираните в ДБТ – общата целева група), тъй като съгласно действащите специални закони, регламентиращи социалното подпомагане, в по-голямата си част *обект на консултиране, информиране и оказване на социална подкрепа са не само безработните лица, но и техните семейства*.

7.1.1.4.10. Насърчаване на предприемачеството сред безработни лица (чл. 47, ал. 1 от ЗНЗ, чл. 47, ал. 4 от ЗНЗ, чл. 49 от ЗНЗ, чл. 49, ал. 4 от ЗНЗ, чл. 49б от ЗНЗ) - в т.ч. обучение

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА, АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

През 2017 г. са изразходвани средства от държавния бюджет в размер на 191 206 лв. за насърчаване на 121 безработни лица с одобрен бизнес проект да стартират самостоятелна стопанска дейност за производство на стоки и/или услуги. От тях на:

- 43 безработни лица са предоставени средства за направените разходи за започване на самостоятелна стопанска дейност като микропредприятие (чл. 49, ал. 1 от ЗНЗ), в размер на 113 504 лв. (максималният размер на средствата за започване на самостоятелна стопанска дейност от безработни лица, регистрирали микропредприятие по Закона за малките и средните предприятия, определен с НПДЗ, 2017 г. е 2 500 лв. съгласно одобрен бизнес проект);

- на 33 лица са изплатени средства в размер на 14 785 лв. за ползвани външни консултантски услуги и/или съпътстващи услуги. по реда на чл. 49б от ЗНЗ (Съгласно НПДЗ, 2017 г. финансирането е до 500 лв.).

7.1.1.4.11. Насърчаване на работодатели - микропредприятия да разкриват работни места, като се субсидират първите 5 разкрити работни места (чл. 50 от ЗНЗ).

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА, АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

Мярката осигурява подкрепа за предприемачеството. През 2017 г. със средства от ДБ са субсидирани първите 5 разкрити работни места в микропредприятия за период до 9 месеца. Финансирани са част от разходите за трудово възнаграждение в размер на 300 лв. и допълнителни плащания по трудовото и осигурително законодателство.

През 2017 г. е осигурена заетост на 456 лица по мярката. Изразходваните средства от ДБ са в размер на 1 503 142 лв.

7.1.1.4.12. Насърчаване на работодателите да наемат безработни лица с непрекъснато подържана регистрация не по-малко от 6 месеца, безработни до 24 год., с основно и по-ниско образование и над 50 год. (чл. 51, ал. 1 от ЗНЗ)

**МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА, АГЕНЦИЯ ПО
ЗАЕТОСТТА**

7.1.1.4.13. Програма "Мелпомена"

**МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА, АГЕНЦИЯ ПО
ЗАЕТОСТТА**

Националната програма „Мелпомена“ подпомага дейността на театрите в страната с инструментите на активната политика на пазара на труда. По програмата се разкриват работни места, на които се наемат безработни лица със специфичен опит, професионална квалификация, знания и умения в областта на театралното изкуство – артисти, режисьори, сценографи и др. Със средства от бюджета за активна политика на пазара на труда са финансирани разходите за трудови възнаграждения и задължителните плащания по трудовото и осигурително законодателство за период до 12 месеца.

През 2017 г. в заетост по програмата са включени 226 лица. Изразходваните средства от ДБ са в размер на 1 239 750 лв.

7.1.1.4.14. Регионални програми за обучение и заетост

**МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА, АГЕНЦИЯ ПО
ЗАЕТОСТТА**

През 2017 г. са реализирани 28 регионални програми за заетост – по една за всяка област. Програмите са разработени на основата на проектни предложения на областните и общинските администрации и са одобрени от Комисиите по заетостта към Областните съвети за развитие. През 2017 г. са финансирани разходите за труд на работодателите за срок не по-малко от 6 месеца. По регионалните програми са реализирани дейности с местно значение като: поддържане и опазване на общинската и държавната собственост - училища, детски градини, читалища; поддържане на пътища; спомагателни дейности в пенсионерски клубове и др. общополезни дейности.

През 2017 г. в заетост по регионалните програми са включени 1 719 лица. Изразходваните средства от ДБ са в размер на 6 609 795 лв.

7.1.1.4.15. Организиране от АЗ на обучение на възрастни по чл. 63 от ЗНЗ (по реда на чл. 63 от ППЗНЗ)

**МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА, АГЕНЦИЯ ПО
ЗАЕТОСТТА**

Мярката цели повишаване пригодността за заетост на работната сила в съответствие с потребностите на пазара на труда и изискванията на работодателите. Целевата група са безработните лица.

През 2017 г., по условията на чл.63 от ЗНЗ в обученията са включени 163 безработни лица, а изразходваните средства от ДБ са в размер на 338 692 лв. Мярката се прилага на територията на цялата страна.

7.1.1.4.16. Организиране от АЗ на обучение на възрастни чрез насочване в ЦРЧРРИ

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА, АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

Обученията на възрастни в Центъра за развитие на човешките ресурси и регионални инициативи (ЦРЧРРИ) са насочени към повишаване на пригодността за заетост на безработни лица. Осъществяват се обучения за придобиване на степен на професионална квалификация и обучение по ключова компетентност „Инициативност и предприемачество” към съответно професионално обучение.

През отчетния период в обучение са включени 292 лица. Изразходвани са средства в размер на 78 064 лв. за стипендии и транспортни разходи, които се поемат от ДБТ. Разплащането на самите обучения се извършва на ниво първостепенен разпоредител с бюджет.

7.1.1.4.17. Двугодишен план за обучение, провеждано от ДП БГЦПО

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА, АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

В изпълнение на Двугодишния план на ДП БГЦПО (2016-2017 г.) са проведени обучения за повишаване на пригодността за заетост на безработни лица от групите в неравностойно положение на пазара на труда с цел успешна професионална реализация в реалната икономика, с фокус върху младежите до 29-годишна възраст.

През 2017 г. в обучение за професионална квалификация, в обучение по ключови компетентности, в професионално ориентиране и в обучение за обучаващи на възрастни са включени общо 1 707 лица. Изразходваните средства от ДБ са в размер на 3 419 233 лв.

7.1.2. Адаптиране на социално-осигурителната/пенсионно-осигурителната система към остаряването на населението и към необходимостта от повишаване на качеството на живот на възрастните хора

7.1.3. Адаптиране на системата от социални услуги към остаряването на населението и към необходимостта от повишаване на качеството на живот на възрастните хора

7.1.3.1. ОПРЧР 2014 – 2020 г. Схема Центрове за заетост и социално подпомагане - Проект BG05M9OP001-3.002 „Услуги „лице в лице” в ЦЗСП (Център за заетост и социално подпомагане)“ по ОП РЧР 2014 – 2020 г. – към 7.1.1.4.9.

7.1.3.2. Операция тип 2 „Предоставяне на индивидуални пакети хранителни продукти” по ОП за храни по Фонд за европейско подпомагане на най-

нуждаещите се лица (ОПХ ФЕПНЛ) за 2017 г.

АГЕНЦИЯ ЗА СОЦИАЛНО ПОДПОМАГАНЕ, БЪЛГАРСКИ ЧЕРВЕН КРЪСТ

АГЕНЦИЯ ЗА СОЦИАЛНО ПОДПОМАГАНЕ

Изпълнение по Операция тип 2 „Предоставяне на индивидуални пакети хранителни продукти - 2016“ – действаща през 2016 и 2017 г.

Процедурата за подбор на проекти по Операция тип 2 BG05FMOP001-2.002 „Предоставяне на индивидуални пакети хранителни продукти – 2016“ беше обявена през 2016 г. и е сключен договор на стойност **4 822 522 лв.** с избраната партньорска организация – Сдружение „Български Червен кръст“, който се изпълнява на територията на цялата страна.

Изпълнението на предмета на договора е в пряка връзка с реализиране на процедурите за закупуване на хранителни продукти по операция BG05FMOP001-1.002 „Закупуване на хранителни продукти – 2016“ и започна след сключване на договорите с изпълнителите, които доставиха хранителните продукти.

В изпълнение на договора за безвъзмездна финансова помощ (БФП), бяха подпомогнати с хранителни пакети **316 747 лица и семейства** от целевите групи, които са определени въз основа на Наредба № РД-07-1 от 04.04.2016 г. за реда и условията за определяне на целевите групи по ОПХ, като се идентифицираха **основна и допълнителна целеви групи**.

В **основната** целева група бяха подпомогнати **257 567** лица и семейства, която включва:

- лица и семейства, подпомогнани с целева помощ за отопление, за отоплителния сезон 2015-2016 г.;

- майки (осиновителки), които получават месечни помощи за отглеждане на дете до навършване на една година по реда на чл. 8, ал. 1 от Закона за семейни помощи за деца (ЗСПД) - към м. октомври 2016 г.;

- лица и семейства, получили еднократна помощ за ученици, записани в първи клас по чл. 10а от ЗСПД за учебната година 2016 -2017 г.;

- лица и семейства, получили еднократни или месечни помощи, предназначени за превенция и реинтеграция, отглеждане на детето при близки и роднини и в приемни семейства по реда и условията на Правилника за прилагане на Закона за закрила на детето (ППЗЗД) - към м. октомври 2016 г.;

- лица и семейства, инцидентно пострадали от бедствия и аварии при форсмажорни обстоятелства, подпомогнати с еднократна помощ по реда на чл. 16 от Правилника за прилагане на Закона за социално подпомагане, въз основа на установеното индивидуално ниво на материално лишение - към м. октомври 2016 година.

Нераздадените и неразпределени хранителни продукти се предоставиха на **59 180** лица и семейства от **допълнителната** целева група, съгласно горесцитираната Наредба, в зависимост от наличните количества, която включва:

- лица и семейства, които поради нисък доход или липса на доход не са в състояние да посрещнат свои основни жизнени потребности, в т. ч. и лица и семейства в тежка социална ситуация и с ниски доходи, които са получили еднократна помощ по реда на чл. 16 от ППЗСП за задоволяване на инцидентно възникнали потребности;

- лица с установени 90 на сто трайни увреждания с чужда помощ, получили интеграционни добавки по реда на Закона за интеграция на хората с увреждания, които имат личен доход до 314 лв. - към м. февруари 2017 г.;

- лица, получили месечни помощи за отглеждане на дете с трайно увреждане, по реда на чл. 8д от Закона за семейните помощи за деца - към м. февруари 2017 г.;
- лица и/или групи от лица, ползващи социални услуги по реда на ППЗСП – в общността или резидентен тип;
- лица и/или групи от лица, настанени в специализирани институции и държавни психиатрични клиники, Дом за сираци „Св. Николай“, както и ползващи услуги в терапевтични общности.

В рамките на кампания за раздаване - първи транш на основната и допълнителна целеви групи, се предоставиха **10 хранителни продукта** (по 38,550 кг на стойност 67,19 лв. с ДДС): брашно; ориз; спагети; пюре от картофи; гювеч; компот; конфитюр; говеждо в собствен сос; захар; вафли.

Във връзка с възникналото на 10.12.2016 г. бедствие в с. Хитрино, област Шумен, Управляващият орган и Сдружение „БЧК“ спешно създадоха организация за предоставяне на хранителни пакети на пострадалите. Като правоимащи бяха подпомогнати всичките **461** лица и семейства, инцидентно пострадали при бедствието, които получиха хранителни пакети, състоящи се от 10-те продукта. Подпомогнати с хранителни продукти бяха **16** лица и семейства от община Самоков, пострадали при бедствието през м. юли 2017 година.

Изпълнение на Операция тип 2 „Предоставяне на индивидуални пакети хранителни продукти“ за 2018 г.

Изпълнението на операцията е в пряка връзка с реализиране на процедурите за закупуване на хранителни продукти по операция BG05FMOP001-1.002 „Закупуване на хранителни продукти“.

На 24.08.2017 г. е издадена заповед за директно предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по Операция тип 1 – „Закупуване на хранителни продукти - 2017-2019“ в размер на **50 046 061,80 лв.** и срок на изпълнение до **31.12.2019 г.** - за ежегодно закупуване и доставка на хранителни продукти за **над 250 000 лица от целевите групи** в рамките на тригодишен период на изпълнение – 2017-2019 г. Предвижда се чрез открита процедура по реда на Закона за обществените поръчки да бъдат закупени **17** вида хранителни продукти (пшеничено брашно, ориз, спагети, лютеница, фасул зелен, домати белени, грах, гювеч, конфитюр, месни консерви – говеждо в собствен сос, месни консерви – говежди кюфтета в бял сос, месни консерви – пиле фрикасе, рибни консерви, зрял фасул, леща, бяла захар и олио) за 2017 г. с прогнозна стойност **16 352 784,50 лв.** с ДДС. Избора на партньорска организация, която да раздаде закупените хранителни продукти ще се осъществи през 2018 г., след сключване на договорите с изпълнители, които ще доставят хранителните продукти.

Целевите групи, които следва да получат хранителни продукти през 2018 г. се определят съгласно Наредба № РД-07-1 от 04-04.2016 г. за реда и условията за определяне на целевите групи по ОПХ, като се идентифицираха **основна и допълнителна целеви групи**. На 15.12.2017 г. в Държавен вестник е обнародвана Наредба за изменение и допълнение на Наредба № РД-07-1 от 2016 г. за реда и условията за определяне на целевите групи по Оперативна програма за храни и/или основно материално подпомагане, съфинансирана от Фонда за европейско подпомагане на най-нуждаещите се лица (ДВ, бр. 100 от 2017 г.), като се **разширява обхвата на лицата от основната целева група**, които могат да получат пакети с хранителни продукти.

7.1.3.3. Операция тип 3 „Осигуряване на топъл обяд“ по ОП за храни по Фонд за европейско подпомагане на най-нуждаещите се лица (ОПХ ФЕПНЛ) за 2017 г.

АГЕНЦИЯ ЗА СОЦИАЛНО ПОДПОМАГАНЕ

Изпълнение по Операция тип 3 „Осигуряване на топъл обяд 2016 – 2020 г.“ - действаща през 2016 и 2017 г.

На 25.04.2016 г. се обяви процедура за директно предоставяне на безвъзмездна финансова помощ BG05FMOP001-3.002 „Осигуряване на топъл обяд - 2016“. Първоначално процедурата е обявена с пет крайни срока за кандидатстване: 31.05.2016 г., 30.06.2016 г., 29.07.2016 г., 31.08.2016 г. и 30.09.2016 година. Поради големия интерес от страна на общините, бюджетът на операцията и нейната продължителност са увеличавани неколкостранно. Към края на 2017 г. **общия бюджет на операцията е 92 535 624,82 лева**. Процедурата е **отворена за кандидатстване до 31.01.2019 г.**, като дейностите по нея на този етап е предвидено да се изпълняват до 30.04.2020 година.

Считано от 01.05.2017 г. Управляващия орган въведе процедури за опростено отчитане на разходите по операцията, въз основа на утвърдена **Методика за прилагане на опростени правила за възстановяване на база разход за единица продукт – обяд за обществени трапезарии по Операция тип 3 „Осигуряване на топъл обяд“**, финансирана от ОПХ ФЕПНЛ, съгласно чл. 25, параграф 1, буква б) от Регламент (ЕС) № 223/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 11 март 2014 г. относно Фонда за европейско подпомагане на най-нуждаещите се лица. Едновременно с въвеждането на правилата за опростено отчитане на разходите, Управляващият орган увеличи и стойността на разхода за единица продукт - топъл обяд от 2.30 лв. на **2.50 лв.**, за да бъде еднаква с цената за храна по Националната програма, финансирана от Фонд „Социална закрила“.

От обявяването на процедурата до 30.04.2017 г. са сключени **204 договора** за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ, на обща стойност **16 626 952,79 лв.**, за **34 233 потребители**, които се хранят в **247 трапезарии**.

След 01.05.2017 г. (когато бе въведено опростеното отчитане) до края на 2017 г. са сключени **196 допълнителни споразумения** и **7 нови договори**, а размерът на предоставената безвъзмездна финансова помощ е **84 028 543,32 лева**. Общините ще изпълняват договорите си **до 30.04.2020 г.** и ще осигуряват топъл обяд на **40 962 потребители** в **263 трапезарии**.

Целевите групи, които са допустими за получаване на подкрепа по Операцията са регламентирани в Наредба № РД-07-1 от 04.04.2016 г. за реда и условията за определяне на целевите групи по ОПХ ФЕПНЛ и Наредба за изменение и допълнение на Наредба № РД-07-1 от 2016 г. за реда и условията за определяне на целевите групи по Оперативна програма за храни и/или основно материално подпомагане, съфинансирана от Фонда за европейско подпомагане на най-нуждаещите се лица (ДВ, бр. 100 от 2017 г.).

По Операцията, услугата „топъл обяд“ се предостави на **потребители от основната целева група**:

- лица и семейства на месечно подпомагане по реда и условията на чл. 9 от ППЗСП;
- лица с доказана липса на доходи и близки, които да се грижат за тях, установено от съответната дирекция „Социално подпомагане“;
- семейства и самотно живеещи пенсионери, които имат ниски доходи и не могат да се издържат с тези доходи и имуществото си;
- скитащи и бездомни деца и лица;
- лица от уязвими групи – граждани на трети страни, по смисъла на § 1, т. 17 от Допълнителните разпоредби от Закона за убежището и бежанците.

Неполучен топъл обяд, който отговаря на сроковете и условията за съхранение, може да се разпределя на лица от **допълнителна целева група**, определена в Наредбата. Принадлежността на лицата към целевата група се удостоверява от дирекциите „Социално подпомагане“ по места.

Към края на 2017 г. са отчетени разходи за **42 300 лица** от целевата група, като от тях **25 970** са жени, **20 136** са възрастни хора над 65 г., а **1 766** са деца до 15 години, вкл. Хората с увреждания са близо **9 607**, а мигрантите, участници от други държави и от малцинствени общности, в т.ч. роми, са **7 905**, като само ромите са **7 776**. Подкрепените бездомни лица са **259** (един потребител може да попада в повече от една група). За останалите потребители отчетни данни ще са налични през 2018 година.

7.1.4. Адаптиране на системата от здравни услуги към остаряването на населението и към необходимостта от повишаване на качеството на живот на възрастните хора

7.1.4.1. Дейност на Националната комисия по прилагане на Националната здравна карта, свързана с даване на становища за недостатъчност на легла за продължително лечение в болничната медицинска помощ

МИНИСТЕРСТВО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

С оглед подобряване на достъпа и болничната медицинска грижа за населението, преимуществено от третата възрастова група и хронична полиморбидност, през 2017 г. Националната комисия по прилагане на Националната здравна карта е изразила положително становище за разкриване на 30 легла в МБАЛ „Медицински комплекс Свети Иван Рилски“ ЕООД, клон Стара Загора, за осъществяване на дългосрочни грижи в областта на кардиологията и нервните болести.

7.1.5. Адаптиране на системата на образованието към остаряването на населението и към необходимостта от повишаване на качеството на живот на възрастните хора. Разработване и изпълнение на дългосрочна стратегия, с цел увеличаване на участието в дейности за учене през целия живот за всички възрастови групи от населението

7.1.5.1. Разработване на цялостна и дългосрочна рамка на политиката за учене през целия живот (УЦЖ)

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

Мярката се финансира със средства от бюджета на МОН и средства от Програма на ЕС в областта на образованието, обучението, младежта и спорта „Еразъм +“.

С Решение № 472 на Министерския съвет от 21.08.2017 г. е приет План за действие за 2017 година в изпълнение на Националната стратегия за учене през целия живот (НСУЦЖ) (План). Създадена е организация за отчитане на дейностите и мерките в приетия План, както и основните параметри на изпълнението му.

Структурирана е координацията между заинтересованите страни на национално и областно равнище на управление чрез Националната платформа „Обединени за ученето на възрастни“, включително с разработената програма с мисия, цели и приоритети на платформата.

Осъществен е текущ мониторинг и годишно отчитане на изпълнението на НСУЦЖ.

Осигурени са условия за ефективна координация и консултации между всички заинтересовани страни на национално, областно и местно ниво, чрез Националната координационна група за учене през целия живот (УЦЖ) и областните координационни групи за УЦЖ в 6 пилотни области (Бургас, Видин, Габрово, Пазарджик, Русе и Хасково).

7.1.5.2. Изпълнение на Европейската програма за учене на възрастни (ЕПУВ)

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

Средствата по мярката са предвидени в бюджета на МОН и в Програма на ЕС в областта на образованието, обучението, младежта и спорта „Еразъм +“.

Действията, които са предприети по реализирането на мярката, са:

- Извършена е актуализация на Националната информационна система за учене на възрастни, като е обогатена с нова база данни на областно ниво на управление на сектора за учене на възрастни.

- Разработен е Модел за координиране на заинтересованите страни на областно равнище.

- Разработено е Методическо ръководство за формиране на политиката за учене на възрастни на областно равнище, с пакет от 2 броя универсални логически матрици за анализиране и програмиране на областни политики за учене на възрастни, публикувани на интернет-страницата на националния координатор за учене на възрастни.

- Проведени са 6 семинара за обучение на членовете на областните координационни групи за учене през целия живот.

- Разработени са 6 анализа за състоянието на сектора за учене на възрастни в 6 пилотни области (Бургас, Видин, Габрово, Пазарджик, Русе и Хасково).

- Организиран и проведен са Национални дни за учене през целия живот в град Русе от 4 до 6 октомври 2017 г., включително: изложение на институции и организации за учене на възрастни; годишни награди за принос в сектора; национален форум „Образование и обучение за възрастни – от предизвикателства към решения“ и други. Участниците в начинанието са повече от 300.

- Разработен е окончателен доклад за изпълнението на двугодишната програма (1 ноември 2015 г. – 31 октомври 2017 г.) от третия етап на изпълнението на Европейската програма за учене на възрастни в България, изпратен в Изпълнителната агенция за образование, аудиовизия и култура към ЕК.

Реализирането на мярката отчита напредък в различни направления:

- осигурени са възможности за визуализация на база от данни за подготовка на анализи и програми на областно ниво;

- създаден е инструментариум за моделиране на координационните процеси в сектора за учене на възрастни на областно равнище, включително за придобиване на умения за анализиране и програмиране на дейности и мерки;

- създаден е инструментариум за моделиране на координационните процеси в сектора за учене на възрастни на областно равнище, вкл. за придобиване на умения за анализиране и програмиране на дейности и мерки.

- изграден е капацитет за планиране, координиране, мониторинг, оценка и програмиране на политиките за учене на възрастни на областно ниво в 6 пилотни области (Бургас, Видин, Габрово, Пазарджик, Русе и Хасково);

- осъществено е популяризиране на ползите от ученето през целия живот за всички възрастови целеви групи в съответствие с индикаторите за въздействие.

7.1.5.3. Национална подкрепа за създаване и развитие на Електронна платформа за учене на възрастни в Европа (EPALE)

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

Финансирането на мярката е по Програма на ЕС в областта на образованието, обучението, младежта и спорта „Еразъм +“.

Реализирането на мярката се подпомага от следните дейности:

- функционира Национално звено за подкрепа на EPALЕ;
- изпълнява се Национална комуникационна стратегия за 2017-2018 година, включително междинно отчитане на същата до края на месец януари 2018 година.

- проведени са две двудневни регионални конференции на тема „Професионално образование и обучение за възрастни“ за областите от Южна България (29 ноември – 1 декември 2017 г., град Пазарджик) и за областите от Северна България (13 - 15 декември 2017 г., град В. Търново) с над 40 участника във всяко от двете събития;

- създаден е информационен щанд на EPALЕ, организиран в рамките на Националните дни за учене през целия живот в периода 4 - 6 октомври 2017 г., проведени в град Русе;

- организиран и проведен е еднодневен информационен семинар за EPALЕ с участието на повече от 25 представители на национални, регионални и местни електронни и печатни медии.

Индикаторите за постигнатите резултати през 2017 година са:

- създадени са условия за национална подкрепа на EPALЕ от МОН във функциите му на Национално звено за подкрепа.

- приближаване на EPALЕ до общността за образование и обучение на възрастни в България и мотивирането на тази общност за активно ангажиране с платформата;

- промотиране на EPALЕ, включително представяне на възможностите за придобиване на професионална квалификация от възрастни обучаеми, дебатиране на предизвикателствата и формулиране на възможни решения за промяна в развитието на процесите в сектора за учене на възрастни;

- промотиране на EPALЕ в рамките на основното годишно събитие в България, свързано с ученето през целия живот.

7.1.6. Развитие на доброволчеството, солидарността между поколенията, позитивния публичен образ и разбиране за социална ценност на по-възрастните хора

7.1.6.1. Изпълнение на национална програма за младежта (2016 – 2020 г.)

МИНИСТЕРСТВО НА МЛАДЕЖТА И СПОРТА

Изпълнение на Национална програма за младежта (2016-2020 г.), подпрограма 2 „Национални младежки инициативи и кампании“, която включва тематична област „Младежко доброволчество и участие в доброволчески инициативи“. Предоставянето на конкретна информация по индикатори и данни за резултатите към настоящия момент не може да се осъществи, тъй като периодите на дейностите и отчитането им не

съвпадат с календарната година – за проектите, фиксирани през 2017 г., не е изтекъл срокът за представяне на отчети от страна на финансираните организации. Едва след представянето им и тяхното разглеждане, Министерството на младежта и спорта ще разполага с конкретна информация по отделните индикатори и с данни за резултатите. Наличната информация включва следните данни за общите параметри на изпълнение на:

- брой финансирани проекти през 2016 г., с период на изпълнение 2016-2017 г. по Националната програма за младежта (2016-2020 г.), Подпрограма 2, тематична област „Доброволчество“ – 12 бр.

- брой финансирани проекти за 2017 г., с период на изпълнение 2017-2018 г. и отчетане през 2018 г. по Националната програма за младежта (2016-2020 г.), Подпрограма 2, тематична област „Доброволчество“ – 7 бр.

Изпълнение на Национална програма за младежта (2016-2020 г.), Подпрограма 2: „Национални младежки инициативи и кампании“, тематична област „Младежко доброволчество и участие в доброволчески инициативи“. Чрез нея се финансират проекти, чиито дейности са свързани с обучения на млади доброволци, организиране на доброволчески кампании и инициативи, насочени към различни целеви групи, установяване на стандарти за младежко доброволчество, въвеждане на добри практики в областта, както и инициативи, насочени към популяризиране на доброволчество.

В рамките на бюджета на Национална програма за младежта (2016-2020 г.) за 2017 г.:

През 2017 г. по тематична област „Младежко доброволчество и участие в доброволчески инициативи“ на Подпрограма 2 са финансирани 7 проекта. Реализирани са общо 88 кампании и инициативи, в които са обхванати 2 616 младежи. Проведени са 22 обучения с 283 участници.

Дейностите по мярката се реализират в регионите на страната и на национално ниво.

Направление 8 – Развитие на солидарност между поколенията

8.1. Разпределение и диверсифициране на отговорностите, свързани с дългосрочната грижа за старите хора

8.1.1. Национална програма „Асистенти за хора с увреждания“ (АХУ) - дейност „Личен асистент“

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА, АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА, АГЕНЦИЯ ЗА СОЦИАЛНО ПОДПОМАГАНЕ

АГЕНЦИЯ ЗА СОЦИАЛНО ПОДПОМАГАНЕ

В изпълнение на Националния план за действие по заетостта, приеман ежегодно с решение на Министерски съвет, Агенцията за социално подпомагане (АСП) в партньорство с Агенцията по заетостта (АЗ) реализира Национална програма „Асистенти на хора с увреждания“ (НП АХУ), утвърдена от министъра на труда и социалната политика.

През 2017 г. НП АХУ се реализира чрез изпълнението на следните дейности:

➤ **Дейност „Личен асистент“**, по която е осигурявана заетост на безработни лица за облекчаване положението на семействата, в които има човек с трайни увреждания, нуждаещ се от постоянни грижи.

➤ **Дейност „Помощник-възпитател“**, чрез която е подпомагано физическото, социалното, емоционалното и интелектуалното развитие на дете с увреждане.

НП АХУ осигурява заетост на безработни лица, които предоставят качествени грижи в семейна среда на лица и деца с трайни увреждания. Целта е постигане на социална адаптивност в рамките на съществуващата инвалидност. Дейностите по Програмата са от голямо значение за малките населени места в страната, в които за хората с увреждания липсват перспективи и възможности за ресоциализация.

В **Дейност „Личен асистент“** са включвани безработни лица, подпомагани по реда на чл. 9 от Правилника за прилагане на Закона за социално подпомагане (ППЗСП), или отговарящи на условията на този вид помощ и полагащи постоянни грижи за хора с увреждания или тежко болни лица, както и безработни, полагащи грижи за изведени от специализирани институции или резидентен тип услуги лица или деца с увреждания. В дейността са включвани и лица, нуждаещи се от постоянни грижи като:

- лица с 90 и над 90 на сто трайно намалена работоспособност или вид и степен на увреждане, с определено право на чужда помощ;
- деца до 18 г. с определени от 50 до 90 на сто вид и степен на увреждане или степен на трайно намалена работоспособност с определено право на чужда помощ;
- лица и деца, изведени от специализирана институция за лица или деца с увреждания.

В **Дейност „Помощник-възпитател“** са включвани също безработни лица, подпомагани по реда на чл. 9 от ППЗСП, или отговарящи на условията на този вид помощ и подпомагащи възпитанието на деца с определени 90 и над 90 на сто вид и степен на увреждане или степен на трайно намалена работоспособност, както и безработни, полагащи грижи за изведени от специализирани институции или резидентен тип услуги деца с увреждания.

Към 31.12.2017 г. е осигурена заетост на **2 167 безработни лица**, от които **1 781 са лични асистенти на лица**, а **242 на деца**, в т.ч. по постъпили предложения от РДСП и ДСП в страната, с решение на изпълнителния директор на АСП в Програмата **са включени по изключение 14 лични асистенти на деца**. За осъществяване на дейността „Помощник-възпитател“ е осигурена заетост на **144 безработни лица**.

АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

През 2017 г. Националната програма „Асистенти на хора с увреждания“ е допълнена и развита с дейността „помощник-възпитател“ за подпомагане на физическото, социалното, емоционалното и интелектуалното развитие на деца с увреждания. Реализирана е и дейността „личен асистент“ за осигуряване на заетост на безработни лица за облекчаване на положението на семействата, в които има човек с трайни увреждания, нуждаещ се от постоянни грижи.

През 2017 г. в заетост по програмата са включени 2 331 безработни лица. Изразходваните средства от ДБ са в размер на 6 016 016 лв.

8.2. Активно включване на хора в пенсионна възраст в доброволчески мрежи за солидарност и полагане на грижи за най-възрастните

8.3. Разработване на схеми за предаване на опита от по-възрастните към по-младите

8.3.1. Насърчаване на работодателите да разкриват работни места за стажуване на безработни лица до 29-годишна възраст (чл. 41 от ЗНЗ)

**МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА, АГЕНЦИЯ ПО
ЗАЕТОСТТА**

Насърчаване на работодателите да разкриват работни места за стажуване на безработни лица до 29-годишна възраст (чл.41 от ЗНЗ) дублира мярка 6.1.13., която е отчетена.

8.3.2. Насърчаване наемането на безработни младежи с основно и по-ниско образование и без квалификация за чиракуване под ръководството на наставник (чл. 41а от ЗНЗ)

**МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА, АГЕНЦИЯ ПО
ЗАЕТОСТТА**

Насърчаване наемането на безработни младежи с основно и по-ниско образование и без квалификация за чиракуване под ръководството на наставник (чл 41а от ЗНЗ) и 8.3.3 Осигуряване на допълнително трудово възнаграждение на наставник за разкрити работни места за чиракуване за безработни лица до 29- годишна възраст (чл. 41а от ЗНЗ) дублират мярка 6.1.14., която е отчетена.

8.3.3 Осигуряване на допълнително трудово възнаграждение на наставник за разкрити работни места за чиракуване за безработни лица до 29- годишна възраст (чл. 41а от ЗНЗ)

**МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА, АГЕНЦИЯ ПО
ЗАЕТОСТТА**

Насърчаване наемането на безработни младежи с основно и по-ниско образование и без квалификация за чиракуване под ръководството на наставник (чл 41а от ЗНЗ) и 8.3.3 Осигуряване на допълнително трудово възнаграждение на наставник за разкрити работни места за чиракуване за безработни лица до 29- годишна възраст (чл. 41а от ЗНЗ) дублират мярка 6.1.14., която е отчетена.

8.3.4. Насърчаване на работодателите да разкриват работни места за чиракуване (чл. 55г от ЗНЗ)

**МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА, АГЕНЦИЯ ПО
ЗАЕТОСТТА**

Насърчаване на работодателите да разкриват работни места за чиракуване (чл. 55г от ЗНЗ) и 8.3.5. Осигуряване на допълнително трудово възнаграждение на наставник за да разкрити работни места за чиракуване (чл 55г от ЗНЗ) дублират мярка 7.1.1.4.3., която е отчетена.

8.3.5. Осигуряване на допълнително трудово възнаграждение на наставник за да разкрити работни места за чиракуване (чл. 55г от ЗНЗ)

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА, АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

Насърчаване на работодателите да разкриват работни места за чиракуване (чл. 55г от ЗНЗ) и 8.3.5. Осигуряване на допълнително трудово възнаграждение на наставник за да разкрити работни места за чиракуване (чл. 55г от ЗНЗ) дублират мярка 7.1.1.4.3., която е отчетена.

8.3.6. Управление на процеса по използване и предаване на професионалния опит на по-възрастните служители, чрез програми за менторство и приемственост

МИНИСТЕРСТВО НА ТРАНСПОРТА, ИНФОРМАЦИОННИТЕ ТЕХНОЛОГИИ И СЪОБЩЕНИЯТА – ДП „НАЦИОНАЛНА КОМПАНИЯ ЖЕЛЕЗОПЪТНА ИНФРАСТРУКТУРА“

Управление на процеса по използване и предаване на професионалния опит на по-възрастните служители чрез програми за менторство и приемственост. Регламентиране реда и начина за обучение на новопостъпилите във ВПРЗ и заплащане на допълнително възнаграждение на менторите.

8.4. Развитие на обществена чувствителност и разбиране към проблемите на възрастните хора

8.5. Формиране на отговорност и отчитане на въздействието на политически и административни решения върху бъдещето на младите поколения

Направление 9 – Повишаване на общото образователно, духовно и културно равнище, квалификация, способности и умения на населението от всички възрастови групи

9.1. Създаване условия за пълно обхващане на децата в детските градини и предучилищни форми на обучение

9.1.1. Осигуряване за безвъзмездно ползване на комплекти познавателни книжки за децата в подготвителна група 5 – 6 години в държавните, общинските и частните детски градини и училища

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

Мярката се изпълнява със средства от бюджета на МОН за съответната година, които се предоставят по бюджетите на първостепенните разпоредители с бюджети, финансиращи съответните детски градини и училища.

През 2017 година са предоставени за безвъзмездно ползване комплекти учебни помагала на 95 9664 деца в държавните, общинските и частните детски градини и училища, като за целта са изразходвани планираните 3 101 736 лв.

В резултат на изпълнението на мярката са създадени условия за осигуряване на равен достъп до предучилищно образование на децата на 5-7 годишна възраст и за постигане максимален обхват на децата в предучилищното образование на национално равнище.

9.1.2. Подкрепа за предучилищното образование на деца в неравностойно положение

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

Реализирането на мярката е в рамките на средствата от Европейския социален фонд (ЕСФ) по проект BG05M20P001-3.001 „Подкрепа за предучилищното възпитание и подготовка на деца в неравностойно положение“ за 2017 година.

Към 30.11.2017 г. са верифицирани 3 395 000 лв. Включените по операцията деца към 11.12.2017 г. са 14 525. Реализирането на мярката цели повишаване броя на записаните и интегрираните деца от етническите малцинства (включително роми) в системата на предучилищното образование.

Мярката въздейства на национално равнище чрез подобряване на условията за равен достъп до предучилищно образование.

9.2. Осигуряване на равен достъп на всички деца до образование във всички образователни степени без разлика на етническа принадлежност, пол, произход, вероизповедание, социално положение и други

9.2.1. Осигуряване за безвъзмездно ползване на учебници и учебни комплекти за учениците от I до IV клас и учебници за учениците от V до VII клас в държавните, общинските и частните училища

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

Предвидените средства по мярката са от бюджета на МОН в размер на 30 974 642 лв. и се предоставят по бюджетите на общините за финансиране на съответните училища.

За осигуряване на равен достъп до образование на учениците от I до VII клас са предоставени за безвъзмездно ползване комплекти учебници и учебни помагала за 448 827 ученици в държавните, общинските и частните училища.

Мярката има въздействие на национално равнище като инструмент за осигуряване на равен достъп до образование на учениците от I до VII клас.

9.2.2. Подобряване на достъпа до образование на деца и ученици от етническите малцинства

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

Мярката се финансира по КП 33.15-2016 на ЦОИДУЕМ за реализиране на дейности, насочени към:

- осигуряване на условия за съвместна образователна дейност на деца и ученици с различен етнически произход;
- подобряване на образователните резултати на децата и учениците от етническите малцинства;
- овладяване на българския книжовен език от децата и учениците от етническите малцинства;
- осъществяване на извънкласни и извънучилищни дейности със съдържателни елементи на интеркултурното образование;

- осигуряване допълнителна работа с ученици от етническите малцинства, застрашени от отпадане и/или преждевременно напускане на училище;
- подкрепа на ученици от етническите малцинства за продължаване на образованието в гимназиален етап;
- специализирана работа за информиране, мотивиране и подготовка на ученици от етническите малцинства в гимназиална степен за продължаване на образование във висшите училища.

За 2017 г. са отчетени следните стойности на индикатори:

- брой дейности за връщане на отпадналите ученици в училище и подобряване на образователните им резултати - 36;
- брой обхванати деца в детски градини, в които се изпълняват мерки за по-пълно обхващане и задържане на деца между 3- и 6/7-годишна възраст от етническите малцинства в образователната система - 689;
- брой обхванати ученици в училища, в които се изпълняват мерки за по-пълно обхващане и задържане на деца между 7- и 16-годишна възраст от етническите малцинства в образователната система - 1021;
- брой деца/ученици, за които българският език не е майчин, включени в допълнително обучение по български език - 971;
- брой детски градини и училища, в които е проведено обучение по български език за деца и ученици, чийто майчин език е различен от българския език - 112;
- брой деца и ученици, включени в извънкласни и извънучилищни дейности със съдържателни елементи на интеркултурното образование - 1723;
- брой извънкласни и извънучилищни дейности със съдържателни елементи на интеркултурното образование - 345;
- брой ученици от етническите малцинства, които са продължили образованието си в гимназиален етап - 395;
- брой ученици от етническите малцинства, които са продължили образованието си във висшите училища - 94;
- брой ученици от етническите малцинства с подобрени образователни резултати – 1012.

Въздействието на мярката се отчита на национално ниво във връзка с осигуряване на условия за приобщаване на деца и ученици от етническите малцинства в системата на предучилищното и училищното образование.

По проект BG05M20P001-3.002 „Образователна интеграция на учениците от етническите малцинства и търсещи или получили международна закрила“ по ОП НОИР към 30.11.2017 г. са верифицирани 2 802 000 лв.

Към 11.12.2017 г. включените по операцията ученици и младежи от етнически малцинства (включително роми), участващи в мерки за образователна интеграция и реинтеграция, са 20 525.

Чрез изпълнението на мярката се цели подобряване на условията за равен достъп до училищно образование на национално равнище.

По проект BG05M20P001-3.002 „Повишаване на капацитета на педагогическите специалисти за работа в мултикултурна среда“ по ОП НОИР предвидените средства по мярката са 2 000 000 лв. от ЕСФ за 2017 година. Към момента операцията не е стартирала.

9.3. По-пълно обхващане на учениците в задължителните образователни степени и превенция на отпадането им от образователната система

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

Средствата по мярката са планирани предварително в бюджета на МОН. Целта при изпълнението ѝ е осигуряването на равен достъп до качествено образование за деца и ученици от територията на цялата страна.

През 2017 година са постигнати следните резултати:

- общ брой средищни детски градини и училища – 1014;
- общ брой защитени детски градини и училища – 261;
- общ брой деца и ученици в средишните детски градини и училища – 204 916;
- общ брой деца и ученици в защитените детски градини и училища – 17 060.

Въздействието на мярката се отчита на национално ниво във връзка с осигуряване на условия за обхващане и задържане в системата на предучилищното и училищното образование на децата и учениците в задължителна училищна възраст.

9.3.1. Създаване на условия за целодневна организация на учебния ден

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

Мярката се осъществява чрез осигуряване на подходящи условия за целодневна организация на учебния ден посредством педагогически специалисти; организиране на столово хранене в съответствие с изискванията и безплатен транспорт за ученици от други населени места. Общата стойност на средствата за реализиране на мярката през 2017 г. е 139 270 000 лв. от бюджета на МОН.

Мярката е насочена към учениците от I до VII клас. Броят на обхванатите ученици в целодневна организация на учебния ден е 244 893.

За 2017 година са определени средства за транспорт не само на ученици, а и на деца от други населени места, които са в размер на 25 500 лв.

За периода е осигурен безплатен транспорт за децата и учениците до детски градини и училища в други населени места, като отчетените индикатори са:

- общ брой ученици с осигурен безплатен транспорт – 72 810;
- общ брой деца с осигурен безплатен транспорт – 3 650;
- общ брой маршрути – 4 623.

Мярката въздейства и се отчита на национално ниво по посока осигуряване на условия за обхващане и задържане в системата на предучилищното и училищното образование на децата и учениците в задължителна училищна възраст.

9.3.2. Превенция на отпадането в задължителна училищна възраст, компенсаторни мерки за застрашените от отпадане и реинтеграция на преждевременно напусналите

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

Средствата по мярката са осигурени от бюджета на МОН, на общини, по национални програми за развитие на средното образование за 2017 година и други.

Осъществени са политики и мерки за изпълнение на Плана за 2016-2017 г. за изпълнение на Стратегията за намаляване дела на преждевременното напусналите образователната система (2013-2020 г.).

През 2016 година започна апробирането на Система за ранно предупреждение в детски градини и училища в Северозападния и Югоизточния райони от ниво 2. Поетапно ѝ въвеждане до 2020 г. на територията на цялата страна не удовлетворява необходимостта от решителни, координирани и незабавни действия на национално равнище за преодоляване на негативните тенденции, свързани с повишаване дела на преждевременно напусналите училище. Поради това функционира електронна система, чрез която да се реализират дейностите за изпълнение на Механизъм за съвместна работа на институциите по обхващане и задържане в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст, създаден в изпълнение на Решение № 373 на Министерския съвет от 05.07.2017 година (Механизъм). В нея се отразява пълната информация за действията, които предприемат официалните представители на различни институции, за да помогнат на всяко дете/ученик. Системата дава възможност за по-добра координация, както и за цялостен мониторинг и контрол на действията на институциите в изпълнение на Механизма.

Прилагането на целенасочени и синхронизирани действия на всички ангажирани в изпълнението на Механизма институции на местно и на национално ниво е интегриран подход, който се очаква да доведе до повишаване обхвата в предучилищното и училищното образование и до намаляване дела на преждевременно напусналите училище.

9.3.3. Превенция на отпадането от училище и превръщане на училището в по-привлекателно място чрез реализиране на проект BG05M20P001-2.004-0004 „Развитие на способностите на учениците и повишаване мотивацията им за учене чрез дейности, развиващи специфични знания, умения и компетентности (ТВОЯТ ЧАС) – фаза 1” по ОП НОИР

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

Финансирането на мярката е по проект BG05M20P001-2.004 „Развитие на способностите на учениците и повишаване на мотивацията им за учене чрез дейности, развиващи специфични знания, умения и компетентности (Твоят час)“ – фаза 1 по ОП НОИР и за 2017 година предвидените средства са 50 000 000 лв. Към 30.11.2017 г. са верифицирани 18 864 000 лв.

Броят на учениците, включени в дейности за повишаване мотивацията за учене чрез развитие на специфични знания, умения и компетентности към 30.09.2017 г., е 316 925. Делът на училищата, предлагащи такива дейности до края на септември 2017 година, е 97%.

Мярката се реализира на национално равнище и чрез изпълнението ѝ се цели създаване на благоприятни условия за намаляване броя на отпадналите от училище и подобряване на образователните резултати на учениците.

9.3.4. Реинтеграция на преждевременно напуснали образователната система

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

Мярката се финансира по КП 33.15-2016 на ЦОИДУЕМ за реализиране на дейности, свързани с различни форми на работа, водещи до връщане на отпадналите ученици в училище и подобряване на образователните им резултати.

През отчетния период броят на учениците, обхванати в системата на училищното образование, които са били застрашени от отпадане и/или

преждевременно напускане на училище и с които е проведена допълнителна работа, е 474.

Въздействието на мярката се отчита на национално ниво във връзка с обхващането и задържането на учениците в системата на училищното образование.

9.3.5. Определяне и функциониране на защитени професии от държавата и специалности от професии на областно ниво чрез приемане на критерии за определянето им

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

Средства за изпълнението на мярката са предвидени в държавния бюджет.

Целите на реализирането на мярката са свързани със създаване на условия за организиране и провеждане на качествена професионална подготовка в училищното образование с цел осигуряване на пазара на труда с необходимите квалифицирани кадри.

Мярката е в процес на изпълнение.

Въздействието на мярката е на областно и на национално ниво по посока осигуряване съответствие на професионалното образование с изискванията на пазара на труда.

9.4. Преодоляване неграмотността в средите на бедното население и в групите в неравностойно положение

9.4.1. Преодоляване неграмотността в средите на бедното население и в групите в неравностойно положение

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

Мярката се реализира чрез изпълнение на проект „Нов шанс за успех“ (BG05M2OP001-3.004 „Ограмотяване на възрастни – Фаза 1“) по ОП НОИР и средствата са в рамките на проекта за 2017 година. Към 30.11.2017 г. са верифицирани 28 000 лв.

Дейностите, които се изпълняват, са:

- организиране и провеждане на курсове за ограмотяване;
- организиране на курсове за придобиване на компетентности от прогимназиалния етап за неграмотни и слабограмотни лица над 16-годишна възраст.

През отчетния период е проведена първата фаза от обучението.

През 2017 г. в курсове за ограмотяване са включени 3343 обучаеми. 2461 лица са получили удостоверения за успешно завършени курсове по ограмотяване или за усвояване на учебно съдържание, предвидено за изучаване в класове от прогимназиалния етап на основното образование.

Въздействието на мярката се отчита на национално ниво във връзка с осигуряване достъп до образование на лица над 16-годишна възраст в неравностойно положение и тяхната реализация на пазара на труда.

9.5. Осигуряване на високо качество на образование чрез подобряване на съдържанието на учебния процес и материалната база, повишаване квалификацията на преподавателите и осигуряване на училищата с информационни технологии

9.5.1. Осигуряване на високо качество на образованието чрез подобряване на съдържанието на учебния процес и материалната база, повишаване квалификацията на преподавателите и осигуряване на училищата с информационни технологии

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

Мерките се изпълняват в рамките на Национална програма „Квалификация“ за 2017 година, като планираните средства са в размер на 600 000 лв., а изразходваните средства за реализиране на дейностите са 583 351, 62 лв.

През отчетния период общо 2932 педагогически специалисти и служители на регионалните управления на образованието са взели участие в дейности за повишаване на квалификацията в рамките на 36 проведени обучения, 3 конференции и 2 кръгли маси.

С изпълнението на мерките на национално равнище са създадени условия за мотивиране, насърчаване и подкрепа на професионалното усъвършенстване на педагогически специалисти и експерти от регионалните управления на образованието.

9.5.2. Квалификация на педагогическите специалисти

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

За реализиране на мярката са предвидени 20 000 000 лв. в рамките на средствата по проект „Квалификация на педагогическите специалисти“- фаза 1 по ОП НОИР. Към момента обявената процедура е прекратена.

9.5.3. Осигуряване на допълнителна квалификация на педагогическите специалисти за работа в мултикултурна среда

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

Мярката се финансира по КП 33.15-2016 на ЦОИДУЕМ за реализиране на дейности, свързани с осигуряване на допълнителна квалификация на педагогическите специалисти за работа в мултикултурна образователна среда, включително за преподаване на български език на деца, за които той не е майчин.

За 2017 г. броят на педагогическите специалисти, които за първи път са включени в обучения за формиране на умения за работа в мултикултурна среда, е 290.

Въздействието на мярката се отчита на национално ниво по посока повишаване на професионалните компетентности на педагогическите специалисти за работа в мултикултурна среда.

9.5.4. Повишаване на капацитета на педагогическите специалисти за работа в мултикултурна среда

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

Предвидените средства по мярката са 2 000 000 лв. за 2017 година по проект BG05M20P001-3.002 „Повишаване на капацитета на педагогическите специалисти за работа в мултикултурна среда“ по ОП НОИР. Операцията не е стартирала до момента.

9.5.5. Дейности за подкрепа на младежкото предприемачество и развиване на бизнес умения чрез обучение, насоки и консултиране

МИНИСТЕРСТВО НА РЕГИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ И БЛАГОУСТРОЙСТВОТО

Наименование на проекта: „Младите предприемачи днес – успешни хора на бъдещето“

Номер на проекта: СВ007.1.21.030

Партньор от Република България: Читалище "Нов живот 1919", с. Петърч

Цели на проекта: Главната цел на проекта е създаване на привлекателна среда за младите хора в региона на Централните Балкани, насърчаване на устойчиви, дългосрочни и съвместни бизнес инициативи, включително насърчаване на предприемачеството на младежите. Успешното изпълнение на обучителни курсове за безработните млади хора, които инвестират в своите предприемачески умения и създаване на възможности за бъдещи работни места в региона, са сред специфичните цели на проекта.

Описание на тематичните дейности: Избор на участници за курсовете за обучение; Обучителни курсове в Петърч и Пирот, провеждани в три специфични модула; Подготвяне на двуезично ръководство „Намиране на работа и подготовка на бизнес план“;

Проект СВ007.1.21.030:

- 5 обучени младежи в различни професионални и предприемачески дейности по 3 различни модули;
- 1 оборудвана компютърна зала в с. Петърч;
- Създадено двуезично ръководство „Намиране на работа и подготовка на бизнес план“;

Създадени уебсайт – <https://www.bg-rs-ipa-yet-spt.com/events.php> и Facebook-страница - <https://www.facebook.com/bulgaria.serbia.5> по проекта. Проект СВ007.1.21.030: подобряване на достъпа до продукти и услуги.

Наименование на проекта: „Установяване на връзка между предприемаческото обучение и началните, средни и висши училища с цел разширяване на учебната програма и подобряване на предприемаческите компетенции за улесняване наемането на работа на млади хора“

Номер на проекта: СВ007.1.21.159

Партньор от Република България: Международно висше бизнес училище

Цели на проекта: Обща цел на проекта: Да се улесни заетостта на младите хора чрез систематично подобряване на предприемаческия капацитет в рамките на формалното образование.

Специфичните цели са: 1. Подобряване на предприемаческа компетентност на началните и средни училища; 2. Подобряване на предприемаческите умения на преподавателите и учениците чрез достъп до "Обучение на обучители"; 3. Надграждане на учебните програми в началните, средни и висши училища по модела на предприемаческото образование.

Описание на тематичните дейности: Разработване и внедряване на предприемаческо обучение за ученици в основните и средните училища - създаване и прилагане на две програми, които могат да бъдат обединени с официалните учебни планове и адаптирани към основите, т.е. средните училища.

Разработване и прилагане на програмата „Обучение на обучители“ в областта на предприемаческия живот, предназначена за преподаватели от основните и средни училища и студенти.

Разработване на ученически компании в началните и средни училища - учениците ще бъдат разделени на отбори и ще получават задачи за развитие на дружеството, в съответствие с придобитите знания и умения.

Обмен на добри практики между началните, средни и висши училища и изготвяне модели на нови учебни програми.

Разработване на модели на нови учебни програми за обучение по предприемачество за началните и средни училища.

Разработване на модели на нови учебни програми за достъп до „Обучение на обучители“ в рамките на партньорските висши училища, предназначени за преподаватели от началните и средните училища и студенти.

Проект СВ007.1.21.159:

- Разработване и внедряване на предприемаческо обучение за ученици в основните и средните училища - създаване и прилагане на две програми, които могат да бъдат обединени с официалните учебни планове и адаптирани към основите, т.е. средните училища;
- Разработване и прилагане на програмата „Обучение на обучители“ в областта на предприемаческия живот, предназначена за преподаватели от основните и средни училища и студенти;
- Разработване на ученически компании в началните и средни училища. Съгласно данните от последния доклад за напредъка по проекта към 2017 г. (т.е. 4 ППР) – избрани са 60 ученици от начално училище; 30 от основно училище; 10 учители от начално училище и 3 от основно училище, както и 10 студенти. Ученическите компании ще бъдат готови и представени в края на м.януари 2018 г.
- Обмен на добри практики между началните, средни и висши училища и изготвяне модели на нови учебни програми.
- Сътрудничество с родителите/семействата с оглед включването им в предприемаческо развитие на учениците и представяне на резултатите от проекта, постигнати в областта на предприемаческото обучение, на съвместното публично събитие.

Проект СВ007.1.21.159: подобряване на достъпа до продукти и услуги;

Наименование на проекта: „Превенция на демографския срив в трансграничния регион“

Номер на проекта: СВ007.1.21.288

Партньор от Република България: Община Монтана

Цели на проекта: Насърчаване на предприемачеството сред младите хора чрез средствата за непрекъснато обучение и придобиване на умения чрез практически курсове.

Описание на тематичните дейности: Развитие на родителски умения, здравно медиаторство и изграждане на капацитет на младите хора; Създаване на център за иновации и усъвършенстване на уменията на младите лекари в трансграничния регион; Представяне на възможности за кариерно развитие в сферата на медицината пред ученици от средните училища; Разработване на учебна програма "Здравеопазване и здравословен начин на живот"; Проучване "Демографските промени в ТГС региона България-Сърбия: Стратегии за устойчив пазар на труда"; Изграждане на умения - нови технологии за нови знания.

Проект СВ007.1.21.288:

- Доставено медицинско оборудване за образователни и демонстрационни нужди за младите лекари от ТГС региона;
 - До края на 2017 г. са обучени 23 ученици в гр. Монтана – 20-21.12.2017 г. и 10 млади родители в гр. Монтана – 07-09.08.2017 г.
- Проект СВ007.1.21.288: подобряване на достъпа до продукти и услуги.

Наименование на проекта: „Основи за по-добро бъдеще на нашите младежи“
Номер на проекта: СВ007.1.21.343

Партньор от Република България: Община Чипровци

Цели на проекта: Този проект цели да насърчи по-доброто разбиране и сътрудничество между партньорите по-специално в областта на адресирането на младежките потребности, подобряване на качеството им на живот и подготовката им да бъдат успешни, както и създаване на по-силни връзки между двете партньорски общини Болевац и Чипровци.

Описание на тематичните дейности: Разработване на Ръководство за местни политики в областта на младежкото предприемачество; Създаване на споделена работна среда СМП - "Среда за млади предприемачи"; Представяне на възможностите за предприемачеството пред гимназисти.

Проект СВ007.1.21.343

- Създаване на Ръководство за местни политики в областта на младежкото предприемачество – http://www.grounds-future.com/wp-content/uploads/2017/12/Policy-Guide_Bulgarian.pdf
- Създаване на работещ уебсайт по проекта за трансгранично сътрудничество по въпросите на младежкото предприемачество – <http://www.grounds-future.com/bg/%D0%BD%D0%B0%D1%87%D0%B0%D0%BB%D0%BE/>

Проект СВ007.1.21.343: подобряване на достъпа до продукти и услуги.

Наименование на проекта: „Виртуални предприятия“

Номер на проекта: СВ007.1.21.378

Партньор от Република България: Фондация за развитие на Северозападна България

Цели на проекта: Подкрепа на младите хора в придобиване на практически бизнес и предприемачески умения, които да им позволят да надградят образованието си и да подобрят икономическото си състояние. Това ще се постигне чрез разработване и изпълнение на инициатива за виртуално предприемачество, симулираща реална бизнес среда за предприемачи и служителите.

Описание на тематичните дейности: Създаване на споделено работно пространство YES - "Young Entrepreneurs Space"; Разработване на Ръководство за местна политика за предприемачество сред младежите; Разработване на софтуерен продукт "Виртуално предприятие"; Създаване на виртуални фирми за самостоятелна заетост; Съвместен семинар за обучение и обмен сред участниците във виртуалното предприятие след курса; Разработване на ръководство - необходими документи за създаване на фирма;

Проект СВ007.1.21.378:

- Създаване на споделено работно пространство YES – "Young Entrepreneurs Space";
- Проектиране на съвместен триезичен уеб сайт – <http://www.ipacbc-virtualenterprises.com/index.php/bg/homebg/>;
- Разработване на база данни на потенциални стажанти;
- Изготвяне на проучване и анализ на потенциала на трансграничния регион за намаляване на младежката имиграция;

- Разработване на Ръководство за местна политика за предприемачество сред младежите;
- Разработване на софтуерен продукт "Виртуално предприятие";
- Създаване на виртуални фирми за самостоятелна заетост;
- Разработване на ръководство - необходими документи за създаване на фирма;
- Създаване на виртуални компании (заетост).

Проект СВ007.1.21.378: подобряване на достъпа до продукти и услуги.

Размер на изразходваните средства през 2017 г.

Номер и наименование на проекта	Общ бюджет на проекта (в EUR)	Бюджет на партньора (в EUR)	Изразходвани средства (в EUR)
СВ007.1.21.030 „Младите предприемачи днес – успешни хора на бъдещето“	182 792.42	105 807.33	52 784.77
СВ007.1.21.159 „Установяване на връзка между предприемаческото обучение и началните, средни и висши училища с цел разширяване на учебната програма и подобряване на предприемаческите компетенции за улесняване наемането на работа на млади хора“	198 453.80	108 547.65	0.00
СВ007.1.21.288 „Превенция на демографския срив в трансграничния регион“	457 450.96	198 529.32	97 602.93
СВ007.1.21.343 „Основи за по-добро бъдеще на нашите младежи“	502 440.41	230 824.68	214 019.60
СВ007.1.21.378 „Виртуални предприятия“	144 763.19	57 455.03	38 670.36

- Индикатори и данни за ресурси през годината:

Общият финансов ресурс, предвиден за цялата Приоритетна ос 2 „Младежи“ по Програма за трансгранично сътрудничество по Инструмента за предприемаческа помощ ИНТЕРРЕГ – ИПП България – Сърбия 2014-2020 г. е 8 525 562.94 евро, т.е. включва финансирането от ЕС по линия на Инструмента по предприемаческа помощ и национално съфинансиране. Осем от сключените по Приоритетната ос договори допринасят за постигането на избрания индикатор за резултат. Общата стойност на финансираните договори възлиза на 3 892 716 евро (това включва целите бюджети на договорите, с водещи партньори както от българска, така и от сръбска страна).

- Индикатори и данни за продуктите:

Целевата група обхваща младежите от двете страни на границата. Резултатите от изпълнението на проектите включват дейности, свързани с дребномащабно строителство, реконструкция и/или рехабилитация на свързана с младежите инфраструктура и съоръжения за обучение и отдых, лекционни съоръжения, библиотеки, лаборатории, спортни съоръжения, инвестиции в съоръжения, свързани с Информационните и комуникационните технологии (ИКТ). Поради трансграничния

характер на Програмата, целевите стойности (постиженията) на индикатора за резултат са сбор от постигнатите резултати в изпълнение на проектите от двете страни на границата и не може да бъде отчетен само на национално ниво.

- Индикатори и данни за резултат:

Към 31.12.2017 г. очакваната постигната стойност на избрания индикатор е 16 бр. (отчет на база сключените договори за финансиране).

Отчитането на индикатори и данни за въздействие е неприложимо за програмите за трансгранично сътрудничество.

9.6. Формиране на умения за работа с високи технологии

9.6.1. Формиране на умения за работа с високи технологии

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

Мярката се реализира в рамките на бюджета на Национална програма „Информационни и комуникационни технологии (ИКТ) в предучилищното и училищно образование“ за 2017 година. Кандидатствали са общо 2 511 училища и детски градини, от които са класирани 921.

Реализирането на мярката ще окаже въздействие на национално равнище във връзка с подобряване качеството на предучилищното и училищното образование и достъпа до съвременни информационни и комуникационни технологии, както и с внедряване на иновативни обучителни методи.

9.7. Изграждане на трайни навици за учене през целия живот, осигуряване на максимално добри условия за непрекъснато професионално обучение и развитие и развиване на системата за квалификация, преквалификация и продължаващо обучение

9.7.1. Изграждане на трайни навици за учене през целия живот, осигуряване на максимално добри условия за непрекъснато професионално обучение и развитие и развиване на системата за квалификация, преквалификация и продължаващо обучение

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

Мерките се изпълняват в рамките на Национална програма „Квалификация“ за 2017 година, като планираните средства са в размер на 600 000 лв., а изразходваните средства за реализиране на дейностите са 583 351, 62 лв.

През отчетния период общо 2932 педагогически специалисти и служители на регионалните управления на образованието са взели участие в дейности за повишаване на квалификацията в рамките на 36 проведени обучения, 3 конференции и 2 кръгли маси.

С изпълнението на мерките на национално равнище са създадени условия за мотивиране, насърчаване и подкрепа на професионалното усъвършенстване на педагогически специалисти и експерти от регионалните управления на образованието.

9.7.2. Обучение и следдипломна квалификация и политика за осигуряване на качествено обучение и приобщаване на младите хора към морската професия

**МИНИСТЕРСТВО НА ТРАНСПОРТА, ИНФОРМАЦИОННИТЕ ТЕХНОЛОГИИ
И СЪОБЩЕНИЯТА – БЪЛГАРСКИ МОРСКИ КВАЛИФИКАЦИОНЕН
ЦЕНТЪР, ДП „НАЦИОНАЛНА КОМПАНИЯ ЖЕЛЕЗОПЪТНА
ИНФРАСТРУКТУРА“**

Действията на Дружеството бяха насочени към популяризиране на морската професия чрез приемане на ветроходния кораб „Калиакра“ от стажанти, обучаващи се в морски специалности. Мероприятието е свързано с отварянето на кораба за посещения и презентации, свързани с морската професия и кръщаване на деца от 6 до 15 годишна възраст. БМКЦ запозна студентите от учебни заведения с морски специалности с възможностите на електронните стимулатори като: интегриран мостик и машинно отделение и стимулатор за товарно-разтоварителни операции с течни товари.

9.7.3. Осъществяване на дейности по професионалното обучение на служителите от ДП „НК Железопътна инфраструктура“

**МИНИСТЕРСТВО НА ТРАНСПОРТА, ИНФОРМАЦИОННИТЕ ТЕХНОЛОГИИ
И СЪОБЩЕНИЯТА – ДП „НАЦИОНАЛНА КОМПАНИЯ ЖЕЛЕЗОПЪТНА
ИНФРАСТРУКТУРА“**

1. Насърчаване ученето през целия живот и активни дейности по професионално обучение – ежегодни обучения за повишаване на професионалната квалификация и придобиване на нова квалификация, за развиване на умения за работа с новите технологии и др. През 2017 г. са обучени 677 работници и служители, както следва:

- за придобиване на правоспособност – 237 бр.;
- за придобиване на професионална квалификация – 140 бр.;
- за преквалификация – 56 бр.;
- за разширяване на професионалната квалификация – 244 бр.;

2. От преминалите професионално обучение за придобиване на квалификация и правоспособност са преназначени на длъжности, съответстващи на новата квалификация 158 броя работници/служители.

9.7.4. Екип на ИИОЗ работи по международен научно-изследователски проект: ENLIVEN “Стимулиране на ученето през целия живот за изграждане на включваща и социално чувствителна Европа” (01.10.2016-30.09.2019 г.)

ИНСТИТУТ ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА ОБЩЕСТВАТА И ЗНАНИЕТО ПРИ БАН

Екип на ИИОЗ работи по международен научно-изследователски проект: ENLIVEN „Стимулиране на ученето през целия живот за изграждане на включваща и социално чувствителна Европа” (01.10.2017-30.09.2019 г.).

Проектът е финансиран от Европейската комисия по програма „Хоризонт 2020“. Общият бюджет за 2017 г. е 40 000 лв.

Резултати от изпълнението на проекта:

1. Картографираны са основните политики на национално и европейско ниво в областта на ученето през целия живот.
2. Идентифицирани са основните социални актьори на национално и европейско ниво, ангажирани с политиките за учене през целия живот.

3. Открити са основните фактори, влияещи върху участието в ученето през целия живот на базата на анализи на данни от международни сравнителни изследвания (напр. Изследването за образованието на възрастни).
4. Специализирани анализи на конкретни социални групи от гледна точка на включването им в образователната система (напр. NEETs).
5. Всички тези анализи и резултатите от тях осигуряват ценна информационна база за „Интелигентна система за подкрепа на вземане на решения“, която е планирана да се създаде в рамките на проекта. Тя осигурява актуална и много по-обоснована информационна база, която да се използва за политически дебати и вземане на решения в областта на ученето на възрастни.

Обхват на въздействие: Национално ниво и друго – на международно ниво – планираната „Интелигентна система за подкрепа на вземане на решения“ осигурява полезна информация на хората, ангажирани в правенето на политики на ниво Европейски съюз.

9.7.5. Екип на ИИОЗ работи по международен научно-изследователски проект „Обучение по екопредприемачество в три извънстолични университета“ (2015 – 2017 г.)

ИНСТИТУТ ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА ОБЩЕСТВАТА И ЗНАНИЕТО ПРИ БАН

Екип на ИИОЗ работи по международен научно-изследователски проект „Обучение по екопредприемачество в три извънстолични университета“ (2015 – 2017 г.)

Проектът е финансиран от Deutsche Bundesstiftung Umwelt. Общият бюджет за 2017 г. е на стойност 6 000 лв. Проектът приключи през 2017 г.

Резултати от изпълнението на проекта:

1. Разработена интердисциплинарна методология за обучение по екопредприемачество, която въвежда обучаемите в полето на екопредприемачеството и в рамките на три месеца способства за създаването на проектни идеи за стартиращ бизнес с реално приложение.
2. Разработената методология и подход са приложени на терен и апробирани сред студенти от различни специалности в три български университета.
3. Обучени са мултипликатори, които да прилагат този обучителен подход в университетите.

Обхват на въздействие: Национално ниво, в отделни случаи друго.

9.8. Предприемане на мерки, насочени към социализиране и осигуряване на условия за интеграция на ученици със специални образователни потребности и специфични увреждания в общообразователното училище

9.8.1. Обучения на педагозите за правата на детето и дефиниция на дете в риск по Национална програма „Квалификация на педагогическите специалисти“

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

Финансирането на мярката е в рамките на бюджета на МОН, по Национална програма „Квалификация“ за 2017 година. Дейностите, които се провеждат, са насочени към повишаване капацитета на педагогическите специалисти във връзка с идентифициране на случаите на деца в риск чрез провеждане на обучения.

През 2017 година са проведени две обучения, три конференции и две кръгли маси, които не са заложени в Плана.

- Обучение на тема: „Повишаване на компетентностите на педагогическите специалисти за оценка и разпознаване на потребности от обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие. Екипна работа и междуинституционално взаимодействие при осигуряване на подкрепа за личностно развитие на децата и учениците“ – участвали 56 педагогически специалисти.

- Обучение на тема: „Психологическа подкрепа на деца и ученици с емоционално-поведенчески разстройства и формиране на умения за справяне при проявена агресия от страна на ученици“ – участвали 56 педагогически специалисти.

- Втора национална конференция с международно участие „Европа – територия на знанието“ за учители по природни науки, учители по професионална подготовка в областите на образование „Техника“ и „Информатика“, и за учители по учебните предмети „информатика“ и „информационни технологии“ от общообразователната подготовка - участвали 200 педагогически специалисти.

- Годишна конференция на учителите и преподавателите по и на френски език в България - участвали 8 педагогически специалисти.

- Национална конференция „Водим бъдещето за ръка“ – участвали 150 педагогически специалисти.

- Представяне на добри практики на тема: „Квалификацията на педагогическите специалисти – тенденции и перспективи“ (Обучаващи институции и организации) /кръгла маса/ - участвали 100 педагогически специалисти.

- Представяне на добри практики на тема „Ролята на наставничеството в системата на предучилищното и училищното образование“ /кръгла маса/ - участвали 100 педагогически специалисти.

Въздействието на мярката се отчита на национално ниво.

9.8.1.1. Осигуряване на ресурсно подпомагане от специалисти на ресурсните центрове

ДЪРЖАВНА АГЕНЦИЯ ЗА ЗАКРИЛА НА ДЕТЕТО

В изпълнение на заложените мерки по точки 4, 5 и 6 от Междуинституционалния план за действие за превенция на агресията и засилване на сигурността в образователните институции, ДАЗД предостави на Министерство на образованието и науката списък на лицензираните доставчици на социални услуги, информация за същността на всеки един вид социална услуга, практически насоки за действия при инцидент и добри практики за работа с децата и техните семейства. Визираните документи са изготвени за запознаване на педагогическите специалисти в детските градини и училищата и са сведени на вниманието на директорите.

През 2017 г. при проведени срещи по случаи на деца, с участието на педагогически специалисти, на същите са дадени насоки и указания за работа с деца с поведенчески проблеми, с цел подобряване на психоклимата в учебните заведения.

По инициатива на ДАЗД е организирана среща с 54 представители на столични училища, на която е обсъждано сътрудничеството и координацията между институциите за постигане на по-голям синхрон при реакция на случаи на насилие и в изпълнение на ангажиментите по двугодишния План за противодействие на насилието и злоупотребата с деца, приет от МС тази година. Специален акцент в рамките на семинара е поставен върху безопасността на децата в интернет и медиите. Коментирани са различни по вид трудности, които се срещат в хода на работата с децата. В хода на

презентациите и представените проекти от участниците в семинара са поставени и обсъдени различни въпроси, проведени са ползотворни дискусии и направени градивни предложения, които следва да бъдат изпратени в ДАЗД за обсъждане, разглеждане с партниращи институции и намиране на подходящи начини за приложението им в предприемане на действия в посока гарантиране правата на децата.

9.8.2. Анализ на нагласите на учителите и качество на учебната среда като базова информация за оценка на въздействие на интервенциите на УНИЦЕФ в избрани детски градини

9.8.2.1. Анализ на нагласите на учителите и качество на учебната среда като базова информация за оценка на въздействие на интервенциите на УНИЦЕФ в избрани детски градини

ИНСТИТУТ ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА НАСЕЛЕНИЕ И ЧОВЕКА ПРИ БАН

Целта на проекта е да се проучат нагласите на учителите от детските градини към различни аспекти на приобщаващото образование, като се оценяват взаимовръзки с различни фактори: демографски, фактори, свързани с представата за собствената ефективност в упражняваната професия, с оценката им на проблемите, които възникват в осъществяването на приобщаващо образование, със степента на бърнаут и др.

Нагласите на учителите са от решаващо значение за успешността на реформите в образованието и в частност за осъществяване за приобщаването на децата със специфични потребности. Предложени са насоки за формиране на позитивни нагласи към приобщаващото образование, като адаптиране на програмата и съобразяването ѝ с потребностите на децата от подкрепа в ежедневието, повишаване на квалификацията на учителите с практически насоки за работа с деца със специфични потребности (тренинги, консултации със специалисти), асистенти и допълнителни материали и екипировка; подобряване сътрудничеството между професионалистите-учители, специални педагози, психолози, логопеди и др.; засилено взаимодействие с родителите и общността; подобряване на средата и наличие на специални ресурси за работа с децата в нужда от подкрепа.

Проектът е изследователски и неговата първа част е на стойност от 20782 лв.

Проектът е част от инициативата на УНИЦЕФ „Заедно от детската градина“, с който се цели създаването на модел за приобщаваща и подкрепяща среда за деца със специфични нужди.

При прилагането на модела се включва осигуряване на достъпна среда, индивидуални консултации със специалисти – логопед, психолог и др. за децата със специфични нужди и подкрепа на техните семейства активно да участват в живота на децата в детската градина, обучение за учителите и др.

Моделът се апробира в 35 детски градини в България- София град, област Монтана, област Сливен и област Шумен.

Целта на изследването е да бъдат анализирани нагласите на учителите и качеството на учебната среда с цел включването на деца със специални образователни потребности в образователната система в България.

Изготвена е оценка на въздействие на УНИЦЕФ интервенции на ниво детски градини относно процеса на интеграция на децата със специални потребности.

9.8.3. Въвеждане на кредити в системата на професионалното образование и обучение

9.8.3.1. Въвеждане на кредити в системата на професионалното образование и обучение

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

Средствата, заложи по мярката, са в размер на 1 000 000 лв. по проект BG05M2OP001-2.007 „Въвеждане на кредити в системата на професионалното образование и обучение“ по ОП НОИР за 2017 година.

Към момента проектът е прекратен със Заповед № РД 09-5399/11.10.2017 г. на министъра на образованието и науката.

9.8.4. Повишаване на качеството в професионалното образование

9.8.4.1. Повишаване на качеството в професионалното образование

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

През 2017 година операцията не е стартирала.

В Индикативната годишна работна програма на ОП НОИР за 2018 година е заложи процедура „Система за осигуряване на качество в професионалното образование и обучение“. Максималният размер на безвъзмездната финансова помощ (БФП) е 3 000 000 лв., а датата за обявяване на процедурата е през месец януари 2018 година. Предвижда се операцията да се изпълнява през 2018 година и 2019 година.

9.8.4.2. Въвеждане на дуалното образование (Домино 2)

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

През 2017 година от Комитет за наблюдение на ОП НОИР са одобрени критерии за разработване на проект за въвеждане на дуалното образование. Съгласно одобрените критерии, проектът е с продължителност 36 месеца. За изпълнението му е предвиден бюджет на стойност 9 000 000 лв.

През 2018 година предстои публикуване на насоки, подготовка на проектно предложение, договаряне и стартиране на проектните дейности.

Очаква се реализирането на мярката да окаже въздействие на национално равнище по посока осъществяване на по-тясна връзка на професионалното образование с изискванията на бизнеса.

9.8.4.3. Усъвършенстване на системата за валидиране

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

В Индикативната годишна работна програма на ОП НОИР за 2018 година е заложи процедура „Усъвършенстване на националната система за валидиране“ с общ бюджет от 3 000 000 лв.

В съответствие с приетата от Комитета за наблюдение Индикативна годишна работна програма за 2018 година операцията ще се изпълнява през 2018 и 2019 година.

Очаква се мярката да окаже въздействие на национално ниво във връзка с подобряване достъпа до пазара на труда чрез усъвършенстване системата за валидиране на знания, умения и компетентности, придобити чрез неформално обучение и самостоятелно учене.

9.8.4.4. Създаване на условия за по-ефективно сътрудничество между системите на професионалното образование и обучение и бизнеса в България

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

Стартирането на дейностите по мярката е планирано за месец януари 2018 година.

9.9. Създаване на условия за сближаване на образователните модели на жителите на големите градове и на живеещите в малките селища и особено в изостаналите селски райони

9.9.1. Създаване на условия за сближаване на образователните модели на жителите на големите градове и на живеещите в малките селища и особено в изостаналите селски райони

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

Мярката се изпълнява по проект „Интегрирани мерки за подобряване достъпа до образование” по ОП НОИР, с предвидени средства в размер на 3 000 000 лв. за 2017 година.

Към момента операцията не е стартирала.

9.10. Повишаване ефективността на работа в специализираните училища за деца с умствена изостаналост

9.10.1. Предприемане на мерки, насочени към социализиране и осигуряване на условия за интеграция на ученици със специални образователни потребности и специфични увреждания в общообразователното училище

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

Мярката се изпълнява със средства по Национална програма „Създаване на достъпна архитектурна среда и сигурност в училище“, модул „Създаване на достъпна архитектурна среда“ 2017 година, които са в размер на 750 000 лв.

Реализирането на мярката е посредством шест основни дейности:

- Проектиране и изграждане на покрити рампи и изграждане на покривни покрития на вече изградени рампи.
- Адаптиране и изграждане на санитарни възли.
- Ремонт на прилежаща инфраструктура.
- Изпълнение на асансьор.
- Доставка и монтаж на платформени съоръжения (подемни съоръжения) подемни платформи с вертикално движение за преодоляване на денивелация до 2,50 м. и подемни платформи с наклонено движение.
- Довършителни дейности по маркиране на маршрутите и обозначаване на помещенията, осигуряващи достъпната архитектурна среда.

Напредъкът по дейностите, който се отчита за 2017 година, се изразява в следните показатели:

- брой проектирани и изградени покрити рампи – 7;
- брой изградени покривни покрития на вече изградени рампи – 2;
- брой адаптирани и изградени санитарни възли – 16;
- брой ремонти на прилежаща инфраструктура – 12;
- брой проектирани и изградени асансьори – 2;

- брой доставени и монтирани платформени съоръжения – 11;
- брой довършителни дейности за окончателно осигуряване на достъпна архитектурна среда и обозначаването им – 1.

Въздействието на мярката е на национално ниво. Осигуряването на равен достъп на хора с увреждания и специални образователни потребности е чрез изграждане на достъпна архитектурна среда, като част от нужната подкрепа за тяхното обучение в държавните училища и държавните извънучилищни педагогически учреждения се осъществява в 28-те регионални управления на образованието.

9.10.2. Преструктуриране на помощните училища в центрове за специална образователна подкрепа

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

През 2017 година 46 помощни училища са преобразувани в центрове за специална образователна подкрепа, като средствата са осигурени от бюджета на МОН.

Специалистите от специалните училища (помощни училища), които обучават ученици с умствена изостаналост и множество увреждания са 720, а учениците с множество увреждания в специалните училища са 2 733.

Въздействието на мярката се отнася до подобряване качеството на обучение на учениците в специалните училища на национално равнище.

9.10.3. Осигуряване на условия и ресурси за изграждане и развитие на подкрепяща среда от регионалните центрове за подкрепа на процеса на приобщаващото образование (РЦППО)

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

Дейностите по мярката се финансират със средства от МОН.

През отчетната година 933 специалисти от ресурсните центрове подпомагат децата и учениците със специални образователни потребности в детските градини и общообразователните училища.

Мярката оказва въздействие на национално равнище – осигурена е допълнителна подкрепа на 7 500 деца и ученици, включени в общообразователна среда.

9.11. Преодоляване на социалната изолация чрез образователни програми

9.11.1. Осигуряване на условия и ресурси за изграждане и развитие на подкрепяща среда в детските градини и училищата за осъществяване на приобщаващо образование

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

Мярката се финансира от бюджетите на училищата и детските градини, както и по ОП НОИР, в рамките на проект „Подкрепа за равен достъп и личностно развитие“.

- Реализиране на мярката в училища и детски градини:

През 2017 година 447 специалисти от детските градини подпомагат децата със специални образователни потребности в детските градини. На национално равнище е осигурена допълнителна подкрепа на 3342 деца, включени в общообразователна среда.

2179 специалисти от училищата подпомагат учениците със специални образователни потребности в училищата. На национално равнище е осигурена допълнителна подкрепа на 14 475 ученици, включени в общообразователна среда.

- Реализиране на мярката чрез изпълнението на проект BG05M20P001-3.001 „Подкрепа за равен достъп и личностно развитие“ по процедура „Осигуряване на условия и ресурси за изграждане и развитие на подкрепяща среда в детските градини и училищата за осъществяване на включващо обучение – фаза 1“ по ОП НОИР с бюджет в размер на 17 500 000 лв.

В резултат на изпълнението на проекта към момента се отчитат следните резултати:

- Броят деца от 3 до 7 години, които са получили услуги за ранна превенция на обучителни затруднения от началото на проекта 01.01.2017 г. до 31.12.2017 г. е 844 (при целева стойност 500).

- Идентифициран е риск от обучителни затруднения при 714 деца, поради което те са включени в програмите за подпомагане на езиковото, когнитивното и психомоторното им развитие.

- Брой детски градини, осигурили подкрепяща среда за ранна превенция на обучителни затруднения – 34 (при целева стойност 33).

- В работата по реализиране на проекта през целия период са взели участие общо над 140 педагогически специалисти, в т.ч. и директори.

В процеса на изпълнение на мярката са стартирали всички основни дейности, насочени към осигуряване на подкрепяща образователна среда за осъществяване на ранна превенция на обучителните затруднения и за осъществяване на включващо/приобщаващо образование на деца и ученици със специални образователни потребности.

В проекта са включени общо 159 детски градини и училища: 112 общообразователни училища; 34 целодневни детски градини и обединени детски заведения; 5 специални училища за ученици със сензорни увреждания; 2 помощни училища; 4 възпитателни училища – интерната и 2 социално-педагогически интерната.

Назначени са общо 595 специалисти - ресурсни учители, психолози, логопеди, рехабилитатори на слуха и говора, учители на ученици с нарушено зрение, възпитатели, социални педагози/социални работници, арттерапевти, физиотерапевти/кинезитерапевти.

Заложените в Плана индикатори се отчитат както следва:

- индикатори за продукт:

- 34 целодневни детски градини, подкрепени за осигуряване на подкрепяща среда за ранна превенция на обучителни затруднения (при планирани 33 целодневни детски градини/обединени детски заведения);

- 2500 деца и ученици със специални образователни потребности, включени в процеса на включващо обучение (при планирани до 1800 деца и ученици със специални образователни потребности).

- индикатори за резултат:

- 714 деца от 3 до 7 години, получили услуги за ранна превенция на обучителни затруднения (при планирани 250).

Индикаторът за въздействието на мярката се отчита на национално ниво.

Мярката оказва въздействие в национален план във връзка с подобряване на достъпа до предучилищно образование на деца и ученици със специални образователни потребности и за превенция на обучителни затруднения.

9.12. Преструктуриране и реформиране на възпитателните училища-интернати

(ВУИ) и социално-педагогическите интернати (СПИ): пренасочване на съществуващия капацитет и ресурси към алтернативни социални услуги

9.12.1. Гарантиране на ефективна система за детско правосъдие в условия на междуинституционално сътрудничество

МИНИСТЕРСТВО НА ПРАВОСЪДИЕТО, МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА, МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ, МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА, МИНИСТЕРСТВО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО, ДЪРЖАВНА АГЕНЦИЯ ЗА ЗАКРИЛА НА ДЕТЕТО

9.12.1.1. Изготвяне на подзаконовни нормативни актове, предвидени в проекта на Закон за отклоняване и налагане на възпитателни мерки

ДЪРЖАВНА АГЕНЦИЯ ЗА ЗАКРИЛА НА ДЕТЕТО

През 2017 г. инспектори от ГДКПД към ДАЗД са взели участие в 31 мултидисциплинарни срещи по случаи на деца. Някои от тях са инициирани след постъпили сигнали и образувани преписки, друга част са свикани след постъпила покана за участие. В тези срещи са обсъждани различни случаи, като всеки един от тях е индивидуален, според случая на детето – дете, настанено в социална услуга от резидентен тип и / или специализирана институция, дете с девиантно поведение, дете с неприемливо поведение в образователна институция и др. На всяка една от тези срещи са взети решения, с цел преодоляване на проблема и от страна на инспекторите са дадени конкретни насоки и указания на специалистите, работещи с детето.

9.12.2. Превенция на рисковото поведение сред децата и подобряване на координацията между правораздавателната, социалната, здравната и образователната система

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА, МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ, АГЕНЦИЯ ЗА СОЦИАЛНО ПОДПОМАГАНЕ, ДЪРЖАВНА АГЕНЦИЯ ЗА ЗАКРИЛА НА ДЕТЕТО

9.12.2.1. Подобряване на сътрудничеството в случаи на деца в рискова ситуация и насърчаване на образователната система

ДЪРЖАВНА АГЕНЦИЯ ЗА ЗАКРИЛА НА ДЕТЕТО

От проведените през 2017 г. мултидисциплинарни срещи, в които инспекторите от ГДКПД са взели участие, по-голямата част са свикани след подаден сигнал в ДАЗД. Експертите от дирекция „Политики и програми за детето, стратегическо развитие и координация“ са взели участие и са подкрепили методически отделите „Закрила на детето“, образователните институции и неправителствените организации в страната на различни мултидисциплинарни срещи, организирани от гореупоменатите ведомства и организации.

9.13. Предприемане на специални мерки за развитие на чувството на национална идентичност и принадлежност

МИНИСТЕРСТВО НА КУЛТУРАТА

Специалните мерки за развитие на чувство на национална идентичност и принадлежност към българската нация са свързани отново с дейности за развитие на българския книжен сектор, мрежата от библиотеки в страната, както и с провеждането на сесии за подкрепа на сценичните изкуства. Те се осъществяват по програми на Министерството на културата с цел насърчаване на четенето, подпомагане на българските творци и осигуряване на по-широк достъп до класическа и съвременна литература и високохудожествени произведения на театралното, музикално и танцово изкуство.

9.13.1. Финансова подкрепа за развитие на българския книжен сектор и мрежата от библиотеки чрез бюджета на Министерството на културата

МИНИСТЕРСТВО НА КУЛТУРАТА

През месец март 2017 г. беше обявена конкурсна сесия по програма „Помощ за книгата”. Постъпили са и са обработени 130 проекта в различни направления: българска и преводна художествена литература; българска и преводна хуманитаристика; литература за деца и юноши; културно-историческо наследство и съвременна култура. След направеното предложение от експертна комисия по оценка на проектите, съгласно Правилата за условията и реда за финансово подпомагане на програми и инициативи в областта на книгоиздаването, книгоразпространението и библиотечното дело, бяха подкрепени 72 проекта на обща стойност 95 820 лв.

Във връзка с провеждането на традиционния литературен фестивал „Пловдив чете”, са отпуснати средства на Регионална библиотека „Иван Вазов” за закупуване на книги от представените на фестивала издателства, като книгите се предоставят на читалищните библиотеки в община Пловдив.

В рамките на организираното в гр. Благоевград книжно изложение „ЛитераЕкспо“ 2017 г., са предоставени средства на Регионална библиотека „Димитър Талев“ – Благоевград за закупуване на книги за обществените библиотеки от област Благоевград.

Подкрепен е Националният конкурс за лирично стихотворение на името на Петко и Пенчо Славейкови, който се провежда в рамките на Славейкови празници в гр. Трявна (м. юни 2017 г.)

Традиционно е подкрепена и Националната литературна награда „Иван Вазов“ 2017 г., която се връчи в гр. Сопот по време на инициативите, посветени на 167-та годишнина от рождението на Иван Вазов.

Финансово е подкрепена инициативата на Асоциация „Българска книга”, свързана с организирането и провеждането на Софийския международен литературен фестивал, който се проведе в края на година в гр. София.

По повод 140-годишнината от рождението на П. К. Яворов, Министерството на културата подпомогна Съюза на българските писатели за редица прояви, свързани с издаване на стихосбирката „Безсъници” на Яворов, поетична антология с творби на поети, посветили стихове на Яворов и вдъхновили се от неговия житейски път и творчество и юбилейно издание на в. „Словото днес”.

Във връзка с отбелязването на 190 години от рождението на Петко Р. Славейков, беше подкрепено НЧ „Братство – 1884” – гр. Павликени, за организиране и провеждане на седем литературни четения.

Продължава дейността по съвместната програма на Министерството на културата и Фондация „Бил и Мелинда Гейтс”, **Програма „Глобални библиотеки –**

България” (Българските библиотеки: място за достъп до информация и комуникация за всеки”), чиято стратегическа цел е предоставянето на лесен и равнопоставен достъп до информация, знание, комуникация и електронни услуги чрез безплатно ползване на интернет в обществените библиотеки.

В изпълнение на ПМС № 273 от 8 декември 2017 г. Министерството на културата предостави на Фондация „Глобални библиотеки – България”, определена за изпълнител на програма „Глобални библиотеки – България”, сумата от **300 000** /триста хиляди/ лв. Средствата се предоставят като съфинансиране по проект, изпълняван от Фондация „Глобални библиотеки – България” с подкрепата на Фондация „Бил и Мелинда Гейтс”.

С продължаването на програмата се цели да се надградят резултатите, получени до този момент. Спомага се изградените вече информационни точки да продължат да функционират, което ще способства за разгръщане на нови възможности за библиотечно-информационно обслужване на населението в цялата страна. Програмата цели и социалното включване на групи, при които често липсват други възможности за достъп до информационните технологии. Реализирането на нови дейности е насочено към подпомагане на гражданите за работа с информация в интернет среда.

9.13.2. Провеждане на сесии за подкрепа на сценичните изкуства по програма на Министерство на културата

МИНИСТЕРСТВО НА КУЛТУРАТА

Финансова подкрепа за **развитие на сценичните изкуства** чрез бюджета на Министерството на културата: през 2017 г. са проведени 6, при планирани 4 сесии за подкрепа на проекти в областта на сценичните изкуства – музика, танц и театър.

В сесията за подкрепа на фестивали в областта на театралното изкуство са одобрени 19 проекта на стойност 150 000 лв., а в сесията за подкрепа на фестивали в областта на музикалното и танцово изкуство са одобрени 25 проекта на стойност 179 973 лв., което прави общо 44 подкрепени фестивала на стойност 329 973 лв., в това число детски и младежки фестивали.

Освен фестивали, в две конкурсни сесии са подкрепени творчески проекти в размер общо на 220 000 лв., като в областта на театралното изкуство са финансирани 25 проекта на стойност 140 000 лв. и 17 спектакли и концерти в областта на музикалното изкуство на стойност 80 000 лв., което прави общо 42 подкрепени спектакли и концерти. Дванадесет са танцовите спектакли, получили подкрепа на стойност 85 360 лв., а подкрепа в сесия за разпространение на готови спектакли са получили 17 проекта в областта на театралното изкуство, в това число и детски за 67 070 лв.

С проектните сесии се цели разширяване на достъпа на населението до високохудожествени произведения на театралното, музикалното и танцовото изкуство. В сесиите за подкрепа на фестивали и проекти се включват и участват творци и активни граждани и зрители от цялата страна, което прави обхвата на въздействие на национално ниво. Макар да има висока концентрация на театралните и музикални събития в столицата, в останалите градове на страната (областни и общински центрове) също има добра посещаемост и ясно фокусиран интерес от страна на разнородна и широка публика. Постигнатите резултати са добри и събитията, подкрепени от Министерство на културата са със сериозна национална значимост, устойчиви са във времето, а резултатите са измерими чрез широкия обществен и медиен интерес към тях.

9.14. Приоритетно прилагане на мерки за развитие на читалищата като средища

9.14.1. Подпомагане дейността на народните читалища чрез бюджета на Министерството на културата

МИНИСТЕРСТВО НА КУЛТУРАТА

Министерството на културата оказва финансова подкрепа за реализация на творчески проекти, методическа подкрепа и координация на мрежата от народни читалища и читалищни сдружения с оглед на това, че читалищата са естествена среда за съхраняване на нематериалното културно наследство, за утвърждаване на националната идентичност, както и за насърчаване на многообразието от форми на културно изразяване.

За развитие на любителското творчество през 2017 г. са подкрепени финансово 50 проекта на общини, читалища и неправителствени организации, на обща стойност 140 000 лв., с насоченост към детски и младежки дейности, формиране на национално самосъзнание, защита на етническата идентичност, интеграция на ромите, възпитание в толерантност и интеркултурен диалог, активен живот на възрастните хора, интеграция на хора с увреждания и развитие на творческия потенциал.

Сред подкрепените изяви и творчески проекти се открояват: националните конкурси за млади гайдари и акордеонисти (Пазарджик, включени в Програмата за закрила на деца с изявени дарби), ромският празник Василица, наградите „Шофар”, Международен семинар и фолклорен фестивал на армянците в България, Международният конкурс за класическа китара „Акад. Марин Големинов” (Кюстендил, също включен в Програмата за закрила на деца с изявени дарби), Международният фестивал на маскарадните игри „Сурва” в Перник, Регионален фестивал на турската художествена самодейност (община Дулово), Национален фестивал на етносите „България за всички” (гр. Варна), Международен фестивал за автентичен фолклор (с. Дорково), Дни на възрожденската и патриотична песен (гр. Клисурска), XVIII Международен маскараден фестивал „Кукерландия” (община Тунджа), 10-годишен юбилей на Вариететен пенсионерски театър „Софиянци”, Международни фолклорни празници „Народна седянка” (гр. Сандански), Национален ученически фолклорен фестивал „Родило се, преродило” (гр. Ямбол), Международен фолклорен фестивал „Нишавски хоровод” (гр. Драгоман), Седмица на изкуствата (община Самоков), Отбелязване на Световния ден на танца, Международен детски танцов фестивал „Утрешният мир започва с днешното приятелство” (община Силистра) и др.

Като приоритетни прояви в областта на изкуствата и културата, през 2017 г. целева финансова подкрепа е дадена на значими прояви на любителското творчество и нематериалното културно наследство, сред които са: Международният фестивал на любителските комедийни театри, пантомима и сатира в Тополовград, Фестивалът на любителските театри в Каварна, Фестивалът на духовната музика в Габрово и др. Сред тях специално място заемат събитията от Националната програма за отбелязване на 180 години от рождението на Васил Левски.

Под патронажа на Министерството на културата са преминали 45 културни събития с международна, национална или регионална значимост за засилване на обществения интерес към културното наследство, изкуствата и културата.

Депозиранията номинация на Република България за 2017 г. – „Българското читалище – практически опит за опазване жизнеността на нематериалното културно наследство” – беше разгледана от Междуправителствения комитет за опазване на нематериалното културно наследство и вписана в Регистъра на ЮНЕСКО с добрите практики за опазване на нематериалното културно наследство.

Внесената от Румъния, България, Молдова и Македония мултинационална кандидатура за мартеницата беше разгледана от Междуправителствения комитет за опазване на нематериалното културно наследство и вписана в Представителния списък на ЮНЕСКО на елементите на нематериалното културно наследство на човечеството.

Ежегодно в Министерството на културата се изготвя информационен културен календар на значимите събития по области и общини, достъпен на официалната интернет страница на министерството – www.mc.government.bg, който дава възможност на потребителите да участват в разнообразни културни прояви.

Дейностите на Министерството на културата са насочени към духовно и културно израстване на всички възрасти и групи от населението, към развитие на националната идентичност и принадлежност към българската нация, като се създават условия за равен достъп до културното наследство, до постиженията на съвременните изкуства, подкрепят се форми за развитие на творческия потенциал и участие в културния живот на местната общност, региона и страната.

9.15. Формиране на култура, ориентирана към знанието

9.15.1. Преструктуриране и реформиране на възпитателните училища-интернати (ВУИ) и социално-педагогическите интернати (СПИ): пренасочване на съществуващия капацитет и ресурси към алтернативни социални услуги.

Подготовка за въвеждане на алтернативни методи за работа с ученици с девиантно поведение в СПИ и ВУИ и за реформиране на организацията на ВУИ и СПИ

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

По мярката се развиват дейности за насочване към алтернативна социална услуга. През 2017 година е закрит един социално-педагогически интернат с общ брой 37 ученици, като 24 ученици са реинтегрирани в семейна среда.

Реализирани са дейности и мерки, които да подготвят въвеждането на алтернативни модели за работа с ученици с девиантно поведение, настанени във ВУИ и СПИ. Оказана е методическа помощ и подкрепа на педагозите от училищата за осъществяване на промяна, свързана с осигуряването на комплексен мултидисциплинарен подход към децата, в контекста на предстоящите реформи в областта на детското правосъдие. Обхванати са около 200 ученици с девиантно поведение в конфликт със закона, настанени в 4 ВУИ и 2 СПИ.

Назначени са 6 психолози и 6 социални работници. Проведени са обучения на специалистите от ВУИ и СПИ.

По ОП НОИР се подготвя стартиране на дейности по проект „Подкрепа за равен достъп и личностно развитие“, като през 2017 г. няма стартирали операции по програмата.

9.15.2. Екип на ИИОЗ работи по научно-изследователски проект: “Култура на дарителство в сферата на образованието: социални, институционални и личностни измерения” (2014-2017 г.)

ИНСТИТУТ ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА ОБЩЕСТВАТА И ЗНАНИЕТО ПРИ БАН

Екип на ИИОЗ работи по научно-изследователски проект: “Култура на дарителство в сферата на образованието: социални, институционални и личностни измерения” (2014 – 2017 г.).

Проектът е финансиран по договор с НФНИ № КО02/2, като общият бюджет на проекта за 2017 г. е 56 691.09 лв. Проектът приключи през 2017 г.

Резултати от изпълнението на проекта:

1. Идентифицирани са нагласите на българските граждани за дарителство в образованието.
2. Открити са факторите, които определят нагласите за дарителство в образованието.
3. Разработена е социологическа концепция за спецификата на културата на дарителство в образованието.
4. Организирана е кръгла маса на тема „Култура на дарителство за образование: среща на традициите и съвременността”.
5. Изработена е карта на дарителството и изложба за дарители в образованието.
6. Разработен е документ с предложение за политики, стимулиращи културата на дарителството в областта на образованието.
7. Разработени са лекции за студенти.
8. Проведени диалогични срещи с учители, випускници на висши училища, представители на неправителствени организации, бизнеса и медии, с което да се повиши информираността на обществото за дарителството за образованието.

Обхват на въздействие: Национално ниво и в отделни случаи.

9.16. Създаване на система от възпитателни мерки, които да гарантират вторична и третична превенция по отношение на непълнолетните лица в конфликт със закона

В. Приоритет III. Постигане на социална кохезия и създаване на равни възможности за пълноценен социален и продуктивен живот за всички социални групи

Направление 10 – Създаване на условия за равни възможности за пълноценен социален и продуктивен живот за всички социални групи

10.1. Разработване и внедряване на система от показатели за проследяване на състоянието и тенденциите по отношение на равнопоставеността и равното третиране

10.2. Провеждане на целенасочена активна политика на пазара на труда за социална и икономическа интеграция на групи в неравностойно положение в България и отстраняване на неравенства в третирането им на работното място

10.2.1. Заетост на хора с увреждания

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА – ПХУРВСП, АГЕНЦИЯ ЗА ХОРАТА С УВРЕЖДАНИЯ

Агенцията за хората с увреждания финансира проекти на работодатели от обичайна и специализирана работна среда по чл.25 и чл.28 от ЗИХУ. За 2017 г. са планирани 54 нови работни места за хора с трайни увреждания по чл. 25 и чл. 28 от ЗИХУ. Открити са 63 нови работни места.

Към 31.12.2017 г. разходваните средства са в размер на 1 090 861,18 лева за 12 (дванадесет) договора, сключени с обичайни работодатели с 39 открити нови работни места и 14 (четирнадесет) договора със специализирани предприятия и кооперации за хора с увреждания за 24 нови работни места.

10.2.2. Работни места с осигурени и/или подобрени здравословни и безопасни условия на труд и технологично обновяване на производствения процес

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА – ПХУРВСП, АГЕНЦИЯ ЗА ХОРАТА С УВРЕЖДАНИЯ

През отчетната 2017 г. са планирани 660 работни места с осигурени и/или подобрени здравословни и безопасни условия на труд и 10 бр. технологично обновени специализирани предприятия и кооперации. Изпълнението на тези показатели са съответно 660 бр. работни места и 14 бр. технологично обновени специализирани предприятия и кооперации.

Изразходваните средства по първия показател през отчетната 2017 г. възлизат на 563 928,22 лева, а по втория средствата са включени в т. 10.2.1. Заетост на хора с увреждания.

10.2.3. Стартиране и развитие на самостоятелна стопанска дейност на хората с увреждания

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА – ПХУРВСП,

АГЕНЦИЯ ЗА ХОРАТА С УВРЕЖДЕНИЯ

За 2017 г. са планирани 22 предприемача - хора с увреждания, стартирали самостоятелна стопанска дейност и 5 предприемача - хора с увреждания, разширили самостоятелната си стопанска дейност, а изпълнението възлиза на 23 предприемача, стартирали самостоятелна стопанска дейност и 10 броя такива, разширили самостоятелната си стопанска дейност.

През отчетния период са изплатени средства на стойност 570 700,21 лева.

10.2.4. Осигуряване на достъп за хора с увреждания до културни, исторически и спортни обекти

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА – ПХУРВСЦ, АГЕНЦИЯ ЗА ХОРАТА С УВРЕЖДЕНИЯ

Предоставена услуга: Културни, исторически и спортни обекти, адаптирани за хора с увреждания.

За 2017 г. в Плана за изпълнение на Националната стратегия за демографско развитие са заложили 9 бр. културни, исторически и спортни обекти, адаптирани за хора с увреждания. Адаптираните през отчетната година обекти са 12 бр. като по сключени договори през 2017 г. са преведени 401 149,62 лв.

10.2.5. Възстановяване на работодатели от обичайна и специализирана работна среда на осигурителни вноски за работещите, влизаци в списъчния брой на персонала

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА – ПХУРВСЦ, АГЕНЦИЯ ЗА ХОРАТА С УВРЕЖДЕНИЯ

Планираният брой работодатели на хора с увреждания, ползващи преференцията за възстановяване на внесените от тях осигурителни вноски за 2017 г. е 72, а изпълнението на този показател за годината възлиза на 95, като изплатените средства са в размер на 1 139 602,00 лева.

10.2.6. Хора с увреждания, включени в мероприятия за рехабилитация и социална интеграция

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА – ПХУРВСЦ, АГЕНЦИЯ ЗА ХОРАТА С УВРЕЖДЕНИЯ

Планираният за 2017 г. брой на хората с увреждания, включени в мероприятия за рехабилитация и социална интеграция е 3 600 бр., а изпълнението е 4 018 бр.

Към 31.12.2017 година разходът по този показател е в размер на 267 116,69 лева за 21 организации, като тук се отчита финансирането на проекти на неправителствени организации за професионално обучение и преквалификация, рехабилитация и социална интеграция на хора с увреждания по чл.8, т.6 от ЗИХУ.

10.2.7. Интеграция на хора с увреждания в обществото, посредством осигуряването им на преводачи и придружители за посещения в обществени, здравни и културни заведения

**МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА – ПХУРВСП,
АГЕНЦИЯ ЗА ХОРАТА С УВРЕЖДЕНИЯ**

Предоставена услуга: Изплащане на целеви помощи за лица с трайни увреждания при посещения в общински, здравни, културни и други институции – чл. 51, чл. 52, чл. 53, чл. 53а и чл. 53б от ППЗИХУ.

Агенция за хората с увреждания подпомага социално-икономическата защита на хората с увреждания, като осигурява средства за целевото им подпомагане, а именно чрез отпускане на целеви помощи за хора с увреден слух, увредено зрение, трудноподвижни лица и лица с интелектуални затруднения и психични разстройства.

Планираният за 2017 г. брой на хората с увреждания е 38 000 бр., а реално изпълнения през отчетния период е 35 915 хора с увреждания, получили целеви помощи на обща стойност 1 893 291,60 лева.

10.2.8. Мониторинг на усвояването на отпускати средства за хора с увреждания

**МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА – ПХУРВСП,
АГЕНЦИЯ ЗА ХОРАТА С УВРЕЖДЕНИЯ**

Предоставени услуги: Осъществяване на мониторинг по ефективното усвояване на отпускатите средства и изпълнение на договорните задължения и проверени търговци на медицински изделия и помощни средства, приспособления и съоръжения за хора с увреждания.

За 2017 г. е планиран 100% мониторинг на организациите, на които е извършен мониторинг, спрямо общия брой, подлежащи на такъв и 180 броя търговци на медицински изделия и помощни средства, приспособления и съоръжения за хора с увреждания.

Изпълнението на тези показатели е съответно 100% извършен мониторинг на организациите, спрямо общия брой, подлежащи на такъв, като общият им брой е 745 и 1324 броя проверки на обектите на търговци на МИПСПС по Наредбата за условията и реда за осъществяване и контрол на дейностите по предоставяне на МИПСПС, посочени в списъците по чл.35г, ал.1 от ЗИХУ.

10.2.9. Национална програма за заетост и обучение на хора с трайни увреждания

**МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА,
АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА**

Националната програма за заетост и обучение на хора с трайни увреждания осигурява възможности за заетост на безработни лица с трайни увреждания и на лица, преминали успешно курс на лечение за зависимост към наркотични вещества, с оглед тяхната пълноценна интеграция в обществото. Програмата е с максимален период на субсидиране на заетостта до 24 месеца.

През 2017 г. по програмата е осигурена субсидирана заетост на 756 лица с трайни увреждания. Изразходвани са средства от ДБ в размер на 11 188 090 лв.

10.2.10. Национална програма „Асистенти на хора с увреждания“

**МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА,
АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА**

Национална програма "Асистенти на хора с увреждания" дублира мярка 8.1.1., която е отчетена.

10.2.11. Програма „Кредит без лихва за хора с увреждания“

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА, АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

По програмата се възстановява лихвата по кредити, отпуснати до 15.10.2008 г. по проект „Гаранционен фонд за микрокредитиране“ на МТСП на лица с увреждания. През 2017 г. по програмата няма изплатени средства.

10.2.12. Насърчаване на работодателите да разкриват работни места за наемане на безработни лица с трайно намалена работоспособност на пълно или непълно работно време (чл. 52 от ЗНЗ)

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА, АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

Мярката насърчава заетостта на пълно или непълно работно време на безработни лица с трайни увреждания, включително военноинвалиди. През 2017 г. на работодатели, разкрили работни места и осигурили заетост на лица от целевата група, са финансирани разходите за труд за период до 6 месеца. Субсидираното трудово възнаграждение на лицата, включени в насърчителната мярка с висше образование, наети на длъжности, за заемането на които минималното образователно и квалификационно ниво, съгласно НКПД, 2011 г., е определено като завършена степен на висше образование, е 380 лв., а за останалите – 300 лв., съответно 2,30 лв./1,81лв. почасово трудово възнаграждение.

През 2017 г. е осигурена заетостта на 110 лица. Изразходваните средства от ДБ са в размер на 314 805 лв.

10.2.13. Предоставяне на суми за подкрепена заетост за безработни с трайни увреждания или от други групи в неравностойно положение (чл. 43а от ЗНЗ)

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА, АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

Със Закона за изменение и допълнение на Закона за насърчаване на заетостта (ЗНЗ) е регламентирана нова мярка по чл. 43а: „(1) Лице, регистрирано по чл. 27, ал. 2, т. 2 от ЗНЗ, може да кандидатства за предоставяне на суми за подкрепена заетост за всяко безработно лице с трайни увреждания или от други групи в неравностойно положение на пазара на труда, насочено от поделение на Агенцията по заетостта, което е устроило на работа на несубсидирано работно място за срок, не по-кратък от 12 месеца.“;

В съответствие с Допълнителните разпоредби от ЗНЗ, „Подкрепена заетост“ е оказването на съдействие на безработни лица с трайни увреждания и от други групи в неравностойно положение на пазара на труда, съобразно специфичните им потребности, за работа на несубсидирани работни места.

Горепосочената нормативна промяна има за цел да повиши ефикасността и качеството на посредническите услуги на пазара на труда, предоставяни на уязвимите групи, чрез подобряване на взаимодействието между АЗ и частните трудови посредници. Чрез регламентиране на изнасяне (аутсорсинг) на услуги за подкрепена заетост се създава възможност за предоставяне на по-целенасочени и по-качествени услуги за хората с увреждания и от другите групи в неравностойно положение на пазара на труда, като крайната цел е тяхното трайно устройване на работа на първичния пазар на труда.

През 2017 г. по мярката е проведена обществена поръчка с предмет „Избор на изпълнител за подкрепа на заетостта на безработни лица с трайни увреждания съгласно чл. 43”а” от ЗНЗ по 9 обособени позиции”, за която не са подадени документи за изпълнение от кандидати. След проведена процедура за директно договаряне с поканените кандидати, отново няма сключени договори за реализация по мярката.

10.2.14. Насърчаване на работодателите да наемат безработни лица с непрекъснато поддържана регистрация не по-малко от 6 месеца или безработни лица до 24-годишна възраст, или безработни лица с основно и по-ниско образование, или безработни лица на възраст над 50 години (чл. 51, ал. 1 от ЗНЗ)

**МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА,
АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА**

Насърчаване на работодателите да наемат безработни лица с непрекъснато поддържана регистрация не по-малко от 6 месеца или безработни лица до 24-годишна възраст, или безработни лица с основно и по-ниско образование, или безработни лица на възраст над 50 години (чл.51, ал.1 от ЗНЗ) дублира мярка 7.1.1.4.5., която е отчетена.

10.2.15. Насърчаване на работодателите да разкриват работни места за наемане на безработни лица с трайни увреждания (чл. 51, ал. 2 от ЗНЗ)

**МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА,
АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА**

По схемата за държавна помощ се насърчават работодателите да наемат безработни лица с трайни увреждания (чл.51, ал. 2 от ЗНЗ). Субсидиите за работодателя от държавния бюджет са за разкрито работно място, на което е наето лице от целевата група в размер на 75 на сто от допустимите разходи за периода на субсидиране за: трудово възнаграждение (460 лв. максимален размер за 2017 г.); допълнителни възнаграждения по минимални размери, установени в КТ; осигурителни вноски за сметка на работодателя за фондовете „Пенсии“, „ТЗПБ и ОЗМ, фонд „Безработица“, ДЗПО и НЗОК. Заетостта се субсидира за период не по-малко от 3 месеца и не повече от 12 месеца.

През 2017 г. в заетост са включени 303 лица. Изразходваните средства от ДБ са в размер на 484 621 лв.

10.2.16. Насърчаване на работодателите да разкриват работни места за наемане на безработни лица, изгърпели наказание „лишаване от свобода“ (чл. 55 от ЗНЗ)

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА,

АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

По условията на мярката се предоставят стимули на работодатели, които разкриват работни места и наемат безработни лица, изтърпели наказание „лишаване от свобода“. Финансират се част от разходите за трудово възнаграждение в размер на 300 лв., допълнителни плащания по трудовото и осигурително законодателство за период до 6 месеца. Работодателят е задължен да съхрани заетостта на лицето за допълнителен период, равен на периода на субсидиране.

През 2017 г. мярката няма реализация.

10.2.17. Изплащане на месечна добавка за социална интеграция на хора с увреждания

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА, АГЕНЦИЯ ЗА СОЦИАЛНО ПОДПОМАГАНЕ

Към **31.12.2017** г. са изразходвани **131 574 548** лв. за изплащане на месечни добавки за социална интеграция на **500 016** *средномесечен* брой лица, в т.ч. **10 705** деца. Информацията за 5-годишен период (2013 –2017 г.) е, както следва:

Месечни добавки за социална интеграция (лева)	2017 г.	2016 г.	2015 г.	2014 г.	2013 г.
	131 574 548	139 549 891	138 466 700	137 067 756	138 860 190

По вид месечните добавки с отчетените данни за 2017 г. са следните:

Закон за интеграция на хората с увреждания	<i>Средномесечен</i> брой лица за периода <u>януари-декември</u> 2017 г. *
Средномесечен брой лица	500 016
в т.ч. деца	10 705
1. Месечна добавка за социална интеграция за транспортни услуги	499 932
2. Месечна добавка за ползване на информационни и телекомуникационни услуги	74 514
3. Месечна добавка за обучение	97
4. Месечна добавка за диетично хранене и лекарства	403 535
5. Месечна добавка за достъпна информация	109 564
6. Месечна добавка - наем на общинско жилище	974
7. Добавка за балнеолечение – общ брой	5 733
8. За преустройство на жилище – общ брой	0
9. За покупка и приспособяване на МПС - чл. 48	3

* Количествените стойности по т. 1-9 в таблицата се отнасят за *средномесечен* брой лица, като повечето случаи са 1 лице да получава повече от един вид месечна добавка.

В Държавен вестник, бр. 91 от 14.11.2017 г. е обнародван Закон за изменение и допълнение на Закона за интеграция на хората с увреждания (ЗИХУ), който влиза в сила от 01.01.2018 година. В чл. 5 от ЗИХУ се създава *нова* ал. 5, с която се регламентира достъпа на дирекции „Социално подпомагане“ (ДСП) до Национална база данни „Население“ за целите на закона. В чл. 12, ал. 3 от ЗИХУ се регламентира възможността заявленията-декларации за изготвяне на социална оценка и отпускане на месечна добавка за социална интеграция да се подават и от упълномощени лица. Друг съществен момент е заличаването на текста „при условия и по ред, определени с наредба на министъра на здравеопазването и министъра на труда и социалната политика“ в чл. 42ж от ЗИХУ. Считано от 01.01.2018 г. няма да се изисква от правомощащите лица, представяне на удостоверение от общопрактикуващите лекари.

С Постановление № 213 от 28.09.2017 г. Министерски съвет прие промени в Правилника за прилагане на ЗИХУ (ПЗИХУ). ПМС № 2013/2017 г. е публикувано в ДВ, бр. 79 от 03.10.2017 г. и влиза в сила от 01.01.2018 година. С измененията и допълненията на ПЗИХУ се оптимизира процесът по отпускане на целеви помощи и добавки на хората с увреждания и се намалява административната тежест за тях, прецизират се и се синхронизират някои текстове в действащата нормативна уредба. В чл. 33 са регламентирани реда и сроковете за отпускане или отказ за отпускане на добавка за социална интеграция, а именно:

- месечната добавка за социална интеграция се отпуска от 1-во число на месеца, в който са изготвени социалната оценка и предложението на консултативната комисия и се изплаща най-късно до края на месеца, следващ месеца, за който се отпуска, в рамките на бюджетната година, с изключение на добавката, отпусната през месец декември, която се изплаща най-късно до 31 януари на следващата година;

- срокът за изготвяне на предложение до директора на ДСП за отпускане или отказ за отпускане на добавка за социална интеграция е до 10 дни от изготвянето на социалната оценка и предложението на консултативната комисия;

- срокът за издаване на заповед за отпускане или отказ за отпускане на добавка за социална интеграция е до 7 дни от изготвянето на предложението;

- съгласно регламента на чл. 13, ал. 6, социалната оценка се връчва на лицето, заедно със заповедта за отпускане или за отказ за отпускане на месечна добавка за социална интеграция в 7-дневен срок от издаването на заповедта;

- при представяне на документи, доказващи необходимостта от ползване правото на добавка по чл. 27 и чл. 28, заповедта за отпускане или отказ за отпускане на добавката се издава до 7 дни от представянето им.

С Постановление на Министерския съвет № 305/19.12.2017 г. е определен нов месечен размер на гарантирания минимален доход – 75 лева, считано от 01.01.2018 г. Месечната добавка за социална интеграция се изменя по следния начин:

- ✓ за транспортни услуги, за диетично хранене и лекарствени продукти и за достъпна информация – 15 на сто от ГМД – от 9,75 лв. на 11,25 лв.;

- ✓ за ползване на информационни и телекомуникационни услуги и за обучение – 20 на сто от ГМД – от 13,00 лв. на 15,00 лв.;

- ✓ при извършено балнеолечение и/или рехабилитационни услуги – до трикратния размер на ГМД – от 195 лв. на 225 лева.

10.2.18. Изплащане на целеви помощи за изработване, покупка и ремонт на медицински изделия (МИ) и/ или помощни средства, приспособления и съоръжения (ПСПС)

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА,

АГЕНЦИЯ ЗА СОЦИАЛНО ПОДПОМАГАНЕ

За изплащане на целеви помощи по Закона за интеграция на хора с увреждания (ЗИХУ) през 2017 г. са изразходвани **52 346 150 лв.** на **10 476 средномесечен брой лица**.

За 5-годишен период (2013 г. – 2017 г.) за целеви помощи за помощни средства, приспособления и съоръжения (ПСПС) и/или медицински изделия (МИ) изразходваните средства са в размер на:

Целеви помощи за ПСПС и/или МИ (лева)	2017 г.	2016 г.	2015 г.	2014 г.	2013 г.
	52 346 150	50 587 221	52 004 609	40 969 193	41 599 123

С измененията и допълненията на ППЗИХУ *се обединяват* в едно заявленията-декларации за отпускане на целева помощ за покупка и ремонт на ПСПС и/или МИ и заявлението-декларация за отпускане на допълнителна парична помощ за пътни разходи в страната за изработване, покупка или ремонт на ПСПС и/или МИ. Чл. 45 се *отменя*, като реда и условията за отпускане на допълнителна парична помощ за пътни разходи в страната за изработване, покупка или ремонт на ПСПС и/или МИ са *регламентирани* в чл. 42, ал. 8-13.

В ДВ, бр. 84 от 20.10.2017 г. са публикувани *изменения* в Наредбата за условията и реда за осъществяване и контрол на дейностите по предоставяне на ПСПС и/или МИ, посочени в списъците по чл. 35г, ал. 1 от ЗИХУ. В чл. 10д, ал. 2 е *въведено изискване* към производителите на ПСПС и/или МИ по индивидуална поръчка, като производството им трябва задължително да се извършва съгласно изискванията на Закона за медицинските изделия. При регистрацията си в АХУ, производителите на ПСПС и/или МИ по индивидуална поръчка посочват и адреса на производствените помещения.

10.2.19. Предлагане на работни места, включително и за ниско квалифицирани кадри от всички възрасти, етническа и религиозна принадлежност, като по този начин се съдейства за преодоляване на стереотипите и предразсъдъците в обществото спрямо тях

МИНИСТЕРСТВО НА ТРАНСПОРТА, ИНФОРМАЦИОННИТЕ ТЕХНОЛОГИИ И СЪОБЩЕНИЯТА – ДП „НАЦИОНАЛНА КОМПАНИЯ ЖЕЛЕЗОПЪТНА ИНФРАСТРУКТУРА“

1. Предлага работни места, вкл. и за ниско квалифицирани кадри от всички възрасти, етнически и религиозни принадлежности, като по този начин съдейства за преодоляване на стереотипите и предразсъдъците в обществото спрямо тях.

2. Провежда социална политика и е активен участник на пазара на труда по отношение политиката за преодоляване на безработицата и интегриране на малцинствата, трайно безработни и др. Съгласно договор за обучение на безработни лица по проект „Шанс за работа”, насочен към осигуряване на обучение и придобиване на преки умения чрез временна заетост на безработни лица от целева група над 50-годишна възраст, бяха обучени 133 безработни лица, от които в компанията бяха наети 36 броя лица.

10.2.20. Създаване на условия за равни възможности за работа и развитие в предприятието, корпоративна социална отговорност: осигуряване на средства за социални разходи: помощи за лекарства, медицински помощи, профилактика (включително парични суми за ин витро процедури) и др.; проследяване на емисии на вредни вещества във въздуха и водата; провеждане на скринингови прегледи с цел ранно диагностициране рак на гърдата при жените, организиране на профилактични кампании за ваксинации или други средства за повишаване имунната защита на организма, налагане спазването на режима на труд и почивки от страна на персонала; приемане на мерки за повишаване на посещаемостта на персонала на периодични медицински прегледи по Наредба № 3/1987 с оглед ранното откриване на заболявания; при осигуряване на финансов ресурс, подпомагане на бъдещи и настоящи майки, многодетни семейства и други

МИНИСТЕРСТВО НА ТРАНСПОРТА, ИНФОРМАЦИОННИТЕ ТЕХНОЛОГИИ И СЪОБЩЕНИЯТА – „БДЖ - ТОВАРНИ ПРЕВОЗИ“ ЕООД

1. Броят на служителите, които са получили средства за лекарства и медицински помощи през 2017 г., са 143.
2. Броят на служителите, които са получили карти за безплатно пътуване през 2017 г. за жп транспорт са 2439, като броят на членовете на семействата на служители, получили билети за безплатни пътувания са 8724.
3. За почивно дело средства са получили 1241 служители.
4. Броят на служителите, ползвали профилакториум е 277.

10.2.21. Създаване на условия за равни възможности за работа и развитие в предприятието, корпоративна социална отговорност: осигуряване на финансови стимули за раждане и отглеждане на деца; подобряване на репродуктивното здраве на служителите от предприятието; подобряване на общото им здравословно състояние; подобряване на стандарта и качеството на живота; осигуряване на заетост за младите хора с цел намаляване на безработицата сред тях; предприемане на дейности за подобряване условията на труд и заплащането; разпределяне и диференциране на отговорностите, свързани с дългосрочната грижа за старите хора; осъществяване на обучения за повишаване на професионалната квалификация и придобиване на нова квалификация; насърчава ученето през целия живот

МИНИСТЕРСТВО НА ТРАНСПОРТА, ИНФОРМАЦИОННИТЕ ТЕХНОЛОГИИ И СЪОБЩЕНИЯТА – ДП „РЪКОВОДСТВО НА ВЪЗДУШНО ДВИЖЕНИЕ“

1. Насърчаване на раждаемостта чрез създаване на среда, благоприятна за отглеждането и възпитанието на деца - финансови стимули за раждане и отглеждане на деца.

Във връзка с чл. 293, ал. 1 от КТ и взети решения на събранието на пълномощниците на ДП „Ръководство на въздушното движение“, на родителите/осиновители, на служители/работници, за времето на ползване на отпуск за отглеждане на дете до 2 - годишна възраст, по реда на чл. 164 от КТ, се изплаща ежемесечно допълнителна помощ.

2. Подобряване на общото здравословно състояние на населението и намаляване на общата, преждевременната, детската и майчината смъртност - намаляване на общата смъртност.

В Колективния трудов договор (КТД), действащ в ДП „Ръководство на въздушното движение“ (ДП РВД), е предвидено работодателят да осигури здравословни и безопасни условия на труд и здравна профилактика. Извършват се ежегодно измервания по работни места на физични и химични фактори и електромагнитни полета (ЕМП). Здравната профилактика се изразява в задължителните периодични медицински прегледи на работниците.

В Дружеството действа Правилник за дейността на Съвета за социално сътрудничество (ССС) и Правила за разглеждане на молби за помощ при тежки и/или продължителни заболявания на служители/работници и членове на техните семейства, в които се обсъждат въпроси, свързани с предоставянето на парични помощи.

3. Значително намаляване на броя на емигриращите млади хора в репродуктивна възраст – осигуряване на заетост и намаляване на безработицата сред младите хора.

Политиката на Дружеството за набиране на персонал е насочена към привличането на висококвалифицирани и мотивирани кандидати за работа. ДП РВД набира кандидати за обучение за ръководители на полети за органите в районните и летищните центрове за обслужване на въздушното движение чрез постоянен прием на документи. Едно от изискванията към кандидатите е да не са навършили 30 годишна възраст към датата на кандидатстване. В тази връзка се реализират активни кампании за популяризиране на дейността на предприятието и на основните професии, които я осигуряват, чрез организирането на кариерни изложения във висши учебни заведения в страната, „Дни на отворените врати“, на които се изнасят експертни презентации пред присъстващите млади хора и се предоставя възможност да се запознаят в реално време с работата на Районния център за обслужване на въздушното движение и тренажорите за обучение на ръководителите на полети. С успешно преминалите етапите на подбора кандидати се сключват договори за повишаване на професионалната квалификация, като в срока на договора преминават безплатно теоретично и практическо обучение. С цел пълната ангажираност с професията на ръководител на полети, обучаемите получават стипендия.

10.2.22. Екип на ИИОЗ работи по международен научно-изследователски проект „Преговаряй - Договаряне на възможностите за преодоляване на несигурността в ранните трудови кариери и изключеността от пазара на труда в Европа“

ИНСТИТУТ ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА ОБЩЕСТВАТА И ЗНАНИЕТО ПРИ БАН

Екип на ИИОЗ работи по международен научно-изследователски проект „Преговаряй - Договаряне на възможностите за преодоляване на несигурността в ранните трудови кариери и изключеността от пазара на труда в Европа“.

Проектът е финансиран от Европейската комисия по програма „Хоризонт 2020“. Общият бюджет за 2017 г. е 128 908 лв.

Резултати от изпълнението на проекта:

1. Изведени са дългосрочните и краткосрочните последици от несигурността при започване на първа работа и изключването от пазара на труда на младите хора в сравнителен план между България и още 9 европейски държави.
2. Изведена е връзката между макро, мезо и микро нивата като механизми за създаване на несигурност при започване на първа работа. (Пазарът на труда като цяло и тежката криза на заетостта в момента се разглеждат като макрониво. Мезонивото е различният достъп до държавна и частна подкрепа в рамките и между отделните държави. Микронивото се характеризира от възможността на младите хора с неравностойни възможности да влияят върху перспективите си за работа.)
3. Изведено е влиянието на неблагоприятните условия на трудовия пазар за младите хора върху техния път към зрелостта (преминаване към икономическа независимост, напускане на дома на родителите и създаване на собствено семейство).
4. Очертано е на национално ниво състоянието на изключване на младите хора от пазара на труда в България.
5. Разработена е концепция за механизмите, които водят до различия в степента на несигурност при започване на първа работа в различните европейски държави.
6. Очертана е на браншово ниво степента на несигурност на младите хора при започване на първа работа в пет бранша (машиностроене, финансови и застрахователни услуги, здравеопазване, хотелиерство и ресторантьорство, информационни технологии) в България и Европа.

Обхват на въздействие: Национално ниво и друго – на международно ниво; на браншово ниво.

10.2.23. ОП РЧР 2014 – 2020 г. „Социално-икономическа интеграция на уязвими групи“

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА, ОП РЧР 2014 – 2020 г.

Целта е да се осигури подкрепа за социално включване на маргинализираните групи. По взаимодопълващ се начин ще бъдат използвани възможностите на три оперативни програми – Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ 2014-2020 г., Оперативна програма „Региони в растеж“ и Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2014-2020 г.

По операцията ще бъдат включени 11 600 роми, 400 мигранти, участници с произход от други държави и 600 лица в неравностойно положение.

Целеви групи са представители на ромската общност; хора с произход от други държави; хора в риск и/или жертва на дискриминация; хора, населяващи територии, в т.ч. с ниска гъстота на населението, селски и изолирани райони, части от населени места, в които е налице концентрация на проблеми, създаващи риск от бедност, социално изключване и маргинализация (висока безработица, ниски доходи, ограничен достъп до публични услуги, териториална сегрегация, пространствена изолация и др.). Бюджетът на операцията е 80 000 000 лв.

Компонент 1 на процедурата е обявен на 15.03.2018 г. В рамките на крайния срок са получени 49 проектни предложения, които понастоящем са в процес на оценка. Предстои обявяването на Компонент 2 на процедурата през м. септември 2018 г.

10.3. Създаване на условия за повишаване благосъстоянието на децата и деинституционализация на деца, лица с увреждания и възрастни хора, настанени

10.3.1. Разработване на Концепцията за закриване на домовете за медико-социални грижи за деца до 3 години и развитие на система от здравни и интегрирани здравно-социални услуги за деца и семейства

МИНИСТЕРСТВО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

През 2016 г. Министерството на здравеопазването разработи Концепция за закриване на домовете за медико-социални грижи за деца (ДМСГД) и за развитие на система от здравни и интегрирани здравно-социални услуги в общността за деца и семейства „Здраве за всички деца“ 2016 – 2025 г., която е съобразена с потребностите и е продължение на политиката на министерството по отношение на деинституционализацията, предприета през 2010 г. Концепцията е секторен документ, който конкретизира целите, приоритетите и политиките, насочени към подобряване на детското и майчино здравеопазване в съответствие с приетите стратегически и програмни документи – Концепция „Цели за здраве 2020“, Националната здравна стратегия 2020, Националната програма за подобряване на майчиното и детско здраве. Концепцията отразява и целите и приоритетите на Националната стратегия за детето 2008 – 2018 г. и Националната стратегия „Визия за деинституционализация на децата в Република България“, до 2020 г. за подобряване качеството на живот на децата като условие за свободното и пълноценното им личностно развитие, в т.ч. и осигуряване на възможност да растат и да се развиват в семейна или най-близка до нея среда.

Визията и целите на Концепцията остават с ясен фокус върху деинституционализацията, но с по-голям акцент върху реформа на здравната система, насочена към подобряване на достъпността и качеството на здравните грижи в подкрепа на превенция на разделянето на децата от техните семейства и подобряване на благосъстоянието на децата, чрез развитие на система от здравни и интегрирани здравно-социални услуги.

Визията на Концепцията е до 2025 г. България да бъде държава с развита мрежа от здравни и интегрирани здравно-социални услуги за деца и семейства, осигуряваща условия за замяна на институционалната грижа за децата с отглеждане в семейство и гарантираща на всички деца и семейства подобряване на здравето и благосъстоянието им и намаляване на здравните неравенства.

Стратегическата ѝ цел е гарантиране на достъпа на всяко дете и семейство до възможно най-качествени и комплексни здравни и интегрирани здравно-социални услуги според индивидуалните им потребности, с особено внимание към децата с увреждания и хронични заболявания.

10.3.2. Разкриване на центрове за комплексно медицинско обслужване на деца с увреждания и хронични заболявания

МИНИСТЕРСТВО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

Във връзка с концепцията за осигуряване на комплексни грижи през 2015 г. е регламентиран нов вид лечебно заведение по чл. 5, ал. 1 от Закона за лечебните заведения – център за комплексно обслужване на деца с увреждания и хронични заболявания.

В края на 2016 г. е приет Правилник за устройството, дейността и вътрешния ред на центровете за комплексно обслужване на деца с увреждания и хронични заболявания

(обн., ДВ, бр. 89 от 2016 г.), който създава ясен регламент за структурата, основните дейности и услуги, които ще предлага този вид лечебно заведение, неговия вътрешен ред, управление и финансиране като юридическо лице на бюджетна издръжка, което се създава от държавата. Дейността на центъра ще бъде насочена към предоставяне на комплексни услуги, които да удовлетворяват потребностите на индивида от съхраняване на здравето, от емоционално и познавателно развитие, както и да му осигуряват социално благополучие, чрез координирането на дейностите на центъра за комплексно обслужване с други здравни, социални и образователни услуги.

През 2017 г. са предприети мерки за планиране на структурата и бюджета на центровете за комплексно обслужване на деца с увреждания и хронични заболявания.

10.3.3. Регламентиране на интегрираните здравно-социални услуги (съгласно чл. 125б от Закона за здравето) в подкрепа на деца, бременни жени, хора с увреждания и хронични заболявания и възрастни хора, които имат нужда от помощ при изпълнение на ежедневните си дейности

МИНИСТЕРСТВО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

През 2017 г. е сформирана междуинституционална работната група, която разработва проект на постановление на Министерския съвет за приемане на наредба, с която да се определи видът на интегрираните здравно-социални услуги, условията и редът за предоставянето им, критериите и стандартите за тяхното качество и редът за осъществяване на контрола по спазването им.

10.3.4. ОП РЧР 2014 – 2020 г. – Проект „Приеми ме“

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА, АГЕНЦИЯ ЗА СОЦИАЛНО ПОДПОМАГАНЕ, ОП РЧР 2014 – 2020 г.

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА, ОП РЧР 2014 – 2020 г.

Операцията е разработена в подкрепа за процеса на деинституционализация на деца чрез продължаване и надграждане на устойчивия модел за развитие на заместваща семейна грижа за деца, настанени в специализирани институции, деца в риск и деца с увреждания. По операцията ще бъдат обхванати в интервенции за деинституционализация 3 300 деца и младежи, настанени в институции. Бюджетът на схемата е 136 404 000 лв.

Общият размер на верифицираните средства по схемата за 2017 г. е 23 466 271.98 лв.

От началото на изпълнението на схема „Приеми ме“ до края на 2017 г. 3 666 деца и младежи, настанени в институции са обхванати в интервенции за деинституционализация.

АГЕНЦИЯ ЗА СОЦИАЛНО ПОДПОМАГАНЕ, ОП РЧР 2014 – 2020 г.

На 01.12.2015 г. стартира проект „Приеми ме 2015“ по ОП РЧР 2014-2020 г. – със срок на изпълнение 32 месеца, а след искането за изменение, прието на 21.07.2016 г. – продължителност 28 месеца. След презентация/предложение за ново изменение

пред Комитета за наблюдение на ОП РЧР 2014-2020 (на заседанието му на 21.11.2017 г.), на 03.01.2018 г. е внесено искане за удължаване продължителността на проекта със срок на изпълнение **63** месеца и допълнително финансиране в размер на 84 804 000 лева.

Към 31.12.2017 г. бюджетът на проекта е в размер на 51 600 000 лева. Увоените средства (в т.ч. за 24 месеца предоставяне на услугата „приемна грижа“) са в размер на 41 273 804,26 лева. Верифицираните разходи по 8 междинни искания за плащане са в размер на 35 590 098,86 лева.

Партньори на конкретния бенефициент АСП при стартирането му (**Етап 1**) бяха 82 общини от 28-те области на страната. От 01.11.2016 г. стартира **Етап 2** на проекта, който отвори входа за включване на нови общини-партньори. Към 31.12.2017 г. **партньорите** вече са **154**. Процедурата допълва и надгражда операция „Приеми ме“ по ОП РЧР 2007-2013 г. и осигури плавен преход и приемственост между двата програмни периода за приемните семейства, в които имаше настанени деца в края на 2015 г., както и новонастанени. Предоставянето на социалната услуга „приемна грижа“ за **1 489 деца** стартира от **01.01.2016 г.**, а към **31.12.2017 г.** децата, настанени в 1 695 проектни приемни семейства са **2 056 (с над 17% повече)**.

Общият брой на приемните семейства (с местоживееене и с доставчик на услугата 154-те общини-партньори по проекта), вписани в Регистъра на съответната РДСП са общо **2 194**.

Операция „Приеми ме 2015“ е насочена към усъвършенстване и разширяване обхвата на услугата „приемна грижа“ и съдържа иновативен елемент по отношение на: подкрепата в посока развитие на „специализирана приемна грижа“; мерките, насочени към повишаване на качеството на приемната грижа чрез осъществяване на ежемесечен мониторинг; работата на сформирания Консултативен експертен съвет (КЕС) към проекта с представители на МТСП, ДАЗД, АСП, Национално сдружение на общините в РБ, УНИЦЕФ България, Национална мрежа за децата и Национална асоциация за приемна грижа.

По цялостния обхват на процедурите по предоставянето на услугата от общините-доставчици през 10-те месеца на Етап 1 работиха сформирания на местно ниво 82 екипа по приемна грижа и 82 екипа за организация и управление (администратор и счетоводител). След 01.11.2016 г. и към края на 2017 г. обхватът на услугата във всяка от общините-партньори се осъществява чрез **28 областни екипа по приемна грижа (ОЕПГ)**, в състав – началник и конкретен брой социални работници с отговорности за приемните семейства от определени общини от областта. Общо лицата в екипите, ангажирани с обхвата на услугата по проекта са **180**. Те изпълняват своите функционални задължения с място в 27 областни града и Ботевград (за София-област), както и в общо 38 изнесени работни места. Съгласно Решение на КЕС, от втория етап е въведен стандарт за натовареност на социалните работници - не по-малко от 12 действащи приемни семейства, с които работи 1 социален работник. А организацията и управлението на местно ниво се изпълнява от общо **182** общински служители - 28 администратори и 28 счетоводители в областните градове (в т.ч. Ботевград) и 126 оперативни счетоводители в останалите общини-партньори.

През 2017 г., чрез утвърждаването на иновативния областен модел на предоставяне и развитие на приемната грижа в страната, проектът изпълнява приетия от КЕС **План за развитие на приемната грижа в страната 2016-2017 година**. В изпълнение на Плана бяха проведени следните изследвания и анализи по развитието на приемната грижа:

- Януари 2017 г.: *Анализ по развитието на социалната услуга „приемна грижа“ в страната към 31.12.2016 г., в т.ч. приемни семейства с доставчик*

общини-партньори по проект „Приеми ме 2015“ и/или доставчик териториалната дирекция „Социално подпомагане“; цел: да представи чрез изпълнението на натуралните показатели развитието на социалната услуга „приемна грижа“ в страната към 31.12.2016 г., с акцент, приемните семейства с настанени в тях деца.

- Април 2017 г.: **Анализ относно децата, потребители на социалната услуга „приемна грижа“ в страната към 31.03.2017 г.**; цел: предоставянето на услугата „приемна грижа“ при прилагането на областен модел (вкл. и специализирана приемна грижа), да се планира в посока осигуряване на социалното включване на специфични категории деца в риск чрез разширяване обхвата на приемната грижа и утвърждаване на система за децентрализирано предоставяне на услугата и постигане на необходимото ѝ качество.

- Юли 2017 г.: На свое заседание Консултативният експертен съвет при **актуализирания План за развитие на услугата „приемна грижа“ в страната 2017-2018 г.**: определените **количествени стойности** за планирания допълнителен брой приемни семейства (за конкретен профил деца), необходими за съответната област/общини в региона, в т.ч. планирания общ брой приемни семейства към 31.05.2018 година.

- Септември 2017 г.: След проведено изследване Националният екип изготви **Анализ на изпълнението на Плана за развитие на услугата „приемна грижа“ в страната (2016-2017 г.)** - резултати от прилагането на областния модел на предоставяне на приемната грижа чрез ОЕПГ; чрез актуалното състояние на областните екипи се анализира създадената организация на работа с цел осигуряване на по-добра ефективност и устойчивост на ОЕПГ.

В изпълнение на Дейност 4 по проекта през 2017 г., след процедури по реда на ЗОП за избор на външен изпълнител (открита или пряко договаряне), общините-областни градове (в т.ч. Ботевград) сключиха договори с неправителствени организации/физически лица с доказан опит в приемната грижа за провеждане на: **обучения за екипите по приемна грижа и с участието на експерти от териториалните поделения на АСП; индивидуална и групова супервизия за екипите; индивидуална супервизия на действащите приемни семейства.** До края на годината всички областни екипи преминаха основно/базисно обучение по програма, разработена от авторски екип – експерти от НПО, утвърдена от КЕС. Провеодоха се и планирани специализирани обучения, индивидуална и групова супервизия на служителите от екипите. Съгласно сключените договори по утвърден график външните специалисти осъществяват и индивидуалната супервизия на приемните семейства.

Ежемесечно се осъществява **текущ мониторинг** по организацията и управлението на проекта на областно/общинско ниво и мониториране на качеството на предоставяната услуга чрез проследяване развитието на всяко дете, настанено в приемно семейство. Националният екип изготвя ежемесечни анализи по двата вида мониторинг, а за качеството на услугата – и тримесечни доклади. **Периодичен мониторинг** се осъществява чрез посещение на място, в т.ч. организиране на междуинституционални работни срещи с участието на общинските администрации, екипите по приемна грижа и експерти от териториалните поделения на АСП. През 2017 г. периодичен мониторинг е извършен в области: Пазарджик, Пловдив, Плевен, Кюстендил, Силистра, Благоевград, Перник, Монтана; а и с участието на ръководителя на проекта - и в области Търговище, Видин, Смолян, Стара Загора, Перник, Варна, Шумен, Враца, Габрово, Сливен, Ямбол, Кърджали. Допълнително, междуинституционални работни срещи са проведени в Перник, Търговище, Сливен, Плевен, Червен бряг, Лом, Трявна, Златоград, Свиленград.

През 2017 г. Националният екип организира *две национални информационни работни срещи*: 09-11.05.2017 г. във Велико Търново, с участието на представители на областните екипи и директорите на РДСП; 09-10.10.2017 г. в Хисаря, с участието на представители на администратори и началници на ОЕПГ, както и експерти от РДСП.

Проект „Приеми ме 2015“ ще е изпълнил основната си цел чрез постигане на приложен в практиката устойчив организационен модел, който е в състояние да отчете и гарантира ефективни резултати от предоставянето на услугата в цялата страна при ежегодно планиране на броя на приемните семейства на база проучване и анализ на потребностите от услугата. Проектът следва да приключи с подробно описание на този модел и остойността на всички включени в него дейности, което да послужи за създаване на финансов стандарт на услугата „приемна грижа.“ Схема „Приеми ме 2015“ ще гарантира защита правата и интересите на децата, което ще повиши качеството на живот на уязвими групи деца и ще насърчи тяхното пълноценно включване в живота на обществото.

10.3.5. ОП РЧР 2014 – 2020 г. - Процедура „Независим живот“

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА – ГД ЕФМПЦ, ОП РЧР 2014 – 2020 г., АГЕНЦИЯ ЗА СОЦИАЛНО ПОДПОМАГАНЕ

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА – ГД ЕФМПЦ, ОП РЧР 2014 – 2020 г.

Схемата е насочена към улесняване достъпа до здравни услуги и към развитие на социални услуги в общността за социалното включване на хората с увреждания, както и за улесняване достъпа им до заетост чрез центрове за почасово предоставяне на социални и здравни услуги за лицата с увреждания и възрастни хора.

Целева група са хора с увреждания и техните семейства; хора над 65 г. с ограничения или в невъзможност за самообслужване. Операцията е с общ бюджет 150 000 000 лв.

Общият размер на верифицираните средства по схемата за 2017 г. е 65 999 089.68 лв.

До края на 2017 г. във финансираните проекти по операцията са включени 33 270 лица с увреждания и лица над 65 г. в невъзможност за самообслужване.

АГЕНЦИЯ ЗА СОЦИАЛНО ПОДПОМАГАНЕ

ПМС № 137 от 05.07.2017 г. за обезпечаване на законосъобразното и ефективно администриране на финансов ресурс за целево осигуряване на социални услуги в домашна среда („Личен асистент“, „Социален асистент“ и „Домашен помощник“), за хора с увреждания и лица над 65 г. с ограничения или в невъзможност за самообслужване, в съответствие с Националната стратегия за дългосрочна грижа, Националната стратегия за намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване 2020, и на основание чл. 6, ал. 2 от Закона за финансовото управление и контрол в публичния сектор.

Във връзка с приключване на проектните дейности по процедура BG05M9OP001-2.002 „Независим живот“ (ОП РЧР 2014-2020 г.), изпълнявани от общините, които осигуриха подобряване качеството на живот и на достъпа до услуги за

социално включване в отговор на комплексните потребности, включително и здравни, на хора с увреждания и хора над 65 г. в невъзможност за самообслужване, с **Постановление на Министерския съвет № 137 от 05.07.2017 г.** бяха увеличени утвърдените разходи по „Политика в областта на хората с увреждания”, бюджетна програма „Интеграция на хората с увреждания“ с **15 700 000 лева.**

Средствата бяха предоставени на общините чрез Агенцията за социално подпомагане въз основа на подписано двустранно споразумение за предоставяне на социалните услуги „**Личен асистент**“, „**Социален асистент**“ и „**Домашен помощник**“ на потребителите, за които е извършена социална оценка по правилата на операция „Независим живот“, финансирана по ОП РЧР 2014-2020 г., и след приключване на финансирането по програмата.

Сключените двустранни **споразумения с общини** по ПМС 137/05.07.2017 г. са **156 броя.**

Със заповед на изпълнителния директор на Агенцията за социално подпомагане от 11.07.2017 г. бе определен екип, включващ служители от няколко дирекции, който координира дейностите по изпълнението на Постановлението и оказва необходимата подкрепа на общините.

Изпълнение на натуралните и стойностните показатели към 31.12.2017 г.:

✓ брой потребители, ползвали социални услуги в домашна среда към 31.12.2017 г. (с натрупване) – 13 520, от които: 7 635 „Личен асистент“, 1 712 „Социален асистент“, а „Домашен помощник“ – 4 258.

✓ броят на лицата, предоставяли социални услуги към 31.12.2017 г. (с натрупване) е 9 521, от които: 6 004 лични асистенти, 1 010 социални асистенти и 2 502 домашни помощници.

Към 31.12.2017 г. размерът на преведените средства на общините е общо **10 343 122,57 лева.**

10.3.6. ОП РЧР 2014 – 2020 г. - Процедура „Открий ме“

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА – ГД ЕФМПП, ОП РЧР 2014 – 2020 г.

Общата цел на операцията е да допринесе за превенция на институционализирането, за насърчаване на социалното включване на деца и младежи в неравностойно положение, включително такива с увреждания и в риск, настанени в резидентни услуги, чрез реализиране на мерки в посока формиране на умения за самостоятелност, учене и работа и подкрепа на личностното развитие. В операцията ще бъдат обхванати в интервенции за деинституционализация 600 деца и младежи, настанени в институции (вкл. деца и младежи, настанени в резидентни услуги в общността).

Целеви групи са деца и младежи до 29 г., включително с увреждания, настанени в резидентни услуги и техните семейства. Бюджетът на операцията е в размер на 4 000 000 лв.

Към момента по операцията са сключени 29 договора на стойност 3 642 642,65 лв.

10.3.7. ОП РЧР 2014 – 2020 г. - Процедура „Подкрепа за лицата с увреждания“

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА – ГД ЕФМПП, ОП РЧР 2014 – 2020 г..

Операцията цели да осигури качествена грижа за лицата с тежки увреждания чрез създаване на дневни центрове за комплексна подкрепа на лица с увреждания, вкл. с тежки множествени увреждания и техните семейства. Очаква се в операцията да бъдат включени 520 хора с увреждания над 18 г.

Целеви групи:

- Лица с увреждания, включително с тежки множествени увреждания в риск и техните семейства;
- лица с увреждания, включително с тежки множествени увреждания, ползващи резидентни услуги и техните семейства.

Бюджетът на схемата е 6 000 000 лв.

В рамките на удължения краен срок (31.05.2018 г.) бяха подадени 5 проектни предложения. Към момента 2 проектни предложения са одобрени за финансиране, а останалите 3 проектни предложения все още са в процес на оценка. С един от одобрените кандидати (община Пловдив) на 04.07.2018 г. е сключен договор за предоставяне на БФП в размер на 993 762,50 лв.

10.3.8. ОП РЧР 2014 – 2020 г. - Процедура „Равни шансове“

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА – ГД ЕФМПП, ОП РЧР 2014 – 2020 г.

Целта на операцията е да се създадат предпоставки за активно социално включване на хората с увреждания, като една от най-уязвимите групи в нашето общество. Процедурата цели също реализация на комплексни действия в посока улесняване достъпа до заетост на уязвими групи, както и предоставяне на възможности за връщането на пазара на труда на лицата, които полагат грижи за близките си с увреждания.

Част от операцията ще бъдат 250 деца, вкл. с увреждания и 1 200 хора с увреждания над 18 г. Целеви групи са хора с увреждания и техните семейства и деца с увреждания и техните семейства. Бюджетът на схемата е 8 000 000 лв.

10.3.9. ОП РЧР 2014 – 2020 г. - Процедура „Нов шанс за социално включване“

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА – ГД ЕФМПП, ОП РЧР 2014 – 2020 г.

Операцията е насочена към подкрепа за социалното включване на хората с увреждания с оглед улесняване достъпа им до заетост посредством пилотно тестване и прилагане на практика на нов подход за експертно определяне на работоспособността на хората с увреждания. Ще се апробира модел за експертна оценка на уврежданията и на работоспособността на хората с увреждания чрез подход по аналогия на ICF стандартите на Световната здравна организация, осигуряващи индивидуален подход. Очаква се в операцията да бъдат включени 250 хора с увреждания над 18 г. Целеви групи са хора с увреждания и техните семейства; служители на доставчици на социални и здравни услуги. Бюджетът на операцията е 1 000 000 лв.

Понастоящем процедурата се съгласува с Министерство на финансите относно съответствието ѝ със законодателството в областта на минималните и държавни помощи. Предстои обявяването на процедурата в края на м. юли 2018 г.

10.4. Създаване на условия за подобряване качеството на живот на хората с ментални проблеми, настанени в специализирани институции

10.4.1. Разкриване на социални услуги в общността - резидентен тип за хора с увреждания и намаляване капацитетите на специализираните институции за тази целева група

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА – ДИРЕКЦИЯ „СОЦИАЛНО ВКЛЮЧВАНЕ“, АГЕНЦИЯ ЗА СОЦИАЛНО ПОДПОМАГАНЕ

ДИРЕКЦИЯ „СОЦИАЛНО ВКЛЮЧВАНЕ“

Към края на м. декември 2017 г. общият брой на социалните услуги в общността за деца и възрастни е 1 120, с общ капацитет 23 167 места. Общият размер на средствата за 2017 г. за финансиране на социални услуги, предоставяни в общността, като делегирана от държавата дейност е 123 670 022 лв. През 2016 г. средствата за тези социални услуги са били в размер на 111 719 353 лв. за общ брой социални услуги в общността 1 095, с общ капацитет 22 771 места.

Към м. декември 2016 г. социалните услуги в общността за възрастни хора и хора с увреждания, включително и тези от резидентен тип, са 490 с капацитет 9 309 места и 160 специализирани институции с 10 965 места. Към м. декември 2017 г. тези услуги са 508 с капацитет 9 543 места и 161 специализирани институции с 10 961 места. През 2017 г. са разкрити 23 социални услуги в общността за пълнолетни лица с капацитет 380 места.

Средствата, отпуснати от държавния бюджет за всички социални услуги, делегирани от държавата дейности (в т.ч.: услуги в общността и специализирани институции за деца и възрастни хора) са: за 2016 г. – 200 455,0 хил. лв., а за 2017 г. – 211 430,0 хил. лв.

АГЕНЦИЯ ЗА СОЦИАЛНО ПОДПОМАГАНЕ

През **2017 г.** са издадени заповеди за откриване на **14 нови** социални услуги в общността от резидентен тип за пълнолетни лица с увреждания, с общ капацитет **170 места**, от които:

✓ **5 Центъра за настаняване от семеен тип за пълнолетни лица с деменция (ЦНСТПЛД)**, с общ капацитет **75** места.

✓ **2 Центъра за настаняване от семеен тип за пълнолетни лица с умствена изостаналост**, с общ капацитет **25** места;

✓ **1 Център за настаняване от семеен тип за пълнолетни лица с физически увреждания**, с капацитет **8** места;

✓ **3 Центъра за настаняване от семеен тип за пълнолетни лица с психични разстройства**, с общ капацитет **42** места;

✓ **3 Защитени жилища за лица с психични разстройства**, с общ капацитет **20** места.

Издадени са **4** заповеди за намаляване на капацитета на специализирани институции за пълнолетни лица с увреждания, както следва:

✓ **Дом за пълнолетни лица с умствена изостаналост** - с. Куделин, от **157** на **125** места;

✓ **Дом за пълнолетни лица с умствена изостаналост** - с. Батошево, от **43** на **41** места;

✓ *Дом за пълнолетни лица с психични разстройства* - с. Черни връх, от 90 на 82 места;

✓ *Дом за пълнолетни лица с физически увреждания* – гр. Провадия, от 70 на 56 места.

Издадени са 2 заповеди за увеличаване на капацитета на социални услуги от резидентен тип, както следва:

- *Център за настаняване от семеен тип за пълнолетни лица с психични разстройства* в с. Мламолово, от 12 на 15 места;

- *Защитено жилище за лица с умствена изостаналост* в гр. Баня, общ. Карлово от 6 на 8 места.

Издадени са 2 заповеди за промяна вида на социални услуги от резидентен тип и увеличаване на капацитета им, както следва:

- *От Защитено жилище за лица с умствена изостаналост* в с. Илаков рът, общ. Елена, обл. Велико Търново с капацитет 10 места на *Център за настаняване от семеен тип за пълнолетни лица с умствена изостаналост* с капацитет 12 места;

- *От Защитено жилище за лица с психични разстройства* в с. Церова кория, общ. Велико Търново с капацитет 10 места на *Център за настаняване от семеен тип за пълнолетни лица с психични разстройства* с капацитет 13 места.

Издадени са 5 заповеди за промяна вида на социални услуги от резидентен тип, от които:

- 4 заповеди за промяна от *Център за настаняване от семеен тип за деца /младежи с увреждания* на *Център за настаняване от семеен тип за младежи с увреждания* и общ капацитет 51 места;

- 1 заповед за промяна от *Център за настаняване от семеен тип за деца /младежи с увреждания* на *Център за настаняване от семеен тип за пълнолетни лица с умствена изостаналост* в гр. Берковица, обл. Монтана с капацитет 12 места.

Към 31.12.2017 г. функциониращите специализирани институции за пълнолетни лица с увреждания са 79, в т.ч.: 27 Дома за пълнолетни лица с умствена изостаналост; 13 Дома за пълнолетни лица с психични разстройства; 21 Дома за пълнолетни лица с физически увреждания; 4 Дома за пълнолетни лица със сетивни нарушения; 14 Дома за пълнолетни лица с деменция.

Деинституционализацията на грижата за възрастни хора и хора с увреждания е насочена към развитието на мрежа от услуги в общността и домашна среда, с цел осигуряване на независим и достоен живот и тяхното пълноценно включване в живота на обществото.

В Плана за изпълнение на Националната стратегия за дългосрочна грижа в периода 2018-2021 г., одобрен от Националния съвет за социално включване, е заложено през следващите четири години да бъдат закрити десет от домовете за лица с психични разстройства и умствена изостаналост, които са с най-лоши условия за живот. Основната цел на документа е да се подобри качеството на живот и възможностите за социално включване на хората с увреждания и възрастните хора, чрез осигуряване на мрежа от услуги и мерки за подкрепа в общността и домашна среда. Приоритетните целеви групи включват хората с умствена изостаналост и с психични разстройства, лицата с различни форми на деменция, възрастните, които не могат да се обслужват сами, както и трайно настанените в държавните психиатрични болници.

В плана се предвижда на областно ниво да бъде развита патронажна грижа за лица с увреждания и възрастни хора, зависими от грижа. Предвидено е осигуряването на средства за транспортни разходи за предоставянето ѝ. Ще продължи и предлагането

на социални услуги в домашна среда – личен асистент, социален асистент и домашен помощник. Чрез тези две дейности ще бъдат подкрепени над 30 000 лица. В документа е разписано, че до 2021 г. трябва да се закрият 10 специализирани институции за лица с психични разстройства и с умствена изостаналост. От тях ще бъдат изведени около 750 души, за които ще бъде осигурена качествена грижа и подкрепа в нови услуги в общността. В следващите четири години се предвижда изграждането на 100 нови социални услуги за над 2 100 потребители. Сред тях са 68 центрове за грижа за хора с увреждания и възрастни хора, дневни центрове и центрове за социална рехабилитация и интеграция за лица с психични разстройства и с умствена изостаналост.

В съответствие с мерките, предвидени в Плана, се сформира междуведомствена работна група с представители на Министерството на труда и социалната политика, Агенция за социално подпомагане и Национално сдружение на общините в Република България, която да изготви Картата на услугите за подкрепа в общността и Картата на услугите от резидентен тип от Плана за действие и да направи предложение за 10-те специализирани институции, които е необходимо да бъдат закрити на първия етап от процеса на деинституционализация.

10.5. Обезпечаване постигането на по-високи критерии и стандарти в социалните услуги за уязвимите групи от населението с оглед подобряване качеството на живот и успешното им социално включване и реализация

10.5.1. Предложения за промени в законодателството, касаещи децата и качеството на грижа за тях

10.5.1.1. Актуализирана нормативна уредба, свързана с дейността на детските ясли, детското и училищно здравеопазване

МИНИСТЕРСТВО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО, МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

МИНИСТЕРСТВО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

През 2017 г. е направено изменение на Наредба № 10 от 2014 г. за здравните изисквания при изготвяне и спазване на седмичните учебни разписания, с цел постигане на гъвкавост по отношение изграждане на седмично учебно разписание с динамично съдържание и равномерна натовареност в защита на физическото и психично здраве на децата.

Разработен е и проект на Наредба за стандартите за ранно детско развитие, който е публикуван на интернет-страницата на Министерството на здравеопазването и на Портала за обществени консултации. С наредбата се предприема една от първите крачки към повишаване на качеството на образованието и грижите (здравни и социални) в ранна детска възраст. Опазването на здравето на подрастващите и подобряването на качеството и на ефективността на образователните системи, и то още от най-ранна възраст, е един от приоритетите на правителството на България, тъй като ранното детско развитие е инвестиция в икономиката и благосъстоянието на нацията.

10.5.2. Оценка на изпълнението на Националната стратегия за детето 2008 – 2018 г. и подготовка на нов стратегически документ Национална стратегия за детето и семейството

**МИНИСТЕРСТВО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО, МИНИСТЕРСТВО НА
ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА, МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И
СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА, МИНИСТЕРСТВО НА ПРАВОСЪДИЕТО,
ДЪРЖАВНА АГЕНЦИЯ ЗА ЗАКРИЛА НА ДЕТЕТО**

10.5.2.1. Качествен анализ за реално подобряване на благосъстоянието на децата

ДЪРЖАВНА АГЕНЦИЯ ЗА ЗАКРИЛА НА ДЕТЕТО

По време на заседание на Националния съвет за закрила на детето (НСЗД), проведено на 09.05.2018 г., членовете на Съвета обсъдиха въпроса за създаване на нов стратегически документ за детето и семейството.

В рамките на дискусиата беше изяснено, че Държавната агенция за закрила на детето ще направи анализ на изпълнение на Националната стратегия за детето 2008-2018 чрез изпълнението на проект, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2014 -2020 с наименование: „Развитие на ефективни политики за спазване правата на децата“.

Членовете на Националния съвет за закрила на детето взеха решение към Съвета да се създаде междуведомствена работна група, която да разработи Нов стратегически документ. В групата участие ще вземат всички институции, които имат отговорности по политиките за деца, български и международни организации с предмет на дейност закрила на правата на децата, както и ще бъдат привлечени университетски преподаватели, съдии и общественици.

10.6. Формиране на ефективна медийна стратегия за борба за нулева толерантност към проявите на предразсъдъци, сегрегация и дискриминация спрямо пол, възраст, етническа принадлежност и увреждане

10.7. Усъвършенстване на механизма на социално подпомагане и осъществяване на преход от социални помощи към социални инвестиции в обучение, квалификация и създаване на нови работни места

10.7.1. Национална програма „Активиране на неактивни лица“

**МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА, АГЕНЦИЯ ПО
ЗАЕТОСТТА**

Националната програма „Активиране на неактивни лица“ цели активиране и включване на пазара на труда на неактивни, в т.ч. обезкуражени и на безработни лица, посредством индивидуално и групово прилагане на инструменти и услуги за привличането и мотивирането им да се регистрират в ДБТ и насърчаване на включването им в обучение и/или заетост. В дългосрочен план се цели социална интеграция на икономически неактивните лица в трудоспособна възраст и на безработните от уязвимите групи на пазара на труда и намаляване на риска от бедност. През 2017 г. по програмата средномесечно са работили 88 ромски медиатори, 97 младежки медиатори, 27 мениджъри на случай и 30 психолози. В резултат от работата им, 11 265 неактивни лица са се регистрирали като безработни, за да бъдат подпомогнати от бюрата по труда. Изразходваните средства от ДБ са в размер на 1 572 706 лв.

10.7.2. Проекти на външни организации през 2017 г. (КНСБ, КТ „Подкрепа“, АИКБ, БТПП, БСК и ССИ)

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА, АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

Проектите на социалните партньори „Стъпка напред” (АИКБ), „Нова перспектива II” (ССИ), „Шанс за работа - 2017” (КНСБ), „Комплексно рамково обучение и стаж - КРОС” (БТПП), „Хоризонти 2” (КТ „Подкрепа”) и „Квалифицирани кадри за бизнеса” (БСК) са насочени към подобряване качеството на работната сила и повишаване предлагането на квалифицирани кадри в съответствие с търсенето на бизнеса. Чрез тях се прилага комплекс от взаимосвързани мерки за целенасочено въздействие върху уязвимите групи на пазара на труда, което да допринесе за намаляване на неравновесията между предлагането и търсенето на работна сила. Към 31.12.2017 г. по проектите на социалните партньори са проведени всички предвидени обучения. Обучени са 8 351 безработни лица, с което са изпълнени показателите за включени в обучение лица. За отчетния период в заетост са включени 3 663 лица.

Проект „Стъпка напред” се реализира от Асоциация на индустриалния капитал в България (АИКБ), като се цели създаване на устойчива заетост на лица от най-неравнопоставените групи на пазара на труда и повишаване на професионалната квалификация и ключовите компетенции и умения на безработните лица по търсени на пазара на труда професии и ключови компетенции, изисквани от работодателите. Проектът удовлетворява нарастващите потребности на бизнеса, чрез изпреварващо обучение на работна сила, за предоставяне на квалифицирана работна ръка и постигане на баланс между търсенето и предлагането на пазара на труда. През отчетния период в обучение по ключова компетентност и по част от професия, или за придобиване на професионална квалификация са включени 1 889 безработни лица. В заетост след проведеното обучение са включени 835 лица, от тях 742 са в несубсидирана заетост. Изразходвани са средства в размер на 2 124 667 лв.

Проект „Нова перспектива II” се реализира от Съюз за стопанска инициатива (ССИ), като се цели подобряване качеството на работната сила и повишаване предлагането на квалифицирани кадри в съответствие с търсенето на бизнеса, и увеличаване участието на пазара на труда и намаляване на броя на неактивните лица в трудоспособна възраст. За периода януари-декември 2017 г. в обучение по ключови компетентности и по част от професия или за придобиване на първа степен на професионална квалификация са включени 581 безработни лица. В заетост са включени 290 лица, от тях 261 са в несубсидирана заетост. Изразходвани са средства в размер на 655 760 лв.

Проект „Шанс за работа – 2017” се реализира от Конфедерация на независимите синдикати в България (КНСБ), като се цели ускоряване на прехода от безработица към заетост и повишаване на заетостта на безработни лица в неравностойно положение на пазара на труда, чрез предоставяне на обучения на работното място за придобиване на знания и умения. За периода януари-декември 2017 г. в обучение по ключови компетентности и по част от професия, или за придобиване на първа степен на професионална квалификация са включени 1 612 безработни лица. В заетост след обучението са включени 652 лица, от тях 493 са в несубсидирана заетост. Изразходвани са средства в размер на 1 964 646 лв.

Проект „Комплексно рамково обучение и стаж - КРОС” се реализира от Българска търговско-промишлена палата (БТПП), като се цели увеличаване потенциала за развитие на бизнеса чрез осигуряване на качествена работна сила и увеличаване на заетостта на търсещите работа лица, вкл. от неравнопоставените групи на пазара на труда. За периода януари-декември 2017 г. в обучение по ключови компетентности и по част от професия, или за придобиване на първа степен на професионална квалификация са включени 958 безработни лица. В заетост след проведеното обучение са включени 435 лица, от тях 379 са в несубсидирана заетост. Изразходвани са средства в размер на 1 090 968 лв.

Проект „Хоризонти 2” се реализира от Конфедерация на труда „Подкрепа” (КТ „Подкрепа”), като се цели повишаване конкурентоспособността и подобряване на достъпа до пазара на труда на безработните лица от неравнопоставените групи, чрез инвестиране в знанията и уменията в съответствие с потребностите на работодателите. За периода януари-декември 2017 г. в обучение по ключови компетентности и по част от професия, или за придобиване на първа степен на професионална квалификация са включени 1 531 безработни лица. Осигурена е заетост след проведеното обучение на 651 лица, от тях 499 са в несубсидирана заетост. Изразходвани са средства в размер на 1 785 144 лв.

Проект „Квалифицирани кадри за бизнеса” се реализира от Българска стопанска камара (БСК), като се цели повишаване на заетостта и балансиране на пазара на труда чрез подготовка на работна сила в съответствие с търсенето на бизнеса. За периода януари-декември 2017 г. в обучение по ключови компетентности и по част от професия, или за придобиване на първа степен на професионална квалификация са включени 1 780 безработни лица. Включените в заетост след проведеното обучение са 800 лица, от тях 653 са в несубсидирана заетост. Изразходвани са средства в размер на 1 937 471 лв.

10.7.3. Програма за заетост и обучение на бежанци

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА, АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

Програмата подпомага интеграцията на пазара на труда на безработни лица, придобили статут на бежанец или хуманитарен статут чрез включване в обучение по български език, обучение за придобиване на професионална квалификация и осигуряване на заетост. Програмата също така допринася за повишаване капацитета за работа с бежанци на областни и общински администрации, транзитни и регистрационно-приемателни центрове.

През 2017 г. по програмата в заетост са включени 73 безработни лица. Изразходваните средства от ДБ са в размер на 390 268 лв.

10.7.4. Програма за обучение и заетост на продължително безработни лица

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА, АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

Програмата допринася за повишаване на пригодността за заетост на продължително безработни лица чрез включване в обучение и осигуряване на заетост на пълно или непълно работно време за срок до 12 месеца. Програмата се реализира на територията на страната, с предимство в региони с равнище на безработица над

средното за страната. Включва два компонента: Компонент 1 – за работодатели от частния сектор и Компонент 2 – за работодатели от публичния сектор, който обхваща и дейности по наемане на безработни лица за работа в аварийни групи.

През 2017 г. в обучение за професионална квалификация са включени 32 продължително безработни лица, а в заетост – 1 831 лица. Изразходваните средства от ДБ за изпълнение на програмата са 10 829 116 лв.

10.7.5. Насърчаване на териториалната мобилност на безработните лица (чл. 42, ал. 2 и чл. 42, ал. 3 от ЗНЗ)

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА, АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

По условията на насърчителната мярка, регламентирана в разпоредбата на чл. 42, ал. 2 от ЗНЗ се подпомагат безработни лица за наемане на работа извън границите на населеното място. През 2017 г. субсидиите за лицата включват суми за: ежедневни транспортни разходи от и до месторабота – до 50% от действително направените транспортни разходи, но за не повече от 12 месеца; транспортни разходи за представяне пред работодател – до 20% от трудовото възнаграждение за субсидирана заетост (до 92 лв.).

Мярката по чл. 42, ал. 3 от ЗНЗ насърчава териториалната мобилност на безработни лица. Подкрепя се осигуряването на заетост на безработни лица в населено място, отстоящо на повече от 50 км от населеното място по настоящ адрес. През 2017 г. субсидиите за безработното лице включват месечно суми в размер до 200 лв., за направените от лицето разходи за такси за детски ясли, детски градини, наем на жилище и такси за ползване на интернет. Периодът на субсидиране е обвързан с периода на трудовото правоотношение, но не повече от 12 месеца.

През 2017 г. по насърчителните режими от ЗНЗ са подпомогнати за намиране на работа извън границите на населеното място 50 безработни лица. Изразходваните средства от ДБ са в размер на 3 526 лв, от тях:

- 26 безработни лица са подпомогнати за наемане на работа извън границите на населеното място;
- 24 безработни лица са подпомогнати да се включат в заетост в населено място, отстоящо на повече от 50 км от населеното място по настоящ адрес, за направените от лицето разходи за такси за детски ясли, детски градини, наем на жилище и такси за ползване на интернет.

10.7.6. Проект "Информационна политика и обучение"

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА, АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

През отчетния период по проекта са изразходвани средства в размер на 78 368 лв.

10.8. Децентрализация на предоставянето на социални услуги

10.9. Разработване и прилагане на единна държавна политика за подкрепа на рисковите семейства с деца

10.9.1. Разработване на предложения за ролите и отговорностите на институциите, отговорни за правата и закрилата на децата и разработване на цялостна концепция за реформа, насочена към гарантиране правата на всички деца и семейства

МИНИСТЕРСТВО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО, МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА, МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА, МИНИСТЕРСТВО НА ПРАВОСЪДИЕТО, МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ, МИНИСТЕРСТВО НА КУЛТУРАТА, МИНИСТЕРСТВО НА ВЪНШНИТЕ РАБОТИ, ДЪРЖАВНА АГЕНЦИЯ ЗА ЗАКРИЛА НА ДЕТЕТО, ОБЩИНИ

10.9.1.1. Създаване на по-добри условия за гарантиране правото на детето на живот и развитие в сигурна и безопасна среда

ДЪРЖАВНА АГЕНЦИЯ ЗА ЗАКРИЛА НА ДЕТЕТО

През 2017 г. ДАЗД е инициирала и участвала в инициативи, съвместно с други ведомства и организации, в т.ч. БДЖ, свързани с организацията на свободното време на децата, тяхната безопасност и реализация. Сериозно участие в тези дейности има и Консултативния орган към председателя на ДАЗД – Съвет на децата, чиито членове активно разработиха и осъществиха множество дейности в посока популяризиране на правата и задълженията на децата и насочване към безопасни занимания и здравословен начин на живот.

През отчетната година бяха разпространени близо 10 000 плаката на Националната безплатна телефонна линия 116 111 във всички области на страната, с оглед повишаване на възможностите за осигуряване на адекватна и навременна подкрепа за деца в риск и превенция на рисково поведение.

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪНШНИТЕ РАБОТИ

Министерство на външните работи оказва активна подкрепа на всички министерства и ведомства в обхвата на Националната стратегия за демографско развитие на населението.

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

По линия противодействие трафика на хора ГДБОП – МВР, участва в:

- проект за швейцарско-българско сътрудничество за идентификация и дългосрочно подпомагане на деца и възрастни жертви на трафик, в партньорство с НКБТХ;

- проект за съвместни усилия между България и Швейцария за незабавна и безусловна закрила на жертви на трафик и превенция на трафика на хора, в партньорство с фондация „Асоциация Анимус“;

- проект по Норвежкия финансов механизъм във връзка с превенцията и ранната идентификация на трафика на хора сред уязвими общности. ГДБОП – МВР е бенефициент по проекта. Съвместно с НКБТХ и със съдействието на здравни медиатори са проведени срещи и информационна кампания сред ромската общност в градовете Пловдив и Варна;

- изготвянето и разписването на Стратегия за противодействие на трафика на

хора в България (2017 – 2021 г.) и актуализацията на Националния механизъм за насочване и подпомагане на жертви на трафик;

- обсъждането на промени и допълнения в Закона за борба с трафика на хора (ЗБТХ) и Правилника за прилагането му;

- тристранна работна среща с участието на Румъния, Германия и НПО по въпросите на трафика на хора, горещите линии и подпомагането на жертвите на трафик;

- изготвянето на Националната програма за борба с трафика на хора и подпомагане на жертвите за 2018 г.;

- разработване на наръчник за работа по случаи на трафик на хора и подпомагане на жертвите на трафик.

Г. Приоритет IV. Ограничаване на диспропорциите в териториалното разпределение на населението и обезлюдяването в някои региони и селата

Направление 11 – Ограничаване на диспропорциите в териториалното разпределение на населението и обезлюдяването в някои региони и селата

11.1. Намалване на регионалните диспропорции чрез децентрализация и създаване на регионален капацитет за динамично икономическо развитие

МИНИСТЕРСТВО НА РЕГИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ И БЛАГОУСТРОЙСТВОТО

Териториалният фокус на оперативна програма „Региони в растеж“ 2014-2020 г. (ОПРР 2014-2020) следва формулирания в Националната концепция за пространствено развитие полицентричен модел на развитие на мрежата от градове в Република България, който включва мрежа от 67 конкретни големи, средни и малки градове, равномерно разположени по територията на страната. С предвидената подкрепа за инвестиции в градовете, ОПРР 2014-2020 допринася за по-равномерно териториално разпределение на населението, оптимизиране на концентрацията на населението в столицата и някои по-големи областни центрове и за постигане на основната стратегическа цел на Националната стратегия за демографско развитие на Република България 2012 - 2030 г. за забавяне темповете на намаляване на броя на населението с тенденция за стабилизирането му в дългосрочен план и осигуряване на високо качество на човешкия капитал.

Основният фокус на ОПРР 2014-2020 е насочен към провеждане на целенасочена политика за устойчиво и интегрирано градско развитие в 39 големи и средно големи градове по Приоритетна ос 1 „Устойчиво и интегрирано градско развитие“ с финансов ресурс в размер на 1,644 млрд. лв. Инвестициите за градско развитие са в изпълнение на одобрените Интегрирани планове за градско възстановяване и развитие на 39-те градове и са насочени към реализиране по координиран и интегриран начин на мерки за обновяване на градски пространства, съчетани с мерки за модернизация на образователна инфраструктура, социални жилища, социална инфраструктура, спортни съоръжения и подкрепа за културни институции като читалища, театри, опери, музеи, галерии и др. Мерките включват още енергийна ефективност в жилищни сгради, студентски общежития и публични административни сгради, мерки за насърчаване на частните инвестиции в зони с потенциал за икономическо развитие в тези градове, както и интегрирани проекти за устойчив градски транспорт.

Подкрепата за останалите 28 малки градове на страната, част от полицентричния модел за развитие на територията, ще бъде реализирана по Приоритетна ос 2 „Подкрепа за енергийна ефективност в опорни центрове в периферни райони“ на програмата. Инвестициите ще бъдат насочени към прилагане на мерки за енергийна ефективност в жилищни и административни сгради на държавната и общинската администрация и в общински сгради на социалната, културната и образователната инфраструктура в тези градове. С предвидената подкрепа в размер на 206,7 млн.лв. ще се подпомогне малкия и среден бизнес, повишаването на енергийна ефективност на сградите и намаляване на вредното въздействие върху околната среда, а като краен резултат ще се постигне подобряване на условията за живот на техните жители, създаване на икономически

потенциал за привличане на инвестиции, създаване на заетост и намаляване на вътрешната и външната миграция от населените места.

През 2017 г. по Приоритетна ос 1 „Устойчиво и интегрирано градско развитие“ и Приоритетна ос 2 „Подкрепа за енергийна ефективност в опорни центрове в периферните райони“ на ОПРР 2014-2020 г. са изплатени общо 279 046 630,41 лв., включително допринасящи и за постигане на целите на демографската стратегия. От началото на програмата до края на 2017 г. (с натрупване) са изплатени общо 375 102 846,19 лв. по Приоритетна ос 1 и 2 на програмата. Мярката продължава до края на 2023 г.

През 2017 г. са сключени 60 договора за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ на стойност 497 060 684,31 лв. за изпълнение на проекти по Приоритетна ос 1 „Устойчиво и интегрирано градско развитие“ и Приоритетна ос 2 „Подкрепа за енергийна ефективност в опорни центрове в периферните райони“ на ОПРР 2014-2020 г. От началото на програмата до края на 2017 г. (с натрупване) са сключени общо 271 договора на стойност 1,186 млрд. лв. по Приоритетна ос 1 и 2 на програмата.

През 2017 г. по Приоритетна ос 1 на ОПРР 2014-2020 е приключил един проект на стойност 562 124, 81 лв. за въвеждане на мерки за енергийна ефективност в обществени сгради. Постигнатият резултат е 1 бр. обновена обществена сграда (на Регионална служба „Пожарна безопасност и защита на населението – Благоевград) и понижаване на годишното потребление на първична енергия от обществените сгради 244 970 (kWh/г). По приоритетна ос 2 е приключил един проект за енергийна ефективност на публични сгради на стойност 295 004, 19 лв., като по проекта е отчетена 1 бр. обновена сграда (РСПБЗН – гр. Севлиево), както и понижаване на годишното потребление на първична енергия от обществените сгради с 303 300 (kWh/г). Обхватът на въздействие на мерките по ОПРР 2014-2020 г. е на национално, регионално и общинско/местно ниво.

11.1.1. Динамика на селската депопулация в България след 1944 г.

ИНСТИТУТ ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО И ЧОВЕКА ПРИ БАН

В проекта “Динамика на селската депопулация в България след 1944 г.” са разработени три глави:

1. Същност, определения, терминология и развитие на феномена на селската депопулация в България;
2. Темпове на селско обезлюдяване по общини и селищни категории;
3. Фактори за разгръщането на селската депопулация в България.

Целта на проекта е да се разкрият зависимостите между развитието на демографската и социално-икономическата криза по време на комунистическия режим и прехода към демокрация и пазарна икономика и темповете на обезлюдяване на селските райони в страната.

Изготвяне на аналитичен материал относно динамиката на селската депопулация в България след 1944 г.

Първата стъпка към систематизирането на изследванията върху селската депопулация в България и за начините за спиране или поне за редуциране на нейното въздействие върху перспективите за съживяване и развитие на селските райони е изграждането на единна информационна система, която да включва каталогизиране и оценка (категоризация) на съществуващата демографска, природо-географска и социално-икономическа информация за всяко едно от петте хиляди селски селища с

оглед на ресурсите и перспективите за демографско им оцеляване и устойчиво социално-икономическо развитие. Тази информационна система трябва да съдържа данни за показателите за демографските структури и процеси, за очакваните варианти за изменение на демографската ситуация, за стопанския и природо-географския потенциал за оцеляване в бъдеще - структура на заетостта, използване на поземления фонд, теренни и почвено-климатични условия за развитието на земеделието, на горското стопанство и на туризма, а също данни за историята и традициите на отделните селища. Анализът на събраната информация ще помогне за категоризацията на българските села според перспективите им за оцеляване в краткосрочен, средносрочен и дългосрочен период с оглед на по-ефикасното разпределение и изразходване на публичните ресурси (български и европейски), заделени за развитието на селските райони. Изводите от подобен анализ могат да послужат за разработването на действени стратегии и мерки за запазване на целостта на съществуващата селска селищна мрежа в оптимални за възможностите на страната параметри. Точната преценка за перспективите пред развитието на всяко едно от българските села в обозримо бъдеще без съмнение е крайъгълният камък в изработването на работещи програми за поддържане и възраждане на селата, за които има обосновани на базата на събраната информация доказателства за наличието на потенциал да оцелеят като самостоятелни селища в средносрочен и дългосрочен план. Процесът на каталогизиране и категоризиране на селските селища в България е необходимо да бъде обвързан и с резултатите от досегашната близо десетгодишна дейност в подкрепа на селските общности в рамките на програмния подход „Лидер“ на Европейския съюз.

Подготвен е дисертационен труд, в който са анализирани тенденциите на депопулация в отделните райони на страната.

11.1.2. Поддържане на железопътната инфраструктура и осигуряване на достъп с транспорт до слабо достъпни райони, с което също се ограничава обезлюдяването в тях

МИНИСТЕРСТВО НА ТРАНСПОРТА, ИНФОРМАЦИОННИТЕ ТЕХНОЛОГИИ И СЪОБЩЕНИЯТА – ДП „НАЦИОНАЛНА КОМПАНИЯ ЖЕЛЕЗОПЪТНА ИНФРАСТРУКТУРА“

1. ДП „НКЖИ“ осъществява дейността си на територията на цялата страна и създава заетост и работни места на жителите както в големите градове, така и в непривлекателните райони.

2. Поддържа железопътната инфраструктура и осигурява достъп с транспорт до слабо достъпни райони, с което също се ограничава обезлюдяването в тях. През 2017 г. са наети на работа 919 броя работници и служители.

11.2. Възраждане на селските райони - състоянието на българското село изисква създаването на алтернативна заетост на основата на природните ресурси, туризма, местните услуги. Решенията трябва да се търсят и в подобряване на достъпа за работа в близките градове, което да задържи населението в селските райони и да ги превърне в привлекателно място за работа и живот

11.3. Мобилизиране на регионалните и местни институционални възможности и ресурси в изпълнение на политиката за регионално развитие

11.3.1. Подобряване на транспортната, търговската и други обслужващи инфраструктури на селските и пограничните райони за задържане на населението в тях (Виж 11.2.1.)

МИНИСТЕРСТВО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО И ХРАНИТЕ

Реализацията на заложената подмярка 11.3.1. се осъществява чрез прилагане на мярка 19 „Водено от общностите местно развитие“ (ВОМР) от Програмата за развитие на селските райони (ПРСР) 2014-2020 г.

Мярка 19 ВОМР от ПРСР 2014-2020 г. цели стимулиране на местното развитие в селските райони. Воденото от общностите местно развитие се извършва чрез интегрирани и многосекторни стратегии за местно развитие, основани на характеристиките на конкретната територия и разработени въз основа на местните потребности и потенциал.

През 2017 г. са одобрени 51 стратегии за ВОМР, но финансовият ресурс по процедурата е достатъчен да бъдат финансирани 25 стратегии на обща стойност 140 993 186,29 лв., от които 69 419 156,00 лв. от ПРСР 2014–2020 г. След проведеня през 2016 г. първи прием са сключени 40 споразумения за изпълнение на стратегии за ВОМР с 40 местни инициативни групи (МИГ) на стойност 203 887 195,65 лв., от които 112 435 465 лв. от ПРСР 2014–2020 г. Общият брой местни инициативни групи, които ще изпълняват стратегии за ВОМР са 64 (едно споразумение за изпълнение на стратегия за ВОМР, сключено по първия прием, е прекратено в края на 2017 г.).

Общият публичен принос по мярка 19 ВОМР (ЛИДЕР) за периода на прилагане на Програмата е 131 484 277 евро (118 335 849 евро от ЕЗФРСР).

11.3.2. Екип от ИИОЗ изпълнява проект „Бедност, безработица, местни и държавни политики в селските общности в България и Унгария“ (2017 – 2018 г.)

ИНСТИТУТ ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА ОБЩЕСТВАТА И ЗНАНИЯТА ПРИ БАН

Екип от ИИОЗ работи по научно-изследователски проект „Бедност, безработица, местни и държавни политики в селските общности в България и Унгария“.

Финансирането на проекта е за сметка на бюджетната субсидия на ИИОЗ.

Резултати от изпълнението на проекта:

1. Изготвен анализ на бедността в селата на базата на данни от проучването СИЛК България, ежегодно провеждано от НСИ.
2. Изведени профили на бедността в селата на базата на вторичен анализ на данни от изследването СИЛК България.

Обхват на въздействие: Национално ниво и друго – в международен сравнителен план между България и Унгария.

11.3.3. Екип от ИИОЗ изпълнява проект „Градското земеделие като стратегия за повишаване на качеството на живот на градските общности“ (2017 – 2018 г.)

ИНСТИТУТ ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА ОБЩЕСТВАТА И ЗНАНИЯТА ПРИ БАН

Екип от ИИОЗ изпълнява проект „Градското земеделие като стратегия за повишаване на качеството на живот на градските общности“ (2017 – 2018 г.)

Проектът е финансиран от ФНИ на МОН Договор с НФНИ ДН 05/18 от декември 2016 г. Общият бюджет за 2017 г. е 48 317 лв.

Резултати от изпълнението на проекта:

1. Изследвани и обяснени са социалните, икономическите и екологичните механизми, чрез които градското земеделие повишава качеството на живот в урбанизираните общности и допринася за устойчивото им развитие.
2. Идентифицирани са конкретните социални, икономически и териториални ресурси, които могат да бъдат използвани за повишаване на качеството на живот на градските общности чрез градско земеделие.

Обхват на въздействие: Отделни случаи – по отношение на Столична община.

11.4. Рационално разпределение на местни (локални) инфраструктури и услуги за осигуряване на балансиран растеж на регионите, въвеждане на клъстерен подход за развитие на икономиката и бизнес средата

11.5. Провеждане на диференцирана регионална политика в изостаналите райони

11.6. Разработване на цялостна програма за икономическо и социално развитие на пограничните райони и полупланинските, в която водещо място да заемат привличането на инвестиции и развитието на трансгранично сътрудничество между населените места от двете

11.7. Развитие на устойчиви, динамични и сплотени градски центрове, свързани помежду си и допринасящи за благосъстоянието на заобикалящите ги по-слабо урбанизирани територии

11.8. Оптимизиране на концентрацията на населението в големите градове и столицата

11.9. Разработване на програма за решаване на проблема с „гетоизацията“ чрез създаване на градоустройствени планове в кварталите с концентрация на бедност, рехабилитация на тези квартали, осигуряване на техническа инфраструктура и други

11.10. Устойчиво подобряване на жилищните условия за ромите в Република България, чрез гарантиране на изпълнението на Плана за действие към Програмата за подобряване на жилищните условия на ромите

11.10.1. Устойчиво подобряване на жилищните условия за ромите в Република България, чрез гарантиране на изпълнението на Плана за действие към Програмата за подобряване на жилищните условия на ромите

МИНИСТЕРСТВО НА РЕГИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ И БЛАГОУСТРОЙСТВОТО

Чрез гарантиране на изпълнението на Плана за действие към Програмата за подобряване на жилищните условия на ромите, през 2017 г. са одобрени кадастрална карта и кадастрални регистри (КККР) на район Слатина и район Лозенец, Столична

община, приети са КККР на 6 бр. населени места, други 6 бр. са в процес на изработване. Изразходваните средства са в размер на 637 390 лв. Предвид формулировката на мярката, изпълнението на същата е фокусирано върху ромите като целева група.

Към горепосочената мярка частично въздействие имат и дейностите по създаването на нова Националната жилищна стратегия / НЖС/ на Република България, като изразходваните средства до момента са 90 000 лв. Към настоящия момент НЖС е в процес на разработване и одобрение, като заедно с предстоящите за изготвяне целеви програми се очаква да реализира институционална реформа и реформиране на жилищно – финансовата система. Въздействието на НЖС ще включва нова концепция и подход за обновяване на жилищния фонд, спиране на процесите на деградация и създаване на работещ пазарен механизъм за производство на нови и достъпни жилища в национален мащаб.

Към мярка 11.10.1. „Устойчиво подобряване на жилищните условия за ромите в Република България“ частично въздействие имат и дейностите по създаването на нова Национална жилищна стратегия /НЖС/ на Република България. Мярката е изпълнена – изготвен е проект на НЖС, като изразходваните за 2017 г. средства са в размер на 90 000 лв. НЖС предстои да бъде одобрена от МС, след което ще бъдат разработени целеви програми, чрез които ще се изпълнява стратегията.

С реализацията на НЖС ще се постигне обхват на въздействие на национално ниво.

За 2017 г. не са извършвани промени в законодателството.

Създаване на кадастрална карта и кадастрални регистри (КККР) на територии, включващи зони с компактно ромско население - Изработване на КККР на територии, включващи зони с компактно ромско население за 153 бр. населени места.

Размер на изразходваните средства през 2017 г. е 662 410 лв. – дейността продължава и след 2017 г.

Брой райони от населени места (гр. София) с одобрена кадастрална карта и кадастрални регистри – 2

Брой населени места с одобрена кадастрална карта и кадастрални регистри – 0; дейността продължава и след 2017 г.

11.11. Насърчаване на заетостта и инвестициите в селските райони с цел задържане на младите хора и преодоляване на тенденцията на застаряване на населението в тях

11.11.1. Насърчаване на заетостта и инвестициите в селските райони с цел задържане на младите хора и преодоляване на тенденцията на застаряване на населението в тях

МИНИСТЕРСТВО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО, ХРАНИТЕ И ГОРИТЕ

За постигане на целите на заложената подмярка 11.11.1. може да допринесе прилагането на Мярка 6 „Развитие на стопанства и предприятия“ от ПРСР 2014–2020 г., която е насочена към улесняване процеса на създаването на стопанства от млади фермери, насърчаване на заетостта и разкриване на работни места и запазване на вече съществуващите работни места, както и намаляване на сезонните колебания в заетостта. Подмерки, допринасящи за изпълнението на мерките от Стратегията са:

Подмярка 6.2. „Стартова помощ за неземеделски дейности“;

Подмярка 6.4. „Инвестиционна подкрепа за неземеделски дейности“.

И двете подмерки не са стартирали през 2017 г.

11.11.2. Ограничаване на измамите, свързани с финансови злоупотреби със средства на Европейския съюз по линия на селското стопанство

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

Ежемесечно се провеждат срещи в дирекция „Защита на финансовите интереси на ЕС“ (АФКОС) - МВР с участието на служители от ГДНП, на които се обсъждат характерни случаи по линия на предотвратяване на измамите при усвояване на средства на ЕС.

Изпълнява се План за 2017 г. за изпълнението на Националната стратегия за превенция и борба с нередностите и измамите, засягащи финансовите интереси на ЕС, като на всеки три месеца се изготвя отчет до АФКОС за изпълнените от ГДНП дейности, заложи в плана.

Служители от ГДНП са участвали в Кръгла маса на тема „Защита на финансовите интереси на ЕС. Разследване на престъпления, свързани със злоупотреби със средства на ЕС“, организирана от дирекция АФКОС.

ГДБОП също извършва проверки по постъпила информация, свързана с измами и финансови злоупотреби със средства, предоставени от ЕС по линия на селското стопанство. При потвърждаване на постъпилите данни се образуват досъдебни производства.

11.12. Мобилизиране на регионалните и местни институционални възможности и ресурси в изпълнение на политиката за регионално развитие

11.12.1. Подобряване на транспортната, търговската и други обслужващи инфраструктури на селските и пограничните райони за задържане на населението в тях

МИНИСТЕРСТВО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО, ХРАНИТЕ И ГОРИТЕ

Реализацията на заложената подмярка 11.12.1. се осъществява чрез прилагане на подмерки 7.2 „Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура, включително инвестиции в енергия от възобновяеми източници и спестяване на енергия“, 7.5 „Инвестиции за публично ползване в инфраструктура за отдых, туристическа информация и малка по мащаб туристическа инфраструктура“ и 7.6 „Проучвания и инвестиции, свързани с поддържане, възстановяване и подобряване на културното и природното наследство на селата, ландшафта в селските райони и обекти с висока природна стойност, включително съответните социално-икономически аспекти, както и действия за повишаване на екологичната информираност“ на Мярка 7 „Основни услуги и обновяване на селата в селските райони“ от ПРСР 2014-2020 г. Мярката цели стимулиране на растежа и подобряване на екологичната и социално икономическата устойчивост на селските райони чрез развитие на инфраструктурата и основни местни услуги в селските райони, както и обновяване на населените места и дейностите, насочени към реставрация и надграждане на културното и природно наследство в населените места и обкръжаващата ги среда.

През 2017 г. по подмярка 7.2 е проведен един целеви прием на заявления само за община Хитрино с бюджет 10 000 евро. По подмерки 7.5 и 7.6 не са провеждани приеми през 2017 г.

По подмярка 7.2 са сключени 158 договора на стойност 279 514 559,80 лв. по осъществения през 2016 г. прием.

По подмярка 7.6 са сключени 72 договора на стойност 40 038 746,83 лв. по осъществения през 2016 г. прием.

Мерките се прилагат на територията на 232 общини (селски райони) в Република България.

11.13. Опазване и поддържане на екологична и ергономична среда за живот

11.14. Разработване на областни и/или общински демографски стратегии, съобразно спецификите на демографското развитие на населението

11.15. Разработване на дългосрочен план за реновиране и използване на сградния фонд в региони и райони със значително намаляване на броя на населението и с тенденции към обезлюдяване, разработване на пилотни проекти за изграждане на териториални комплекси

11.16. Обвързване на концесионирането с устойчив принос за развитието на територията, инфраструктурата и населението

11.16.1. Ограничаване на престъпността в малките и отдалечените населени места

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

На база оценка на оперативната обстановка и анализ на извършените криминални престъпления и съобразно наличните ресурси, в т.ч. и човешки, се прилага гъвкава организация на работа за гарантиране на оптимално полицейско присъствие, чрез извеждане на допълнителни сили и средства от дирекция „Жандармерия“ в отдалечените, малки населени места, с цел подобряване на работата по линия на престъпленията против собствеността и за осигуряване на реално полицейско присъствие.

Видеонаблюдението е една от мерките за справяне с престъпността, както в големите градове, така и в малките и отдалечени населени места, и позволява пренасочване на по-голям човешки ресурс към местата, където е необходим.

Изграждането на системи за видеонаблюдение на обществени места е включено в допустимите разходи и дейности по Оперативна програма „Региони в растеж“ 2014 - 2020 г., която се управлява от Министерството на регионалното развитие и благоустройство. Програмата е насочена към 39 града в страната, които ще получат ресурси и подкрепа за осъществяване на мерки, свързани с обновяване на градската среда и интегриран градски транспорт.

Подобряването на състоянието на обществения ред и сигурност в населеното място изисква институционализиране на съвместната дейност между органите на местното самоуправление и териториалните структури на МВР, неправителствени организации, граждански сдружения и други структури, имащи отношение към опазване на обществения ред и сигурността на населението, израз на което е изграждането на местни комисии за обществен ред и сигурност (МКОРС). В изпълнение на Стратегията за полицията в близост до обществото и на база сключени договори за сигурност между представителите на органите на местно самоуправление и 28-те ОДМВР, в голяма част от общините са изградени такива комисии.

Приоритет V. Адаптиране и синхронизиране на нормативната база с обществените потребности за балансирано демографско развитие на населението и развитие на качеството на човешкия капитал

Направление 12. Въвеждане на задължителна оценка на въздействието върху демографското развитие на населението и качеството на човешкия капитал на всеки нов, изменян или допълван нормативен акт на държавата

12.1. Годишен преглед на законодателството и оценка на въздействието му върху демографските процеси (раждаемост, смъртност, миграции) и развитието на качеството на човешкия капитал. Включване на този преглед в Годишния доклад/отчет за изпълнение на Националната стратегия за демографско развитие

**МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА - ДИРЕКЦИЯ
„ЖИЗНЕНО РАВНИЩЕ, ДЕМОГРАФСКА ПОЛИТИКА И СОЦИАЛНИ
ИНВЕСТИЦИИ“**

Извършва се проучване на възможностите и подготвителна работа за реализация на мярката. Представител на отдел „Жизнено равнище и демографска политика“ на МТСП е взел участие в първото заседание на работната група по оценка на въздействието към Съвета за административна реформа при МС. В дневния ред е включена проблематиката за демографското развитие на населението на Република България и е предложена за включване в предстоящата актуализация на документацията за извършване на оценка на въздействието на законодателството.

12.2. Поддържане на съответствие на българското законодателство с правото на ЕС в областта на демографското развитие на населението, равните възможности за всички и безопасността и здравето при работа

12.3. Усъвършенстване и допълване на нормативната и методическа уредба за създаване на условия за балансирано демографско развитие на населението и повишаване на качеството на човешкия капитал

12.3.1. Методическа уредба за създаване на условия за балансирано демографско развитие на населението и повишаване на качеството на човешкия капитал

**МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА - ДИРЕКЦИЯ
„ЖИЗНЕНО РАВНИЩЕ, ДЕМОГРАФСКА ПОЛИТИКА И СОЦИАЛНИ
ИНВЕСТИЦИИ“**

Изготвена е Методика за оценка на изпълнението на Актуализираната Национална стратегия за демографско развитие на населението в Р България (2012-2030 г.), която е съгласувана с членовете на междуведомствената работна група по демографски въпроси към министъра на труда и социалната политика и е утвърдена от министъра на труда и социалната политика.

12.3.2. Мерки за преодоляване на демографската криза в Р България

ИНСТИТУТ ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО И ЧОВЕКА ПРИ БАН

Проектът има за цел да изготви комплексна оценка на демографската ситуация в страната в следните направления: раждаемост и семейни политики; стареене и смъртност; миграции и национална идентичност; уязвими общности; историческо-демографски аспекти на възпроизводството на населението в България; демографско развитие и трудови ресурси.

В първия етап на проекта в посочените направления (раждаемост и семейни политики; смъртност, стареене и качество на живота; миграции и национална идентичност; уязвими етнически и религиозни групи и общности; историческо-демографски аспекти на възпроизводството на населението в България; демографско развитие и трудови ресурси – сценарии за развитието на работната сила) са проведени детайлни анализи на демографските тенденции в страната; анализирани са нормативни и политически документи, свързани с демографското развитие; направени са анализи на политиките в множество европейски страни и са изведени добри практики в различни области, засягащи възпроизводството на населението; изготвена е прогноза, обвързваща развитието на икономическите и демографските процеси в страната.

В процес на разработване са предложени мерки, имащи за цел смекчаване на неблагоприятните последици от негативните демографски тенденции в България.